

**YMPÄRISTÖHALLINTA OSANA SUOMEN PALLOLIITON
ORGANISAATIOKULTTUURIA**

Kyselytutkimus SPL:n henkilökunnan, luottamushenkilöiden, seurojen edustajien sekä pelaajien ympäristöasenteista ja -tietoisuudesta

Seriina Posio

Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma

Liikuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2021

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	1
2 YMPÄRISTÖKYSYMYKSET OSAKSI LIIKUNTAKULTTUURIA.....	6
2.1 Ympäristöherätys	6
2.2 Ympäristöpolitiikka ja -hallinto Suomessa	8
2.3 Kansainväliset ja kansalliset kestävän kehityksen sitoumukset.....	10
2.4 Ympäristöhallinnosta ympäristöhallintaan.....	13
2.5 Liikunnan ja ympäristön suhde	15
3 YMPÄRISTÖJOHTAMINEN ORGANISAATIOIDEN TYÖKALUNA.....	25
3.1 Ympäristöjohtamisen historia	25
3.2 Moderni ympäristöjohtaminen	27
3.3 Ympäristöjärjestelmät	29
4 ORGANISAATIOKULTTUURIN MUUTOS	33
4.1 Organisaatiot osana ympäröiviä järjestelmiä	33
4.2 Organisaatiokulttuurin määrittely	37
4.3 Organisaatiomuutoksen eteneminen	39
4.4 Huomioitavaa organisaatiokulttuurin muutoksessa	42
5 YKSILÖIDEN YMPÄRISTÖHUOLI, -TIETOISUUS JA -ASENTEET.....	48
5.1 Ympäristöhuolen, -tietoisuuden ja -asenteiden määritelmä	48
5.2 Ympäristöongelmien kompleksisuuden näkökulma	52
5.3 Ympäristöasenteita kartoittaneiden tutkimusten keskeiset löydökset.....	54
6 TUTKIMUSKOHTENA SUOMEN PALLOLIITTO.....	63
6.1 SPL:n asema nyky-yhteiskunnassa	65
6.2 SPL ja kestävä kehitys	67

6.3	UEFA:n U19 -poikien EM-lopputurnaus ja selvityshanke esimerkkinä konkreettisista toimenpiteistä	69
7	TUTKIMUSPROSESSI, AINEISTO JA MENETELMÄT	71
7.1	Teoriasta kohti empiiristä tutkimusta.....	72
7.2	Tutkimuskysymykset	73
7.3	Tutkimuksen strategia	75
7.4	Kyselylomake.....	77
7.6	Tutkimusetiikka.....	82
8	TUTKIMUSTULOKSET	85
8.1	Aineiston keruu ja vastaajien taustamuuttujat.....	85
8.1.1	Henkilökunta ja luottamushenkilöt	88
8.1.2	Seurojen edustajat	89
8.1.3	Pelaajat	90
8.2	Henkilökohtaiset ympäristöasenteet.....	91
8.3	SPL:n henkilökunnan vastaukset	96
8.4	SPL:n luottamushenkilöiden vastaukset	108
8.5	Seurojen edustajien vastaukset.....	113
8.6	Pelaaja-kyselyn vastaukset.....	121
8.7	Yhteenvedo odotuksista liiton ympäristötyölle.....	125
9	POHDINNAT	133
9.1	Jatkotutkimusehdotukset	139
9.2	Tutkimuksen luotettavuus	141

LIITTEET

TIIVISTELMÄ

Seriina, P. 2021. Ympäristöhallinta osana Suomen Palloliiton organisaatiokulttuuria. Liikuntatieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto, Liikunnan pro gradu -tutkielma, 160 s., 3 liitettä.

Jatkuvasti kasvanut ympäristö- ja ilmastokeskustelu sekä kestävän ajattelun vaaliminen ovat ulottuneet myös liikuntasektorille ja suomalaiseen jalkapalloon. Useat liikunta-alan organisaatiot, kuten Suomen Palloliitto ovat tehneet ympäristöpoliittisia linjauksia ja laatineet aihepiiriä käsitteleviä asiakirjoja. Toistaiseksi saatavilla on niukasti tietoa siitä, miten nämä toimenpiteet ovat vaikuttaneet liikunta-alan toimijoiden ympäristöasenteisiin.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Suomen Palloliiton henkilökunnan, luottamushenkilöiden, seurojen edustajien ja pelaajien ympäristöasenteita, ympäristötietoisuutta sekä kestävään kehitykseen liittyviä odotuksia. Tutkimuksen avulla haluttiin selvittää, kuinka kestävä kehitys ja ympäristöaiheet näkyvät liiton henkilökunnan organisaatiokulttuurissa. Tutkimuksen avainkäsitteitä olivat ympäristöpolitiikka, -hallinta -asenteet, -tietoisuus sekä organisaatiokulttuuri. Kirjallisuuskatsauksessa muodostettiin yleiskuvaus yhteiskunnallisten ympäristökysymysten ja ympäristöhallinnan kehittymisestä sekä syvennyttiin organisaatiokulttuurin muutokseen. Empiirisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kyselylomaketta ja tuloksia analysoitiin sekä määrällisin että laadullisin metodein.

Tulosten mukaan kaikkien vastaajaryhmien ympäristöasenteet olivat korostuneen ympäristömyönteisiä, mikä vahvisti aikaisempia ympäristöasenteita kartoittavien tutkimusten tuloksia. Seurojen edustajien ja pelaajien ympäristöhuoli oli kuitenkin vielä hieman korkeampaa kuin liiton henkilökunnan ja luottamushenkilöiden. Selkeästi suurin osa vastaajista piti tärkeänä, että SPL:ssa kiinnitetään huomiota ympäristönsuojeluun ja ilmastonmuutoksen ehkäisemiseen tulevaisuudessa, ja että liitto toimii kestävän kehityksen edistämiseksi. Tutkimustulosten mukaan ympäristömyönteiset asenteet korreloivat heikosti ympäristövastuullisten toimien kanssa. Tutkimuksessa ei havaittu merkkejä siitä, että SPL:n ympäristöhallinnan toimenpiteet olisivat olennaisesti vaikuttaneet liiton organisaatiokulttuuriin. Tutkimustulosten perusteella voidaan esittää seuraava Suomen palloliiton ympäristöhallinnan kehittämistä koskeva toimenpidesuositus: Jatkossa huomiota tulisi kiinnittää liiton henkilökunnan koulutukseen, ympäristömyönteisen keskustelukulttuurin kehittämiseen sekä ympäristöaiheiden sisällyttämiseen sidosryhmäviestintään.

Asiasanat: ympäristöhallinta, ympäristöjohtaminen, ympäristöasenteet, ympäristötietoisuus organisaatiokulttuuri, liikuntaorganisaatio, jalkapallo

ABSTRACT

Seriina, P. 2020. The environmental attitudes of the Finnish Football Association (SPL) and its stakeholders. Department of Sports Sciences, University of Jyväskylä, Master's thesis in Sports, 160 p., 3 appendices.

The ever-growing debate on the environment, climate, as well as the fostering of sustainable thinking, has all eventually extended to the sports sector and Finnish football. Several sports organisations like Football Association of Finland have made environmental policies and published documents on the subject. So far, little information is available on how these measures have affected the environmental attitudes of those involved in the sports sector.

The goal of this research is to identify the environmental awareness, expectations and attitudes corresponding to the sustainable development of the Finnish Football Association, its staff, trustees, club representatives and players. This research can be used to find out how sustainable development and environmental issues are seen in the organisation's organisational culture. An assessment is made of how the environmental policies and societal commitments are perceived in the attitudes and awareness of staff and stakeholders. Key concepts are environmental policy, environmental attitudes and awareness, and the concept of organizational culture. The literature review provides an overview of the development of social environmental issues and environmental management, as well as the change in organizational culture. As a data collection method for empirical research, a quantitative questionnaire was used, and the results were analysed by using both quantitative and qualitative methods.

According to the results, the environmental attitudes of all groups of respondents were highly positive which confirmed the results of previous national surveys of environmental attitudes. However, the environmental concerns of the club representatives and the responses from players were even more positive compared to those of union staff and trustees. Preventing climate change in the future and paying attention to environmental protection was considered important by most of the respondents, who are also expecting the FAF to work actively towards these matters. According to the research results, environmentally friendly attitudes are weakly correlated with environmentally responsible measures. The results of the study did not show that FAF's environmental management had yet extended to the staff's organizational culture. In the future, attention can be paid to training of the association's staff, development of an environmentally friendly discussion culture and inclusion of the environmental issues in all stakeholder communications.

Keywords: environmental management, environmental awareness, environmental attitudes organisational culture, sport organisation, football

1 JOHDANTO

Viime vuosina ympäristökysymykset ovat tulleet aktiivisesti myös jalkapallon kentille, ja kansainvälisissä sekä kansallisissa jalkapalloliitoissa ja jalkapalloseuroissa on havaittavissa useita innovatiivisia ympäristöystävällisistä käytäntöjä (Jenkins 2015; Laliga 2019; FIFA 2020b; Lockwood 2021; United Nations 2021). Samalla jalkapallotoimijat ovat tunnustaneet, että urheilualalla on kielteisiä ympäristövaikutuksia, joihin on puututtava (Jenkins 2015). Esimerkiksi jalkapallo-ottelu voi tuottaa 0,8 kg jätettä katsojaa kohti, mikä vastaa 4,2 tonnia jätettä ottelussa. Stadion voi kuluttaa jopa 8 000 000 kWh sähköä vuodessa ja käyttää 100 000 m³ vettä samana aikana. Samalla jalkapallolla on yhä tärkeämpi rooli ympäristönsuojelussa sekä kestäväen kehityksen edistämässä ja tukemisessa. Yhdessä jalkapallotoiminnan ympäristöjalanjäljen vähentämisen kanssa on olennaisen tärkeää hyödyntää jalkapallon suosio keinona lisätä yleistä ympäristötietoisuutta ja auttaa normalisoimaan kestäviä käytänteitä. (European Commission 2020.)

Tuoreen tutkimuksen mukaan myös suurin osa jalkapallon kannattajista tukee ympäristönsuojelua ja pitää erittäin tärkeänä, että jalkapallossa kiinnitetään huomiota lajin ympäristövaikutuksiin. Osana on EU:n ja LIFE-ohjelman osarahoittamaa kansainvälistä LIFE TACKLE -projektia, tutkittiin jalkapallon kannattajien ympäristöarvoja, arkisia ympäristökäytänteitä sekä yleistä ympäristötietoisuuden tasoa. Tutkimustulokset osoittivat, että yli 90 % tutkimukseen osallistuneista kertoi kannattavansa ympäristön suojelua ja ilmaston lämpenemisen torjuntaa. Lisäksi suurin osa vastaajista (86%) sanoi, että jalkapalloyhteisön tulisi olla sitoutunut ympäristönsuojeluun, ja että he olisivat myös tyytyväisempiä, mikäli heidän käymänsä jalkapallo-ottelut olisivat ympäristöystävällisiä. (European Commission 2020; Daddi, Gionfriddo, Iraldo, Pretner, Puccetti & Khan 2020.)

Jalkapallon ohella yleisesti koko liikunta- ja urheilukentällä eletään nyt pinttyneiden käsitysten ja asenteiden murrosvaihetta (Lehtonen 2019). Olympiakomitea julkaisi keväällä 2020 ensimmäisen yhteisen urheiluyhteisön vastuullisuusohjelman, jonka tavoitteena on toimia vastuullisuustyön raamina niin lajiliitoissa, seuroissa ja muissa liikunnan ympäristöissä (OK 2020d). Yhteisen vastuullisuusohjelman lisäksi useat liikunta-alan organisaatiot, liigat, tapahtumat ja lajiliitot ovat tehneet omia ympäristöä ja kestävää kehitystä koskevia sitoumuksiaan ja julkaisseet toimintaansa ohjaavia asiakirjoja. Myös Suomen Palloliitto on asettanut toiminnalleen kolme yhteiskuntasitoumusta ja sisällyttänyt kestävä kehityksen teemoja toimenpidesuunnitelmiinsa.

Voidaan todeta, että jatkuvasti kasvanut ympäristö- ja ilmastokeskustelu sekä kestävä ajattelun vaaliminen ovat ulottuneet lopulta myös liikuntasektorille ja suomalaiseen jalkapalloon. Askelia liikuntakulttuurin ympäristövastuullisuuden eteen otetaan pian myös valtion liikuntahallinnon ohjauksessa, sillä vuoden 2022 uudistuneet valtionapukriteerit edellyttävät lajiliitoilta ympäristöohjelman laatimista (OKM 2020c). Kysymyksenä kuitenkin on, onko urheilu- ja liikuntakulttuurin toimijat valmiita ja vastaanottavaisia väistämättömään asennemuutokseen?

Kansainvälisessä vertailussa on käynyt ilmi, että suomalaiset ovat yleisesti varsin ympäristötietoista kansaa (Harju-Autti, Neuvonen & Hakkarainen 2011). Kysyttäessä ihmiset kertovat olevansa ympäristöystävällisiä, ympäristöstä huolestuneita sekä valmiita tekemään asioita toisin (mm. Lybäck 2002; Hirvonen & Vanhatalo 2018; Vantaan kaupunki 2018; Ilmastotunteet 2019). Jostain syystä ympäristömyönteiset asenteet eivät kuitenkaan aina näy toiminnan tasolla (mm. Lankinen 2005; Ojala 2008; Potteiger, Pitney, Cappaert & Wolfe 2017.) Liikuntakulttuurissa ympäristöasenoituminen on kuitenkin muovautunut hieman toisenlaisista lähtökohdista. Vaikka urheiluyhteisö näyttääkin nyt aktivoituneen kestävä kehityksen saralla, on liikunnan ja urheilun ympäristösuhde yhteiskunnallisen keskustelun aiheena vielä varsin

uusi (Simula & Levula 2017, 3, 8). Pitkään liikuntapiireissä oltiin kiinnostuneita vain liikuntaympäristön vaikutuksista liikunnan harrastamiseen, mutta 1980-luvulta alkaen kääntyi keskustelu toisinpäin. Alettiin pohtia harrastustoiminnan, urheilutapahtumien ja liikuntamatkustamisen vaikutuksia luonnolle ja ympäristölle. (Oittinen 2000, 309-310.). Onkin perusteltua väittää, että liikuntatoimijoiden suhtautuminen ja asennoituminen ympäristöön on edelleen murroksessa. Hidas asennemuutos on voinut luoda tilanteen, missä liikuntaorganisaatioiden ympäristötyö saattaa vielä olla vain muutaman ihmisen harteilla, eikä yleinen asenneilmapiiri ole ympäristömyönteinen. Tämä ennakoasetelma muodostaa tutkimusongelman, joka syventyy jalkapallotoimijoiden ympäristöasenteisiin ja selvittää onko ympäristöhallinta ulottunut henkilökunnan organisaatiokulttuuriin.

Tämän tutkimuksen päätavoitteena on selvittää Suomen Palloliiton henkilökunnan, luottamushenkilöiden, seurojen edustajien sekä pelaajien ympäristöasenteita ja odotuksia liiton ympäristötyötä kohtaan. Tutkimuksen avulla halutaan lisäksi selvittää, kuinka kestävä kehitys ja ympäristöaiheet näkyvät liiton organisaatiokulttuurissa. Samalla voidaan verrata SPL:n henkilökunnan ja luottamushenkilöiden ympäristötietoisuutta ja -asenneilmapiiriä liiton jäsenseurojen toimijoiden ja pelaajien asenteisiin ja odotuksiin. Tutkimustulosten analysoinnissa ja tulkinnassa on hyödynnetty teorian lisäksi myös tutkijan omaa tietoa ja kokemusasiantuntijuutta, joka pohjautuu tutkijan asemaan SPL:n työntekijänä.

Tavoitteena on, että Suomen Palloliiton henkilöstön ympäristöasenteita selvittävä tutkimus uusittaisiin kolmen tai viiden vuoden päästä. Tutkimuksen uusimisen avulla voitaisiin paremmin ennustaa, mihin SPL:n ympäristöhallinta on menossa. Lisäksi tutkimuksen toistaminen tarjoaisi mahdollisuuden arvioida tehtyjen toimenpiteiden vaikutusta henkilökunnan asenneilmapiirissä ja organisaatiokulttuurissa. Nyt esiteltävä tutkimus on ensimmäinen SPL:n henkilökunnan, luottamushenkilöiden, seurojen edustajien sekä pelaajien

ympäristöasenteita kartoittava tutkimus, jonka vuoksi siinä keskitytään etenkin asenne- ja tietoisuustekijöihin.

Suomen palloliiton suhdetta ympäristöpolitiikkaan ja pyrkimyksiin edistää kestävä tulevaisuutta yhteiskunnan kaikilla sektoreilla ja tasoilla voi tehdä ymmärrettäväksi tukeutumalla järjestelmäteoreettiseen ajatteluun. Järjestelmäteorian mukaan organisaatiot ovat aina osa suurempia järjestelmiä, joiden kanssa ne ovat vaihdantasuhteessa. Tällaisia laajempia järjestelmiä voivat olla esimerkiksi yhteiskunnalliset ongelmat, kuten taudit, saasteet tai ympäristökatastrofit, jotka ovat toisistaan riippuvaisia ja muodostavat järjestelmäksi kutsutun kokonaisuuden. Ympäristöjärjestelmä tarjoaa organisaatioille sekä yksilöille mahdollisuuksia erilaiseen toimintaan, mutta ympäristöongelmat myös asettavat rajoituksia. Yksilöiden ja organisaatioiden toiminnalla ja valinnoilla on puolestaan vaikutuksia ympäröivään ympäristöjärjestelmään. Tämä organisaation yhteiskuntasuhdetta kuvaava järjestelmäteoreettinen ajattelu kehystää tutkielman toiseen lukuun sisältyviä (käsitteellisiä) tarkasteluja.

Globaalit ja lokaalit ympäristöongelmat nähdään siis tässä tutkimuksessa organisaatioita ja yksilöitä ympäröivänä järjestelmänä. Organisaatioiden ulkoiset tekijät, erilaiset järjestelmät, voivat vaikuttaa organisaatioiden toimintaan jopa sisäisiä tekijöitä enemmän. Ympäristöongelmiin reagoidessa yhteiskunnat ovat luoneet oman ympäristöpolitiikkansa, ympäristölait sekä sitoutuneet useisiin ylikansallisiin ympäristö- ja kestävän kehityksen sitoumuksiin. Näillä yhteiskunnallisilla toimilla on vaikutusta organisaatioiden toimintaan asettaen organisaatioille muutosvaatimuksia. Ympäristöherätyksen, -politiikan, -hallinnon ja -hallinnan käsitteisiin, kestävän kehityksen sitoumuksiin ja näiden linkittymisestä liikuntakulttuuriin sekä jalkapalloon tutustutaan johdannon jälkeen ensimmäisessä teorian pääluvussa. Tämän jälkeen toisessa pääluvussa syvennyttään vielä tarkemmin organisaatioiden ympäristöjohtamiseen yleisellä tasolla.

Organisaatiot muodostuvat yksilöistä, joilla on yhteinen tavoite (Harisalo 2008, 17, 31). Yksilöt muodostavat yhdessä organisaatiokulttuurin, eli rakentavat tietynlaisten tulkintakehyksen yhteisten arvojen, uskomuksien ja ideoiden pohjalta. Organisaatiokulttuuri voi vahvimillaan määrittää, mitä organisaatiossa arvostetaan ja pidetään yleisesti tärkeänä (Harisalo 2008, 267). Koska organisaatiot koostuvat yksilöistä, on heillä yhdessä mahdollisuus vaikuttaa organisaation toimintaan ja vallitsevaan organisaatiokulttuuriin. Organisaatioiden toimintamalleja ja organisaatiokulttuurin muutosta esitellään kolmannessa pääluvussa.

Järjestykseltään neljännessä ja viimeisessä teorialuvussa syvennyttään vielä yksilöiden ympäristöasenteisiin, ympäristöhuoleen ja ympäristötietoisuuteen. Luvussa myös esitellään keskeisiä löydöksiä ympäristöasenteita selvittävistä tutkimuksista. Tämän jälkeen tutkimuksen teoreettinen viitekehys on edennyt ylhäältä ympäristöongelmista organisaatioiden kautta yksilötasolle ja voidaan siirtyä esittelemään tutkimusorganisaatiota sekä itse empiiristä tutkimusta.

Teorialukujen ja tutkimusorganisaation esittelemisen jälkeen siirrytään tutkimusprosessi, aineisto ja menetelmät -osioon, jossa esitellään tutkimuskysymykset, tutkimuksessa käytetyt metodologiset valinnat ja analyysitavat sekä kuvaillaan yleisesti koko tutkimusprosessia. Tämän jälkeen edetään tuloksiin, joissa esitellään tutkimuksen tulokset sekä kokonaisaineistona, vertaillen neljän otosjoukon vastauksia keskenään toisiinsa, että vastaajajoukkoittain tarkasteltuna. Sekä määrällisten ja laadullisten tuloksien tueksi on laadittu taulukoita ja kuvaajia, jotka auttavat tuloksien tulkitsemisessa. Tutkimus päättyy pohdintaan, johtopäätöksiin sekä tutkimuksen arviointiin. Päätösluvussa nostetaan esiin tutkimuksen keskeiset johtopäätökset teoreettisesta viitekehystä hyödyntäen, arvioidaan tutkimustuloksien yleistettävyyden rajoituksia sekä esitetään jatkotutkimusehdotuksia aiheeseen liittyen.

2 YMPÄRISTÖKYSYMYKSET OSAKSI LIIKUNTAKULTTUURIA

Yhteiskunnallinen kiinnostus ympäristöasioihin on kasvanut viime vuosina voimakkaasti: kansalaiset ovat yhä ympäristötietoisempia ja heidän asenteensa ovat ilmastonmuutoksen torjumisen puolella. Myös liike-elämässä tunnustetaan laajasti ympäristöasioiden merkitys ja on huomattu niiden potentiaali strategisessa päätöksenteossa ja kilpailuedun luomisessa. Samalla on alettu arvioida myös liikunnan ja urheilun roolia kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa ja ympäristökysymyksissä ylipäänsä. Mutta mitkä ovat ne ylhäältä tulevat sitoumukset, jotka vaikuttavat myös liikuntakulttuurin toimintaan? Kuinka puolestaan liikunta ja urheilu vaikuttavat ympäristön toimintaan? Entä miten ympäristöpolitiikka ylipäänsä sai alkunsa ja kuinka ympäristö määritellään? Näihin kysymyksiin etsitään vastauksia ensimmäisessä teorialuvussa.

2.1 Ympäristöherätys

Sanalla ympäristö viitataan nykykielessä inhimillisen olemassaolon aineelliseen perustaan. Sen nykymuotoinen historia ulottuu 1960-luvulla alkaneeseen ympäristöherätykseen ja sitä seuranneeseen ympäristöhuoleen eli huoleen siitä, että ympäristöä uhkaa ihmisten omien toimintojen seurauksena tuho. Toisen maailmansodan jälkeistä maailmaa kuvasti nopea teollistuminen, massatuotanto ja kuluttaminen sekä materialistinen yltäkylläisyys. Vaikka luonnontieteilijät olivat tietoisia ympäristönmuutoksesta ja saastumisilmiöistä, ei edistyksen aikakauden kääntöpuolista puhuttu julkisesti ennen 60-lukua. Teollistumisen ja kaupungistumisen seurauksena syntyi kuitenkin pelko nyky-yhteiskunnan kehityksen

vaikutuksista ympäristöön sekä koko ihmiskunnan tulevaisuuteen ja ympäristökysymysten yhtäkkinen ilmaantuminen yleisen mielenkiinnon kohteeksi tapahtui lopulta varsin radikaalisti. Syntyi tieto maapallon rajallisuudesta, jonka takia oltiin huolestuneita väestönkasvusta ja luonnonvarojen kiihtyvistä kulutuksesta. Myös uudet saastumisilmiöt, kuten ydinräjähdykset, vauhdittivat ympäristöherätystä ja pian ympäristöongelmat nousivat kansainvälisellä tasolla tiedotusväliseisiin. (Haila 2001, 9-12, 27-28; Kallio 2001, 9-10.)

Siitä huolimatta, että ympäristöongelmista oli jo kattavasti tietoa, ei ongelmien ratkaisumalleista päästy yhteisymmärrykseen. Risteävät suhtautumistavat ympäristöhuoleen johtivat ympäristöasioiden politisoitumiseen, ja 1970-luvulla ympäristökysymykset hahmotettiin omaksi politiikan kentäkseen. Samalla asetettiin uusia ympäristölakeja kasvavan ympäristöhuolen seurauksena. Kansalaiset alkoivat vaatia julkiselta vallalta vastuunkantoa ympäristöstä ja ympäristökysymysten hoito vakiintui valtiovallan tehtäväksi. Vähitellen ympäristöongelmat, kuten vesistöjä saastuttavat öljyvuodot tai suurkaupunkien ilmansaasteet, alettiin käsittää toisistaan riippuvaisena kokonaisuutena, jonka aiheuttajana oli moderni yhteiskunnallinen kehitys. (Haila 2001, 9-12, 22-24; Kallio 2001, 10)

Ympäristöherätys oli teollistuneissa yhteiskunnissa yleismaallinen ilmiö, jonka seurauksena maihin perustettiin virallinen ympäristöhallinto. Suomessa esiintyi ympäristöpolitiikkaa jo ennen varsinaisen ympäristöhallinnon syntyä, sillä ympäristöasiat olivat integroituneet osaksi keskusvirastojen toimintaa jo 1960-luvulla. Vähitellen ympäristön huolenpito käsitettiin uudeksi julkisen politiikan ulottuvuudeksi ja perustettiin ympäristösuojelun keskushallinto vuonna 1973 sekä kymmenen vuotta myöhemmin ympäristöministeriö. Tämä tarkoitti sitä, että julkinen hallinto otti vastuun ympäristön tilasta ja ympäristöpolitiikka tuli julkisen lainsäädännän piiriin. Julkisen vallan vastuu kansalaisten elinympäristön suojelusta tuli vahvistetuksi myös Suomen perustuslakiin vuonna 1994. (Haila 2001, 21-23, 30, 40.)

2.2 Ympäristöpolitiikka ja -hallinto Suomessa

Kun ympäristöherätyksen jälkeen ympäristöongelmat ja yhteiskunnan ympäristösuhteet nousivat poliittisen valta- ja merkityskamppailun kohteeksi, syntyi tarve uudentalaiselle poliittisten käytäntöjen kokonaisuudelle ja syntyi ympäristöpolitiikka. Ympäristöpolitiikka on yhteiskuntapolitiikan lohko, joka muuttuu ja muotoutuu erilaisten toimijoiden vuorovaikutuksessa. Lisäksi ympäristön tilaan vaikuttavia päätöksiä tehdään muilla yhteiskuntapolitiikan alueilla, kuten liikenne- ja maatalouspolitiikassa. Toisaalta ympäristöpolitiikkaa harjoitetaan ja määritellään myös poliittisten instituutioiden ulkopuolella kuten yrityksissä sekä kansalais- ja etujärjestöissä. (Laine & Jokinen 2001, 49-50; Lähde 2001, 310.)

Ympäristöhallinto voidaan käsittää joukoksi eri hallintoalojen toimintoja, jotka liittyvät ympäristöongelmien hallintaan, ratkaisuun ja ennaltaehkäisyyn. Valtiohallinnonpiirissä on tapahtunut kehitystä, jonka seurauksena ympäristöhallinto on läpäissyt vanhoja laitoksia ja synnyttänyt uusia. (Lähde 2001, 308.) Nykyään suomalainen ympäristöpolitiikka on vakiintunut valtion keskushallinnosta kuntiin ulottuvaksi kokonaisuudeksi käsittäen ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen (SYKE), asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA), alueelliset ympäristökeskukset eli elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY), aluehallintovirastot (AVI) sekä metsähallituksen. (Ympäristöministeriö 2020.) Paikallistasolla ympäristöasioista vastaavat kunnat ja kaupungit, jotka ovat alati keskeisempiä toimijoita niin kestävän elinvoiman rakentamisessa, eriarvoisuuden estämisessä kuin hiilijalanjäljen minimoimisessa. (Miettinen 2019).

Ympäristöhallinnon käyttämiä politiikan vaikuttamisen työkaluja kutsutaan ympäristöpolitiikan vaikutus- tai ohjauskeinoiksi. Vaikuttamiskeinot voidaan jakaa ohjaustavan mukaan oikeudellis-hallinnolliseen ohjaukseen, taloudellisiin keinoihin, informaatio-ohjaukseen sekä julkiseen suunnitteluun ja neuvottelevaan ohjaukseen. Valtio käyttää hallinnollisia määräyksiä ympäristöpolitiikan keinona ja ne perustuvat lakeihin, normeihin, standardeihin ja määräyksiin. Esimerkiksi suorat kiellot, ympäristörikoksia koskevat sanktiot, päästöluvat ja menettelytapamääräykset ovat hallinnollisia määräyksiä. Taloudellisilla keinoilla pyritään yhteen sovittamaan hallinnolliset määräykset ja markkinat, ja niitäkin kontrolloi valtio. Tavoitteena on, että ympäristöhaittojen aiheuttaminen tulee taloudellisesti kalliiksi ja niiden torjuminen puolestaan kannattavaksi. Sanktioina toimivat esimerkiksi ympäristöverot ja kannustimina puolestaan erilaiset avustukset. (Jokinen 2001, 86-87; Kallio 2001, 50.)

Julkisella suunnittelulla voidaan myös ohjata kansalaisia ja intressiryhmiä toimimaan ympäristöpolitiikan tavoitteiden mukaisesti. Suunnitteluohjauksen keinoja ovat muun muassa maankäytönsuunnittelu, ympäristövaikutusten arviointi, luonnonsuojeluohjelmat sekä kansalaisten kuuleminen ja osallistaminen. (Kallio 2001, 50.) Esimerkiksi maankäytön suunnittelulla ja kaavoituksella voidaan kannustaa kuntalaisia käyttämään enemmän kestäviä liikkumismuotoja ja kevyenliikenteenväyliä liikkumiseen. (mm. LVM 2017.) Suunnitteluohjausta voidaankin harjoittaa eri yhteiskuntapolitiikan alueilla ja se toimii ympäristöongelmien ennaltaehkäisyssä, mutta myös ongelmien hallinnassa ja sopeutumisessa.

Ympäristöpolitiikkaa edistetään myös kouluttamalla ja valistamalla tuottajia ja kuluttajia. Tämä vaikuttamiskeino ei ole yhtä valtiokeskeinen kuin kaksi edellistä, sillä sitä voivat harjoittaa valtion lisäksi markkinoiden ja kansalaisyhteiskunnan toimijat. Vallan ja rahan sekä velvoitteiden ja määräysten sijasta keskeinen vaikutin on siis tieto. Tavoitteena olisi vaikuttaa kuulijoiden ympäristöasenteisiin, -huoleen ja -tietoisuuteen, niin että ihmiset alkaisivat itse

tekemään ympäristöystävällisiä valintoja ja esimerkiksi omaehtoisesti kehittäisivät organisaatioita ympäristömyönteisemmiksi. Ympäristöalan tutkimus- ja kehitystoiminta, ympäristökasvatus- ja koulutus, kuluttajavalistus sekä ympäristömerkkien myöntäminen ovat esimerkkejä informaatio-ohjauksesta. (Jokinen 2001, 88; Ympäristöministeriö 2013)

Tulevaisuuden ympäristöhallinnon keinona ja uusina ohjaustapoina on pidetty neuvottelu- tai yhteisohjausta, kuten vapaaehtoisia sopimuksia sekä itseohjausta. Neuvotteluohjaukseen kuuluu myös ympäristökonfliktien sovittelu, ympäristödiplomatia sekä seuraavassa kappaleessa esitettävät kansainväliset ja kansalliset ympäristösopimukset ja -sitoumukset. Julkisen sektorin toimijat ovat yhä enemmän kannustaneet kansalaisyhteiskunnan organisaatioita ja yrityksiä toimimaan ympäristön huomioon ottaen lainsäädännöllisen pakon sijasta oma-aloitteisesti ja vapaaehtoisesti, hyödyntäen esimerkiksi ympäristöjärjestelmiä. (Sairinen 2009: 141-142; Kallio 2001, 50-51.) Ympäristöministeriön strategiassa 2030 keskeisiksi ympäristöasioiden hallinnan mahdollistajiksi esitellään yhdessä tekemiseen ja vuorovaikutteisuuteen kannustava toimintakulttuuri, yhteistyö ja aktiivisuus kumppanuusverkostoissa sekä kansainvälisen yhteistyön edistäminen (Ympäristöministeriö 2020a).

2.3 Kansainväliset ja kansalliset kestävän kehityksen sitoumukset

Kestävä kehitys on tänä päivänä näkyvästi esillä Suomen politiikassa ja uusien vuoden 2019 hallitusohjelma asettaa kunnianhimoisia tavoitteita sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväälle yhteiskunnalle (Valtioneuvosto 2019a). Siinä missä ympäristöpolitiikan huomion kohteena on ihmisen aikaansaamat ympäristöongelmat, on kestävä kehitys kokonaisvaltaisempaa ja ottaa huomioon ihmisen toiminnan syyt (Salonen 2010, 31). Kestävä

kehitys määritellään muutokseksi, joka turvaa elämisen edellytykset niin nykyisille kuin tulevillekin sukupolville. Se jaetaan yleisesti kolmeen ulottuvuuteen, jotka ovat ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen sekä kulttuurillinen kestävyys. Ekologisella kestävyydellä tarkoitetaan luonnon kantokyvyn ja uusiutumisen suhdetta sekä biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien toimivuuden säilyttämisen suhdetta ihmisen toimintaan. Taloudellinen kestävyys puolestaan määritellään tasapainoisena kasvuna, joka on edellytys yhteiskunnan keskeisille toiminnoille ja joka ei perustu valtion velkaantumiseen. Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys ottaa huomioon ihmisten hyvinvoinnin, tasa-arvon ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden niin alueellisesti kuin tulevien sukupolvien näkökulmasta. (Kestävähkehitys 2020a)

Suomen kestävän kehityksen toimikunta perustettiin vuonna 1993 heti Rio de Janeirossa pidetyn YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin jälkeen ja sen tehtäväksi asetettiin Agenda 21 -toimintaohjelman kansallisen toimeenpanon suunnittelu sekä kansainvälinen yhteistyö. Toimikunnan tuella hallitus laati ensimmäisen kansallisen kestävän kehityksen toimintaohjelman vuonna 1998, jossa määriteltiin valtioneuvoston kaikkia hallinnonaloja koskevat kestävän kehityksen edistämisen tavoitteet ja toimenpiteet. Myöhemmin toimintaohjelman korvasi vuoden 2006 kestävän kehityksen strategia sekä vuonna 2013 kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus. (Kestävähkehitys 2020a; Simula, Itkonen & Matilainen 2014, 16)

Yhdistyneiden kansakuntien uusimmat kestävän kehityksen tavoitteet hyväksyttiin yleiskokouksessa syyskuussa 2015. Agenda 2030 on voimassa vuodesta 2016 vuoteen 2030 asti ja se korvasi aikaisemmat vuosituhattavoitteet. Toimintaohjelmassa on 17 universaalia päätavoitetta ja ne koskevat YK:n kaikkia jäsenvaltioita ja niiden yhteiskunnan osia. Täten toisin kuin vuosituhattavoitteissa, Agenda 2030:ssa vaaditaan myös rikkaiden ja keskituloisten maiden sitoutumista ohjelmaan esimerkiksi vähentämällä päästöjä, suojelemalla luontoa ja

kaventamalla tuloeroja. Uusissa tavoitteissa huomioitiin ongelmien maailmanlaajuisuus sekä keskinäinen lomittautuminen niin, ettei voida puhua esimerkiksi ilmastonmuutoksesta irrallisena kokonaisuutena. Tavoitteita on kritisoitu kuitenkin niiden konkretian ja seurantamekanismien puutteesta. Niissä ei myöskään oteta kantaa kansallisiin verotuksiin eikä varmisteta yksityisten etenkin monikansallisten yritysten vastuunkantoa tavoitteiden saavuttamiseksi. (Suomen YK-liitto 2020)

Tavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain YK:n kestävän kehityksen korkean tason poliittisessa foorumissa. Suomi on laatinut oman Agenda 2030 toimintasuunnitelman, jonka toimeenpanosta ja seuraamisesta vastaa hallitus. Toimintaohjelmaa toteutetaan pääasiassa hallituksen politiikka- ja lainsäädäntötoimilla sekä toimeenpanemalla kansainvälisiä ja kansallisia Suomea sitovia sopimuksia ja strategioita. Toteutuakseen Agenda 2030 vaatii Suomelta pitkäjänteisyyttä ja muutosvalmiutta sekä kestävästä kehitystä tukevaa johdonmukaista politiikkaa. Lisäksi tarvitaan yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan ja yksityisten sektorin toimijoiden, sekä kuntien ja aluetoimijoiden kanssa. Suomen vahvuutena toimintaohjelman toteutuksessa on korkeatasoinen koulutus ja siihen perustuva osaaminen sekä yhteiskunnallinen vakaus, ja haasteena puolestaan ilmastonmuutoksen vastainen kamppailu, luonnonvarojen liiallinen kulutus sekä työ- ja taloustilanne. (Suomen YK-liitto 2020; Valtioneuvoston kanslia 2017)

Pääministerin johtama kestävän kehityksen toimikunta huolehtii Agenda 2030 tavoitteiden sisällyttämisestä kansalliseen politiikkaan sekä arvioi ja seuraa globaalin toimintaohjelman toteutumista Suomessa. Kansallista tilaa seurataan kymmenen kestävän kehityksen seurantakorin avulla ja neljän vuoden välein tehdään kattava YK raportointi eli Voluntary National Review, toisin sanoen VNR-raportti. Raportti esitellään YK:n huippukokouksessa ja siinä kerrotaan, miten Suomi on edistynyt kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa viimeisen neljän vuoden aikana. Vastaavan vapaaehtoisen kestävän kehityksen tilan arvioinnin

(VLR Voluntary Local Review) ovat myös tehneet Suomessa kaupunkitasolla Helsingin, Espoon ja Turun kaupungit. (Kestäväkehitys 2020d.) Kestävän kehityksen tavoitteiden ja kansallisen yhteiskuntasitoumuksen lisäksi Suomen hallitus on sitoutunut tavoitteeseen, jonka mukaan Suomi on hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä ja ensimmäinen fossiilivapaa hyvinvointiyhteiskunta. Tämä edellyttää nopeutettuja päästövähennyksiä kaikilla sektoreilla sekä hiilinielujen vahvistamista. (Ympäristöministeriö 2020b.)

Kestävän kehityksen toimikunta edistää, seuraa ja arvioi myös kansallisen yhteiskuntasitoumuksen *Suomi, jonka haluamme 2050* toteutumista. Yhteiskuntasitoumus on Suomen tulkinta YK:n laatimasta kestävän kehityksen toimintaohjelmasta ja luo strategiset pitkän aikavälin linjaukset kansalliselle kestävän kehityksen työlle. Se on koko yhteiskuntaa kokoava linjaus sekä toimeenpanon väline, joka mahdollistaa kansalaisten, yritysten, yhdistyksien, kuntien ja muiden tahojen osallistumisen Agenda 2030 toteuttamiseen. Eri sidosryhmät voivat konkreettisesti julkaista oman toimenpidesitoumuksensa yhteisten tavoitteiden puitteissa yhteiskuntasitoumuksen omilla nettisivuilla. (Suomen YK-liitto 2020.) Suomen kuntaliitto esimerkiksi teki oman kestävän kehityksen sitoumuksensa, jossa se kehottaa ja ohjeistaa kaikkia kuntia tekemään oman sitoumuksensa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi (Kuntaliitto 2014).

2.4 Ympäristöhallinnosta ympäristöhallintaan

Ympäristöasioiden hallinnan kehityskaari on selvästi nähtävissä ympäristöherätyksestä ympäristön politisoitumiseen sekä julkishallinnon ympäristöhallintoon. Kuitenkin 1990-luvulta alkaen ovat kansainväliset ja kansalliset ympäristöstrategiat ja -sitoumukset yleistyneet ja julkishallinto on siirtynyt yhä enemmän yllä esitellysti ympäristön oikeudellis-hallinnollisen

ohjuksen sijasta kohti neuvontaohjausta ja organisaatioiden itseohjausta. Muutos on tarjonnut uuden lähestymistavan ympäristöongelmien ratkaisemisiksi. (Kallio 2001, 50-51; Sairinen 2009, 132.) Perinteisten ympäristöpoliittisten ratkaisukeinojen rinnalle ovatkin nousseissa eri toimijoiden yhteistyösuhteet, kumppanuudet ja verkostot (Ympäristöministeriö 2020a). Näiden uusien ympäristöohjauskeinojen ja suhtautumistapojen myötä voidaan sanoa julkisen sektorin ympäristöhallinnon siirtyvän kohti kaikkien kolmen sektorien – julkisen, yksityisen ja kansalaistoimijoiden – harjoittamaa ympäristöhallintaa.

Hallinta käsitteenä on laaja ja se voidaan ymmärtää monin eri tavoin, mutta lukuisia eri lähestymistapoja voidaan kuitenkin tiivistää kolmeen käyttötapaan. Ensiksikin hallinta on yleisnimi useiden toimintojen summalle, joilla sekä julkiset ja yksityiset instituutiot ja yksilöt hoitavat yhteisiä asioitaan. Toiseksi sen käyttö on yleistynyt historiallisen muutoksen seurauksena ja erottunut julkisen vallan hallinto -käsitteestä. Viimeiseksi hallinta tarkoittaa kollektiivisten yhteiskunnallisten ongelmien käsittelyprosessia eli määrittelyä, analysointia, tavoitteiden laatimista sekä toimintastrategioiden koordinoimista. Ympäristöhallinta on näiden kolmen hallinnan määritelmän jatkona yleisesti ympäristöongelmien ja niiden ratkaisujen yhteiskunnallista hallintaa. Ympäristöhallinnalla voidaan tarkoittaa minkä tahansa instituution järjestelyä, jolla ohjataan yksilöiden tai organisaatioiden luonnonvarojen käyttöä. Ympäristöhallinnan käsite, toisin kuin ympäristöhallinto, laajentaakin tarkastelun julkishallinnon toimijoiden ulkopuolelle. (Sairinen 2009, 133-140.)

Nykymuotoiseen ympäristöhallintaan liittyy vahvasti myös verkostohallinnan käsite, jolla tarkoitetaan menetelmiä, joilla yksilöiden, ryhmien ja asioiden järjestämistä pyritään ohjaamaan poliittisten tai institutionaalisten verkostojen avulla. Etenkin subjektiivisessa verkostohallinnassa ajatellaan, että informaatio- ja kommunikaatioverkostojen välityksellä kyetään hallitsemaan suurempien järjestelmien alatoimintoja, kuten yksittäisiä liikuntaorganisaatioita ja näiden ympäristöasioiden järjestelyä, jolloin kyse on

kommunikatiivisesta itseohjautuvuudesta. (Hänninen 2015, 256, 265.) Nimenomaan tähän vastaavanlaiseen organisaatioiden itseohjautuvuuteen tähtäävät julkisen sektorin uudet ohjausmallit, joita ovat muun muassa kannustavuuden lisääminen, innovaatioiden tukeminen, tietopohjan kasvattaminen, itseoppimisen tukeminen sekä vuoropuhelu ja verkostoituminen eri toimijoiden välillä. (Sairinen 2009, 141-142.) Julkisen ja muiden sektorien välisten kommunikatiivisesti vuorovaikutteisten verkostojen avulla eri toimijat voivat tehdä yhteistyötä (Hänninen 2015, 265) ja harjoittaa uudenlaista ympäristöhallintaa.

Vaikka verkostohallinnan monet teoriat korostavatkin joustavan sosiaalisen kontrollin sekä ohjauksen tarvetta pitkälle kehittyneissä yhteiskunnissa (Hänninen 2015, 263), eivät vapaaehtoisuuteen perustuvan ympäristöohjauksen saavutukset kuitenkaan aina ole toimivia ja varmoja. Kuten Agenda 2030 tavoiteohjelman saamasta kritiikistä kävi ilmi, uusista ohjauskeinoista puuttuu konkretia, eivätkä ne velvoita organisaatioita toimimaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Ilmenneet ongelmat ovat osasyynä myös siihen, ettei muutosten myötä sääntelyohjauksen merkitys ympäristöpolitiikassa ole heikentynyt, vaan on päinvastoin koettu tärkeäksi parantaa säätelyn laatua aikaisemmasta (Sairinen 2009, 142).

2.5 Liikunnan ja ympäristön suhde

Suomen Olympiakomitea julkaisi keväällä 2020 urheiluyhteisön vastuullisuusohjelman vuosiksi 2020-2024. Tämä urheiluorganisaatioita ohjaava asiakirja on suunniteltu yhteistyössä useiden lajiliittojen kanssa ja se sisältää viisi erilaista teemakokonaisuutta, joita ovat hyvä hallinto, turvallinen toimintaympäristö, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, ympäristö ja ilmasto sekä antidoping. Vastuullisuusohjelma ottaa kantaa urheiluyhteisön eettisiin periaatteisiin sekä myös YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 tavoitteisiin. (OK 2020d.) Yhteisen

vastuullisuusohjelman lisäksi useat liikunta-alan organisaatiot, liigat, tapahtumat ja lajiliitot ovat tehneet omia ympäristö ja kestävän kehityksen aiheisia sitoumuksiaan ja julkaisseet toimintaansa ohjaavia asiakirjoja.

Vaikka urheiluyhteisö näyttää nyt aktivoituneen kestävän kehityksen saralla, tuli liikunnan ja urheilun ympäristösuhde yhteiskunnallisen keskustelun aiheeksi varsin myöhään. Pitkään liikunnan ympäristövaikutukset koettiin vähäisiksi etenkin esimerkiksi teollisuuteen verrattuna ja liikunnan yhteiskuntavastuuta tarkasteltaessa painotettiin vain sen positiivisia hyötyjä yhteiskunnalle. Liikuntapiireissä oltiin kiinnostuneita vain ympäristön vaikutuksista liikunnan harrastamiseen, mutta 1980-luvulta alkaen kääntyi keskustelu toisinpäin. Alettiin pohtia liikunnan ja urheilun vaikutuksia luontoon ja ympäristöön. (Oittinen 2000, 309-310.) Virallisesti kestävä kehitys tuli keskustelun aiheeksi liikunta-alalla vuonna 1992 Rio de Janeirossa järjestetyn YK:n ympäristö ja kehityskonferenssin sekä sitä seuranneen kansainvälisen olympiakomitean aluille paneman ensimmäisen urheilun ympäristövaikutuksia käsittelevän konferenssin jälkeen (Mallen, Stevens & Adams 2011).

Liikunta-alan ympäristönäkökulman kehittymisessä 1980-luvulta on nähtävissä kolme vaihetta: syytös, konflikti ja yhteistyö. Ensiksi liikuntapiirien ulkopuoliset tahot kritisoivat liikuntakulttuurin aiheuttamia ympäristöongelmia samalla syrjäyttäen liikunnan yhteiskunnan hyväntekijän roolista. Seuraavassa vaiheessa liikuntakulttuurin edustajat puolustavat toimiaan, torjuvat syytökset ja pyrkivät säilyttämään asemansa. Lopulta kolmannessa vaiheessa kiistan osapuolet käynnistävät jonkin asteisen yhteistyön ja pyrkivät kehittämään parempia ympäristökäytäntöjä. Sama kaava usein toistuu uusien lajien syntyessä ja niiden suosion kasvaessa. (Oittinen 2000, 313-314.)

Tänä päivänä on liikunnan ja ympäristön molemminpuolinen suhde yhä kiistattomampi kuin ennen, kun ylhäältä tuleva ympäristöpoliittinen ohjailu on kiristynyt. Muutospaineita eivät luo

ainoastaan yhteiskunnallinen keskustelu tai ulkopuolisten tahojen syytökset, vaan kansainväliset, kansalliset ja kunnalliset kestävän kehityksen sitoumukset sekä ympäristölait. Esimerkiksi yllä esitelty Suomen yhteiskuntasitoumus kehottaa kaikkia yhteiskunnan toimintalohkoja, kuten liikuntakulttuurin avaintoimijoita muuttamaan vallitsevia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja taloudellisia käytäntöjä. Lisäksi Opetus ja kulttuuriministeriö on ilmoittanut valtionapukriteerien edellyttävän lajiliitoilta ympäristöohjelmaa vuoden 2022 haussa. (OKM 2020c.) Poliittiset velvoitteet ja kasvavat ympäristöongelmat edellyttävätkin, että liikuntaorganisaatioiden on muodostettava aiempaa kattavampi käsitys liikuntakulttuuristen käytäntöjen ympäristösuhteista ja valmistauduttava uudistamaan liikuntakulttuuria kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti (Simula 2015, 202).

Kasvat muutospaineet ovat perusteltuja, sillä liikunnan harrastaminen on alati muuttunut ympäristöä kuormittavampaan suuntaan. Harrastajamäärien ja lajikirjon jatkuva kasvu aiheuttaa maaston ja maaperän eroosiota herkillä luonnonalueilla. Liikunnan harrastaminen, kuten melonta, sukellus, kiipeily ja vaellus vievät ihmiset yhä eksoottisimmille mutta samalla ekologisesti herkille alueille aiheuttaen haittavaikutuksia alueiden kasvillisuudelle, elimistölle ja maaperän vedensietokyvylle. Liikuntapaikkarakentaminen ja sen mukana tuleva infrastruktuuri aiheuttavat ongelmia myös taajamissa. Liikuntapaikkarakentaminen ja niiden ylläpito sekä urheilu- ja liikuntatapahtumat tarvitsevat energiaa ja aiheuttavat samalla ympäristön saastumista, kasvihuonekaasujen ja jätteiden muodostumista sekä otsonikerroksen ehtymistä, biodiversiteetin vähenemistä, maan eroosiota ja vesistöjen saastumista. Lisäksi liikuntakulttuurin jatkuva teknillistyminen, välineellistyminen ja motorisoituminen lisäävät omalta osaltaan liikunnan ympäristöhaittoja. (Oittinen 2000, 317-319; UNEP 2018)

Urheilu ei ole ilmastonmuutoksesta erillinen osa-alue, vaan osa ongelmaa. Hyvä puoli on kuitenkin se, että urheilu ja liikunta voi valtavan globaalin suosionsa takia olla iso osa ilmastonmuutoksen ratkaisua. Urheilulla ja liikunnalla on potentiaalia toimia edelläkävijänä

kestävän kehityksen edistämässä, sillä se yhdistää ihmisiä ympäri maailmaa ja sillä on valtaa saada ihmiset yhteisten projektien ja hankkeiden taakse (UNEP 2018; OK 2020e; Pfahl 2016). Liikunnan hyvän kertomusta voidaan haastaa ja hyödyntää ympäristökasvatuksessa, koska liikunta koskettaa huomattavan suuria ihmismääriä. Suomessa liitot, järjestöt, seurat ja urheilutapahtumat tavoittavat valtaosan kansalaisista ja valmentajat ja muut vastuuhenkilöt toimivat merkittävinä vaikuttajina lapsille ja nuorille. Koululiikunta ja seuratoiminta sekä liikunta- ja urheilutapahtumat tarjoavat mahdollisuuksia ympäristötiedon jakamiselle käytännön kautta. Samalla liikuntaharrastaminen voi lisätä ympäristön arvostusta, kun harrastajat pääsevät kontaktiin luonnonympäristön kanssa. (Oittinen 2000, 320; Ollikainen 2019.) Urheilulla puolestaan on näkyvyyttä ja urheilutähdet ovat maailman kuuluja julkisuuden henkilöitä ja roolimalleja, jotka voivat toimia kestävän kehityksen ja ekologisen elämäntavan lähettiläinä. Liikuntaorganisaatiot voivat näyttää mallia muille sektoreille ja tahoille ympäristöasioiden huomioon ottamisessa ja tehdä yhteistyötä hallituksen sekä teollisuusalojen kanssa rohkaistakseen heitä toimimaan kestävän kehityksen saavuttamiseksi. (UNEP 2018.)

Ympäristönsuojelu ja ilmastonmuutosta ehkäisevät toimet ovat kestävän kehityksen tavoitteiden osa-alueita, mutta eivät suinkaan ainoita keinoja, joilla liikunta-alan toimijat voivat vaikuttaa kestävämpään tulevaisuuteen. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen, esimerkillinen toiminta ja yhteiskuntavastuu ovat oleellisia kestävän kehityksen edistämisen toimia, joita esimerkiksi lajiliitot voivat hyödyntää. Vastuulliseen toimintaan kuuluvat muun muassa ympäristövaikutusten arviointi, organisaation toiminnan avoimuus ja valvonta sekä toiminnasta raportointi (Kuluttajaliitto 2020). Urheilun yhteiskuntavastuu linkittyy usein myös ympäristönsuojelun ja kestävän kehityksen tietoisuuden paranemiseen. Liikuntapoliittinen vaikuttaminen perustuu laajaan näkemykseen liikunnan yhteiskunnallisesta merkityksestä. Liikunnan ja urheilun avulla voidaan esimerkiksi edistää kansalaisten laajamittaista hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä, vahvistaa sosiaalisia verkostoja ja yhteisöllisyyttä sekä lisätä tuottavuutta liikuttamalla työikäistä väestöä. Liikunnan avulla voidaan säästää peräti

3,2 - 7,5 miljardia euroa vuodessa yhteiskunnassa, ja siksi liikuntaorganisaatioiden tulisi pyrkiä suurten ihmisjoukkojen liikuttamiseen ja mahdollisimman laajaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. (OK 2020b.)

Urheilulajeista jalkapallo on maailman suosituin laji: sekä harrastajamääriltään että katsojaluvuiltaan. Arvioiden mukaan jalkapalloa harrastaa yli 270 miljoonaa ihmistä ja sitä seuraa 4 miljardia fania ympäri maailmaa. (Shvili 2020; FIFA 2020a.) Jalkapallo-ottelut ja kansainväliset jalkapalloturnaukset voivat aiheuttaa merkittäviä ympäristövaikutuksia jätteen syntymisen, liikkuvuuden, energian ja veden kulutuksen kautta. Esimerkiksi jalkapallo-ottelu voi tuottaa 0,8 kg jätettä katsojaa kohti, mikä tarkoittaa 4,2 tonnia jätettä yhdessä ottelussa. Jalkapallostadion voi kuluttaa jopa 8 000 000 kWh sähköä vuodessa ja käyttää 100 000 m³ vettä samana aikana. Samalla jalkapallolla on yhä tärkeämpi rooli ympäristön kestävyuden edistämiseksi ja tukemisessa. Yhdessä jalkapallotoiminnan ympäristöjalanjäljen vähentämisen kanssa on olennaisen tärkeää hyödyntää jalkapallon suosio keinona lisätä yleistä ympäristötietoisuutta inspiroimalla, yhdistämällä ja saamalla miljoonia ihmisiä omaksumaan käyttäytymis- ja toimintamalleja ympäristön suojelemiseksi. (European Commission 2020.)

Yleisesti järjestäytyneen urheilun ja liikunnan ympäristövaikutukset koostuvat urheilutapahtumista ja päivittäisestä toiminnasta. Urheilutapahtumissa keskeiset ympäristövaikutukset syntyvät tapahtumapaikkojen rakentamisesta ja energiankulutuksesta, ihmisten liikkumisesta ja matkustamisesta sekä urheilijoiden ja kannattajien tarjoiluista ja niiden tuotantoketjuista. (Ollikainen 2019.) Jalkapallon suur tapahtumat, kuten FIFA World Cup ja UEFA Euroopan mestaruuskilpailut ovat yleisesti jo tapahtumien skaalassa suuria yleisötapahtumia, joilla on mittavia ympäristövaikutuksia. Jalkapallon kansainvälinen jalkapalloliitto FIFA teetti ennakoarvion jalkapallon mestaruuskilpailuiden ympäristöpäästöistä. Venäjällä vuonna 2018 pelattujen kisojen kokonaispäästöjen arvioidaan olleen noin 2,1 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia (FIFA 2016). Vertailun vuoksi

voidaan todeta, että Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) arvion mukaan yhden suomalaisen päästöt vuodessa ovat keskimäärin noin 11,5 hiilidioksidiekvivalenttitonnia (Salo & Nissinen 2017). FIFA:n selvityksen mukaan suurimmat ympäristöhaitat turnauksessa aiheutuivat kansainvälisestä matkustamisesta (57%), kaupunkien välisestä matkustamisesta (15%), asumisesta (12%), fanien ruokailuista stadioneilla (5%) tilojen ja stadioneiden väliaikaisesta varustamisesta (4%) sekä muista osa-alueista, kuten kisoissa myytävien tuotteiden tuotannosta ja toimituksesta, kaupungin sisäisestä matkustamisesta ja energiakuluista. (FIFA 2016.)

Kuten myös FIFA:n teettämässä tutkimuksessa havaittiin, aiheutuvat yleisesti urheilun ja liikunnan merkittävimmät ympäristövaikutukset yleisön ja pelaajien matkustamisesta ja etenkin fossiilisten polttoaineiden käytöstä liikkumiseen ja energian tuotantoon (Uusitalo 2019; Hepo-Oja 2018). Jalkapalloa pelataan kuitenkin säännöllisesti myös kansallisella ja paikallisella tasolla, mikä tarkoittaa lisää ihmisten matkustamista ja siitä aiheutuvia päästöjä. Tuhannet kansallisiin otteluihin matkustavat fanit tuottavat maailmanlaajuisesti valtavia määriä hiilidioksidipäästöjä. (Jenkins 2015.). Voidaankin todeta, että myös jalkapallon suurimmat ympäristövaikutukset aiheutuvat katsojien ja harrastajien matkustamisesta.

Tapahtumissa oman osa-alueensa muodostaa jalkapallokenttien, stadioneiden tai harjoitusalueiden rakentaminen, sillä useita vuosia kestäville rakennusprosesseille on suuret taloudelliset ja ympäristölliset vaikutukset (Astbury 2019). Valitettavan usein joutuu myös lukemaan uutisia hylätyistä tapahtumastadioneista, joiden korkeat ylläpitokustannukset yhdistettynä vähäiseen käyttöasteeseen ovat ajaneet omistajansa ahdinkoon (mm. Clancey 2014; Toms 2018; Munday 2019). Päivittäisessä käytössä jalkapallokenttien ylläpidolla on merkittäviä ympäristövaikutuksia, ja massiivisella vedenkäytöllä ja runsaalla energiankulutuksella kentät ovatkin useimpien jalkapalloseurojen suurimpia hiilidioksidipäästölähteitä. On arvioitu, että jalkapallokentän ylläpitäminen Englannin Valioliigassa vaatii 20 000 litraa vettä päivässä, mikä riittäisi täyttämään pienen uima-altaan.

(Jenkins 2015.) Kastelun lisäksi kenttien ylläpitoon ja yleiseen käyttöön liittyy paljon muita huomiota. Talvella useimmilla areenoilla on käytössään maanalainen lämmitys varmistaakseen kentän jäätyminen estämisen ja nurmen kasvamisen jopa kylmimmissä lämpötiloissa. Tämän lisäksi stadioneilla käytetään suuritehoisia valaistuslaitteita varmistaakseen, että ruoho saa tarpeeksi valoa ja lämpöä sekä ylläpitääkseen ylellistä tunnelmaa läpi vuoden. (Astbury 2018.)

Myös tekonurmikentillä sekä muiden keinoalustoilla on tutkitusti haitallisia ympäristövaikutuksia, jotka liittyvät kentillä käytettyihin täyteaineisiin. Euroopan kemikaalivirasto (ECHA) teki EU-komission pyynnöstä vuoden 2019 alussa ehdotuksen, siitä miten mikromuovien käyttöä tulisi EU:ssa rajoittaa. Lausunnossa päädyttiin jalkapallon tekonurmien osalta kahteen vaihtoehtoon: Synteettisen, ei biohajoavan rouheen käytön totaalikieltoon kuuden vuoden siirtymisajalla tai rouheen käytön sallimiseen uusien teknisten ratkaisujen estäessä rouheen pääsyn kentiltä luontoon. (ECHA 2019; Palloliitto 2020h.) Tekonurmikentiltä ympäristöön ja vesistöihin päätyvistä mikromuoveista on saatavilla hieman ristiriitaista tietoa, mutta ECHA:n tekemän arvion mukaan kumirouheen käyttö täyteaineena olisi Euroopan kentillä 15 400–184 000 tn/vuosi, ja tästä syntyvät päästöt ympäristöön 2 000–52 000 tonnia. Myös Suomen Ympäristökeskus (SYKE) on tunnistanut jalkapallon tekonurmikentät yhdeksi merien mikromuovien lähteistä. Rouhetta kulkeutuu eri syistä kenttien ulkopuolelle ja edelleen valumavesien mukana vesistöihin. (Setälä & Suikkanen 2020.)

Kuten liikunnassa ja urheilussa yleensä, myös jalkapallon päivittäisessä toiminnassa päästöjä syntyy harjoituspaikkojen ylläpidon ja liikkumisen lisäksi varusteista (Ollikainen 2019). Päästöjä aiheutuu paitsi materiaalien tuotannosta ja tuotteiden valmistuksesta, myös kuljetuksista ja vaatehuollosta eli siitä, kun vaatteita kotona pestään, kuivataan ja silitetään (Suomen tekstiili ja muoti 2021). Urheiluvälineteollisuuden ympäristövaikutukset ovat yksittäistä liikunnan harrastajaa kohden vähäisiä verrattuna liikenteen ja liikuntapaikkojen ympäristövaikutuksiin, mutta koska teollisuudenala on kuitenkin laaja, ei sitä sovi sivuuttaa

(SLU 2011). Vaikka myös jalkapallo on epäilemättä vuosien saatossa välineellistynyt ja urheilukulttuuriin kuuluu uusien varusteiden ihannoiti, on jalkapallon hyväksi puoliksi usein sanottu sen vähäisiä varustehankintoja: periaatteessa jalka ja pallo riittävät.

Jalkapallotoimijat tunnustavat, että urheilualalla on kielteisiä ympäristövaikutuksia, joihin on puututtava. Kansainvälisissä jalkapalloseuroissa ja kansainvälisissä sekä kansallisissa jalkapalloliitoissa on useita esimerkkejä innovatiivisista ympäristöystävällisistä käytännöistä (Jenkins 2015; FIFA 2020b; United Nations 2021) Vuodesta 2010 FIFA on sitoutunut hiilidioksidipäästöjen hallintaan ja parantamaan toimintonsa ja tapahtumiensa kestävyyttä. Se tarkoittaa muun muassa FIFA:n alaisten kilpailujen hiilidioksidipäästöjen arviointia, vähentämistoimenpiteiden toteuttamista, väistämättömien päästöjen kompensointia sekä yhteistyötä sidosryhmien kanssa ilmastonmuutosta koskevan tietoisuuden lisäämiseksi. (FIFA 2020b.) Lisäksi FIFA ja UEFA ovat useiden muiden urheiluorganisaatioiden ohella sitoutuneet YK:n Sports for Climate Action Initiative -aloitteeseen. Osallistujat sitoutuvat noudattamaan viittä periaatetta ja sisällyttämään ne strategioihin, politiikkoihin ja menettelyihin sekä valtavirtaistamaan ne urheiluyhteisössä, mikä luo pohjan viestin laajemmalle levittämiselle ja pitkän aikavälin menestys. Nämä viisi periaatetta ovat systemaattinen pyrkimys edistämään ympäristövastuuta, vähentää, edistää kestävä ja vastuullista kulutusta sekä puolustaa ilmastotoimia viestinnän avulla. (United Nations 2021.)

Euroopassa hyviä ympäristökäytänteitä jalkapallotoiminnassa edesauttaa muun muassa LIFE TACKLE -projekti, joka on EU:n LIFE-ohjelman osarahoittama kansainvälinen projekti, jonka tarkoituksena on parantaa jalkapallo-otteluiden ympäristöasioiden hallintaa. Projektin työryhmä työskentelee ympäri Eurooppaa sijaitsevien jalkapallostadionien parissa kerätäkseen ja testatakseen ympäristöasioiden hallinnan parhaita käytäntöjä. Projektissa on mukana 11 stadionia ympäri Eurooppaa, joista kolmella pelataan myös tulevia EURO 2020 mestaruuspelejä. Osana projektia keskitytään vahvasti myös seurojen sekä stadionien sisäisiin

prosesseihin, hallintoon ja yleisen ympäristötietoisuuden lisäämiseen. (European Commission 2019; Daddi, Gionfriddo, Iraldo, Pretner, Puccetti & Khan 2020.) Projektin alaisesta jalkapallofanien ympäristötietoisuutta ja -toimintaa kartoittavasta tutkimuksesta kerrotaan lisää luvussa 5.3.

Ammattilaisjalkapallo Espanjassa osoittaa niin ikään sitoutumisensa ympäristöön LaLiga Santander- ja LaLiga SmartBank -klubien johtamien kestävyysaloitteiden avulla. LaLiga muun muassa on käynnistänyt ympäristötietoisuutta kehittäviä kampanjoita, kehittänyt jäsenseurojensa kanssa stadioneiden jätehuoltoa, pienentänyt ja kompensoinut seurojen tekemien matkojen hiilijalanjälkeä, kiinnittänyt huomiota yhteistyökumppaneiden vastuullisuuteen sekä pyrkinyt vähentämään jäsenseurojen energiankulutusta. (LaLiga 2019.) Englannissa puolestaan Valioliiga joukkueet kilpailevat vihreässä liigassa (The Green League) vuosittaisesta kestävimmän seuran tittelistä. Seurojen vastuullisuustoimintaa arvioidaan kahdeksassa kategoriassa, joita ovat muun muassa vastuullinen matkustaminen, puhdas energia, jätehuolto ja vuorovaikutus sekä sitoutuminen. (Lockwood 2021.)

Jalkapalloseurat ja -liitot kohtaavat tyypillisesti useita haasteita yrittäessään toteuttaa kestäviä käytänteitä. Resurssirajoitukset, kuten ajan ja rahan puute, jätehuoltokysymykset, kuten jätehuoltoyritysten joustavuuden puute ja ristiriidat kaupallisten tavoitteiden ja ympäristön suojelemisen välttämättömyyden välillä ovat esimerkkejä seurojen ja liittojen kohtaamista ongelmista. (Jenkins 2015.) Mikäli haasteet voitetaan, olisi jalkapallolla, kuten urheilulla ylipäänsä kuitenkin suosionsa ja asemansa ansiosta mahdollisuus vaikuttaa suurten ihmisjoukkojen elämään, toimia esimerkkinä muulle yhteiskunnalle ja auttaa normalisoimaan kestäviä käytänteitä (European Commission 2020; Lockwood 2021; United Nations 2021). Urheiluorganisaatiot ja päättäjät voisivat yhdessä toteuttaa erilaisia markkinointikampanjoita, jossa esimerkiksi kuuluisat jalkapalloilijat rohkaisevat kannattajia käyttämään kestäviä

liikennevälineitä eli polkupyöriä tai julkista liikennettä, lieventääkseen jalkapallopelien ympäristövaikutuksia (Daddi ym. 2020).

3 YMPÄRISTÖJOHTAMINEN ORGANISAATIOIDEN TYÖKALUNA

Kuten edellä on kuvattu, on suomalainen julkishallinto ja samalla koko ympäristöasioiden käsittely siirtymässä ympäristöhallinnosta ympäristöhallintaan, joka tarkoittaa sitä, että myös liikuntakulttuurin organisaatioilta odotetaan itseohjautuvuutta ja vapaaehtoista sekä oma-aloitteista ympäristöasioiden hallintaa. Siksi on perusteltua syventyä tarkemmin siihen, miten organisaatioissa on reagoitu ympäristöpoliittiseen ohjailuun, tarkastella organisaatioiden ympäristöjohtamista sekä myöhemmin paneutua organisaatiokulttuurin muutokseen. Näin voidaan ymmärtää paremmin organisaatioiden toimintamalleja ja ympäristötematiikan sisällyttämistä niiden toimintaan.

Ympäristöjohtamisen käsite kehiteltiin liiketaloustieteissä 1990-luvun alussa kuvaamaan ympäristösuojelutavoitteiden yhdistämistä osaksi yritysten toimintaa (Lindholm 2001, 131). Koska termi on peräisin yritysmaailmasta ja sitä on käytetty ja käytetään edelleen kuvaamaan tapaa, jolla yritys ottaa huomioon luonnonympäristön suojelun omassa toiminnassaan, on tässä kappaleessa organisaationa lähes poikkeuksetta yritys. Ympäristöjohtamisen termi liitetään nykyisin kuitenkin myös järjestöjen ja erilaisten organisaatioiden toimintaan, ja samaa ympäristöjohtamisen määritelmää voidaan hyödyntää myös niissä yhteyksissä.

3.1 Ympäristöjohtamisen historia

Ympäristöjohtaminen termin historia liittyy olennaisesti aiemmin esiteltyyn ympäristöpolitiikan syntyyn 1970-luvulle. Kun huoli ympäristön tilasta johti politisoitumiseen ja ympäristölainsäädännän syntyyn, asennoitui yritysmaailma aluksi varsin negatiivisesti uusiin päästö- ja toimintarajoituksiin. Monikansalliset suuryritykset pakotettiin seuraamaan

ympäristöpolitiikkaa, mutta pääsääntöisesti se tarkoitti vain pakollisten lakien ja säännöksiä noudattamista. Yritykset eivät olleet tässä vaiheessa vielä kiinnostuneita luomaan omia arviointijärjestelmiään, mittaamaan päästöjä, saati arvioimaan henkilöstön ympäristötietoisuutta. Ympäristöjohtamisen ensivaiheessa ympäristötekijät koettiin toimintaa rajoittaviksi tekijöiksi. (Kallio 2001, 14-15.)

1980-luvulla tapahtui monia suuria ympäristökatastrofeja, joiden seurauksena yleinen arvomaailma sekä yhteiskunnallinen mielipide muuttuivat ympäristömyönteisemmäksi. Samalla kuluttajien ympäristötietoisuus edelleen kasvoi ja heidän vaatimuksensa yrityksiä kohtaan kasvoivat. Kasvanut ympäristöhuoli sai valtiot puolestaan asentamaan yhä tiukempia ympäristösäädöksiä ja -lakeja. Menestyäkseen yritysmaailman organisaatiot pakotettiin kiristämään suhtautumistapojaan ympäristöä kohtaan, ja 1980-luvun lopulla monilla yrityksillä oli kirjattu ympäristöpolitiikka. Suurimpiin yrityksiin palkattiin varsinaisia ympäristöjohtajia, ja pienemmissäkin oli ympäristöasioiden edustajia. Vaikka strategiseen päätöksentekoon ympäristötekijät eivät vielä tuolloin yltäneet, alettiin ympäristösäädösten noudattamisen ohella mittaamaan ja kirjaamaan ylös päästöjä sekä viestimään yrityksen ympäristöasioista valtiohallintoon, kuntatasolle sekä kansalaisille. (Kallio 2001, 16-17.)

Paineiden alati kasvaessa 1990-luvulla, yhä useampi yritys siirtyi passiivisen ympäristöjohtamisen mallista toimintatapojen itsenäiseen kehittämiseen sekä innovatiivisten strategioiden luomiseen. Vaikka aluksi muutos tapahtuikin vain puheentasolla, yritysten ja organisaatioiden keskittyessä maineensa pönkittämiseen, loivat lainsäädännölliset uudistukset ja kasvavat markkinapaineet mahdollisuuksia uusien ympäristökäytäntöjen syntyyn. Uudelleen asennoituminen ympäristöasioihin sekä strategisen päätöksenteon ja kilpailuedun potentiaalinn tunnistaminen loivat pohjan modernille ympäristöjohtamiselle. (Kallio 2001, 1718.)

3.2 Moderni ympäristöjohtaminen

Ympäristöjohtamisen termi on paljon esillä oleva muotisana, jota käytetään niin yritysmaailmassa, organisaatioissa ja järjestöissä kuin akateemisten edustajien piirissä. Samalla myös muut ympäristöaiheiset käsitteet, kuten ekotehokkuus, vihreä markkinointi ja kestävä kehitys ovat yleistyneet. Ongelmana on, ettei näille uusille termeille ole vakiintunutta merkitystä tai alkuperäistä määritelmää. Ympäristöjohtamisen käsite luo helposti virheellisen mielikuvan luonnonympäristön hallinnasta tai johtamisesta ja tätä kautta myös alistamisesta yritysmaailman tarkoituksiin. Käsitteen täsmällistä käyttöä hankaloittaa lisäksi ympäristön määrittelymisen kontekstisidonnaisuus – siis se, että ympäristö määritellään usein tilanteeseen sopivalla tavalla. Määrittelyongelmien listaan voidaan lisätä lisäksi käsitteen alan monitieteisyys. Ympäristöjohtamisen termissä ensimmäinen osa eli ympäristö alistetaan sitä seuraavalle sanalle johtaminen. Täten termin määrittely edellyttää ainakin jossain määrin luonnontieteellisten ja yhteiskuntatieteellisten näkökohtien yhteensovittamista. (Kallio 2001, 6-7,19-20)

Käsite ympäristöjohtaminen määritellään yleensä kulloistakin tarvetta vastaavaksi, mutta siitä huolimatta termin määrittelyille voidaan löytää keskeisiä piirteitä. Tyypillisesti määritelmässä yhdistyy ympäristönäkökohtien ja johtamisen yhdistäminen sekä yritystoiminnan strateginen huomioiminen. Lisäksi määritelmässä toistuu ympäristömyönteisyys eli toiveikkuus toiminnan ympäristöystävällisyydestä. Erilaisissa määritelmässä ympäristöjohtaminen on voitu yhdistää myös kestävä kehityksen käsitteeseen. (Kallio 2001, 21-22.) Yksiselitteisesti ympäristöjohtamisella tarkoitetaan, että organisaation toiminnasta aiheutuvien ympäristövaikutuksien hallinta on kytketty osaksi organisaation johtamista sekä jokapäiväistä toimintaa (Kippi-Edlund 2006, 118).

Määriteltäessä käsitettä on syytä kuitenkin tehdä ero ympäristön- ja luonnonsuojeluun sekä kestävä kehityksen mukaiseen toimintaan. Ympäristöjohtamisesta huolimatta yritystoiminnan tavoitteena on kuitenkin aina viime kädessä taloudellisesti kannattava toiminta. Ympäristöjohtaminen ei edistä kestävä kehitystä, mikäli kestävä kehitys määritellään, kuten yllä, muutokseksi, joka turvaa elämisen edellytykset nykyisille ja tuleville sukupolville, jossa on ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen ulottuvuus. Etenkin yritysmaailman ympäristöjohtamisessa on pohjimmiltaan kyse liiketoiminnan edistämisestä ja ympäristöjohtaminen on vain välineellinen keino saavuttaa yrityksen omat intressit. (Kallio 2001, 21-22.)

Yrityksen ympäristöjohtamisen keskeinen tarkoitus on vaikuttaa yrityksen julkisuuskuvaan. Monet yritykset ovat lisänneet ulkoisten ympäristöaiheisten julkaisujen kuten lehtiartikkeleiden, mainosten ja ympäristöraportointien määrää. Ympäristönsuojelutoimintaa kuvataan myös laajalti yritysten kotisivuilla. (Lindholm 2001, 134.) Ympäristöjohtamisesta onkin tullut organisaatioille tärkeä tekijä, jonka avulla ne kohentavat markkina-arvoaan, tiedottavat kuluttajia ympäristövastuullisuudestaan ja luovat vastuullisempaa mielikuvaa (Pohjola 2003, 59; Kippo-Edlund 2006, 119). Ympäristönäkökohdat huomioivan ja korkean yhteiskunnallisen profiilin omaavan organisaation on myös helpompi saada itselleen toimilupia, ajaa läpi säädöksiä ja kilpailla korkeasti koulutetuista työntekijöistä (Kallio 2001, 35). Mikäli taas ympäristöasiat ovat hoidettu huonosti, voi sillä olla kauas kantoisia seurauksia yrityksiä ja organisaatioiden uskottavuudelle (Pohjola 2003, 59).

Ympäristöjohtaminen on siis alkujaan yritysmaailman liiketaloudellinen ajattelutapa, jonka avulla ympäristöasiat ja ympäristönsuojelutavoitteet pyritään kytkeä osaksi yritysten toimintaa. Ympäristöjohtaminen on ikään kuin kattokäsite kaikille niille toimille, joiden avulla yritykset harjoittavat ympäristönsuojelua samalla tehostaen omaa toimintaansa. Tällaisia toimia ovat esimerkiksi materiaalien säästäminen, päästöjen minimointi ja jätehuollon tehokas organisointi

osana muuta liiketoimintaa. Lisäksi ympäristöjohtamisessa on kyse myös organisaation ympäristötietoisuuden lisäämisestä ja usein johto pyrkii tiedottamaan alaisiaan ympäristöasioista paremmin. (Lindholm 2001, 131-132; Lähde 2001, 309.) Organisaation henkilöstöllä on keskeinen rooli ympäristöasioiden tehostamisessa, sillä yleensä pienetkin toimintatapojen muutokset parantavat ympäristöasioiden tasoa huomattavasti. Tehokas johdon tekemä ympäristöinvestointi, onkin investointi henkilöstön koulutukseen ympäristötietoisuuden lisäämiseksi. (Pohjola 2003, 58.)

3.3 Ympäristöjärjestelmät

Ympäristöjohtamisen monipuoliseksi työvälineeksi ovat nousseet ympäristöjärjestelmät, jotka mahdollistavat organisaatioiden ympäristönäkökohtien systemaattisen tarkastelun (Lindholm 2001, 132). Ympäristöasioiden hallintajärjestelmä auttaa organisaatioita ottamaan ympäristöasiat järjestelmällisesti huomioon kaikessa toiminnassaan. Sen avulla tunnistetaan organisaation ympäristövaikutukset, kuten esimerkiksi syntyneet päästöt ja jätteet sekä energian ja luonnonvarojen kulutuksen ja suunnitellaan organisaation toimintatavat sellaisiksi, että ne aiheuttavat mahdollisimman vähän ympäristöhaittoja. Järjestelmä on koko organisaation henkilöstön käytössä oleva sisäinen ympäristöasioiden tiedonkeräys-, dokumentointi-, ja raportointiohjelma ja organisaation työntekijät koulutetaan paitsi hallitsemaan järjestelmän teknisen käytön, myös ehkäisemään ympäristövaikutusten syntymistä omissa työtehtävissään. Organisaatio saa itse päättää päämäärät haitallisten ympäristövaikutusten vähentämiseksi ja menettelytavat niiden saavuttamiseksi ja samalla organisaatio sitoutuu lakisääteisten vaatimuksien noudattamiseen ja ympäristöhallinnan jatkuvaan kehittämiseen. (Pohjola 2003, 54, 63; Pesonen, Hämäläinen & Teittinen 2005, 1112)

Ympäristöjärjestelmien etuna on niiden vapaaehtoisuus sekä kokonaisvaltaisuus, sillä toisin kuin ympäristölainsäädännöllä, ympäristöjärjestelmien avulla voidaan vaikuttaa koko toiminnan ja tuotannon ympäristövaikutuksien minimointiin (Lindholm 2001, 132). Ympäristöjärjestelmät tuovat myös organisaatioille taloudellista hyötyä, kun ennaltaehkäistään ympäristövahinkojen syntymistä ja säästetään materiaali-, raaka-aine- ja energiakustannuksissa. Samalla yrityksen tai organisaation kilpailukyky ja luotettavuus voivat kohentua, kun ympäristöjulkaisut ja ulkopuolisen tahon myöntämä ympäristösertifikaatti viestii sidosryhmille, että organisaatio on sitoutunut huomioimaan ympäristön kaikessa toiminnassaan. (Pesonen ym. 2005, 13.) Järjestelmien avulla voidaan myös vastata viranomaisten asettamiin ympäristövaatimuksiin entistä tehokkaammin (Kippo-Edlund 2006, 119).

Organisaation oman ympäristöhallinnan tukemiseksi on kehitelty pääasiassa kaksi ympäristöjärjestelmää: EMAS-ohjeisto ja ISO 14001 – standardi. The Eco-Management and Audit Scheme eli EMAS on vapaaehtoinen ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmä, joka perustuu EU:n asetukseen (EY) N:o 1221/2009. Siihen voivat liittyä kaikki EU:n ja ETA:n alueella, sekä tietyin ehdoin EU:n ulkopuolella, toimivat yritykset ja organisaatiot. Järjestelmän avulla organisaatio tunnistaa toimintansa, tuotteidensa ja palveluidensa välittömät ja välilliset ympäristövaikutukset ja kehittää toimimaan niiden pienentämiseksi. EMAS sisältää kansainvälisen ISO 14001 -ympäristöjärjestelmästandardin mukaisen ympäristöjärjestelmän lisäksi ympäristöselonteon. EMAS-selonteko on julkinen raportti, jonka avulla organisaatio viestii sidosryhmilleen toimintaansa liittyvistä ympäristöasioista. Järjestelmä edellyttää avoimuutta tiedottamisessa ja se takaa ympäristöraportoinnin luotettavuuden esimerkiksi sidosryhmille, sillä selonteon tiedot ovat aina vahvistettuja. Lisäksi järjestelmässä kiinnitetään myös huomiota henkilöstön osallistumiseen ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi. EMAS-organisaatio siis sitoutuu ympäristölainsäädännön noudattamiseen, ympäristösuojelun jatkuvaan kehittämiseen ja julkiseen raportointiin ympäristöasioista ja saa vastineeksi

käyttöön EMAS-sertifikaatin ja logon. (Pohjola 2003, 64; Kippo-Edlund 2006, 120-122; Ympäristö 2018.)

Ympäristöjärjestelmä ISO (International Organization for Standardization) 14001 kuuluu ISO 14000 standardisarjaan, joka tarjoaa organisaatioille ympäristöasioiden hallinnan työkalupakin. Sarjaan kuuluu muun muassa elinkaariarviointi, tuotteen hiilijalanjäljen laskenta, ympäristöjärjestelmän auditointi sekä ympäristöjärjestelmä, joka takaa ympäristövaikutusten kokonaisvaltaisen hallinnan. Ympäristöjärjestelmästandardi ISO 14001 on kansainvälinen standardi, joka asettaa vaatimukset ympäristöjärjestelmille. Siinä määritellään prosessit, resurssit ja menettelyt, joilla organisaatio sitoutuu suojelemaan ympäristöä, noudattamaan sitä sitovia ympäristösäädöksiä ja kehittämään ympäristösuojelun tasoa. Järjestelmä hyväksyttiin vuonna 1996 mutta se uudistui vuonna 2015, jonka myötä siinä otetaan ympäristöasiat aiempaa paremmin mukaan myös johdon toimintaan ja strategiseen päätöksentekoon. ISO 14001 soveltuu yhtä lailla kaiken kokoisille yksityisen ja julkisen puolen organisaatioille. (SFS 2018.)

Näiden edellä mainittujen ympäristöjärjestelmien lisäksi on syntynyt myös uusia, räätälöityjä ympäristöjärjestelmiä, kuten Ekokompassi. Se on pääkaupunkiseudun kuntien yhteishankkeesta alkunsa saanut ympäristöjärjestelmä pienille ja keskisuurille yrityksille, yleisötapahtumille ja kaupunkien virastoille. Hanke toteutettiin vuosina 2008-2011 ja sen tavoitteena oli kehittää paikallisten yritysten ympäristönhallintaa luomalla toimintamalli kaupunkien ja pk-yrityksien väliselle ympäristöyhteistyölle sekä tarjoamalla näille ympäristöneuvontaa ja -koulutusta. Ekokompassijärjestelmä sopii kaikille toimialoille, sillä se räätälöidään aina organisaation mukaiseksi. Se pohjautuu pohjoismaisiin ympäristöjärjestelmiin sekä kansainvälisiin EMAS ja ISO14001 ympäristöjohtamisen standardeihin. Järjestelmää on myös hyödynnetty useissa liikunta- ja urheilutapahtumissa. (Ekokompassi 2020.)

On syytä muistaa, että vastuullinen ympäristöjohtaminen ja ympäristöasioiden hallinta edellyttävät, että johto sisällyttää ympäristönäkökulmat myös visioonsa ja strategiaansa. Mitä varhaisemmassa vaiheessa ympäristöasiat integroidaan organisaation toimintaan, sitä paremmin yrityksessä sisäistetään ne ja päästään toivottuun lopputulokseen. Erittäin tärkeää on saada henkilöstö ymmärtämään ja sitoutumaan yhteisiin tavoitteisiin ja työskentelemään vapaaehtoisesti ympäristöasioiden vastuullisen hoitamisen puolesta. Koko organisaatiolla tulee olla selkeä näkemys ympäristöasioiden strategisesta merkityksestä toiminnalle. Mikään järjestelmä, ohjelma tai työväline ei korvaa organisaation johdon ja koko henkilöstön sitoutumista ympäristöasioiden kehittämiseen. (Pohjola 2003, 14-15.)

Vaikka pelkät ympäristöasioiden hallintajärjestelmät eivät yksin riitä parantamaan yritysten toiminnan laatua ja kehittymistä, ovat ne kuitenkin tärkeitä kannustimia yritysten ympäristöasioiden oma-aloitteiselle kehittämiselle. Erilaiset ohjelmat, ohjeistukset ja standardit luovat toiminnan parantamiselle viitekehyksen ja pohjan. Lisäksi vuosittaiset ympäristöasioiden hallintajärjestelmien tarkastukset, jotka ulkopuolinen ympäristöjärjestelmien sertifiointeihin erikoistunut yritys käy tekemässä, kontrolloi organisaatioiden ympäristöhallintaa ja motivoi toiminnan kehittämistä. (Pohjola 2003, 14; Kippo-Edlund 2005, 119-121.)

4 ORGANISAATIOKULTTUURIN MUUTOS

Suomalainen yhteiskunta muodostuu monista organisaatioista ja sana organisaatio on vakiintunut arkisanastoomme niin, ettei sen määritelmää ole monelle edes tuttu. Yleisesti organisaatiot voidaan jakaa yrityksiin, julkishallinnon organisaatioihin sekä kolmannen sektorin organisaatioihin, kuten vapaaehtoisjärjestöihin (mm. Lämsä & Hautala 2005, 9). Jotta voidaan ymmärtää liikuntaorganisaatioiden ympäristöhallinnan kehittymistä ja ympäristötematiikan sisällyttämistä Suomen Palloliiton toimintaan, tulee ymmärtää, miten toimintaympäristö vaikuttaa organisaatioihin, miten organisaatiot toimivat, mikä on organisaatiokulttuuri ja kuinka organisaatioiden vakiintuneita toimintamalleja voidaan lähteä muuttamaan.

4.1 Organisaatiot osana ympäröiviä järjestelmiä

Organisaatio voidaan määritellä yhteisöksi, jolla on yhteinen tavoite. Se on siis huolellisesti suunniteltu järjestelmä, jonka tehtävänä on toteuttaa sille asetetut tavoitteet mahdollisimman tehokkaasti. Tässä ajattelumallissa korostuu myös organisaation olemassaolon ja toiminnan jatkuvuuden turvaaminen. (Harisalo 2008, 17, 31.) Liikunta-alan organisaatioiden, esimerkiksi lajiliittojen tavoitteena on muun muassa ajaa liikuntalajin etuja, mahdollistaa lajikulttuurin säilyminen ja kehittyminen, hoitaa kansainvälisiä suhteita, sekä toimia seurojen tukena ja yhteistyöeliminä (mm. Mäkinen 2012; OKM 2020a). Näin voidaan todeta, että liikunta-alan organisaatioiden määrittelyyn sopii edellä esitelty tavoitemalli, sillä niillä on selkeästi nimettyjä tavoitteita. Tavoitteet kuvaavat organisaatioiden olemassaolon tarkoitusta ja kun ne ovat tiedossa, voidaan arvioida organisaation toimintaa ja valintoja (Harisalo 2008, 19). Vaikka liikunta-alan organisaatioiden keskeinen tavoite on todennäköisesti liikunnan edistäminen, on se voitu määritellä niin, että siihen pyritään luonnonympäristöä kunnioittaen tai yhteiskuntavastuu huomioon ottaen.

Tutkiessa myöhemmin Suomen Palloliiton ympäristönhallintaa on perusteltua määritellä liikuntaorganisaatio luonnolliseksi järjestelmäksi, joka vuorovaikuttaa toimintaympäristössään. Luonnollisen järjestelmän käsitteellä kuvataan organisaation suhdetta eli sitä että organisaatiot eivät ole irrallisia, erillisiä tai itsenäisiä yksiköitä suljetussa järjestelmässä, vaan ne ovat riippuvaisia ympäristöstä. Niiden toimintaan vaikuttavat muut yhteiskunnalliset yksiköt, muut organisaatorakenteet sekä yleisö. (Thompson 1974, 18.) Vaikka käsite ympäristö voidaan tässä yhteydessä ymmärtää ympäröivinä markkinoina, kilpailuna, muina organisaatioina ja yleisönä, liittyy siihen olennaisesti myös käytettävissä olevat luonnonvarat ja ympäristöongelmat.

Luonnollisen järjestelmän käsite liittyy läheisesti järjestelmäteoriaan, jonka mukaan organisaatiot ovat aina osa järjestelmäksi kutsuttuja laajoja suhdeverkostoja. Tällaisia laajempia järjestelmiä voivat olla esimerkiksi yhteiskunnalliset ongelmat, kuten taudit, saasteet tai ympäristökatastrofit, jotka ovat toisistaan riippuvaisia ja muodostavat järjestelmäksi kutsutun kokonaisuuden. Organisaatioiden ulkoiset tekijät, erilaiset järjestelmät, voivat vaikuttaa organisaatioiden toimintaan jopa sisäisiä tekijöitä enemmän. Ne rajoittavat organisaatioiden toimintaa tai tarjoavat niille mahdollisuuksia. (Harisalo 2008, 179-180.)

Järjestelmäteoriaa soveltaen voidaan ajatella, että liikunta-alan organisaatiot ovat osa globaalia ympäristöjärjestelmää, joka luo mahdollisuuksia liikunnan harrastamiselle, mutta samalla myös rajoittaa liikuntakulttuuria. Tämä riippuvuussuhde on selkeästi havaittavissa esimerkiksi leutojen talvien vaikutuksessa talviharrastuksiin ja -urheiluun. Järjestelmäteoria painottaa erilaisten järjestelmien välisten vuorovaikutuksen ja vaihdannan ymmärtämisen tärkeyttä (Harisalo 2008, 180). Organisaatiot ja yhteisöt siis myös uudistavat sekä muuttavat toimintaansa kommunikaation ja vuorovaikutuksen avulla (Luhmann 2005). Edellä kuvattua käsitystä voidaan soveltaa määriteltäessä liikunta-alan organisaatioiden suhdetta globaaliin ympäristöjärjestelmään. Liikuntaorganisaatioiden toiminta vaikuttaa ekologiseen ympäristöön

ja päinvastoin. Vastaavasti globaali ympäristöpolitiikka pakottaa liikuntaorganisaatioita sopeutumaan vallitsevaan tilanteeseen.

Järjestelmäteorian pohjalta syntyi kontingenssiteoria, jonka kehittäjät vakuutuivat siitä, että organisaatioiden toimintaympäristö vaikuttaa oleellisesti organisaatioiden rakenteisiin ja sisäisiin käytäntöihin. Organisaatioiden menestys ei riipu vain sisäisistä olosuhteista, vaan niiden tulee jatkuvasti tarkkailla ympäristöä ja mukautua muuttuviin olosuhteisiin. Tässäkin teoriassa organisaatioiden menestyminen tai sopeutumiskyky yhdistetään sen valmiuteen tunnistaa toimintaympäristön muutokset ja reagoida niihin tarvittavalla tavalla. Organisaatioiden on menestyäkseen tai säästyäkseen järjestettävä toimintansa toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti. Koska organisoiminen on vastattava aina muutoksessa olevia olosuhteita, ei ole yhtä ja ainuttakaan tapaa järjestää organisaatioita rakenteellisesti tai toiminnallisesti oikeanlaisiksi. (Harisalo 2008, 39.)

Organisaatiot eroavatkin toisistaan rakenteellisesti. Organisaatorakenteella tarkoitetaan organisaatiossa toimivien ihmisten välisiä suhteita ja keskinäisiä toimintatapoja. Kun organisaatorakenne on pieni ja yksinkertainen, se on myös joustava muuntautumaan. Pienen ongelmien voivat olla kapea-alainen osaaminen sekä riippuvuus muutamasta avaintoimijasta. Kun organisaation koko kasvaa, on tarpeellista muodostaa rakenteellista työpajakoa, tiimejä ja osastoja. Suuren organisaation haasteena on kuitenkin hidas reagointikyky sekä yksilöiden luovuuden vähäinen esilletulo. Mikäli organisaation rakenne toimii huonosti, on sillä vaikutuksia organisaatioiden muutosherkkyyteen ja päätöksentekonopeuteen. (Lämsä & Hautala 2005, 151-154.)

Organisaatioiden toimintamallit liittyvät oleellisesti organisaation rakenteeseen, sillä esimerkiksi suoritettu työnjako on perusta sille, mitä ihmisten odotetaan tekevän työssään. Keskitetyssä organisaatorakenteessa valta on ylimmällä johdolla, kun taas hajautetussa

rakenteessa valtaa on siirretty alemmille tasoille ja henkilöstöllä on paremmat osallistumisen mahdollisuudet päätöksentekoon. Matala hierarkia lisää organisaation joustavuutta ja innovatiivisuutta sekä nopeuttaa sopeutumiskykyä. Tämän päivän jälkimoderneissa organisaatioissa ihmiset odottavat hajauttamista ja mahdollisuutta osallistua omaa työtä koskevaan päätöksentekoon. Erilaiset standardit, periaatteet ja tavoitteet säätelevät kuitenkin henkilöstön toimintaa, vaikka organisaatorakenne olisi hajautettu. Mikäli nämä ohjeistukset sisäistetään hyvin, ei johtajien päätöksentekoa yksityiskohtaisilla määräyksillä tarvita. (Lämsä & Hautala 2005, 36, 157-159.)

Myös ympäristöasioiden organisointi riippuu niin ikään aina vallitsevasta organisaatorakenteesta. Perusajatuksena kuitenkin on, että mitä matalampi ja joustavampi organisaatorakenne ja -hierarkia on, sitä valmiimpi organisaatio on reagoimaan tiettyihin toimintaympäristön muutoksiin. Näin siksi, koska matalarakenteisessa organisaatiossa yhteistoiminta, oma-aloitteellisuus ja horisontaalinen sekä vertikaalinen ulottuminen organisaation kaikkiin toimintoihin, osastoihin ja työntekijöihin on helpompaa. (Halme 2004, 154–155.)

Organisaatorakenteisiin kuuluu aina organisaatiokulttuuri, joka rakentuu tietynlaisten tulkintakehyksien eli arvojen, uskomuksien ja ideoiden pohjalta. Organisaation jäsenet luovat merkitysalueita, joihin sisältyy tulkitsevia järjestelmiä sekä jaksottaiset arvot ja edut, jotka muodostavat perustan heidän suuntautumiselleen ja strategisille tarkoituksilleen organisaatioissa. Arkkityyppiteorian mukaan organisaatorakenteen ja organisaatiossa yleisesti vallitsevien arvojen ja asenteiden keskinäinen suhde on ensiarvoisen tärkeä. Yhtä tärkeää on myös ulottaa tavoitteelliset arvot ja kiinnostuksen kohteet ajankohtaisiin strategioihin ja päätöksentekoon. (Ranson, Hinings & Greenwood 1980; Koski & Heikkala, 23).

4.2 Organisaatiokulttuurin määrittely

Kun halutaan selvittää tarkemmin ihmisyhteisön tapaa ajatella ja toimia, tulee paneutua kulttuurin käsitteeseen. Vallitseva kulttuuri opitaan aina yhteisössä elämisen ja toimimisen kautta, eikä se siis ole syntyperäistä. Organisaatiokulttuurilla tarkoitetaan yhteisön arvoja, uskomuksia, tapoja ja perinteitä, jotka organisaation jäsenet jakavat keskenään, opettavat uusille työntekijöille ja siirtävät sukupolvelta seuraavalle. (Lämsä & Hautala 2005, 176.) Se on kuin organisaation persoonallisuus, jota paremmin ymmärtämällä voi ymmärtää myös, kuinka organisaatiossa toimitaan (Lussier & Kimball 2004, 171). Organisaatiokulttuuri on laajasti hyväksytty rakenne, jonka varassa ajatellaan ja toimitaan ja tehdään rutiininomaisia valintoja. Kulttuuri siis ohjaa ihmisten ajattelua, toimintaa ja päätöksentekoa (Harisalo 2008, 267.) ja sen tehtävänä on tuottaa yhteinen identiteetti yhteisön jäsenille, sitouttaa jäsenet organisaation perustehtävään ja selventää jäsenten käyttäytymisen pelisääntöjä (Lämsä & Hautala 2005, 179).

Organisaatiokulttuuri muodostuu artefakteista, arvoista, uskomuksista ja perusolettamuksista. Organisaatiokulttuurin näkyvin ulottuvuus eli artefaktit jaetaan käyttäytymiseen liittyviin fyysisiin ja verbaalisiin ilmenemismuotoihin. Fyysisiä ilmenemismuotoja ovat muun muassa organisaation rakennukset käsittäen niiden sisustuksen ja ulkoasun, logot, koneet, laitteet ja muut materiaalit sekä henkilöstön pukeutumisen. Organisaation käyttäytymistavat eli toiminta- ja työntekotavat näkyvät organisaation rituaaleissa, rutiineissa, roolijaoissa ja yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Kielellisiä artefakteja ovat ammattislangi, lempinimet, vitsit, kertomukset, myytit ja tarinat. Kertomuksien ja tarinoiden avulla ilmaistaan organisaatiokulttuurin arvoja, normeja ja uskomuksia, joista ei välttämättä uskalleta puhua suoraan. Lisäksi niiden avulla muistutetaan yhteisön jäseniä siitä, miksi toimitaan nykyisellä

tavalla ja mistä toiminta on saanut alkunsa. (Harisalo 2008, 267-268; Lussier & Kimball 2004, 171-172; Lämsä & Hautala 2005, 181-182; Schein 1985, 32.)

Arvot määrittävät mitä organisaatiossa arvostetaan ja pidetään yleisesti tärkeänä sekä tavoiteltuna. Niiden avulla uskotaan saavutettavan yhteisiä päämääriä. Arvot ovat toimintaperiaatteita, jotka vaikuttavat päätöksentekoon ja käyttäytymiseen. Niiden avulla määritellään eettinen ja epäeettinen toiminta organisaatiossa. (Lussier & Kimball 2004, 171-172.) Arvot ovat ihmisten vakaumuksia siitä, että jotkut päämäärät ovat parempia kuin toiset. Ne ovat ihmisten tiedostettuja käsityksiä. Uskomukset puolestaan ovat itsestänselvyyksiä ja oletuksia, jotka ovat muodostuneet alitajuisiksi ja automaattisiksi. Koska arvot ovat ihmisten pitkän ajan kuluessa sisäistämiä asioita, ne muuttuvat erittäin hitaasti myös organisaatiokulttuureissa. (Lämsä & Hautala 2005, 181-182; Schein 1985, 32-34.)

Juurtuneita uskomuksia ja arvoja kutsutaan organisaatiokulttuurin perusolettamuksiksi. Olettamuksia ei kyseenalaisteta, vaan ne ohjaavat kuin automaattisesti organisaation jäsenten toimintaa. (Lussier & Kimball 2004, 172.) Ne ovat tiedostamattomia itsestänselvyyksiä ja ne voivat liittyä esimerkiksi ihmissuhteiden luonteeseen, todellisuuden luonteeseen tai ympäristön suhteeseen (Schein 1985, 32, 35-36). Olettamuksia yleensä perustellaan väitteellä ”koska näin on aina tehty”. Jos niitä muutetaan, tuntevat työntekijät olonsa epävarmaksi ja petetyksi. (Lussier & Kimball 2004, 172.) Perusoletuksien uudelleen tutkiskelu ja mahdollinen muuttaminen on vaikeaa, koska oletukset ovat vastaansanomattomia ja kiistattomia (Schein 1985, 36). Ne ovatkin organisaatiokulttuurin kestävimpiä ja pysyvämpiä tekijöitä. (Lussier & Kimball 2004, 172.)

Organisaatiokulttuuri voi olla joko vahva, kaikkien yhteisön jäsenten hyväksymä, tai se voi olla heikko, jolloin jäsenet eivät jaa yhteisiä toimintamalleja, uskomuksia ja oletuksia. Vahvoissa organisaatiokulttuureissa on etuna toiminnan yhdenmukaisuus, jolloin keskustelu, yhteistyö ja

yksimielisyys organisaation sisällä on helppoa. (Lussier & Kimball 2004, 173.) Se vähentää myös johtamisen, ohjauksen ja valvonnan tarvetta ja säästää näin kustannuksia (Harisalo 2008, 271). Toisaalta vahvassa organisaatiokulttuurissa voi olla haasteena myös kehitellä monipuolisia ratkaisuja ja vaihtoehtoja, eivätkä sen jäsenet uskalla välttämättä tuoda yleisestä mielipiteestä risteävää toimintamallia tai ideaa julki. Liian vahva organisaatiokulttuuri voi myös koitua organisaation heikkoudeksi, mikäli se ei kykene muuntautumaan ympäristön muutoksen paineen alla. (Lussier & Kimball 2004, 173.)

Lisäksi organisaatiokulttuuri voi koostua yhdestä vallitsevasta kulttuurista tai se voi olla pirstaleinen eli fragmentoitunut tai erikoistunut eli differoitunut. Pirstaleinen organisaatiokulttuuri ei ole yhtenäinen ja vakaa. Sen sijaan sen nähdään muodostuvan alakulttuureista, jotka ovat moninaisia, ristiriitaisia ja jatkuvasti muuttuvia. Differentiaationäkökulmassa puolestaan otetaan huomioon organisaation alakulttuurit, kuten johdon, ammattiryhmien ja työntekijöiden omat kulttuurit. (Lämsä & Hautala 2005, 177-178.) Alakulttuurit voivat vahvistaa ja täydentää yhtenäistä kulttuuria tai ne voivat kääntyä sitä vastaan, mikäli alakulttuurien välillä esiintyy jännitteitä ja konflikteja eikä keskinäinen yhteistyö toimi. Vahva tai heikko organisaatiokulttuuri vaikuttaa siihen, kuinka paljon kulttuuri ehdollistaa, strukturoi ja vaikuttaa muutosprosesseihin. (Harisalo 2008, 271-272.)

4.3 Organisaatiomuutoksen eteneminen

Organisaation muutostarve syntyy, kun havaitaan epätasapaino nykyisen toiminnan ja halutun toiminnan välillä (Lämsä & Hautala 2004, 186). Organisaation muutoksen aikaansaaminen voi olla vaikeaa vakiintuneissa sosiaalisissa rakenteissa ja vahvassa organisaatiokulttuurissa (Littunen & Lähde 2001, 234). Kulttuurin muuttaminen vaatiikin usein pitkän prosessin, jonka

alullepanijoina voivat olla ulkoiset tai sisäiset muutospaineeet. Kun organisaation ulkopuolinen ympäristö painostaa organisaation muutosta ja organisaatio kehittää esimerkiksi ympäristöjärjestelmiä reagoiessaan kuluttajien vaatimuksiin, on kyse sopeutumisesta. Sopeutumisessa on tärkeää perustella henkilöstölle muutoksen tarve hyvin, sillä sen ymmärtäminen auttaa sopeutumaan tilanteeseen. (Lämsä & Hautala 2004, 183-185.)

Olisi kuitenkin suotuisaa, että muutoksen alkuperäinen lähde tulisi organisaation omasta tarpeesta uudistua (Lämsä & Hautala 2004, 186). Organisaation sisäisessä muutoksessa ylhäältä alas -mallin (mm. Kallio 2001; Halme 2004, 150) mukaan organisaation muutossysäys tulee johdolta käsin. Tällöin ylin johto päättää, että organisaatio sitoutuu tiettyihin ympäristötavoitteisiin ja ryhtyy viemään läpi ympäristöstrategiaa. Ylhäältä alas mallin etuna on, että silloin onnistutaan luultavimmin integroimaan ympäristönäkökulmat organisaation eri osiin etenkin johdon toimiin ja päätöksentekoon. Jos kuitenkin tavoitellaan todellista ja pitkäaikaista kulttuurin muutosta, keskijohto ja henkilökunta on saatava sitoutumaan muutokseen. (Halme 2004, 150.)

Vaikka johdon kiinnostusta ja tukea tarvitaan aina muutoksen läpiajamiseksi, jossain tapauksissa muutosagentteina voivat toimia myös organisaation työntekijät. Uudet ideat voivat tulla hyväksytyksi organisaatioissa, jos joku tai jotkut henkilöstön jäsenet omaksuvat ne ja kykenevät viemään niitä eteenpäin (Halme 2004, 149). Muutoshaluiset ihmiset luovat yhteyksiä keskenään ja yrittävät vähitellen vakuuttaa puolelleen uusia toimijoita (Littunen & Lähde 2001, 234). Käytännön toiminta vie muutosta eteenpäin ja uusi toiminta muokkaa ihmisten asenteita ja leviää positiivisen esimerkin avulla organisaation muihin osiin. Näin tapahtuva kulttuurin muutos on hitaampi, mutta ympäristöajattelulla on paremmat mahdollisuudet juurtua kulttuuriin. Tällöin voidaankin puhua muutoksen alhaalta ylös -mallista, jollainen muutos on uskottava ja se motivoi ihmisiä toimimaan tilanteen edellyttämällä tavalla (Lämsä & Hautala 2004, 186; Halme 2004, 150.) Tällaisesta alhaalta ylös-malliin palataan jälleen seuraavassa

luvussa ja siinä muutoksen avainasemassa ovat organisaatorakenteen poikkileikkaavat eli vertikaaliset vuorovaikutussuhteet, jotka ylläpitävät kommunikaatioita ja muutoksen tasapuolista etenemistä. (Toikka 2009, 326-328.)

Perinteisen ajattelutavan mukaan, kun organisaatiota kohtaa uusi ilmiö tai se on muuttamassa toimintaansa, voidaan nähdä sen etenevän kolmivaiheisen mallin mukaisesti. Kehityskaaren ensimmäisessä vaiheessa organisaation johto palkkaa ulkopuolisia asiantuntijoita ohjeistamaan organisaatiota uudessa toiminnassa sekä auttamaan päätöksenteossa. Toisessa vaiheessa, kun toiminnot ovat vakiintuneet organisaatioon, yhteisön sisäinen asiantuntija tai toimija ottaa vastuun muutoksen kehittämisestä. Vasta kolmannessa vaiheessa, uusien toimintamallien tarpeeksi kypsyessä, organisaatio ottaa uuden ilmiön huomioon tulevissa päätöksentekoprosesseissa. Jotta ympäristöjohtaminen olisi sekä organisaation että ympäristön kannalta hyödyllisintä, tulisi organisaatioissa edetä mallin kolmanteen vaiheeseen ja integroida ympäristönäkökulma kaikkeen päätöksentekoon ja organisaation toimintoihin. (Porter & van der Linde 1995.)

Toisaalta ympäristöaiheisesta organisaatiomuutoksesta voidaan erotella myös muutoksen alku-, murros-, ja vakiintumisvaihe. Muutoksen alkuvaiheessa aletaan epäillä vallitsevia toimintatapoja ja osassa organisaatiota kyseenalaistetaan ympäristöasioiden suhdetta koskevat uskomukset. (Halme 2004, 151-152.) Kun kipinä muutokselle on synnytetty, voidaan organisaatioon palkata ulkopuolinen asiantuntija viemään muutosta eteenpäin. Tätä seuraa yleensä murrosvaihe, jossa opitaan uusia ympäristöuskomuksia ja ympäristömyönteisiä käytäntöjä. Murrosvaiheessa syntyy epäröintiä ja kilpailua perinteisen ja uuden ajattelutavan kannattajien välillä. Se voi sisältää konflikteja ja voimakkaita tunteita, mutta onnistumisen kokemukset sekä positiiviset tulokset edesauttavat muutoksen sisäistämistä. Muutosagenttien tärkeä tehtävä onkin pitää optimismia yllä ja raportoida saavutuksista organisaatiolle. Lopulta muutoksen ja ympäristöajattelun vakiintumisvaihe voi olla hankala tunnistaa, mutta siinä

toiminta on löytänyt oman tarkoituksensa organisaatiossa. Ympäristöasioita ei enää kyseenalaisteta ja ne koetaankin kuuluvan organisaation normaaliin toimintaan ja ympäristökysymykset nousevat esille uusissa yhteyksissä kuin mistä ne lähtivät alkujaan liikkeelle. (Halme 2004, 151-152.)

Muutoksessa onnistuminen vaatii myös arviointia siitä, miten on suoriuduttu, onko tavoitteet saavutettu ja edetäänkö haluttuun suuntaan asetetussa aikataulussa. Arvioinnista saadun palautetiedon avulla voidaan tarkastella, onko päästy asetettuihin tavoitteisiin. Siksi se tulisi rakentaa tärkeäksi osaksi muutosprosessia jo suunnitteluvaiheessa. Arviointikriteerit on kuitenkin syytä miettiä tarkkaan, sillä ne ohjaavat henkilöstön toimintaa. Jos esimerkiksi arvioidaan yksilöiden ympäristötoimeliaisuutta, organisaation henkilöstö päätyy luultavimmin toimimaan yksin ja välttävät yhteistyötä. Arvioinnin ja motivoinnin kannalta on myös tärkeää palkita ihmisiä saavutuksista. Pätevä ja täsmällinen arviointitieto mahdollistaakin muutoksen kannalta tarkoituksenmukaisen palkitsemisen. (Lämsä & Hautala 2004, 189.)

4.4 Huomioitavaa organisaatiokulttuurin muutoksessa

Ensimmäiseksi kokonaisvaltaisesti onnistuneen organisaatiokulttuurin muutoksen saavuttamiseksi olisi hyvä suunnitella muutoskaava tai suunnitelma, jota organisaatiossa muutoksen etenemisessä noudatetaan (Ballard 2007, 229). Kuten tämän kappaleen laajuus osoittaa, ympäristöhallinnan kehittämässä ja etenkin organisaatiokulttuurin muuttamisessa tulee ottaa monia asioita huomioon. Vaarana on, että ilman pitkäjänteistä suunnittelua ympäristöasiat otetaan huomioon projektiluontoisesti, mutta ne eivät juurru organisaation sosiaalisiin osiin eli organisaatiokulttuuriin. Hyvällä muutossuunnittelulla voidaan ohjata resursseja ja organisoida muutosprosesseja tehokkaasti kohti ympäristömyönteisempää

organisaatiokulttuuria. (Ballard 2007, 230-231.) Suunnitelmallisuuden lisäksi organisaatiokulttuurin muutoksessa olisi huomioitava johdon rooli, työntekijöiden osallistaminen, motivoiminen ja sitouttaminen sekä koko organisaation sisäisen koulutuksen, yhteistyön ja viestinnän lisääminen. Seuraavaksi paneudutaan näihin tekijöihin yksityiskohtaisemmin.

Jotta muutos voidaan aikaansaada ja ottaa huomioon kaikessa organisaation toiminnassa, tulee vaikuttaa kaikkiin aikaisemmin esitettyihin organisaatiokulttuurin tekijöihin eli käyttäytymistapoihin, arvoihin, uskomuksiin ja olettamuksiin. Organisaatiokulttuuria muuttaessa tulee muuttaa työntekijöiden suhtautumista ympäristöön. Organisaation johtajat ja etenkin perustajat vaikuttavat organisaatiokulttuurin muodostumiseen ja siellä vallitseviin käytäntöihin suuresti. Siksi organisaation johtajan tulee puheiden sijasta keskittyä arvioimaan, palkitsemaan ja kontrolloimaan työntekijöitä ja heidän toimintamallejaan vaikuttaakseen heidän kulttuurinomaiseen käytökseen. Johtoasemassa olevien henkilöiden tulee itse toimia uuden organisaatiokulttuurillisen muutostavan mukaisesti, jotta he voivat olettaa aikaansaavansa muutosta myös heidän alaitensa toiminnassa, uskomuksissa ja oletuksissa. (Lussier & Kimball 2004, 172-174.) Samalla organisaation johto voi edistää organisaatiokulttuurin muutosta tekemällä yhtäaikaisia muutoksia organisaation toimintatavoissa ja -rutiineissa sekä fyysisessä ympäristössä. Myös organisaatorakenteen yhtäaikainen muutos ja uusien käsitteiden ja puhetapojen käyttöönotto edesauttavat muutoksen onnistumista. (Lämsä & Hautala 2004, 183.)

Organisaation muutoksessa on lisäksi tärkeää ottaa myös työntekijät mukaan alusta asti suunnitteluprosesseihin ja muutoksen jalkauttamiseen, jotta heidät saadaan sitoutumaan uuteen toimintamalliin. Sitoutuminen on vähäisintä, kun työntekijöille määrätään töitä ilman että heitä on kuunneltu ja vahvinta puolestaan, kun työntekijät pääsevät itse vaikuttamaan työtään koskevaan suunnitteluun (Åberg 1997, 153; Halme 2004, 153.) Jos henkilöstö otetaan mukaan

suunnittelemaan omien töidensä ympäristöpäämääriä ja niihin johtavia toimenpiteitä, on sillä myönteisiä vaikutuksia työntekijöiden motivaatioon ja itseohjautuvuuteen. Työntekijät pääsevät vaikuttamaan työnsä ja sen tavoitteiden suunnitteluun ja kokevat että heitä arvostetaan ja heidän mielipiteitään kuunnellaan. (Pesonen ym. 2005, 14.) Pelkkä motivoituneisuus ei kuitenkaan riitä, vaan työntekijöillä tulee olla tarvittavaa osaamista ja taitoja toimintojen suorittamiseksi. Mikäli työ koetaan vaikeaksi, merkityksettömäksi tai/ja epämiellyttäväksi, on henkilöä vaikea motivoida työskentelemään. (Åberg 1997, 152.)

Organisaatiomuutoksessa omaksutaan uusi idea, ajatus tai toimintatapa, joka edellyttää ihmisiltä oppimista, ja siksi organisaatiokulttuurin muutosta edistävät henkilöstön ja johdon koulutus ja kehittäminen (Lämsä & Hautala 2004, 183-185). Ensinnäkin ympäristöongelmien ymmärtäminen auttaa henkilökuntaa suhtautumaan myönteisesti ympäristöasioiden vaatimiin muutoksiin työtehtävissään. Lisäksi ympäristötietous auttaa organisaation henkilöstöä tunnistamaan toimintojen parannusmahdollisuuksia oma-aloitteisesti. (Halme 2004, 152-153.) Ympäristötietoisuuden taso on osoittautunut yhdeksi tärkeimmistä tekijöistä, joka vaikuttaa ihmisten reaktioon suhteessa organisaatioiden suorittamiin ympäristötoimiin. Lisäksi korkeamman ympäristötietoisuuden uskotaan indigoivan ja selittävän osittain ihmisten ympäristön suojelun käyttäytymishalukkuutta. Viime kädessä ympäristötietoisuuden tason mittaaminen voi olla ensimmäinen askel prosessille, jonka tavoitteena on saada ihmisissä aikaan positiivinen käyttäytymismuutos. (Daddi ym. 2020.)

Koulutusta suunniteltaessa tulee miettiä missä määrin ja missä vaiheessa lisätään ympäristötietoisuutta yleisellä tasolla ja milloin taas käytännönläheisesti ja työohjautuvasti. Eri työtehtävissä työskenteleville tulee lisäksi räätälöidä erilaiset lähestymistavat ilmiöön. (Halme 2004, 152-153.) Kun työntekijät saavat riittävän koulutuksen ympäristövaikutuksista ja niiden ehkäisystä sekä hallinnasta, voidaan ympäristöasioiden hoitoon liittyviä vastuualueita ja valtuuksia jakaa tasaisesti organisaation eri tasoille. Näin samalla lisätään organisaation sisäistä

luottamusta ja kannustetaan työntekijöitä kehittymään. (Pesonen ym. 2005, 14.) Tulevaisuudessa ympäristötietoisuus ja -koulutus olisi hyvä sisällyttää muuhun ammatilliseen koulutukseen tai työn perehdytykseen, ettei se olisi erillinen lisäkoulutuksena järjestettävä kokonaisuus. Näin ympäristöasiat sisältyisivät osaksi normaalia organisaation toimintaa. (Halme 2004, 153.)

Henkilöstön motivointia suunniteltaessa tulee ajatella ammatti- ja työtehtäväkohtaisesti, mikä motivoisi juuri tätä työntekijää tai osastoa parhaiten. Ympäristöalan ammattilaiset saattavat lähteä liikkeelle ympäristöongelmien vakavuudesta ja ehkäisemisen sekä muutostarpeen välttämättömyydestä, mutta tällainen lähestymistapa sopii vain valmiiksi ympäristötietoiselle ihmiselle. Motivoinnissa tulee nostaa esille ammatilliset seikat: esimerkiksi markkinointipäällikkö on kiinnostunut imagosta ja asiakkaiden näkemyksistä, kun taas tuotantohenkilöstöä motivoi kustannussäästöt. (Halme 2004, 153.) Hyvä olisikin muistaa organisaation pääasiallinen tavoite ja olemassa olon tarkoitus, mikä luultavasti ei ole ympäristöasioiden edistäminen, ja suhteuttaa organisaatiomuutos ja motivointi siihen. Kuten jo aikaisemmin mainittiin, etenkin yritysmailman ympäristöjohtamisessa ja ympäristöstrategioissa on pohjimmiltaan kyse liiketoiminnan edistämisestä ja ympäristöasioiden huomioon ottaminen onkin vain välineellinen keino saavuttaa yrityksen omat intressit (Kallio 2001, 21-22). Organisaation taloudellisten ja ekologisten tavoitteiden keskinäinen ristiriaisuus ja päällekkäisyys voi koitua kulttuurimuutoksen esteeksi ja tällöin ympäristöasiat jäisivät taloudellisten päätöskriteerien alle. Samanlainen ongelma syntyy, mikäli henkilöstöllä ei ole riittäviä aikaresursseja ympäristötehtävien hoitamiseen muun työn ohella. (Halme 2004, 156.)

Motivoinnin keinona voi toimia lisäksi henkilöstön palkitseminen sekä julkinen sitoutuminen ympäristönsuojeluun. Hyvän ympäristösuorituksen kannustimet on sovitettava yhteen muuhun kannustinjärjestelmään. Ympäristötoiminnan luonteen omaisesti kannustimeksi ja

arviointikeinoksi soveltuu paremmin ryhmän tai osaston palkitseminen, kuin yksilöbonukset. Palkintona voi toimia rahallisten kannustimien tavoin myös erilaiset tunnustukset hyvästä ympäristömyönteisestä työstä esimerkiksi kehityspalavereissa tai julkisissa yhteyksissä. Pitkäaikainen kannustin voi puolestaan olla etenemismahdollisuus organisaatiossa ympäristöosaamisen tuella. (Halme 2004, 155.) Palkitsemisten lisäksi julkiset sitoumukset motivoivat organisaatiota toimimaan ympäristön huomioon ottaen. Organisaatio voi tarkoituksella käyttää muutoksen apuvälineenä ympäristöraportointia, sillä ulkoinen viestintä on lupaus sidosryhmille, että organisaatiossa sitoudutaan ympäristöasioiden hoitoon. (Halme 2004, 155; Loivio 2004, 179.)

Ulkoisen viestinnän ohella myös sisäisellä viestinällä on tärkeä rooli kulttuurimuutoksen tukemisessa. Jo siinä vaiheessa, kun aletaan suunnitella ympäristöasioiden integroimista organisaation toimintaan, tulisi panostaa riittävään viestintään ja vuorovaikutukseen. Toimintaa käynnistäessä voidaan esimerkiksi järjestää erillisiä ympäristöaiheisia kokouksia. Tämä estää erilaisten pelkojen ja ennakkoluulojen syntymistä, kun henkilöstö saa tarvittavat tiedot tulevasta muutoksesta ja sen vaikutuksista omaan työhönsä. Ympäristöviestintää voidaan toteuttaa kaikissa organisaation normaaleissa viestintäkanavissa niin, että se sisältyisi muun viestinnän yhteyteen ja vaikuttaisi luonnolliselta ja normaalilta osalta organisaation toimintaa. Lisäksi ympäristötematiikkaa voidaan ottaa esille vuorovaikutteisesti säännöllisissä kokouksissa tai viikkopalavereissa. (Halme 2004, 152, 156.)

Myös tehokkaalla ympäristöjohtamisella on vaikutuksia organisaatiokulttuurin muutokseen ja sen saamaan vastaanottoon. Kuten sanottua, ympäristöjohtamisen tulee toimia horisontaalisesti, eli ulottua organisaation kaikille tasoille ja kyetä integroimaan organisaation eri yksiköt mukaan toimintaansa laajentaen ympäristöjohtamisen koko organisaatioon. Voidaan todeta, että mitä vaativampia organisaation ympäristöpoliittiset tavoitteet ovat, sitä syvällisempää eri toimialojen ja tasojen välisen ympäristöjohtamisen integraation tulee olla. Ympäristöasioista

vastaavan henkilön tai osaston tulee yksisuuntaisen tarkkailijanroolin sijaan kyetä toimimaan kaksisuuntaisena muutosagenttina, joka kehittää organisaation eri toimintoja. Sen tulisi kyetä yhdistämään omaa toimintaansa ja tavoitteitaan organisaation eri funktioihin. (Kallio 2001, 36-39.)

Haaste ei ole kuitenkaan helppo, sillä muutosprosessin koordinoija tai ympäristöasioiden vastaava joutuu työskennellessään jatkuvaan ristituleen haastaessaan vallitsevaa organisaatiokulttuuria, jonka vuoksi hänen toimintansa voi eristyä muusta organisaatiosta tai se voidaan kokea negatiiviseksi. Muutoskoordinoijien tueksi olisikin hyvä rakentaa ympäristöverkosto organisaation eri osastojen ja toimijoiden kesken (Ballard 2007 235; Halme 2004 154), jossa pystyttäisiin toimimaan strategisesti yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Tällainen ympäristöosasto ylttäisi horisontaalisesti sekä vertikaalisesti organisaation eri osiin ja vähentäisi yksilöihin kohdistuvia paineita. (Ballard 2007, 235.) Ympäristöosaston tai ympäristöasioista vastaavan henkilön korkea organisaatioasema vaikuttaa myös muun henkilöstön suhtautumiseen. Mikäli halutaan saada aikaan todellista muutosta, tulisi ympäristövastaavalla tai verkostolla olla hyvät vaikutusmahdollisuudet organisaatiossa. Tämä viestisi myös muulle henkilöstölle asian tärkeydestä. (Halme 2004, 154-155.)

5 YKSILÖIDEN YMPÄRISTÖHUOLI, -TIETOISUUS JA -ASENTEET

Kansainvälisessä vertailussa on käynyt ilmi, että suomalaiset ovat varsin ympäristötietoista kansaa (Harju-Autti, Neuvonen & Hakkarainen 2011). Ympäristöasenteita käsittelevissä tutkimusten mukaan, joita pian esitellään tarkemmin, kansalaiset kertovat olevansa ympäristöystävällisiä, ympäristöstä huolestuneita sekä valmiita tekemään asioita toisin. Jostain syystä ympäristötietoiset asenteet eivät kuitenkaan aina näy toiminnan tasolla (Pokka 2010). Muutosten tekemisen sijaan voi olla helpompaa toimia entiseen malliin ja keksiä syitä toimimattomuudelle. Usein vedotaan siihen, että yksilöiden vaikutusmahdollisuudet ovat mitättömät verrattuna suuriin yrityksiin, eri teollisuuden aloihin ja poliittisiin päätöksentekijöihin.

Edellisessä luvussa käsiteltiin organisaatiokulttuurin muutosta, joka voi käynnistyä esimerkiksi organisaation sisältä päin yksilöiden korkeasta ympäristötietoisuudesta. Tässä luvussa edetään organisaatioista yksilötasolle ja määritellään käsitteet ympäristöhuoli, ympäristöasenne ja ympäristötietoisuus. Lisäksi paneudutaan ympäristöongelmien kompleksisuuden näkökulmaan, joka selittää osaltaan yksilöiden välisen käytöksen ja yhteiskunnallisten ympäristöongelmien suhdetta. Lopuksi esitellään ajankohtaisia ympäristöasenteita kartoittavia tutkimuksia.

5.1 Ympäristöhuolen, -tietoisuuden ja -asenteiden määritelmä

Asenteet määritellään opituksi taipumukseksi ajatella, tuntea ja käyttäytyä erityisellä tavalla tiettyä kohdetta kohtaan (Erwin 2001). Asenne voi olla positiivinen, negatiivinen tai neutraali ja sen voimakkuus riippuu siitä, kuinka paljon asenne eroaa neutraalista positiiviseen tai

negatiiviseen suuntaan (Baumeister & Finkel 2010). Mikäli henkilön asenne ja käyttäytyminen ovat ristiriidassa keskenään, aiheuttaa tämä kognitiivista dissonanssia, joka on kokemus epämiellyttävästä ja stressaavasta tunteesta, joka pyritään korjaamaan (Erwin 2001). Ympäristöasenteiden kontekstissa tällainen tilanne tulee helposti vastaan, mikäli yksilö asennoituu ympäristömyönteisesti, mutta kokee syyllisyyttä tekojensa riittämättömyydestä. Ratkaisuna on joko asenteiden tai käyttäytymisen muutos. (Hirvonen & Vanhatalo 2018, 11.)

Ympäristöhuoli on tietoisuutta, joka on moraalisesti väritynyttä, tai jolla on jokin arvoisäältä. Ympäristöhuolta kokevalla ihmisellä on käsityksiä ja havaintoja luonnosta, jotka aiheuttavat huolireaktion. Ihmisillä on lähes luonnostaan huoli välttämättömästä elinympäristöstään. Tämän kaltaista ympäristöhuolta kutsutaan paikalliseksi huoleksi. Globaalin ympäristöhuolenaiheita sen sijaan ovat esimerkiksi ilmaston lämpeneminen, vesistöjen saastuminen ja biodiversiteetin väheneminen. On ymmärrettävää, että ihmiset toimivat lähiympäristönsä suojelemiseksi ja kiinnittävät vain vähän huomiota globaaleihin abstrakteilta tuntuviin ympäristöongelmiin. Tämänlaiseen ajattelutapaan liittyy kuitenkin isoja riskejä. Useiden globaalienympäristöongelmien seuraukset ilmenevät paikallistasolla viiveellä. Kun ne lopulta aiheuttavat aistein havaittavia ongelmia lähiympäristöissä, voi olla liian myöhäistä toimia. Lisäksi elinympäristöään arkiymmärryksen varassa tarkkailevalta jää helposti huomaamatta pienten tekojen kasautuva yhteisvaikutus ja yhteistoiminnan tärkeys. (Oksanen 2012, 17-21; 32-35.)

Suomen ympäristöministeriön käyttämän määritelmän mukaan ympäristötietoisuus koostuu kolmesta osa-alueesta, joita ovat tiedot, taidot sekä motivaatio ja asenteet (Neuvonen & Hakkarainen 2011; Ympäristöministeriö 2015). Toisaalta ympäristötietoisuudella tarkoitetaan ympäristöä koskevien arvojen asenteiden ja toiminnan muodostamaa kokonaisuutta (Järvikoski 2001, 7). Näin määriteltäessä ympäristötietoisuus kiinnittyy selvästi käytännön toimintaan

mutta myös arvoihin ja asenteisiin, mikä soveltuu hyvin myös tämän tutkimuksen viitekehykseen.

Ympäristötietoisuus voidaan siis määritellä tietoisesti tapahtuvaksi ympäristömyönteiseksi toiminnaksi. Ympäristötietoisella ihmisellä on korkea ympäristöhuoli, tietotaidot toimia huolensa ja halunsa toivomalla tavalla ymmärtäen tekojensa syy-seuraussuhteet sekä kyvykkyys ja mahdollisuus myös toimia ymmärryksensä sekä halujensa mukaan. (Harju-Autti 2011, 8-9.)

Ympäristötietoisuuden määrittelemistä helpottaa sen jakaminen tasoihin. Ensimmäisellä tasolla ovat havainnot ympäristön tilasta ja siinä ilmenevistä ongelmista. Toisen ympäristötietoisuuden tason muodostavat suhtautumistavat ja asenteet, joilla reagoimme ympäristöä koskevaan tietoon. Sama tieto voi herättää ihmisissä hyvin erilaisia tuntemuksia riippuen siitä, mikä heidän arvojensa ja maailmankuviansa suhde tähän tietoon on. (Järvikoski 2001, 7.) Arvot ovat yleisluontoisia käsityksiä ja uskomuksia toivottavasta lopputuloksesta. (Harju-Autti 2011, 8-9.) Niillä tarkoitetaan perusteita, joita tarkoituksellisilla teoilla ja tekemättä jättämisellä on, kun taas asenteet ovat arvoja lyhytaikaisempia suhtautumistapoja ja kantoja asioihin (Harju-Autti 2011, 9; Oksanen 2012, 167). Kolmantena ympäristötietoisuuteen voidaan liittää toiminnan taso, joka kertoo tiedon, arvojen ja asenteiden synnyttämästä toiminta-aikomuksesta (Järvikoski 2001, 7). Käytännön toiminta edellyttää myös toimintamahdollisuuksien ilmenemistä, esimerkiksi kierrätyksen mahdollistavia roskakoreja toimistolla. (Harju-Autti 2011, 8-9.)

Jonkin arvokkaana pitäminen antaa perusteen sen suojelemiselle ja säilyttämiselle (Oksanen 2012, 167). Arvoista ja asenteista riippuu, näemmekö ympäristössämme tapahtuvat muutokset ongelmina vai emme. Saatamme määrittää muutoksen ongelmaksi vain, jos koemme sen vaarantavan omia tai muiden tavoitteita. Toiset voivat ymmärtää globaalit ympäristöongelmat viestinä maapallon rajallisuudesta ja ekosysteemin haavoittuvuudesta, kun taas toiset eivät näe

ongelmien koskevan itseään. (Harju-Autti 2011, 10.) Jotkut voivat myös nähdä ympäristön ja ilmaston itseisarvoisena, kun taas toisille ympäristö ja luonnonvarat tuovat pelkästään välineellistä arvoa. Välineellisesti arvokas asia tai esine auttaa ihmistä saavuttamaan tavoitteen eli asian, jolla on arvoa itsessään. Myös luontoa voidaan arvottaa välineellisesti, mikäli ajatellaan että luontoa on suojeltava koska se lisää yksilöiden ja yhteiskunnan hyvinvointia tai koska sen tuhoaminen vahingoittaa jonkin väestöosan elintärkeitä etuja. Perusteita luonnon suojelemiselle voidaan tältä perustalta etsiä lukuisia, koska luonto on välineellisesti arvokas monin eri tavoin. (Oksanen 2012, 167.)

Ympäristötietoisuuden, ympäristöhuolen ja ympäristömyönteisen toiminnan välisestä suhteesta on saatu ristiriitaisia tutkimustuloksia. Ympäristötietoisuuden lisääntymisen uskotaan kasvattavan todennäköisyyttä entistä ympäristömyönteisempään toimintaan, koska voimakas ympäristötietoisuus mahdollistaa tietoiset ympäristöystävälliset teot ja valinnat (Partanen-Hertell ym. 1999, 20; Harju-Autti 2011, 8-9; Daddi ym. 2020). Toisaalta joidenkin tutkimusten mukaan korkealla ympäristötietoisuudella ja myönteisellä ympäristöasenteella ei olisi vaikutusta itse ympäristötoimintaan, eikä ympäristötietoisuus välttämättä näkyisi toiminnan tasolla (Kuhlemeier, Van Den Bergh & Lagerweij 1999; Pokka 2010). Tietoisiin ympäristömyönteisten valintojen ja toimien tekemiseen yksilöt kuitenkin tarvitset ympäristöä koskevaa tietoa (Kela-Löytynoja 1996, 6). Sen vuoksi ihmisyhteisöjen ja –yksilöiden, kuten työyhteisöjen ja niiden henkilökuntien ympäristötietoisuuden kasvattaminen on ympäristöhallinnan toimenpiteenä perusteltu.

5.2 Ympäristöongelmien kompleksisuuden näkökulma

Kompleksisuuden näkökulma tarjoaa mahdollisuuden kuvata yhteiskunnallisten ympäristöongelmien muodostumisprosessien monimutkaisuutta (Toikka 2009, 336). Teoriassa keskeisenä käsitteenä on emergenssi, jolla viitataan yleensä filosofiassa tietyistä osatekijöistä syntyvään, mutta niihin palautumattomaan korkeamman tason ilmiöön, joka on eri tavoin olemassa kuin osatekijät (Tieteen termipankki 2016). Yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen viitekehukseen yhdistettynä käsitys emergenssistä ohjaa muun muassa mikro- ja makrotasojen ilmiöiden samanaikaiseen tarkasteluun. Huomio kiinnittyy sekä ympäristökysymysten muodostumiseen ihmisten arkitodellisuuksissa että makrotason ympäristöpolitiikan toimiin. Täten voidaan muodostaa teoriaa näiden tasojen välisistä suhteista ja niistä rakentuvasta monimutkaisesta itseorganisoituvasta järjestelmästä. (Toikka 2009, 315-316.)

Yhteiskunta koostuu ihmisten välisistä vuorovaikutuksista. Yhteiskunta on kommunikaatioiden kokonaisuus, missä kommunikoivina osapuolina voivat olla organisaatiot, vaikka lopulta kyse on aina yksilöiden välisestä vuorovaikutuksesta. Yksittäiset kommunikaatiotapahtumat muodostavat verkoston, jonka yksilötasolla vaikuttavat näkemykset, ongelmat ja kokemukset. Verkostorakenteen muodostamalla yhteiskunnallisella tasolla nämä yksilöiden havainnot ja asenteet maailmasta muodostuvat uudenlaisen ilmiön, eli yhteiskunnalliset ympäristöongelmat. Ympäristöongelmien synnyssä keskeiset verkostot ovat ihmisten ja organisaatioiden väliset vuorovaikutusprosessit, joissa yksilöiden mielipiteet, kokemukset ja näkemykset välittyvät toisten tietoisuuteen mahdollisesti sitä muokaten. (Toikka 2009, 320-322.) Tämän vuoksi on erittäin tärkeää paneutua myös yksilötason asenteisiin ja mielipiteisiin tutkiessa organisaatioita tai isompia yhteiskunnallisia ilmiöitä.

Useissa yhteiskuntatieteellisissä kyselytutkimuksissa on havaittu ristiriita ympäristöasenteiden ja käyttäytymisen välillä (Toikka 2009, 326 mukaan: Massa 1998; 43; Allardt 1991, 12-14; Ahonen 2006, 78). Tyypillisesti ristiriitaa selitetään vapaamatkustamisella: ihmiset toivovat, että ympäristön tila paranisi mutta he eivät ole valmiita tekemään itse uhrauksia. Vaikka riittävän monet olisivat valmiita tekemään yksilötason uhrauksia, on ihmisten havaittu vaativan takeita siitä, että henkilökohtaisista uhrauksista on hyötyä. (Toikka 2009, 326.) Palataan jälleen siihen, etteivät kompleksiset makrotason ympäristöongelmat ylety yksilöiden arkeen eivätkä muutokset yksilötason ympäristötoimissa ole havaittavissa nopeasti. Ympäristöongelmat ovat yksilöistä koostuvien yhteisöjen verkostojen tuottamia ja niistä riippuvia, mutta korkean tason ympäristöongelmat eivät palaudu suoraan alemmille tasoille.

Koska ihmiset eivät halua tehdä uhrauksia yksin, he keskittyvät organisaation vapaamatkustajiin. Tieto vapaamatkustajista leviää vuorovaikutuksessa paikallisesti, eikä toimijoilla ole tietoa koko organisaation toiminnasta ja saavutuksista. Organisaatio voi saada vapaamatkustajat toimimaan muiden mukana (verkoston emergentti ominaisuus) tai vaihtoehtoisesti ympäristöstä huolissaan olevat yksilöt voivat synnyttää tilanteen, jossa kukaan ei tee mitään. Ympäristöä koskevat mielipiteet asenteet ovat kuitenkin aina olemassa jossain ikään kuin odottamassa aikaansa sekä kytymässä, ja muutos yleiseen tietoisuuteen ja vallitsevaan tilanteeseen voi lopulta lähteä liikkeelle lumipalloefektin lailla. Tällaisessa muutoksessa avainasemassa ovat organisaatorakenteen poikkileikkaavat vuorovaikutussuhteet, jotka ylläpitävät kommunikaatioita ja estävät organisaatioiden kahtiajakautumisen. (Toikka 2009, 326-328.)

Ympäristöhuoleen liittyvien arvojen leviämiseen organisaatiossa vaikuttaa verkostojen välityksellä saatu informaatio sekä yksilöiden taipuvaisuus huolestumiseen. Ilman sosiaalista painetta ja tukea ympäristöhuolen levittäytyminen voi olla hyvinkin hidasta, mutta kun ensimmäiset huolestujat saavat taakseen muita voi prosessi edetä kuin itsestään: aiemmin

vastaan pyristelleet siirtyvät kannustamaan uusia toimijoita. Laajalle levittäytynytkin ympäristöhuoli ei kuitenkaan aina tuo takeita ympäristötoimista, sillä vaikka ympäristöongelmat olisivat suuren yleisön tietoisuudessa, voi ratkaisujen vaikeus ja hitaus siirtää huomion vähitellen toisaalle. (Toikka 2009, 328.) Vaihtoehdoksi ympäristöhuolen asteittaiseen hiipumiseen esiteltiin edellisessä luvussa organisaatiokulttuurin ja -rakenteen muutosta ja ympäristötoimien integroimista organisaation kaikkiin toimintoihin.

5.3 Ympäristöasenteita kartoittaneiden tutkimusten keskeiset löydökset

Kuten aikaisemmin on todettu (ks. 2.2 Ympäristöpolitiikka ja -hallinto Suomessa), edistetään ympäristöpolitiikkaa myös kouluttamalla ja valistamalla ihmisiä. Tiedolla voidaan vaikuttaa ympäristöasenteisiin ja organisaation asenneilmapiiriin, jotta toimijat haluaisivat itse tehdä entistä ympäristömyönteisempiä päätöksiä. Tällöin puhutaan informaatio-ohjauksesta. Valistamista ja tietoisuuteen vaikuttamista voi myös olla ympäristöasenteita kartoittavien tutkimusten tekeminen. Tutkimusten kautta saadaan selville organisaation ympäristötietoisuuden ja asenneilmapiirin kokonaistilanne ja samalla voidaan selvittää edellä esiteltyjen vapaamatkustajien olemassaoloa.

Ympäristöasenteita kartoittavia tutkimuksia on teetetty useissa julkishallinnon ja yksityisen sektorin organisaatioissa sekä kansalaiskyselyinä. Tutkimusten tulokset ovat olleet hyvin saman suuntaisia. Jo vuonna 2002 Lybäck katsoi, että huoli ympäristöstä ja ympäristönsuojelun kannattaminen olivat Suomessa vakiintuneet asenteellisella tasolla sosiaalisiksi normiksi, jota ei juuri kyseenalaistettu. Tästä huolimatta ympäristömyönteinen asenneilmasto korreloi vain heikosti ympäristövastuullisten valintojen ja käyttäytymisen kanssa. Lybäck esitteli ristiriitaisuudelle useita mikrotason perusteluja. Hänen mukaansa ihmisillä on harhainen usko

siihen, että oma toiminta on jo ekologista, heillä on liiallinen teknologiaoptimismi tai ihmisten kesken vallitsee näkemys, ettei omalla toiminnalla ole merkitystä. Lisäksi esteinä ympäristöasenteiden mukaiselle toiminnalle voi olla oikean tiedon puute, arkikäyttäytymisen rutiinisidonnaisuus tai lähiympäristön passivoivasti vaikuttava sosiaalinen ilmapiiri. Usein kyse on myös ristipaineesta yksilöllisen ja kollektiivisen edun välillä. (Lybäck 2002, 222-227.)

Ojala pyrki selvittämään millaiset ympäristöasenteet johtavat tehokkaimpaan ympäristömyönteiseen käyttäytymiseen. Nuorisotutkimuksessaan hän selvitti ruotsalaisten nuorten ympäristöasenteiden ja kierrätyskäyttäytymisen suhdetta (Ojala 2008). Ojala tuli sellaiseen johtopäätökseen, että ambivalentit tunteet eli yhdistelmä ympäristöongelmiin liittyviä negatiivisia ja positiivisia tunteita, vaikuttivat kierrätyskäyttäytymiseen myönteisellä tavalla. Nuorten korkea ympäristöhuoli yhdistettynä toiveikkaaseen ympäristöongelmien asennoitumiseen oli tehokkain yhdistelmä kierrätyskäyttäytymisen kontekstissa. Sen sijaan nuorten alhainen ympäristöhuoli yhdistettynä liialliseen toiveikkuuteen näytti vähentävän kierrätystä, sillä tällöin ympäristöongelmien olemassaoloa vähäteltiin tai niiden uskottiin ratkeavan itsestään. Tutkimuksen mukaan ympäristökasvatuksessa ja tietoisuuden lisäämisessä olisi hyvä keskittyä positiivisen asenneilmapiirin rakentamiseen mutta myös tarpeeksi korkean ympäristöhuolen herättämiseen. Olennaista on esittää toimenpiteiden ja toivotun käyttäytymisen syy-seuraussuhteet ymmärrettävästi, jotta yksilöt tietävät miksi ympäristömyönteisiä toimia tehdään. (Ojala 2008.)

Lybäckin ja Ojalan havaintoja vahvistettiin myös ympäristöasenteita kartoittavissa kunnallisissa tutkimuksissa. Lankinen tutki vuonna 2005 helsinkiläisten ympäristöasenteita, tullen vastaavaan johtopäätökseen, ettei ilmaistulla ympäristöasioiden arvostuksella ja konkreettisella toiminnalla ollut kovinkaan kausaalista suhdetta (Lankinen 2005). Tuoreemmassa vuoden 2018 tutkimuksessa, selvitettiin edelleen Helsingin ja Vantaan asukkaiden ympäristöasenteita sekä kaupunkien edellytyksiä päästä kunnianhimoisiin

ympäristötavoitteisiinsa. Tulokset osoittivat, että yleisesti vastaajien ympäristömyönteisyys ja -tietoisuus olivat varsin korkealla tasolla. Suuri enemmistö tinkisi ennemmin talouskasvusta kuin ympäristönsuojelusta, jos nämä joutuisivat vastakkain. Vastaajien ympäristöhuoli keskittyi paikallisten ongelmien sijasta globaaleihin ympäristöuhkiin. Valtaosa kaupunkilaisista myös ilmoitti olevansa valmis tekemään omakohtaisia taloudellisia uhrauksia ilmastomuutoksen torjumiseksi. Ympäristömyönteisten asenteiden ja ympäristökäyttäytymisen välillä havaittiin tässäkin tutkimuksessa suhteellisen heikko yhteys. (Hirvonen & Vanhatalo 2018.)

Kaupunkilaisten ympäristöasenteita selvitettiin ja verrattiin myös kuutoskaupunkien yhteistyönä. Kaikkiaan kolmas kuutoskaupunkien eli Helsingin, Espoon, Vantaan, Turun, Tampereen ja Oulun sekä Jyväskylän henkilöstön ympäristöasennekysely toteutettiin edellisen kerran maaliskuussa 2018. Tutkimuksen johtopäätöksissä todettiin kaupunkien henkilöstön olevan yleisesti ottaen laajasti huolissaan ympäristöasioista. Suurin osa tähänkin tutkimukseen vastanneista asetti ympäristönsuojelun talouskasvun edelle, mutta nämä kaksi eivät myöskään sulkeneet vastaajien mielestä toisiaan pois. Vastaajat kokivat ottavansa ympäristön huomioon omassa toiminnassaan hyvin ja vain muutaman prosentin mielestä ympäristöystävällisemmät valinnat arjessa eivät olleet mahdollisia. Vastaajista jopa useampi kuin neljä viidestä ilmoitti muuttaneensa toimintatapojaan ympäristöystävällisemmiksi viime vuosina. Selvityksessä kuitenkin niin ikään todettiin, ettei ympäristömyönteisyys todennäköisesti aina selitä toimintaa kokonaan, vaan ympäristömyönteiseen toimintaan liittyy myös taloudellisia kysymyksiä ja mahdollisuuksien asettamia rajoja. Paitsi mahdollisuudet myös tietoisuuden nähtiin tässäkin raportissa vaikuttavan käytännön valintoihin. (Vantaan kaupunki 2018.)

Suomen itsenäisyyden juhlarahaston Sitran Resurssiviisas kansalainen -avainalue kartoitti niin ikään ilmastomuutoksen herättämien tunteiden kirjoa suomalaisten keskuudessa. Tutkimuksen

tavoitteena oli selvittää millaisia tunteita ilmastonmuutos suomalaisissa herättää, ja millaisia vaikutuksia näillä tunteilla on kestäviin elämäntapoihin, henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin sekä työ- ja opiskelukykyyn. Tutkimustuloksien mukaan yli puolet suomalaisista (58%) on huolissaan ilmastomuutoksesta. Muita useammin huolta olivat kokeneet naiset ja akateemisesti koulutetut vastaajat. Ilmastonmuutosta hillitseviä toimia piti välttämättömänä 67% vastanneista ja enemmistö vastaajista oli samaa mieltä myös siitä, että yksittäisten ihmisten teoilla on merkitystä ilmastonmuutoksen hillinnässä (57%). Vastaajista 55 prosenttia ilmoitti tietävänsä paljon ilmastonmuutoksen syistä ja uskoo, että ilmastonmuutoksen vaikutuksia voidaan hillitä merkittävästi. (Ilmastotunteet 2019.)

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA teetti vuonna 2019 arvo- ja asennetutkimuksen, jonka tulokset puolestaan osoittivat suomalaisten ympäristöhuolen vähentyneen viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tutkimuksen mukaan 55 prosenttia suomalaisista oli valmis muuttamaan elämäntapojaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi, mutta joukko oli pienentynyt kymmenen vuoden takaisesta 67 prosentista. 61 prosenttia vastaajista olisi valmiita tekemään ilmastotekoja, jos varmistettaisiin, että myös muut kansalaiset sitoutuisivat niihin. Kansalaiset eivät halua joutua luopumaan totutuista tavoista yksin, vaan olisi saatava varmuus siitä, että muutkin osallistuvat talkoisiin. Siksi useimmat EVA:n tutkimuksen vastaajista toivovat, että päättäjät tekisivät tarvittavat ratkaisut ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. (Metelinen 2019.)

Liikunta- ja urheilualan toimijoiden ympäristöasenteita on tutkittu kansainvälisillä kentillä. Jonathan M. Casper ja Michael E. Pfahl tutkivat urheilu- ja virkistyshallinnon perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden ympäristöarvoja, -normeja ja -käyttäytymistä ja testasivat Sternin (2000) VBN -mallinnuksen (value-belief-norm framework) paikkansapitävyyttä. Tutkimuksen mukaan arvot ennustivat merkittävästi ympäristökäsityksiä, uskomukset selittivät merkittävästi henkilökohtaisia normeja, mutta eivät käyttäytymistä ja henkilökohtaiset normit olivat voimakkain indikaattori ympäristöä edistävään toimintaan. Henkilökohtaisten normien

todettiin olevan tärkeimpiä tekijöitä yksilön ympäristökäyttäytymisen muutoksen kannalta, ja ne ennustivat merkittävästi myös henkilökohtaista organisaatiokäyttäytymistä. Ympäristömyönteisten uskomuksien ja ympäristökäyttäytymisen suhde todettiin kuitenkin myös tässä tutkimuksessa haastavaksi. Vaikka tutkimustulokset osoittivat opiskelijoiden uskovan, että ympäristötoimia olisi tehtävä, kokivat he samaan aikaan kyvyttömyyttä muuttaa omaa käyttäytymistään sekä ajattelivat ettei asia ole heidän henkilökohtaisella vastuullaan. (Casper & Pfahl 2012.)

Potteiger, Pitney, Cappaert ja Wolfe sen sijaan tutkivat urheiluvalmentajien asenteita ja käsityksiä ympäristön kestävyteen liittyvistä tekijöistä. NATA:n (National athletic trainers association) jäsenet vastasivat kyselyyn, jossa he määrittivät suhdettaan ympäristöön viisi portaisella Likert-asteikolla. Tutkimukseen osallistuneiden asenteet urheiluharjoitteluun liittyvistä ympäristökysymyksistä olivat yleisesti hyvin myönteisiä. Kuitenkin tässäkin tutkimuksessa havaittiin ympäristöasenteiden ja ympäristömyönteisen käyttäytymisen suhde haastavaksi. Vaikka tutkimukseen osallistujat suhtautuivat myönteisesti ympäristöön, jatkohaastattelussa tunnistettiin sekä psykologiset että logistiset esteet kestävien käytäntöjen toteuttamiselle. Psykologisiin esteisiin sisältyivät vaikeudet muuttaa omaa käyttäytymistä, hallinnan puute tai muut prioriteetit ja institutionaaliset erot. (Potteiger, Pitney, Cappaert & Wolfe 2017.)

Vuonna 2017 Akgül, Birinci, Göral ja Karaküçük tutkivat 413 turkkilaisen urheilijan ympäristöasenteita. Satunnaisesti valitut urheilijat vastasivat seitsemän portaisen Likert-asteikon kyselypatteristoon, jonka tavoitteena oli selvittää ekokeskeisiä eli luontokeskeisiä, antroposentrisiä eli ihmiskeskeisiä ja antipaattisia eli vastenmielisiä asenteita suhteessa ympäristöön ja luontoon. Tuloksien mukaan urheilijoiden ympäristöasenteet todettiin yleisesti hyvin luontokeskeisiksi. Yksi tutkimuksen keskeinen löydös oli, että naisurheilijoilla oli vähemmän vastenmieliset asenteet ympäristöä kohtaan verrattuna miesurheilijoihin. Niin ikään

koulutuksella näytti olevan vaikutusta ympäristöasenteisiin, sillä korkeammin koulutetuilla urheilijoilla oli korkeampi luontokeskeinen asennoituminen ympäristöön. (Akgül, Birinci, Göral & Karaküçük 2017.)

Jalkapallofanien ympäristötietoutta ja ympäristöystävällistä käyttäytymistä on tutkittu tuoreessa kansainvälisessä tutkimuksessa osana EU:n LIFE-ohjelman osarahoittamaa LIFE TACKLE -projektia. Vuosina 2018–2021 käynnissä olevan projektin tarkoituksena on parantaa jalkapallo-otteluiden ympäristöasioiden hallintaa sekä lisätä jalkapalloyhteisön ympäristötietoutta. Osana projektia teetetyssä tutkimuksessa selvitettiin italialaisten ja ruotsalaisten jalkapallofanien ympäristöasenteita, arkisia ympäristökäytänteitä sekä yleistä ympäristötietoisuuden tasoa. Ympäristöasenteita selvittääkseen vastaajia pyydettiin arvioimaan samanmielisyyttä erilaisten ympäristöväitteiden kanssa. Tulokset osoittivat, että kannattajien arvot ja asenteet olivat erittäin ympäristömyönteisiä ja kannattajat uskoivat vakaasti, että luonnollinen ympäristö olisi säilytettävä. Tarkemmin yli 90% vastaajista (n=1393) oli samaa mieltä tai täysin samaa mieltä jokaisen neljän väitelauseen kanssa siitä, kuinka tärkeää on suojella ympäristöä ja luonnonvaroja, estää ympäristön pilaantumista, kunnioittaa ympäristöä ja asua harmoniassa muiden lajien kanssa sekä torjua ilmastonmuutosta. Vastaajat myös arvioivat omia ympäristöystävällisiä käytänteitään arjessa. Yleisimmiksi ympäristötoimiksi vastaajat ilmoittivat kierrättämisen sekä ruuan ja veden hävikin vähentämisen, kun taas julkisilla matkustaminen sai vähiten kannatusta. Vaikka vastaajat ilmoittivat yleisesti ottaen hyvin noudattavansa kaikkia seitsemää ehdotettua ympäristöystävällistä käytäntöä, tunnistettiin myös tässä tutkimuksessa asenne-käyttäytymiskuiluksi (attitude-behaviour gap) nimetty ilmiö. Käyttäytymiskuilulla tarkoitetaan sitä, ettei kannattajien ympäristöystävälliset asenteet välttämättä tarkoita ympäristöystävällisen käyttäytymisen tosiasiallista omaksumista. (Daddi, Gionfriddo, Iraldo, Pretner, Puccetti & Khan 2020.)

LIFE TACKLE – projektin tutkimuksessa pyydettiin jalkapallofaneja lisäksi ilmoittamaan käsityksensä jalkapallo-otteluiden ympäristöhallinnan tärkeydestä viisiportaisella Likert-asteikolla. Tulokset osoittivat, että kannattajien keskuudessa vallitsee huoli jalkapallo-otteluiden ympäristövaikutuksista. 86 % kyselyyn vastanneista faneista ilmoitti olevansa samaa mieltä tai täysin samaa mieltä siitä, että jalkapallon tulisi huolehtia ympäristönsuojelusta samalla tavalla kuin muista yhteiskunnallisista asioista, kuten rasismin ehkäisystä. Vastaavasti 70 % vastaajista vastasi olevansa samaa mieltä tai täysin samaa mieltä siitä, että he olisivat paljon onnellisempia käydessään jalkapallo-otteluissa, joiden tietäisi olevan ympäristöystävällisiä. (Daddi ym. 2020.)

LIFE TACKLE tutkimuksessa tiedusteltiin myös kannattajien mielipidettä siihen, minkä tahon tulisi olla vastuussa ympäristösuojelun aloitteista jalkapallomaailmassa. Jalkapallofanit pitävät suurimpia kansainvälisellä ja Euroopan tasolla työskenteleviä organisaatioita, FIFA:ta ja UEFA:ta vastuullisimpina yhteisöinä jalkapallon ympäristönsuojelualoitteiden kannustamisessa. Lisäksi Euroopan komissio, kansalliset hallitukset sekä kansalliset jalkapalloliitot olivat kannattajien mielestä vastuussa ympäristötyön aloitteista. Vähiten vastuuta nähtiin olevan stadioneiden omistajilla, paikallisilla viranomaisilla ja viimeiseksi urheiluseuroilla.

Toinen jalkapallofaneille esitetty kysymys käsitteli eri jalkapallotoimijoiden roolia ympäristötietoisuuden lisäämisessä. Yli puolet vastaajista oli samaa mieltä tai täysin samaa mieltä siitä, että tapahtumapäälliköillä, pelaajilla ja jalkapalloseuroilla on kaikilla oltava oma roolinsa ympäristötietoisuuden lisäämisessä. Yli 81 % vastaajista uskoo, että UEFA:n ja FIFA:n kaltaisten jalkapallotoimijoiden olisi oltava ympäristöviestinnän liikkeellepanevat voimat jalkapallon alueella. Suurin osa kyselyyn osallistuneista jalkapallofaneista (77%) vastasi myös olevansa samaa mieltä tai täysin samaa mieltä siitä, että jalkapalloilijoiden tulisi julkaista positiivisia viestejä ympäristönsuojelusta esimerkiksi videoiden ja sosiaalisen median sisällön

kautta. Lisäksi jalkapalloseurojen toivottiin ripustavan stadionille informatiivisia paneeleja vaikuttamaan katsojiin sekä näyttävän ennen otteluita videoita, joissa mainostetaan ympäristönsuojelua.

Kysyttäessä erikseen jalkapalloseurojen ja stadionin omistajien ympäristötoimista, uskoivat kannattajat jätteiden vähentämisen ja kierrätyksen sekä muovin käytön vähentämisen olevan vaikuttavimpia käytännön ympäristötoimia verrattuna esimerkiksi kannattajien matkustamisesta aiheutuviin hiilidioksidipäästöihin sekä stadioneiden energian ja veden kulutukseen. Kannattajat osoittivatkin vääristyneitä käsityksiä siitä, mitkä ovat jalkapallo-otteluiden merkittävimmät ympäristövaikutukset, sillä etenkin energian ja veden kulutuksella sekä kannattajien liikkumisella on valtavat ympäristövaikutukset. Täten kannattajien käsitysten ja jalkapallo-otteluiden todellisten ympäristövaikutusten välillä ilmeni selvästi ristiriita, mikä saa myös epäilemään katsojien itse arvioimaansa ympäristötietouden todellista tasoa. (Daddi ym. 2020)

Vaikka useissa asennetutkimuksissa on tunnistettu etteivät käyttäytymisaikomukset aina vastaa todellista käyttäytymistä, koettiin LIFE TACKLE- tutkimuksessa tärkeäksi arvioida kannattajien halukkuutta omaksua ympäristöystävällisiä käyttäytymismalleja jalkapallo-otteluiden aikana. Lähes 90 % kannattajista oli samaa mieltä tai erittäin samaa mieltä halusta välttää ruoan, veden tai muiden resurssien tuhlaamista ja kerätä sekä kierrättää roskat kulutuksen jälkeen. Sen sijaan vähiten kannatusta sai pyörien tai julkisten kulkuneuvojen käyttö jalkapallotapahtumissa. Vastauksia voi selittää edellä esitetyt kannattajien virheelliset uskomukset suhteessa ympäristötoimien vaikuttavuuteen. Kannattajat eivät välttämättä koe, että heidän matkustusvalinnoillansa olisi niin suurta merkityksiä jalkapallotapahtumien ympäristövaikutuksissa kuin esimerkiksi roskien kierrättämisellä olisi. Tutkimuksessa havaittiin myös, että kannattajat uskoivat heidän mahdollisuuksiinsa toteuttaa yksilöllisiä ympäristöystävällisiä toimia, mutta samaan aikaan he eivät ymmärrä, että nuo yksittäiset toimet

voivat hyödyttää voimakkaasti ympäristöä. Yksi tutkimuksen johtopäätös olikin, että ympäristön kestävyuden edistämiseen sitoutuneiden urheilupäälliköiden tulisi viestiä paremmin yksilötason ympäristötoimista ja niiden vaikuttavuudesta, mikäli he haluavat edistää ympäristöystävällistä käyttäytymistä faniensa keskuudessa. Yksittäisten toimien tehokkuudesta viestimisen uskottiin vähentävän myös kannattajien asenne-käyttäytymiskuilua. (Daddi ym. 2020.)

6 TUTKIMUSKOhteena Suomen Palloliitto

Kuten edellä on todettu, laajojen yhteiskunnallisten ongelmien, kuten ilmastonmuutoksen ja ympäristökriisin ratkaiseminen edellyttää kaikkien osajärjestöjen yhtäaikaista toimintaa. Näin ollen myös urheilu- ja liikuntajärjestöjen on reagoitava. Isot toimintaympäristön muutokset vaativat urheiluorganisaatioilta mm. strategisten valintojen, omien toimintatapojen ja niiden vaikutusten arviointia suhteessa muihin toimijoihin sekä myös uudenlaisten kumppanuuksien ja verkostojen korostamista ja erilaisten kulttuuristen muutosten havaitsemista. Liikuntajärjestöjen vallitsevat toimintatavat vaativat mukautumista ympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin. (Lehtonen 2015, 334.)

Tässä luvussa tutustutaan tutkimuksen kohdeorganisaation, Suomen Palloliiton toimintaan ja yhteiskunnalliseen asemaan. Tässä kohtaan Suomen Palloliittoa (SPL) esitellään yleisellä tasolla julkisten tietojen pohjalta, eikä hyödynnetä tutkijan kokemusasiantuntijuutta organisaatiosta.

Suomalainen urheilun ja liikunnan tärkeimpiä tahoja ovat liikunnan kansalaisyhteiskunnan toimijat eli paikalliset liikuntaseurat ja niiden muodostamat valtakunnalliset liikuntajärjestöt. Eri urheilulajit ovat organisoituneet paikallisesti urheiluseuroiksi ja valtakunnallisesti urheilun lajiliitoiksi. (Tiihonen & Keskinen 2016.) Lajiliittojen vaikutusvalta perustuu monelta osin kilpailutoimintaa koskevaan monopoliasemaan. Yksittäiset urheilijat kuuluvat jäseninä seuroihin, jotka puolestaan ovat kansallisen lajiliiton jäseniä, joten urheilijat sitoutuvat noudattamaan myös lajiliiton antamia määräyksiä. (Lilius 2003.) Vanhimmat lajiliitot ovat toimineet peräti sadan vuoden ajan ja niiden toimintatavat ovat vakiintuneet. Vuosien saatossa liittojen toiminta on ammattimaistunut, kun aiemmin vapaaehtoistoiminnalla pyörineet organisaatiot ovat palkanneet kokopäivätoimisia työntekijöitä (Koski & Heikkala 1998, 15-20.)

Suomessa on tällä hetkellä yli 80 lajiliittoa (Suek 2020), joiden ensisijainen tehtävä on vastata edustamiensa lajiyhteisöjen toiminnan kehittämistä, kilpailutoiminnasta ja huippu-urheilumenestyksestä. (Koski & Heikkala 1998, 16; OK 2019, 10). Lajiliitoista suurin on jalkapallon erikoisliitto Suomen Palloliitto, joka kansainvälisen jalkapalloliiton FIFA:n sekä Euroopan jalkapalloliiton UEFA:n jäsenenä vastaa maamme kaikesta jalkapallo- ja futsaltoiminnasta sekä näiden kehittämistä (Palloliitto 2020a). Liiton toiminta-ajatus eli missio on ”jalkapalloa jokaiselle” ja sen strategisina tavoitteina on turvata pelaajien laadukas arki, elinvoimaiset seurat, mielenkiintoiset kilpailut sekä jalkapalloperheen aktiivinen viestintä ja vaikuttaminen (Palloliitto 2020b).

Suomen Palloliiton toimintasuunnitelman 2020 mukaan liiton tavoitteena on vahvistaa myönteistä mielikuvaa jalkapallosta ja futsalista ja edistää näin urheilumuotojen olosuhdetyötä. Viestinnän ja vaikuttamisen keinoin jalkapallon asemaa ja arvostusta Suomalaisessa yhteiskunnassa halutaan entisestään edistää ja vuorovaikutusta eri toimijoiden välillä kehittää. Toimintaa ohjaa lisäksi viestinnän läpinäkyvyys, avoin vuorovaikutus eri sidosryhmien kanssa ja vaikeidenkin yhteiskunnallista asioista keskusteleminen. SPL linjaa haluavansa vaikuttaa yhteiskunnan hyvinvointiin konkreettisilla toimenpiteillä ottamalla päätöksenteossa tasavertaisesti huomioon ympäristön, ihmiset ja talouden. (Palloliitto 2020f.)

SPL:n hallintoa leimaa vuonna 2020 suuret organisaatiomuutokset, kun lajiliitto aloitti uuden toiminta- ja hallinto- mallin mukaisen Seurojen Palloliiton toiminnan 1.1.2020. Uudistuksen pohjalta on toteutettu rakenteellinen organisaatiomuutos, joka käynnistettiin vuonna 2018. Uusi organisaatiomalli perustuu palvelutuotantoon ja organisaation operatiivinen toiminta on jaettu erilaisiin palveluiden ympärille organisoituihin tiimeihin. Muutoksen keskeisenä tavoitteena on asettaa seurat keskiöön. SPL:n yli 110-vuotisen historian aikainen laajin sekä merkittävin uudistus on iso myllerrys organisaation rakenteelle, toimintatavoille ja johtamiselle, mutta

muutoksista huolimatta toimintaa on pyritty jatkamaan katkeamatta ja henkilöstö on pyritty integroimaan uuteen organisaatioon määriteltyjen periaatteiden mukaisesti. (Palloliitto 2020f.)

Uuden organisaatiomuutoksen myötä seurat johtavat Suomen Palloliittoa uudella tavalla. Kerran kahdessa vuodessa kokoontuva seurojen kokous on ylin päättävä elin, jossa mukana ovat kaikki Palloliiton jäsenseurat. Seuraparlamentti toimii seurojen kokousten välissä kokoontuen kahdesti vuodessa. Lisäksi seurojen edustajat vaikuttavat alueellisissa ja valtakunnallisissa kehitysryhmissä sekä alueparlamentissa. Seuraparlamentti valitsee ja nimeää liittohallituksen, jonka tehtävänä on muun muassa vastata strategian toimeenpanosta ja seurannasta sekä päättää seuraparlamentille esitettävästä toiminta- ja taloussuunnitelmasta. Strategian toteuksesta ja kokonaisuuden operatiivisesta johtamisesta vastaavat liiton pääsihteeri ja operatiivinen johtoryhmä. Vuonna 2020 Suomen Palloliitossa oli 135 päätoimista työntekijää. SPL:n operatiivisessa organisaatiossa toiminnot eli tehtävät jaetaan eri kokonaisuuksiin, joita ovat urheilutoiminto, seurapalvelut, kilpailutoiminto sekä myynti-, markkinointi- ja tapahtumatoiminto. (Palloliitto 2020d; Palloliitto 2020i.)

6.1 SPL:n asema nyky-yhteiskunnassa

Valtiohallinnon toimintatapojen muutos, esimerkki ja varojen jakamisperusteet vaikuttavat oleellisesti niistä riippuvaisten järjestöjen, kuten liikuntajärjestöjen toimintamahdollisuuksiin (Lehtonen 2017, 61-62.) Suomen uusimman hallituksen ohjelmaan (2019) tehtiin kunnianhimoisia linjauksia kestävän kehityksen edistämiseksi. Suomen valtio tavoittelee olevansa hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä (Valtioneuvosto 2019b). Vaikka suurimman muutospainet ovat epäilemättä teknologia- ja energia-aloilla, vaatii näin merkittävät tavoitteet kaikkien yhteiskunnan lohkojen, yhteisöjen ja organisaatioiden valveutumista sekä panosta.

Vähitellen näihin muospaineisiin vastataan myös urheilu- ja liikuntasektorilla, josta hyvänä esimerkkinä toimii mm. Urheiluyhteisön yhteinen vastuullisuusohjelma, POW Finlandin perustaminen ja laajentuminen, SM-liigan kestävän kehityksen tavoitteet sekä useiden liikuntaseurojen ja lajiliittojen sitoumukset ympäristön suojeluun.

Hallitus myöntää vuosittain valtionavustuksia liikunnan ja urheilun edistämiseen, joista suurin osa menee suoraan liikuntajärjestöille. Vuonna 2019 SPL saikin paitsi eniten avustuksia, myös suurimman korotuksen pottiinsa verrattuna edellisvuoteen. Yli 2 miljoonan euron avustussumman myöntämisperusteissa mainitaan, että lajiliittojen toiminnan tulee olla linjassa OKM:n strategian kanssa ja uudistaa näin yhteiskuntaa luovalla, tutkivalla ja vastuullisella tavalla. Avustuksia myönnettäessä arvioidaan järjestöjen toiminnan laatua ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta, liikuntalain tavoitteiden toteuttamista sekä liikunnan ja urheilun eettisiä periaatteita, sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Vuoden 2021 yleisavustusten valintakriteereissä otetaan lisäksi ensimmäistä kertaa huomioon kestävä kehitys osana muita vastuullisuuskriteereitä. Kriteerien mukaan järjestöjen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa tulee vähentää toiminnan kielteisiä ympäristövaikutuksia ja edistää kestävän kehityksen mukaisia ratkaisuja. Varsinaiset ympäristövastuusuunnitelmat tai -ohjelmat arvioidaan kuitenkin vasta vuoden 2022 avustusten yhteydessä. (OKM 2020c.)

Suomen suurimpana lajiliittona SPL:lla onkin mahdollisuus näyttää esimerkkiä muille lajiliitoille ja seuroille yhteiskuntavastuullisuudessa ja ympäristönsuojelussa. SPL:lta odotetaan vastuullista johtamista, eettisiä päätöksiä ja moraalisesti oikeita ratkaisuja siinä missä myös kestävän kehityksen huomioon ottamista. Valtion liikuntaneuvosto linjaa ministeriöiden tulokorteissa hyvän hallintotavan vahvistamisen ja hyvän hallintotavan mukaisten toimintamallien kehittämisen liikuntajärjestöissä tärkeäksi tekijäksi yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi sekä syrjinnän vähentämiseksi yhteiskunnassa. Lisäksi tulokorteissa

tunnistetaan tarve tietopohjan ja ymmärryksen lisäämiseksi liikunnan ympäristövaikutuksista. (VLN 2019.)

6.2 SPL ja kestävä kehitys

Kuten luvussa 2.5.1 lyhyesti esiteltiin, ovat useat jalkapallojärjestöt ja -seurat ryhtyneet toimiin ympäristönsuojelun ja kestävä kehityksen edistämiseksi. Myös Suomen Palloliitto on sisällyttänyt uusimpaan vuoden 2020 toimintasuunnitelmaansa linjauksia yhteiskuntavastuullisuudesta. SPL kirjoittaa: *”Sitoudumme kentällä ja kentän ulkopuolella konkreettisilla toimenpiteillä vastuullisuuteen ottamalla päätöksenteossa tasavertaisesti huomioon ympäristön, ihmiset ja talouden ja myös sitä kautta edistämämme aktiivisesti yhteiskuntamme hyvinvointia”* (Toimenpideohjelma 2020). Lause muistuttaa paljon kestävä kehityksen virallista määritelmää, jonka mukaan kestävä kehitys on yhteiskunnallista muutosta, jossa ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa (Kestäväkehitys 2020a).

SPL:n viimeisimmässä toimintastrategiassa 2016-2020 liitto on asettanut visiokseen *”Menestyvä jalkapallomaa - hyvinvoinnin kartuttajana”*. Uudella visiolla Suomen Palloliitto tunnustaa roolinsa yhteiskunnallisena vaikuttajana ja suurien ihmismäärien liikuttajana. Samalla se tunnustaa tiedostavansa yhteiskunnalliset velvoitteet, jotka kohdistuvat harrastajamäärillä mitattuna Suomen suosituimpaan lajiliittoon. Suomen Palloliitto haluaa vaikuttaa yhteiskunnan hyvinvointiin laaja-alaisesti ja ehkäistä inaktiivisuutta laajasti eri ikäryhmissä. SPL on kirjoittanut strategiaansa: *”Valtakunnallisesti suomalainen jalkapalloperhe haluaa toimia aktiivisesti yleisen liikkumisen ja liikunnallisuuden edistäjänä ja ehkäistä omalta osaltaan liikkumattomuutta. Suomalainen jalkapallo liikuttaa viikoittain*

satojatuhansia kansalaisia ikään, varallisuuteen, syntyperään tai sukupuoleen katsomatta. Tämän toiminnan suorat ja välilliset vaikutukset suomalaiselle kansanterveydelle ovat erittäin merkittävät.” (Strategia 2016-2020.)

Strategiassa 2016-2020 on viittauksia kestäväan kehitykseen ja sen edistämiseen. SPL kirjoittaa uusimmassa strategiassa: *“Kestävä kehitys on noussut johtavaksi periaatteeksi lähes kaikessa yhteiskunnallisessa toiminnassa. Suurena tapahtumatuottajana ja toiminnan järjestäjänä jalkapalloperheellä on merkittävä vastuu synnyttää toimivia käytänteitä luonnon ja sen tarjoamien resurssien ekologiseen ja kestäväan käyttöön.”* Tällä strategisella linjauksella liitto ottaa kantaa ympäristönsuojelullisiin velvoitteisiin ja materiaalien kulutuksen vähentämiseen. SPL on linjauksiensa mukaan muun muassa hyödyntänyt Ekokompassi sertifikaattia liiton kansainvälisissä tapahtumissa ja julkaissut kolme ympäristönsuojeluun liittyvää. Vaikka ympäristövastuullisuus ja kestävä kehitys on sisällytetty liiton strategiaan, toistaiseksi liitossa ei ole kuitenkaan vielä laadittu näitä koskevia toimenpidesuunnitelmia.

SPL on ensimmäisenä suomalaisena urheilujärjestönä tehnyt kolme kestävan kehityksen yhteiskuntasitoumusta (ks. kappale 2.3). Niissä liitto lupaa kehittyä työpaikkana kestäväksi yhteisöksi, toteuttaa ympäristöystävällisen jalkapallon UEFA U19 EM-lopputurnauksen vuonna 2018 sekä edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta toiminnassaan. (Sitoumus2050 2019a; Palloliitto 2020j.) Palloliitto on niin ikään kirjannut kiinnittävänsä huomiota organisaationsa kestäväan toimintaan. (Sitoumus2050 2019b). Toimintasuunnitelmassa 2020 liitto ilmoittaa jatkavansa toimintaa kohti kestävämpää tulevaisuutta hyödyntäen Sitoumus2050 -työkalua. Lisäksi se lupaa päivittää jo olemassa olevat sitoumukset ja tavoitteet (Palloliitto 2020f).

SPL edistää ekologista kestäväan kehitystä ja ympäristöasioita myös erilaisten hankkeiden kautta. Liitto on muun muassa yhteistyössä SYKE:n, Opetus- ja Kulttuuriministeriön ja

Helsingin kaupungin kanssa selvittämässä tekonurmikenttien mikromuovin kulkeutumista alueen vesistöihin. Suomen Ympäristökeskus SYKE tutkii laajalti merialueen roskaantumisen lähteitä ja yhtenä osana tutkimusta ovat mikromuovit, joita mereen kulkeutuu myös tekonurmikentiltä ja muilta keinoalustoilta. Hankkeen tulosten perusteella tullaan laatimaan tekonurmikenttiä ylläpitäville toimijoille kattava tietopaketti, joka sisältää esimerkiksi tietoa kumirouhepäästöjen laajuudesta. Lisäksi laaditaan toimenpide-ehdotukset päästöjen minimoimiseksi erityyppisillä kentillä sekä muistilista uusia kenttiä suunnitteleville toimijoille oleellisista huomioitavista seikoista. (Palloliitto 2020e.)

6.3 UEFA:n U19 -poikien EM-lopputurnaus ja selvityshanke esimerkkinä konkreettisista toimenpiteistä

Tapahtumat nähdään usein helpoimpina alustoina vaikuttaa ympäristöystävällisiin käytäntöihin (Simula ym. 2015). UEFA U19-poikien EM-lopputurnaus järjestettiin Vaasassa ja Seinäjoella kesällä 2018. Turnauksen järjestelyissä noudatettiin Ekokompassi -järjestelmän mukaisia käytäntöjä. Ympäristönäkökulma otettiin huomioon kaikissa turnauksen vaiheissa suunnittelusta toteutukseen ja arviointiin. Turnaus oli liiton tapahtumista ensimmäinen Ekokompassi -sertifikaatin saanut tapahtuma. Sen saamisen edellytyksenä oli ympäristötoimien ulkopuolinen auditointi ennen turnausta. Keskeisimmät ympäristösuojelliset toimenpiteet tapahtumassa olivat: 1. ympäristövaikuttaminen ja -viestintä kumppaneiden, alihankkijoiden, kävijöiden ja myös UEFA:n suuntaan 2. materiaalivirtojen vähentäminen ja kestävätkä hankinnat, josta esimerkkinä digitaaliset käsiohjelmat sekä ympäristöystävälliset ruokatarjoilut 3. liikkumisen ja logistiikan ympäristövaikutusten minimointi esimerkiksi suosimalla julkista liikennettä ja hyötyliikuntaa 4. ympäristöystävällisen energian hyödyntäminen turnauksen aikana 5. ympäristöaiheinen kouluttautuminen ja tiedon lisääminen. Tapahtumassa kiinnitettiin

huomiota myös jätteiden kierrättämiseen ja hankintojen ympäristöystävällisyyteen. (Sitoumus2050 2020; Kestävähkehitys 2020d.)

Ekokompassi -sertifikaatin ohella tapahtumajärjestäjien tavoitteena oli uusien toimintamallien luominen sekä jalkapallotapahtumille että seuratasolle. U19 lopputurnauksen toimintamallin jalkauttaminen muihin tapahtumiin on kuitenkin edelleen käynnissä. Turnauksen aikana kasvatettiin jalkapallotoimijoiden ympäristötietoisuutta ja otettiin käyttöön ympäristöystävällisiä käytänteitä tapahtumaorganisaatiossa. Paikallisella tasolla vaikutettiin Vaasan sekä Seinäjoen stadioneiden jätehuollon kehittämiseen, mitkä jäivät pysyviksi ratkaisuuksi kiinteistöissä. Lisäksi turnauksen järjestelyistä vastanneiden aloitteesta UEFA otti käyttöön vuoden 2018 alusta lähtien digitaalisen käsiohjelman kaikissa junioriturnauksissa. (Sitoumus2050 2020; Kestävähkehitys 2020d.)

7 TUTKIMUSPROSESSI, AINEISTO JA MENETELMÄT

Edellisessä luvussa esiteltä Palloliiton toiminta kestävä kehityksen edistämiseksi sekä sen vaikutusvaltainen asema liikunta- ja urheilusektorilla, tekee siitä mielenkiintoisen tutkimuskohteen. Seuraavaksi esiteltävä tutkimus selvittää, kuinka liitto on onnistunut sitoumuksessaan pyrkiessään organisaationa kestäväksi yhteisöksi. Tutkimuksessa selvitetään SPL:n merkittävimpien sidosryhmien ympäristöasenteita ja -odotuksia. Näin saadaan selville minkälainen vastaanotto seuroilla ja pelaajilla mahdollisesti olisi uusille kestäville toimenpiteille. Samalla selvitetään, kuinka liiton ympäristöaiheinen viestintä on onnistunut ja kuinka moni toimija tietää kestävä kehityksen strategisista linjauksista.

Tämä tutkimus on tehty yhteistyönä Suomen Palloliiton ja Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan kanssa. SPL valikoitui kohdeorganisaatioksi tutkijan oman jalkapallotaustan ja kiinnostuksen vuoksi, mutta myös siksi koska. SPL:n ympäristöhallintaa ei olla tutkittu aikaisemmin. SPL oli myös tehnyt kolme yhteiskuntasitoumusta, joiden tavoitteena oli liiton kestävämpi toiminta. Tämä tutkimus vastaa osaltaan liiton julkilausuttuun sitoumukseen, jonka mukaan Palloliitto haluaa olla työpaikkana kestävämpi yhteisö. Tutkimuksen avulla voidaan selvittää, kuinka liitto on onnistunut neljän vuoden takaisessa sitoumuksessaan ja kuinka kestävä ajattelu on jalkautunut liiton organisaatiokulttuuriin.

Tutkimuksen aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella. Tässä luvussa esitellään tämän tutkimuksen toteutus, tutkimuskysymykset, kyselylomakkeen suunnittelu sekä tilastolliset analysointimenetelmät. Lisäksi tarkastellaan aineiston keruuta, vastaajien ominaispiirteitä sekä vastausprosenttia. Luku päätetään tutkimuksen eettisiin pohdintoihin.

7.1 Teoriasta kohti empiiristä tutkimusta

Teoriaosiossa esiteltiin monipuolisesti niin yleisiä ympäristöpolitiikan lainalaisuuksia, organisaatioiden reagointia ympäristöongelmiin ympäristöjohtamisen kautta, organisaatiokulttuuria ja organisaatioita tavoitteellisena järjestelmänä sekä yksilöiden ympäristöasenteita. Lopuksi vielä tutustuttiin tutkimuskohteeseen eli valittuun liikunta-alan organisaatioon Suomen Palloliittoon ja sen kestäväen kehityksen toimiin. Näin tehtiin lukijalle nähtäväksi ympäristökysymysten ja ympäristöpolitiikan luoma toimintaympäristö, jossa liikunta-alan organisaatiot voivat miettiä omaa suhtautumistaan ympäristökysymyksiin.

Tässä tutkimuksessa selvitettiin Suomen Palloliiton henkilökunnan, luottamushenkilöiden, jäsenseurojen edustajien sekä pelaajakyselyyn vastanneiden ympäristöasenteiden ja -tietoisuuden lähtötasoa. Kysely toteutettiin organisaatiossa ensimmäistä kertaa, mutta tavoitteena on, että se voitaisiin uusida kolmen tai viiden vuoden päästä. Näin saataisiin konkreettista vertailutietoa kohderyhmän ympäristöasenteiden ja -tietoisuuden muutoksesta sekä pystyttäisiin ennustamaan mihin jalkapallotoimijoiden ympäristösuhde on menossa. Samalla voitaisiin paremmin arvioida sitä, onko ympäristöhallinta ulottunut SPL:n organisaatiokulttuuriin.

Tutkimuksessa keskityttiin vastaajien henkilökohtaisiin asenne- ja tietoisuustekijöihin. Tutkimuksen tuloksia voidaan näin ollen verrata vastaaviin kansallisiin ja kansainvälisiin asennetutkimuksiin. Organisaatioiden toimintaan vaikuttaa ihmisten ja organisaatioiden väliset vuorovaikutusprosessit, joissa yksilöiden mielipiteet, kokemukset ja näkemykset välittyvät toisten tietoisuuteen mahdollisesti sitä muokaten (Toikka 2009, 320-322). Tämän vuoksi tutkimuksen ympäristöasenteita kartoittavaan kysely osoitettiin Suomen Palloliiton henkilökunnan lisäksi myös liiton keskeisille sidosryhmille, eli seurojen edustajille ja pelaajille.

7.2 Tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessa selvitetään SPL:n henkilökunnan, luottamushenkilöiden, seurojen edustajien ja pelaajien ympäristöasenteita, ympäristötietoisuutta sekä kestävään kehitykseen liittyviä odotuksia liittoa kohtaan. Kyselyn avulla tarkastellaan, kuinka kestävä kehitys ja ympäristöaiheet näkyvät liiton organisaatiokulttuurissa. Samalla voidaan verrata SPL:n henkilökunnan ja luottamushenkilöiden ympäristötietoisuutta ja -asenneilmapiiriä liiton tärkeimpien sidosryhmien eli seurojen ja pelaajien asenteisiin ja odotuksiin. Tarkoituksena on myös selvittää, vaikuttaako vastaajien henkilökohtaiset ympäristöasenteet toimintamalleihin työympäristössä, eli käyttäytyvätkö asenteiltaan ympäristömyönteisemmät henkilöt myös toimissaan ympäristöystävällisemmin. Lopuksi muodostetaan arvio siitä, kuinka liiton julkilausut ympäristölinjaukset ja yhteiskuntasitoumukset näkyvät henkilökunnan ja sidosryhmien asenteissa ja tietoisuudessa.

Lisäksi kartoitetaan, löytyykö henkilökunnasta työntekijöitä, joilla on kiinnostusta kestäväen kehityksen toimille, joita ei ole vielä osallistettu liiton ympäristöhallinnan kehittämiseen. Kyselyn avulla selvitetään, millaisia valmiuksia henkilökunnalla on osallistua organisaation ympäristöhallintaan, mikä on aihepiirin vastaanotto ja mikä on henkilökunnan tietotaito kestävästä kehityksestä ja ympäristöasioista. Näiden kiinnostuksen kohteiden kautta tämän tutkimuksen tutkimuskysymykset muodostuivat seuraavasti:

- 1) Millaiset ovat Suomen Palloliiton henkilökunnan, luottamushenkilöiden, seurojen edustajien ja pelaajien ympäristöasenteet ja odotukset liiton ympäristötyölle?
- 2) Onko eri vastaajajoukkojen ympäristöasenteissa havaittavissa eroja?
- 3) Onko ympäristöhallinta ulottunut SPL:n henkilökunnan organisaatiokulttuuriin?

Hypoteesi tarkoittaa tutkijan teoreettisesti tai aikaisempaan tietoon perustuvaa ennakkoletusta tutkimustuloksesta. Teoreettinen hypoteesi asetetaan aiempien tutkimusten, teorioiden ja mallien avulla. Empiirinen hypoteesi puolestaan kumpuaa tutkijan kokemuksista ja havainnoista. Toisin sanoen hypoteesin muodossa esitetty väite sisältää tutkimusongelmaa koskevan joko ennakoivan selityksen tai ratkaisun mahdollisesta asioiden välisestä yhteydestä, eroista tai syistä. Hypoteesin asettaminen edellyttää aiempia tutkimuksia tai yleistä tietoa siitä, millainen on odotettu tutkimustulos. Hypoteesi testataan käytännön empiirisellä tutkimuksella kuten kyselyllä. (Mestämuuronen 2011, 56; Hirsjärvi yms. 2014, 149; Vilka 2014, 24, 132.)

Aikaisemmat liikuntaorganisaatioihin kytkeytyneet tutkimukset (mm. Simula ym. 2014; Puska 2015) ovat osoittaneet, että ympäristömyönteisemmän organisaatiokulttuurin luominen on monitasoinen prosessi, jossa tulee ottaa huomioon suunnitelmallisesti organisaation monet tekijät ja ulottuvuudet. Vaarana on, että ympäristöasioiden hallinta jää organisaatioissa projektiluontoiseksi tai vain hallintamekanismien ja tekniikan omaksumiseksi eikä tematiikka juurru organisaatiokulttuuriin eli henkilöstön tapoihin, uskomuksiin ja arvoihin. Aikaisempien tutkimustuloksien ja teorian pohjalta hypoteesiksi asetetaan, ettei ympäristöhallinta ulotu vielä SPL:n henkilökunnan organisaatiokulttuuriin. Lisäksi hypoteesina on, että ilmoitettujen ympäristöasenteiden sekä ympäristökäytöksen välillä ei havaita kausaalista suhdetta.

Useiden ympäristöasennetutkimuksien (ks. 5.3 Ympäristöasenteita kartoittaneiden tutkimusten keskeiset löydökset) löydöksiä perusteella lisäksi oletetaan, ettei vastaajien henkilökohtaiset myönteiset ympäristöasenteet näy suoraan ympäristötoiminnan tasolla. Ennen tutkimusprosessin käynnistymistä Palloliiton kehitysjohtajan kanssa käydyissä keskusteluista kävi ilmi, että työympäristössä ei välttämättä huomioida ympäristöasioita, vaikka kotona saatetaan olla hyvinkin valveutuneita. Tämä on niin ikään yksi oletettu hypoteesi, jota testataan kysymällä vastaajien henkilökohtaisia ympäristöasenteita ja niiden vaikutuksia käyttäytymiseen työyhteisössä.

7.3 Tutkimuksen strategia

Tutkimuksen strategia muodostuu niistä valinnoista, jotka ohjaavat tutkimuksen suunnittelua ja toteutusta. Tutkimus voi olla luonteeltaan kartoittava, selittävä, kuvaileva, vertaileva tai ennustava. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 132, 138–139) Tämä tutkimuksen tehtävänä on selvittää SPL:n henkilökunnan, luottamushenkilöiden, seurojen edustajien ja pelaajien ympäristöasenteita, ympäristötietoisuutta sekä odotuksia liittoa kohtaan. Vastaavaa tutkimusta ei ole tehty ennen, jonka vuoksi tutkimus toimii alkuselvityksenä myöhemmille ympäristötoimille ja ympäristöhallinnan kehittämiseksi. Tavoitteena olisi myös toistaa kyselytutkimus samalla joukolla, jolloin saataisiin selvitettyä ympäristöasenteissa tapahtuneita muutoksia. Tutkimus on luonteeltaan selittävä, koska sen avulla annetaan uutta tietoa tutkitusta asiasta. Selittävä tutkimus pyrkii esittämään millä tavalla käsitykset, mielipiteet ja asenteet eroavat tai liittyvät toisiinsa. Selittävän tutkimuksen aineistonkeruussa käytetään usein strukturoitua internetkyselyä, kuten tässäkin tutkimustilanteessa. Selittävässä tutkimuksessa päätavoitteena on löytää lainalaisuus, joka selittää löydetyn syy–seuraus-suhteen. Lainalaisuus on säännönmukaisuus, joka selittää millä tavalla asiat liittyvät toisiinsa. (Vilka 2014, 19-23.)

Toisaalta tutkimus on myös vertaileva, sillä se voidaan jakaa neljään eri vastaajajoukkoon. Vertailevalla tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusstrategiaa, jossa hahmotetaan valittujen tapauksien tai yksiköiden välisiä yhtäläisyyksiä ja eroja (Jyväskylän yliopisto 2015). Vertailussa tavoitteena on ymmärtää paremmin tarkasteltavaa asiaa useamman eri tutkimuskohteen avulla ja tuoda esille asioiden välisiä eroja. (Vilka 2014, 21.) Vertailujen suuri etu tutkimuksen yleisten tavoitteiden kannalta on se, että niiden kautta voi myös aueta tie erilaisiin yleistyksiin, jos ja kun saadaan esille tekijöitä, jotka toistuvat eri vastaajaryhmien välillä (Kekkonen 2008). Tässä tutkimuksessa vertailun kohteena ovat eri vastaajajoukkojen ympäristöasenteet ja odotukset liiton ympäristötyölle. Myös tiettyjen taustamuuttujien mukaan

tehdään vertailuja ja etsitään korrelaatioita, kun esimerkiksi halutaan tehdä yleistyksiä vastaajien sukupuolen tai koulutustason mukaan.

Tämä tutkimus päätettiin toteuttaa määrällisesti eli kvantitatiivisin tutkimusmenetelmin. Määrällisessä tutkimuksessa tutkimustietoa tarkastellaan numeraalisessa muodossa esimerkiksi erilaisilla prosenteilla ja korrelaatioilla, jotka tutkija tulkitsee sanallisesti (Vilka 2014, 14). Kvantitatiiviseen tutkimusotteeseen päädyttiin, koska havaittiin ettei SPL:ssa ole tehty riittävästi ympäristöhallinnan toimia tapaus- tai toimintatutkimuksen mahdollistamiseksi. Aihepiiri ei ole monellekaan organisaation jäsenelle entuudestaan tuttu, jonka vuoksi kvalitatiiviset haastattelut eivät olisi olleet kohdeorganisaatiolle relevantteja. Havainnot tehtiin keskustellessa SPL:n kehitysjohtajan kanssa, joka toimi myös tutkimuksen yhteistyöhenkilönä.

Toisaalta tutkimuksen perusjoukkoa haluttiin laajentaa myös lajiliiton organisaation eri toimijaryhmiin, joiden tavoittamiseen strukturoitu sähköinen kyselylomake oli toimivin aineistonkeruumenetelmä. Laajentaminen seurojen edustajiin ja pelaajiin kasvatti merkittävästi tutkimuksen perusjoukkoa ja lisäsi työmäärää, mutta sen nähtiin olevan SPL:n ympäristöhallinnan kehittämisen kannalta oleellinen asia. Kokonaisvaltainen kvantitatiivinen selvitys jalkapalloperheen eri sidosryhmien ympäristöasenteista muodostui toimivaksi tutkimusstrategiaksi, jonka avulla SPL saa luotettavaa tietoa organisaatiota kohtaan heränneistä ympäristöodotuksista sekä organisaation sisäisestä asenneilmapiiristä. Liikunnan ympäristösosiologinen tutkimuskenttä puolestaan saa merkittävää tietoa Suomen suurimman lajiliiton ympäristöasenteista sekä organisaatiokulttuurista.

7.4 Kyselylomake

Kysely soveltuu hyvin aineiston keräämisen tavaksi, kun tutkittavia on paljon. Kyselylomaketta hyödynnetään usein myös, kun havaintoyksikkönä on henkilö ja häntä koskevat asiat, kuten mielipiteet ja asenteet. Jotta teoriasta saadaan muodostettua kyselylomake, tulee tutkimusongelma operationalisoida tutkimuskysymyksiksi. Onnistunut operationalisointi edellyttää, että tutkija tuntee tutkimusongelmaa ja hypoteesia käsittelevän teorian, mallin ja aiemmat tutkimukset. (Vilkkä 2014, 28, 44.) Tässä tutkimuksessa tutkijaa auttoi aikaisempi aihepiiriä käsittelevä kandidaatin tutkielma, jossa oli hyvin paneuduttu jo keskeiseen käsitteistöön, teorioihin sekä aikaisempiin tutkimuksiin. Myös tutkijan oma lukeneisuus ja työkokemus aihepiiristä auttoivat operationalisoinnin onnistumisessa.

Usein asennetutkimuksissa käytetään mieluummin täysin uusia kuin aiemmin kehitettyjä, testattuja ja validoituja mittaria (Gifford & Saussman 2012). Erilaiset sovellukset Likertin asteikosta ovat näistä useimmiten hyödynnettyjä (Oskamp & Schultz 2005, 51). Kyselylomaketta laatiessa käytiin läpi aihepiirin aikaisempia tutkimuksia ja niissä käytettyjä kyselylomakkeita sekä haastattelurunkoja. Vertailussa ja esimerkkinä toimivat Hannu Itkosen ja Mikko Simulan tekemät kolme tutkimushanketta: *Ilmastonmuutoksen ja ympäristöpolitiikan vaikutukset Suomalaiseen liikuntakulttuuriin* -tutkimusaineistot, *Kohti ekologisesti kestävää liikuntakulttuuria (KekLi)* -hankkeen tutkimusaineistot sekä *Kestävän kehityksen edistäminen liikuntaorganisaatioissa* -tutkimushankkeen materiaalit. Seurojen kyselyosuudessa viitattiin myös Olympiakomitean julkaisemaan Keke-koutsiin, eli seuroille tarkoitettuun ympäristövastuullisuuden ohjepakettiin. Keke-koutsin pikatestillä, seurat voivat testata oman toimintansa ympäristövastuullisuuden tilan ja näitä mittareita hyödynnettiin myös tässä tutkimuksessa. (OK 2020c.) Olympiakomitean verkkoaineistoon oli kysymyksen kohdalla suora linkki, jotta kyselyyn vastanneet pääsisivät tutustumaan ohjelmaan. Lisäksi ideoita

kysymysten muotoiluun ja vastausvaihtoehtoihin otettiin Jyväskylän yliopiston pro gradu -seminaariryhmässä käsitellyistä muiden opiskelijoiden opinnäytetöistä.

Sen sijaan että olisi tehty neljää erillistä kyselylomaketta jokaiselle vastaajajoukolle, sähköinen kyselylomake päätettiin jakaa neljään osaan (ks. LIITE 1). Kyselyn ensimmäisellä sivulla oli lyhyt saateteksti, jossa selitettiin mitä tutkimuksella halutaan selvittää. Toisella sivulla kysyttiin vastaajien suostumusta tieteelliseen tutkimukseen ja tarjottiin mahdollisuutta tutustua tietosuojailmoitukseen (ks. LIITE 1.). Seuraavaksi vastaajien tuli valita onko hän osa SPL:n henkilökuntaa, luottamushenkilö, seuran edustaja vai pelaaja. Nämä kolme ensimmäistä sivua olivat kaikille vastaajille samanlaiset. Ensimmäinen kysymys ohjasi vastaajan yhdelle neljästä räättälöidystä kyselypatteristosta pitäen muut kolme patteristoa piilossa.

Mittareiden valinnassa ja koko kyselyn rakentelussa tulee miettiä vastausten analysointia ja tulosten syöttämistä tilasto-ohjelmaan (Valli 2015, 27). Kysely jakautui seuraavien pääteemojen ympärille:

1. Vastaajan taustatiedot
2. Henkilökohtaiset ympäristöasenteet ja tietotaso SPL:n ympäristötoimista
3. Organisaatiokulttuuri ja organisaation ympäristötoimet
4. Toiveet, haasteet ja odotukset SPL:n ympäristötyölle

Vastaajien taustatietojen selvittäminen antaa analyysivaiheessa mahdollisuuden rajata aineistoa niiden perusteella, tehdä vertailuja ja selvittää syy-seuraussuhteita. (Valli 2015). Tässä kyselyssä selvitettiin perinteisten taustatietojen lisäksi myös kestävän kehityksen ja ympäristöteemojen lukeneisuutta. Henkilökohtaisia ympäristöasenteita selvitettiin kysymyksillä, jotka laittoivat vastaajan arvioimaan omaa ympäristötoimijuuttaan sekä halua muuttaa toimintatapojansa. Lisäksi selvitettiin vastaajien asennoitumista kestävän kehityksen

väittämiin sekä pyydettiin heitä arvioimaan, tulisiko urheilukulttuurin ryhtyä toimiin haitallisten ympäristövaikutuksien vähentämiseksi. Ympäristöasenteita sekä ympäristöystävällistä toimintaa selvittävät kysymykset mahdollistivat vertailun arvojen ja käytöksen välillä, ja selvittivät näin teoriaosuudessakin mainitun kognitiivisen dissonanssin ilmenemistä vastaajien keskuudessa.

SPL:n ympäristötoimia ja vallitsevaa organisaatiokulttuuria selvitettiin puolestaan sekä konkreettista toimintaa mittaavilla kysymyksillä sekä keskustelukulttuuria havainnollistavilla kysymyksillä. Näin pyrittiin saamaan käsitys kaikista organisaatiokulttuurin ulottuvuuksista: henkilökunnan arvoista ja asenteista, verbaalisten ilmenemismuodoista sekä käyttäytymisestä ja toimintatavoista. Sen sijaan organisaatiokulttuurin fyysisiin ilmenemismuotoihin, kuten kierrätyspisteisiin, logoihin ja sisustukseen liittyviä kysymyksiä ei sisällytetty kyselyosioon, koska tarvittavat tiedot saatiin selvitettyä liiton yhteistyöhenkilön kautta.

Henkilökunnan ja luottamushenkilöiden kyselyosuudet olivat lähes identtiset, ja myös seurojen edustajille suunnatussa kyselyssä pyrittiin selvittämään SPL:n ympäristöhallintaa. Ainoastaan pelaajille suunnatussa kyselyssä ei esiintynyt SPL:n sisäistä organisaatiota koskevia kysymyksiä, minkä vuoksi pelaajien kyselyosuus oli huomattavasti muita patteristoja lyhyempi. Kysymystyyppienä kaikissa kyselyissä oli sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Vastausvaihtoehdoissa käytettiin asenneasteikoita eli esimerkiksi Likert-asteikkoa sekä mitta-asteikkoa. Rensis Likertin (1932) kehittämää Likert-asteikkoa käytetään usein asenteita mitattaessa, sillä sen avulla järjestetään vastaajat "samanmielisyyden" määrän mukaan. Likert-asteikossa on joukko asenneväittämiä, ja vastaajat arvioivat niitä viisiportaisella asteikolla, jonka vastausvaihtoehdot ovat: 1. täysin eri mieltä, 2. joihinkin eri mieltä, 3. ei samaa eikä eri mieltä, 4. joihinkin samaa mieltä, 5. täysin samaa mieltä. (Kvantimotv 2007.) Likert-asteikon hyödyntäminen tutkimuksessa oli perusteltua, sillä sitä on käytetty myös useissa muissa ympäristöasennetta selvittäväissä tutkimuksissa (mm. Hirvonen &

Vanhatalo 2018; Akgül ym. 2017; Potteiger ym. 2017). Kaikki kysymykset olivat vastaajille pakollisia. Kaksi viimeistä kysymystä olivat kaikille otosjoukoille samanlaisia avoimia kysymyksiä.

Tutkijan on tunnettava hyvin tutkimuksen kohderyhmä ja arkikielen käsitteet, joita kohderyhmä käyttää (Vilka 2014, 44). Lisäksi kyselyn laadinnassa kysymykset tulee muotoilla mahdollisimman henkilökohtaisiksi vastaajille (Valli 2015, 27). Tässä tutkimuksessa tutkijaa auttoi SPL:n kehityspäällikkö, joka oli tiiviisti mukana kyselylomakkeen valmistusprosessissa. Hänen avullaan käytetyt termit ja käsitteet saatiin vastaamaan organisaatiolle tuttua keskustelukulttuuria ja työpaikkasanastoa. Samalla käytiin yhdessä läpi kyselylomakkeen mittareiden relevanttiutta, eli toisin sanoen tarkasteltiin yhdessä saadaanko asetetuilla kysymyksillä selville haluttu asia. Myös kyselyiden pituutta ja mielekkyyttä kullekin vastaajaryhmälle arvioitiin kriittisesti. Henkilökunnan ja luottamushenkilöiden kyselyistä tehtiin tarkoituksella hieman yksityiskohtaisempia, kun taas esimerkiksi pelaajille suunnattu kysely pidettiin mahdollisimman nopeana ja helppona vastata.

7.5 Aineiston analysointi

Analyysitapa valitaan sen mukaan, ollaanko tutkimassa yhtä muuttujaa vai kahden tai useamman muuttujan välistä riippuvuutta ja muuttujien vaikutusta toisiinsa. Mikäli tavoitteena on saada tietoa yhden muuttujan jakaumasta, käytetään sijaintilukuja eli havaintoarvojen sijaintia kuvaavia tunnuslukuja kuten keskiarvo ja moodia. Jos taas halutaan tietää, kuinka havaintoarvot poikkeavat toisistaan, käytetään hajontalukuja. Kun tavoitteena on analysoida kahden muuttujan välistä riippuvuutta, esimerkiksi koulutuksen ja ympäristöasenteiden välistä riippuvuutta, käytetään ristiintaulukointia ja/tai korrelaatiokerrointa. (Vilka 2014, 119.)

Tämän kyselyn tulosten tarkastelussa käytettiin SPSS-ohjelmaa sekä Microsoft Excel - taulukko-ohjelmaa. Koska kysely oli luotu verkkopohjaisella Webropol 3.0 -ohjelmalla aineisto oli valmis tulkittavaksi ilman litterointeja tai aineiston syöttöä tietokoneelle. Aineiston analyysissä hyödynnettiin sekä laadullisia että määrällisiä analyysimenetelmiä. Aluksi tarkasteltiin kokonaisaineistoa ja vertailtiin neljän otosjoukon vastauksia keskenään toisiinsa. Yhteenvedo tehtiin kaikkien vastaajaryhmien ympäristöasenteista ja lisäksi tehtiin läpileikkaavat testit vastaajien taustamuuttujien vaikutuksista vastauksiin. Koko aineistosta tarkasteltiin sukupuolen, koulutuksen sekä ympäristöaiheisen koulutuksen vaikutuksia vastauksiin. Jakaumien prosentuaalisiin vertailuihin käytettiin Khiin neliö -testiä ja keskiarvojen vertailuun puolestaan Mann-Whitney U (p-arvo) testiä, koska normaalisuus ehto ei ollut voimassa.

Seuraavaksi aineisto jaettiin neljään osaan eri otosjoukkojen mukaan, joiden tuloksia tarkasteltiin merkitsevien sijaintilukujen, kuten keskiarvon pohjalta. Tunnusluvuilla voikin helposti esittää numeraalista tietoa yhdistyksen tai organisaation henkilökunnan mielipiteistä, tyytyväisyydestä tai asenteista (Vilkkä 2014, 120). Tässä tutkimuksessa kyselyohjelmisto laski automaattisesti tunnusluvut vastauksista, jonka vuoksi ei tarvinnut hyödyntää erillisiä tilasto-ohjelmia. Jokaisen otosjoukon kohdalla tehtiin myös tarvittavia korrelaatiotestejä sekä ristiintaulukointeja, joilla selvitettiin suoraa lineaarista yhteyttä eri muuttujien välillä. Tilastollisista testeistä käytettiin Khiin neliö -testiä sekä Spearmanin korrelaatiokertoainta. Korrelaatiokerroin voi saada arvoja -1 - +1 välillä. Jos korrelaatio on voimakasta, niin kerroin on lähellä +/- ykköstä ja jos korrelaatio on heikko, niin se on lähellä nollaa. Etumerkki ilmaisee korrelaation suunnan. Korrelaatiota voidaan pitää erittäin korkeana, jos se saa arvon 0,8–1, ja korkeana jos kerroin on 0,6–0,8, sekä melko korkeana, kun sen arvo on 0,4–0,6. (Metsämuuronen 2011, 370-371.) Tulokset kirjattiin korrelaatiomatriisiin, jonka pohjalta merkitseviä korrelaatioita etsittiin. Korrelaation merkitsevyyttä kuvataan tässä tutkimuksessa

p-arvo merkinnällä, jossa $p < 0,05$ katsotaan olevan tilastollisesti merkitsevä ja $p < 0,001$ on tilastollisesti erittäin merkitsevä.

Lopuksi tutkimuksen avoimet kysymykset analysoitiin laadullisin analysointimenetelmin. Teoriaohjaavassa analyysissä kaikki vastaukset siirrettiin Excel taulukkoon, jossa aineisto luokiteltiin kysymyskohtaisesti. Teoriaohjaavassa analyysissä tunnistetaan aikaisemman tiedon vaikutus analyysiin, mutta analyysi ei pohjautu suoraan teoriaan tai testaa sitä. Tutkijan ajattelua ohjaa siis sekä aineistolähtöisyys sekä valmiit mallit. Ensiksi pitkätkin alkuperäisvastaukset ja tekstipätkät siis pelkistettiin ja lyhennettiin yksittäisiksi ilmaisuiksi (Tuomi & Sarajärvi 2018). Pelkistämiskierroksen aikana samaa asiaa kuvaavat ilmaisut yhdistettiin samaksi pelkistykseksi eli kategorioiksi, joiden nimet syntyivät kuvaamaan vastauksen keskeistä sisältöä. Pelkistelyn ja luokittelun jälkeen suoritettiin aineiston kvantifointi, eli toisin sanoen laskettiin, kuinka monta kertaa sama luokka esiintyi alkuperäisaineistossa. Lopulta tulokset on mahdollista esittää myös numeerisina taulukkoina, joka on taas määrälliselle sisällönanalyysille tyypillinen esitysmuoto. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78-79.)

7.6 Tutkimusetiikka

Tämä tutkimus noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä sekä Jyväskylän yliopiston hyväksymiä ja Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia ohjeita ”Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa” (2012). Tutkimuseettisen ohjeistuksen ja uuden tietosuojalain mukaisesti tutkimukselle laadittiin tietosuojailmoitus, ja vastaajilta pyydettiin lupa tutkimukseen osallistumiselle. Tutkimukseen vastaaminen oli kaikille vastaajajoukosta riippumatta vapaaehtoista ja vastaamisen sai keskeyttää missä vaiheessa tahansa. Vastaajille

kerrottiin tarkasti heidän oikeutensa, annettiin riittävästi tietoa tutkimuksesta ja sen toteuttamisesta sekä ilmoitettiin tutkimuksen tekijän ja ohjaajien yhteystiedot.

Kaikki vastaukset kerättiin, analysoitiin ja käsiteltiin luottamuksellisesti. Tutkimuksen henkilötiedot koostuivat epäsuorista tunnisteista (ikä, sukupuoli, koulutus ja ammattiasema), jolloin yksittäinen vastaaja ei ollut tunnistettavissa vastauksia analysoidessa tai raportoidessa. Itse tutkimuksen tuloksia, aineistosta tehtyjä päätelmiä ja taulukoita säilytettiin tutkijan omalla salasanalla suojatulla tietokoneella sekä yliopiston suojatulla verkkolevyllä. Tutkimuksen päätyttyä tutkimusaineistoa säilytetään yliopiston toimesta mahdollista jatkotutkimusta varten. Hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaisesti (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012) tutkimuksessa on lisäksi kunnioitettu muiden tutkijoiden tekemää työtä ja viitattu heidän julkaisuihinsa johdonmukaisesti tiedekunnan lähdeviittausohjeita noudattaen.

Tutkimuksen tekemisen etiikkaan liittyy myös tutkijan rehellisyys itseään ja aineistoaan kohtaan. Tällä tarkoitetaan keskeisten tunnuslukujen raportointia ja se heijastuu etenkin taulukoissa ja kuvaajissa. Tutkimuksen raportoinnin pohjalta tarkkaavaisen lukijan tulisi itsekkin pystyä päättämään, onko tulkinta oikea. (Metsämuuroinen 2011, 85.) Kaikki tutkimukselle oleelliset tunnusluvut julkaistiin ja niiden paikkansapitävyys tarkistettiin. Taulukoissa ja kuvaajissa noudatettiin tiedekunnan antamia ohjeita ja niiden pohjalta tutkimuksen analyysia ja tutkijan havaintoja sekä tulkintoja on mahdollista seurata.

Tutkimuksessa pyrittiin erityisesti toteuttamaan tieteellisen tiedon luonteeseen kuuluvaa avoimuutta ja vastuullista viestintää tutkimuksen tuloksia julkaistaessa. Tutkimuksen eettiset ongelmat liittyvät tutkijan rooliin sekä ulkopuolisena yliopiston tutkijana, että SPL:n työharjoittelijana. Tutkimus ei ole tehty tilaustyönä ja aiheen valinta sekä kohdeorganisaatio valikoituivat ennen tutkijan aloitettua työskentelemään liitossa. Vaikka tutkija itse työskentelee tutkimassaan organisaatiossa, auttaa tämä ainoastaan häntä ymmärtämään paremmin

organisaation kulttuuria ja toimintatapaa. Tutkimuksen tuloksien raportoinnissa ollaan avoimia ja rehellisiä ja tutkimus tullaan julkaisemaan Jyväskylän yliopiston julkaisuarkistossa, jonka kautta se on kaikille vapaasti saatavilla.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa tarkastellaan kyselyn toteutusta sekä tutkimuksen keskeisimpiä tuloksia. Ensimmäiseksi esitellään eri vastaajaryhmät ja heidän taustamuuttujansa, jonka jälkeen siirrytään itse tuloksiin. Tuloksia arvioidaan ensin kokonaisuutena kaikkien eri vastaajaryhmien osalta ja tehdään yhteenvetoa merkitsevien taustamuuttujien vaikutuksesta koko kyselytutkimuksen tuloksiin. Tämän jälkeen siirrytään yksityiskohtaisempaan tarkasteluun vastaajajoukoittain. Vastaajajoukkojen ollessa hyvin erilaisia lajiliiton hallituksesta toimivista perheidenjäseniin ja pelaajiin tulee vastauksia analysoida aina tapauskohtaisesti. Kvalitatiivisten tutkimustuloksien merkitsevyys ilmoitetaan p-arvolla, jossa $p < 0,05$ eron katsotaan olevan tilastollisesti merkitsevä ja $p < 0,001$ ero on tilastollisesti erittäin merkitsevä. Likert-asteikolla annettujen vastausten keskiarvoissa lähelle 1,0 keskiarvo tarkoittaisi, että kaikki vastaajat ovat samaa mieltä väitteen kanssa, kun taas 5,0 tarkoittaisi, että kaikki vastaajat ovat väitteen kanssa eri mieltä. Keskiarvoja vertaillessa pidetään tässä tutkimuksessa alle 3,0 keskiarvoa ympäristöasenteiden ja -toimien kannalta positiivisena ja myönteisenä tuloksena.

8.1 Aineiston keruu ja vastaajien taustamuuttujat

Empiirisen aineiston perusjoukon muodostivat SPL:n henkilökunta, luottamushenkilöt, seurojen edustajat sekä pelaajat. Aineisto kerättiin standardoidulla kyselyllä helmimaaliskuussa 2020 ja kyselyohjelmanä toimi verkossa Webropol 3.0. Tässä määrällisessä tutkimuksessa ei käytetty harkittua otantamenetelmää, sillä kysely lähetettiin vastattavaksi koko tavoitettavissa olevalle perusjoukolle. Tiedossa ei ole mikä on tutkimuksen alipeitto, eli perusjoukkoon kuuluva joukko, joka periaatteessa pitäisi olla mahdollinen tavoittaa tutkimukseen, mutta sitä ei tavoiteta (Vilkkä 2014, 59).

Liiton henkilökunta ja luottamushenkilöt tavoitettiin organisaation sisäisen viestinnän välityksellä ja kutsu kyselytutkimukseen lähetettiin yhteisesti kaikille Microsoft Teams ohjelman kautta. Kyselystä lähetettiin myös useampi muistutusviesti. Kaiken kaikkiaan kysely lähetettiin koko SPL:n 135 henkilökunnan jäsenelle sekä 11 luottamushenkilölle. Kyselyyn toteutunut otos oli 45 henkilökunnan edustajaa sekä 8 luottamushenkilöä. Näin ollen kyselyn vastausprosentti oli henkilökunnan osalta 33 prosenttia ja luottamushenkilöillä 73 prosenttia. Henkilökunnan suhteellisen alhainen vastausprosentti tulee ottaa huomioon tuloksien tulkinnassa, sillä vastaajajoukon perusteella ei voida välttämättä tehdä yleistyksiä koko organisaatiosta. Luottamushenkilöt puolestaan ovat hyvin edustettuina, mutta tilastollisesti pieni vastaajajoukko kvantitatiivisessa kyselytutkimuksessa aiheuttaa omat haasteensa tulosten analysointiin.

Seurojen edustajat sekä pelaajat tavoitettiin SPL:n kuukausittaisen uutiskirjeen välityksellä, joka lähetettiin helmikuun puolivälissä. Kyselystä ei lähetetty muistutusviestiä ja sen jakelu tapahtui ainoastaan sähköpostin välityksellä. Seurakirjeen jakelu oli 11 272 sekä pelaajien 94 944, ja molempien kirjeiden avausprosentti helmikuussa oli noin 52 prosenttia vaihteluvälin ollessa 37-58 prosenttia. Osa vastaanottajista on myös samoja, kuuluen siis sekä pelaajakirjeen että seurakirjeen jakeluun. Seurojen edustajien toteutunut otos oli 374 henkilöä ja pelaajien tai heidän huoltajien puolestaan 721 vastaajaa. Kun otetaan huomioon viestin avanneiden eli viestin tavoittaneiden joukko, todellinen vastausprosentti seurojen edustajille oli 6 prosenttia sekä pelaajille 1,5 prosenttia.

Sekä seurojen edustajilla että pelaajilla oli kyselyyn vastaamisen myötä mahdollisuus osallistua Huuhkajien ottelulippujen arvontaan ja tämä mainittiin myös uutiskirjeissä. Seuroille palkintona oli yksi joukkuelippu A-maaotteluun Suomi – Viro, joka oli tarkoitus pelata Ratinassa Tampereella 7.6.2020. Pelaajille palkintona oli yhdelle voittajalle kaksi pääsylippua samaiseen otteluun. Arvonta suoritettiin kyselyajan loputtua ja voittajille ilmoitettiin

henkilökohtaisesti. Kevään koronavirus epidemia siirsi kuitenkin palkinto-ottelun ajankohtaa ja näin ollen voittajille luvattiin liput seuraavaan järjestettävään A-maaotteluun.

TAULUKKO 1. Tutkimukseen osallistuneiden vastaajaryhmien osuudet.

Ryhmä	Nimitys	n (perusjoukko)	n (vastaajat)	% (vastaajat)	vastaus %
1	Henkilökunta	135	45	4	33
2	Luottamushenkilöt	11	8	1	73
3	Seurojen edustajat	11272	374	32	3
4	Pelaajat	94944	721	63	0,76
Yhteensä		106362	1148	100	1

Taulukosta 1 käy ilmi kyselyn vastaajamäärät ja vastausprosentit kustakin vastaajaryhmästä sekä yhteenlaskettuna. Pelaajien ja seurojen edustajien suuret perusjoukot vääristävät kuitenkin hieman vastausprosenttia, sillä kuten aiemmin mainittiin, osa henkilöistä on osallisena molemmissa perusjoukoissa. Lisäksi kyselystä informoinut uutiskirje tavoitti perusjoukosta vain noin 52 prosenttia. Täten kokonaisvastausprosentti 1 olisi nämä muuttujat huomioon ottaen hieman korkeampi.

Taulukko 1 kuitenkin havainnollistaa hyvin sen, ettei kysely ole kokonaiskartoitus koko perusjoukon ympäristöasenteista, vaan kuvastaa ainoastaan tietyn vastaajajoukon näkemyksiä. Tuloksia ei voida täten yleistää koko perusjoukkoa koskeviksi ja tilastolliseen analyysiin vastaajajoukoittain tulee suhtautua harkiten. Etenkin seurojen edustajien ja pelaajien vastausprosentit koko perusjoukosta ovat hyvin matalia, mutta sen sijaan henkilökunnan ja etenkin luottamushenkilöiden vastaajajoukko on hieman edustavampi. Seuraavaksi esitellään

tutkimukseen osallistuneiden kunkin vastaajajoukon taustamuuttujien jakauma frekvenssein ja prosenttiosuuksin.

8.1.1 Henkilökunta ja luottamushenkilöt

Liitteestä 1 nähdään henkilökunnan sekä luottamushenkilöiden taustamuuttujat ja niiden jakaumat. Nämä kaksi ryhmää käsitellään samassa kappaleessa, koska näille vastaajajoukoille lähetetyt kyselyt olivat lähes identtiset. Samalla saadaan näkymä koko SPL:n organisaation vastaajien taustamuuttujista. Kaikki kysymykset olivat monivalintakysymyksiä, joista vastaajat pystyivät valitsemaan yhden vaihtoehdon. Luottamushenkilöiltä ei kysytty asemaa organisaatiossa.

Kyselyyn vastanneiden henkilökunnan ja luottamushenkilöiden taustamuuttujat vastaavat hyvin todellista perusjoukkoa. Henkilökunnan kyselyn keskivertovastaaaja on yli 40-vuotias mies, hän toimii työntekijän tai asiantuntijan roolissa ja hänellä on korkeakoulututkinto. Vastaajista miehiä oli 82 % ja naisia 18 %, ja vastaajista 66 prosenttia oli yli 40-vuotiaita. Henkilökunnan ikä- ja sukupuolijakaumat vastaavat hyvin liiton todellista tilannetta ja organisaation eri asemassa työskentelevät ovat hyvin edustettuina. Suomen Palloliitossa on 24.06.2020 palkkalistoilla 108 miestä ja 29 naista, ja työntekijöistä kolmas osa on alle 40-vuotiaita ja 2/3 tätä vanhempia.

Vastaajien yhteenlasketut työvuodet SPL:ssa jakautuvat suhteellisen tasaisesti eri vastausvaihtoehdoille, mutta suurin osa on työskennellyt organisaatiossa 1-5 vuotta. Henkilökunnan koulutusjakauma on kuitenkin suhteellisen korkea, sillä vastaajista korkeasti koulutautuneita on 76% vastaavan luvun ollessa koko Suomen yli 15-vuotiaiden väestöllä

mitattuna 32% (Tilastokeskus 2018). Koska koko SPL:n henkilökunnalle ei ole tehty koulutusastetta mittaavaa kyselyä, emme voi tietää onko vastaajajoukon koulutusjakauma organisaatiota edustava.

Luottamushenkilöistä seitsemän kahdeksasta on yli 40-vuotiaita ja kuusi vastaajista oli miehiä sekä kaksi naisia. Suurimmalla osalla vastaajista on lisäksi ylempi korkeakoulututkinto, ja luottamushenkilöt näyttävät olevankin korkeammin koulutettuja kuin henkilökunta. Korkea ikä ja yliopistotasoinen koulutus ovat tyypillisiä vastuullisissa luottamustoimissa ja luottamushenkilöiden taustamuuttajat ovat odotetun laisia.

Lisäksi sekä henkilökunnalta ja luottamushenkilöiltä kysyttiin käsiteltiinkö heidän opinnoissaan tai täydennyskoulutuksessa ympäristönsuojeluun tai kestävään kehitykseen liittyviä asioita. Henkilökunnasta 10 eli 22% vastasi kyllä, ja ei puolestaan vastasi 32 vastaajaa eli 71%. Kolme vastaajista ei osannut vastata kysymykseen. Luottamushenkilöistä sen sijaan 4 eli 50% vastasi kysymykseen myönteisesti kyllä ja toiset 50% eli 4 vastaajaa ilmoitti, ettei koulutuksessa käsitelty ympäristöasioita.

8.1.2 Seurojen edustajat

Kyselyyn vastanneista seurojen edustajista suurin osa, eli 81% vastanneista on 30-60 vuotiaita henkilöitä (Taulukko 3. liitteenä). Vastaajajoukon sukupuolijakauma oli tasainen. 56% vastaajista toimii seurassa vapaaehtoisena, mutta myös muut roolit olivat hyvin edustettuina. Ne ketkä vastasivat asemakseen muun kuin jonkun valmiiksi annetuista vastausvaihtoehdoista olivat useimmiten joukkueenjohtajia tai valmentajia. Niin ikään työvuosia urheiluseurassa vastaajille oli jakautunut hyvin tasaisesti. Tämänkin vastaajajoukon koulutusjakauma on

kuitenkin suhteellisen korkea, sillä peräti 66 prosenttia vastanneista on suorittanut joko alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon. Tulos voi viestiä siitä, että korkeasti koulutetut vastaavat todennäköisemmin vapaaehtoisein verkkokyselyihin tai/ja ovat kiinnostuneempia kestäväen kehityksen aihepiiristä.

Lisäksi seurojen edustajilta kysyttiin mitä seuraa he edustavat. Tämä oli pakollinen kysymys, johon tuli 374 vastausta. Vastaukset siirrettiin Exceliin ja ilmoitettuja seuroja vertailtiin keskenään. Tulokset osoittivat, että kyselyyn oli vastattu suhteellisen hyvin ympäri Suomea eikä yksittäisistä seuroista tullut poikkeavan paljoa vastauksia. Myös seurojen edustajilta kysyttiin, käsiteltiinkö heidän koulutuksessaan ympäristöasioita tai kestäväää kehitystä, johon ”kyllä” vastasi 153 henkilöä eli 41% vastaajista, ”ei” vastasi 196 henkilöä eli 52% vastaajista ja ”en osaa sanoa” vastasi 25 eli 7% vastaajista.

8.1.3 Pelaajat

Ensimmäiseksi pelaajilta kysyttiin ovatko he pelaajia itse vai vastaavaako henkilö kyselyyn pelaajan huoltajana. Tämä oli oleellinen kysymys heti alkuun, sillä peräti 419 henkilöä eli 58 prosenttia vastaajista toimi pelaajan huoltajana (ks. Taulukko 4 liitteenä). Tulos oli odotetun lainen, sillä kysely lähetettiin sähköisen uutiskirjeen mukana, jonka tilaajina on paljon pelipassin maksaneita junioripelaajien vanhempia. Tämä tarkoittaa sitä, että pelaajien kyselyosuuden tulokset kertovat meille yksityisten pelaajien sijasta ennemmin perheiden suhtautumistapaa ympäristöasioihin.

Vastaajista 69 henkilöä eli 10% oli alle 20-vuotiaita. Koska odotimme joidenkin nuorten pelaajien itse vastaavan kyselyyn, emme kokeneet tarpeelliseksi kysyä pelaajien

koulutustaustaa. Heiltä ei kysytty myöskään sitä, käsiteltiinkö koulutuksessa kestävää kehitystä tai ympäristöasioita. Pelaajien vastaajajoukossa naiset vastasivat miehiä useammin kyselyyn ja selvä enemmistö eli 59% vastaajista olikin naisia. Tämä voi tarkoittaa, että naiset vastaavat miehiä useammin lapsensa pelaajakirjeen vastaanottamisesta, naiset lukevat useammin sähköpostejaan tai että esimerkiksi naiset ovat miehiä enemmän kiinnostuneita kestävään kehitykseen liittyvistä aihepiireistä.

Myös pelaajilta kysyttiin edustamaansa seuraa ja ilmoitettujen seurojen kirjo oli hyvin vaihteleva. Vastaajat edustavat hyvin Suomen eri alueita ja mikään seura ei näyttänyt olevan yliedustettuna. Myös vastaajien ikäjakauma on tasainen ja myötäilee sitä huomiota, että pelaajien sijasta pelaajien huoltajat ovat vastanneet kyselyyn.

8.2 Henkilökohtaiset ympäristöasenteet

TAULUKKO 5. Ajattelen elämäntapojeni ympäristövaikutuksia vastaajajoukon mukaan.

Vaihtoehto	SPL työntekijä	SPL luottamushenkilö	Seuran edustaja	Pelaaja	Yhteensä
Usein	31 %	38 %	52 %	58 %	55 %
Joskus	60 %	38 %	42%	36 %	39 %
Harvoin	9 %	25 %	6%	5 %	5 %
En koskaan	0 %	0 %	0 %	1 %	1 %
En osaa sanoa	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
n	45	8	374	721	1148

Tutkimuksessa vastaajilta tiedusteltiin ensiksi heidän henkilökohtaista asennoitumistaan ympäristöön ja kestäväen kehityksen toimiin. Kuten taulukosta 5 käy ilmi, näyttävät kaikkien tämän tutkimuksen vastaajajoukkojen ympäristöasenteet varsin myönteisenä ja huoli omien elämäntapojen ympäristövaikutuksista on jopa korostuneen korkea. Kysymykseen ”ajattelen elämäntapojeni ympäristövaikutuksia” vastasi ”en koskaan” kaikista vastaajista (n=1148) vain yhdeksän henkilöä. Seurojen edustajista (n=374) 52% ja pelaajakyselyyn vastanneista (n=721) peräti 58% ilmoitti ajattelevansa omien elämäntapojensa ympäristövaikutuksia usein. Nämä tulokset vaikuttivat myös yhteenlaskettuihin prosenttiosuuksiin, joiden mukaan kaikista vastaajista 55% ajattelee elämäntapojensa ympäristövaikutuksia usein ja 39% joskus.

Pelaajat ja heidän huoltajansa ajattelevat kaikista useimmin elämäntapojensa ympäristövaikutuksia ja ero muihin vastaajajoukkoihin oli tilastollisesti merkitsevä (p=0,013). Ero näkyy selvimmin verrattaessa pelaajien prosenttiosuuksia SPL:n henkilökunnan vastaaviin tuloksiin. Liiton sidosryhmien ympäristöhuoli näyttävät hieman SPL:n henkilökuntaa ja luottamushenkilöitä korkeampana. Luottamushenkilöistä (n=8) 25% ilmoitti miettivänsä omien elämäntapojensa ympäristövaikutuksia vain harvoin. Vaikka luottamushenkilöiden vastaajamäärä on tilastollisesti hyvin pieni, on otos kuitenkin perusjoukkoa edustava, minkä vuoksi voidaan tulkita luottamushenkilöiden ympäristöhuolen olevan hieman muita vähäisempi.

TAULUKKO 6. Ajattelen elämäntapojeni ympäristövaikutuksia sukupuolen mukaan.

Vaihtoehto	Mies	Nainen	Yhteensä
Usein	45 %	64 %	55 %
Joskus	45 %	33 %	39 %
Harvoin	9 %	2 %	5 %
En koskaan	1 %	0 %	1 %
En osaa sanoa	0 %	0 %	0 %
n	546	599	1145

Taustamuuttujista vastaajien sukupuolella näytti olevan tilastollisesti merkittävää vaikutusta ympäristöhuoleen. Sukupuolimuuttujan mukaan tarkasteltaessa poistettiin vaihtoehto kolme ”muu sukupuoli”, koska tapauksien määrä oli alle 5 eivätkä tulokset olisi olleet luotettavia tämän ryhmän osalta. Taulukosta 6 nähdään, että naiset ajattelevat miehiä useammin elämäntapojensa ympäristövaikutuksia, sillä peräti 64% naisista vastasi väitteeseen ”usein” kun miehissä vastaava prosenttiosuus oli 45%. Sukupuolen ja ympäristöhuolen korrelaatio oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p = 0,000$). Tuloksissa kuitenkin korostuu seurojen edustajien ja pelaajien vastaukset, sillä henkilökunnan ja luottamushenkilöiden vastauksissa ei sukupuolella ollut merkitsevää eroa.

Myös iällä oli tilastollisesti merkittävää vaikutusta vastaajien ympäristöhuoleen. Ristiintaulukointi kuitenkin osoitti, että etenkin pelaajien mutta myös seurojen edustajien vastaajajoukot ovat tilastollisesti erittäin merkittävästi muita ryhmiä nuorempia ($p=0,000$). Koska kyselyyn vastanneiden joukko on satunnaisotanta perusjoukosta, emme voi tämän tutkimuksen pohjalta tulkita vaikuttaako vastaajien ikä vai asema jalkapallotoiminnassa korkeampaan ympäristöhuoleen. Sen sijaan esimerkiksi koulutuksella ei vastaavaa

merkitsevyyttä löytynyt, ja toisaalta vastaajien korkea koulutusaste ei vastannut todellisuutta minkä vuoksi tulokset tämän taustamuuttujan suhteen eivät olisi olleet luotettavia. Myöskään kestävä kehityksen tai ympäristöaiheisella koulutuksella ei ollut merkitsevää vaikutusta vastaajien ympäristöasenteisiin.

Seuraavaksi koko joukon tuli reagoida ympäristöaiheisiin väittämiin valitsemalla Likertin viisiportaisesta asteikosta itselle sopiva vaihtoehto. Taulukko 7 näyttää kaikkien vastaajajoukkojen keskiarvot ympäristöaiheisiin väittämiin. Kruskal Wallis – testillä on mahdollista vertailla useaa keskiarvoa toisiinsa non-parametrisesti. Testi soveltuu hyvin mielipideasteikoille ja pienille aineistoille. (Metsämuuronen 2011, 784, 1115.) P-arvo taulukossa ilmaisee merkitsevyytensä, joka kertoo ryhmien välisen keskiarvon eron merkitsevyyden. Kruskal Wallis – testin avulla nähdään, että pelaajien vastaajajoukko haluaa ottaa ympäristöasiat paremmin huomioon omissa työtehtävissään muita ryhmiä tilastollisesti erittäin merkittävästi ($p=0,000$) useammin. Testi myös osoittaa, että SPL:n luottamushenkilöt ovat tilastollisesti merkittävästi ($p=0,043$) useammin eri mieltä väitteen ”muiden yhteiskunnan osa-alueiden lisäksi myös urheilukulttuurin on ryhdyttävä toimiin haitallisten ympäristövaikutusten, kuten CO₂-päästöjen vähentämiseksi” kanssa kuin muut vastaajajoukot.

TAULUKKO 7. Ympäristöaiheet väittämät vastaajajoukon mukaan.

Väittämä	SPL työntekijä	SPL luottamushenkilö	Seuran edustaja	Pelaaja	Yhteensä	Kruskal Wallis p-arvo
Muiden yhteiskunnan osa- alueiden lisäksi myös urheilukulttuurin on ryhdyttävä toimiin haitallisten ympäristövaikutusten, kuten CO ₂ -päästöjen vähentämi	1,60	2,13	1,75	1,65	1,68	0,043
Olen muuttanut toimintatapojani ympäristöystävällisemmiksi viime vuosina	2,00	2,38	1,81	1,78	1,80	0,284
Seuraan urheilu- ja liikuntasektoria koskevia uutisoiteja ajankohtaisista ympäristöongelmista ja – aiheista	2,42	3,00	2,56	2,64	2,61	0,296
Haluan ottaa ympäristöasiat paremmin huomioon omissa työtehtävissäni	1,96	2,88	2,01	1,58	1,74	0,000
Pidän tärkeänä, että Suomen Palloliitossa kiinnitetään huomiota ympäristönsuojeluun ja ilmastonmuutoksen ehkäisemiseen	1,67	2,13	1,86	1,84	1,84	0,496
N	45	8	374	721	1148	

Huomioitavaa kuitenkin on, että taulukon 7 keskiarvot ovat kaikki 3,00 tai sen alle, mikä tarkoittaa, että vastaajat ovat olleet keskimääräisesti enemmän samaa kuin eri mieltä ympäristöaiheisten väitteiden kanssa. Tämän pohjalta voidaan tulkita koko kyselytutkimuksen vastaajien henkilökohtaiset ympäristöasenteet hyvin myönteiseksi. Ainoastaan SPL:n luottamushenkilöiden keskiarvot näyttävät muita vastaajajoukkoja hieman korkeampina. Korkein keskiarvo on luottamushenkilöillä väitteen ”seuraan urheilu- ja liikuntasektoria koskevia uutisointeja ajankohtaisista ympäristöongelmista ja –aiheista” kohdalla.

Taulukoiden 5 ja 7 esittämien tulosten pohjalta voidaan vastata kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen seuraavasti: Suomen Palloliiton henkilökunnan, luottamushenkilöiden, seurojen edustajien ja pelaajien ympäristöasenteet ovat kaiken kaikkiaan varsin myönteisiä ja vastaajien henkilökohtainen ympäristöhuoli välittyy hyvin vastauksista. Eri vastaajajoukkojen ympäristösuhteissa on havaittavissa kuitenkin pieniä eroja, sillä pelaajat ja seurojen edustajat ovat ympäristömyönteisempiä kuin SPL:n henkilökunta ja luottamushenkilöt. Taustamuuttujista etenkin sukupuolella on merkitsevä vaikutus tuloksiin, sillä naiset näyttävät kantavan enemmän huolta omien elämäntapojensa ympäristövaikutuksista kuin miehet.

8.3 SPL:n henkilökunnan vastaukset

Suomen Palloliiton henkilökunnasta 45 vastasi ympäristöasenteita käsittelevään kyselytutkimukseen. Kuten äskeisessä luvussa käytiin läpi, näyttöä liiton henkilökunnan huoli elämäntapojensa ympäristövaikutuksista hieman pelaajia ja seurojen edustajia vähäisempänä, mutta tulos oli joka tapauksessa varsin ympäristömyönteinen. SPL:n henkilökunnan taustamuuttujista ainoastaan koulutuksella oli pieni vaikutus tuloksiin ja tähän

palataan myöhemmässä vaiheessa. Sen sijaan kestävän kehityksen koulutuksella, iällä tai sukupuolella ei ollut tilastollisesti merkittävää vaikutusta henkilökunnan vastauksiin.

Henkilökohtaisia ympäristöasenteita kartoittavien kysymyksen jälkeen henkilökunnalta testattiin heidän tietämystään organisaation ympäristöhallinnan ja -toimien tilasta (ks. Taulukko 8). Vastaajilta kysyttiin, tietävätkö he onko SPL sisällyttänyt ympäristönsuojeluun tai kestävään kehitykseen liittyviä kirjauksia strategiaansa. Vastaajista (n=45) ”kyllä” vastasi 44%, ”ei” 9% ja ”en osaa sanoa” 47%. Palloliiton uusin strategia on laadittu vuosille 2016-2020 ja sieltä löytyy kestävään kehitykseen liittyviä linjauksia. Yli puolet henkilökunnasta ei kuitenkaan tiennyt tai muistanut dokumentin sisältävän ympäristöaiheisia kirjauksia.

TAULUKKO 8. SPL:n henkilökunnan ympäristötietoisuutta mittaavat kysymykset.

Kysymys (n=45)	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
Tiedätkö, onko SPL sisällyttänyt ympäristönsuojeluun tai kestävään kehitykseen liittyviä kirjauksia strategiaansa?	20 44 %	4 9 %	21 47 %
Tiedätkö, onko SPL:n nimetty ympäristöasioista vastaava henkilö, elin tai työryhmä?	19 42 %	4 9 %	22 49 %
Haluaisitko osallistua liiton ympäristötyön kehittämiseen?	15 33 %	11 25 %	19 42 %
Tiedätkö, edellyttääkö kansainvälinen lajiliitto ympäristöohjelman tms. asiakirjan laatimista ja noudattamista liiton järjestämissä tapahtumissa?	12 27 %	9 20 %	24 53 %

Henkilökunnalta (n=45) kysyttiin myös, onko liittoon nimetty ympäristöasioista vastaava henkilö, elin tai työryhmä. ”Kyllä” vastasi 42%, ”ei” 9% ja ”en osaa sanoa” puolestaan 49% vastaajista. Kyselyn julkaisemisen aikaan Suomen Palloliitossa työskenteli ympäristöasioista vastaava henkilö. Liitossa oli myös ollut kestävän kehityksen työryhmä, mutta sen toiminta keskeytyi liiton organisaatiomuutoksen johdosta. Suurin osa liiton työntekijöistä ei kuitenkaan ollut tietoinen siitä, työskenteleekö organisaatiossa joku tai jokin ryhmä aihepiirin parissa. Samalla henkilökunnalta tiedusteltiin heidän omaa kiinnostusta osallistua liiton ympäristötyön kehittämiseen. Vastaukset jakautuivat suhteellisen tasaisesti, sillä ”kyllä” vastasi 33%, ”ei” 25% ja ”en osaa sanoa” puolestaan 42%. Merkille pantavaa kuitenkin on, että liitosta löytyy ainakin 15 vastaajan joukko, joilla löytyisi tahtotilaa ympäristötyön kehittämiseen.

Viimeiseksi ympäristötietoutta mitattiin kysymällä ”Tiedätkö, edellyttääkö kansainvälinen lajiliitto ympäristöohjelman tms. asiakirjan laatimista ja noudattamista liiton järjestämissä tapahtumissa?” Tässäkin kysymyksessä (n=45) ”en osaa sanoa” vastaajien määrä oli selkeästi suurin osa, kun taas ”kyllä” vastasi 27% sekä ”ei” 20% vastaajista. Kansainväliset lajiliitot UEFA tai FIFA eivät edellytä ympäristöohjelman laatimista ja noudattamista liiton virallisissa tapahtumissa. Ympäristöohjelman tai sertifiointin noudattaminen voi olla valttikortti kisoja hakiessa ja saa turnausmaan erottumaan joukosta, mutta se on silti lajiliitoille täysin vapaaehtoista. Esimerkiksi vuoden 2018 poikien U19 EM-lopputurnauksessa Suomen Palloliitto oli oma-aloitteisesti järjestämässä tapahtumaa ympäristöohjelmaa noudattaen.

Tämän jälkeen liiton henkilökunnalta (n=45) kysyttiinkin, olivatko he mukana jalkapallon U19-poikien EM-lopputurnauksen järjestelyissä vuonna 2018. Tätä haluttiin selvittää, koska ennakkotietojen pohjalta voitiin olettaa, että turnaukseen osallistuneiden ympäristötietoisuus olisi muita henkilökunnan edustajia korkeampi. Kysymyksellä kartoitettiin myös sitä, olisivatko turnausjärjestäjät toimineet liiton organisaatiossa niin kutsuttuina muutosagentteina ja ovatko ympäristöystävälliset toimet turnausjärjestelyissä heijastuneet myös jokapäiväiseen

toimintaan. Seitsemän henkilökunnan jäsentä eli 16 % vastaajista ilmoitti osallistuneensa vuoden 2018 turnausjärjestelyihin. Näille vastaajille aukeni kyselyssä oma patteristo, jossa kysyttiin spesifimmin turnauksen ympäristöhallinnasta ja -toimista. Kaikki vastaajat (n=7) tiesivät turnauksella olleen Ekokompassi sertifikaatti.

TAULUKKO 9. Ympäristö- ja ilmastoteemojen esiintyminen seuraavissa yhteyksissä U19 EM-lopputurnauksen järjestelyissä/koko SPL:n organisaatiossa.

Väittäjä	U19 (n=7) ka	SPL (n=45) ka
Tapahtuman toimijoiden epävirallisissa keskusteluissa	1,57	2,58
Tapahtuman toimijoiden virallisissa keskusteluissa ja kokouksissa	1,29	2,84
Tapahtuman toimijoiden ja toimintaa tukevien tahojen välisissä kanssakäymisissä	2,86	3,69

Koska U19-poikien EM-lopputurnauksen järjestelyitä koskevat kysymykset olivat lähes identtiset myöhemmin esitettyihin koko organisaatiota koskeviin kysymyksiin, voidaan turnausorganisaation ja koko organisaation tuloksia verrata keskenään. Taulukosta 9 näkyy muutama keskeinen keskiarvojen eroavaisuus tapahtumaorganisaation ja koko SPL:n organisaation kanssakäymisissä. Ympäristöasiat esiintyivät toimijoiden virallisissa keskusteluissa ja kokouksissa usein 71% U19 tapahtumaorganisaatiolaisen (n=7) mielestä ja joskus 29% mielestä. Vastaavat prosenttiluvut koko organisaation osalta olivat usein 2% ja

joskus 31%. Eroavaisuudet keskustelukulttuureissa viestivät hyvin selkeästi siitä, että turnausorganisaatiossa ympäristöteemat esiintyivät huomattavasti useammin henkilökunnan virallisissa ja epävirallisissa puheissa.

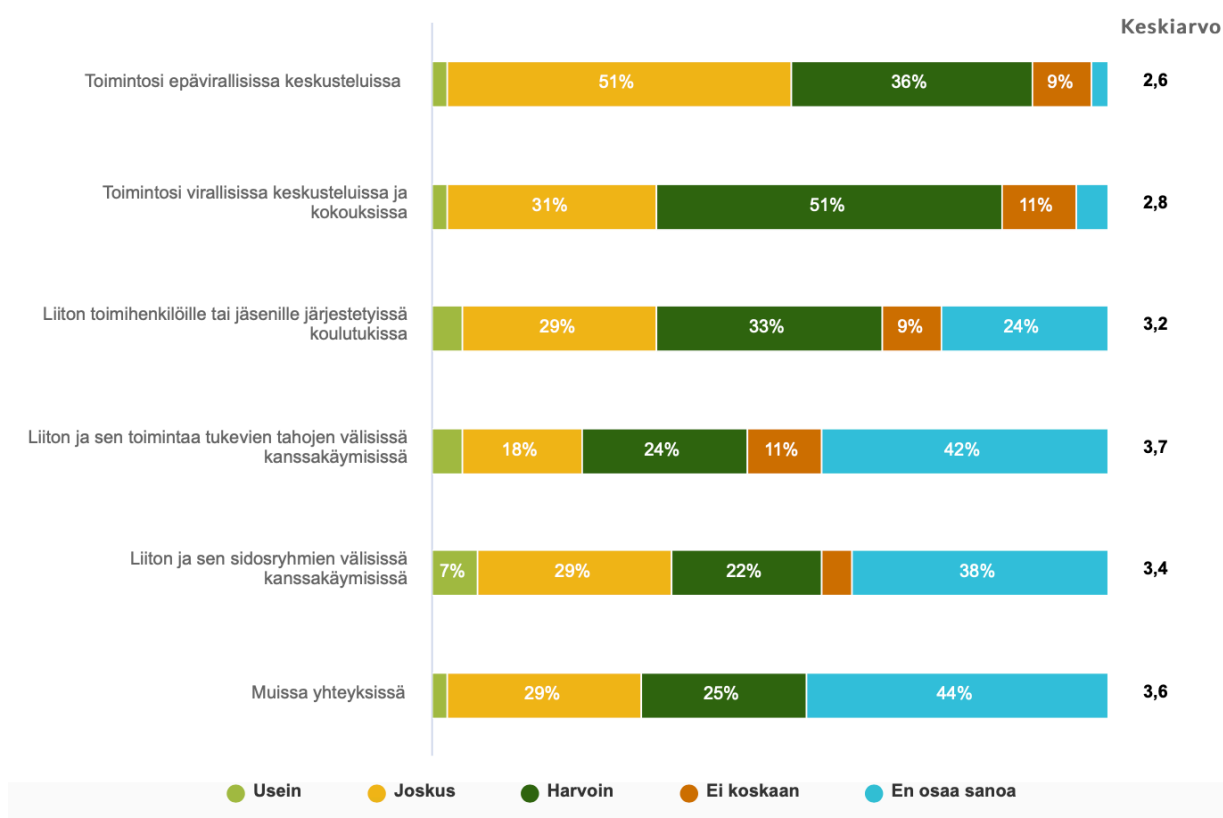
Tapahtumaorganisaatiossa toimineet tiesivät myös keneltä kysyä neuvoa ympäristöasioissa huomattavasti paremmin, kuin SPL:n henkilökuntaan kuuluvat yleisesti ottaen tiesivät. U19 tapahtumaorganisaatiosta (n=7) 86% vastaajista ilmoitti olevansa samaa mieltä väitteen ”Tiesin keneltä kysyä neuvoa ja tukea ympäristökysymyksissä tapahtumaorganisaatiossa”, kun vastaava prosenttiosuus koko organisaatiossa on vain 11%. Tapahtumaorganisaatio on oletettavasti pienempi ja roolijaot ovat selkeämmät, mutta tulos viestii myös siitä, ettei SPL:n henkilökunta välttämättä tiedä kenen puoleen kääntyä ympäristöasioissa.

Sen sijaan U19 tapahtumatiimin ympäristötoimet itse tapahtumassa olivat yllättävästi vähäisempiä kuin koko organisaation henkilökunnalla arjessa. Tapahtumaorganisaatioon kuuluneet muun muassa ilmoittivat vähentävänsä materiaalikuluja ja lajittelevansa työtehtävissä syntyvät jätteet tapahtumassa huomattavasti harvemmin kuin henkilökuntaan kuuluvat yleisesti. Myöskään väitteen ”Osallistun ympäristöystävällisen tapahtuman suunnitteluun ja suunnitelmien noudattamiseen” kanssa ei ollut samaa mieltä kuin 14% tapahtumaorganisaation edustajista (n=7), vaikka kyseinen tapahtuma oli järjestetty ympäristönäkökulmat huomioon ottaen. Tuloksia voisi selittää se, että tapahtumatoimijoiden ympäristötietoisuus on keskimääräistä korkeampaa ja siitä syystä he myös arvioivat omia ympäristötoimiaan kriittisemmin.

TAULUKKO 10. Väittämiä henkilöstön ympäristöystävällisistä toimista/ toimista alle 19-vuotiaiden Euroopan-mestaruuskilpailuiden järjestelyissä.

Väittäjä	U19 (n=7) ka	SPL (n=45) ka
Vähennän materiaalikuluja (kuten paperia, sähköä, vettä) toimenpiteissäni	3,43	1,89
Lajittelen työtehtävissäni syntyvät jätteet	2,57	1,96
Osallistun ympäristöystävällisen tapahtuman suunnitteluun ja suunnitelmien noudattamiseen	2,57	3,09
Vaikutan ja opastan Palloliiton sidosryhmiä, kuten seuroja ja pelaajia, toimimaan ympäristöystävällisesti	3,71	3,00
Vaikutan organisaation ympäristöystävällisempiin ja kestävämpiin päätöksiin	3,57	1,98

Vertasimme myös tätä seitsemän U19 järjestelyihin osallistuneiden vastauksia SPL:n henkilökunnan yleisiin vastauksiin organisaation ympäristöhallintaa ja organisaatiokulttuuria mittaavissa kysymyksissä. Testit tehtiin ristiintaulukoinneilla ja Khiin neliö -testeillä ja tarkoituksena oli selvittää, erottuuko tämän seitsemän ryhmän vastaukset muun SPL:n henkilökunnan vastauksista tilastollisesti merkittävästi. Yllättävästi U19 järjestelyihin osallistuneiden joukko vastasi vähentävänsä materiaalikuluja (kuten paperia, sähköä, vettä) toimenpiteissään muuta henkilökuntaa harvemmin. Tulos oli tilastollisesti erittäin merkittävä ($p=0,004$). Muissa kysymyksissä näiden seitsemän vastaukset eivät olleet keskenään linjassa, mikä tarkoittaa sitä, ettei Ekokompassi tapahtumaan osallistuneiden ympäristötoimet ole arjessa muuta henkilökuntaa aktiivisempia.

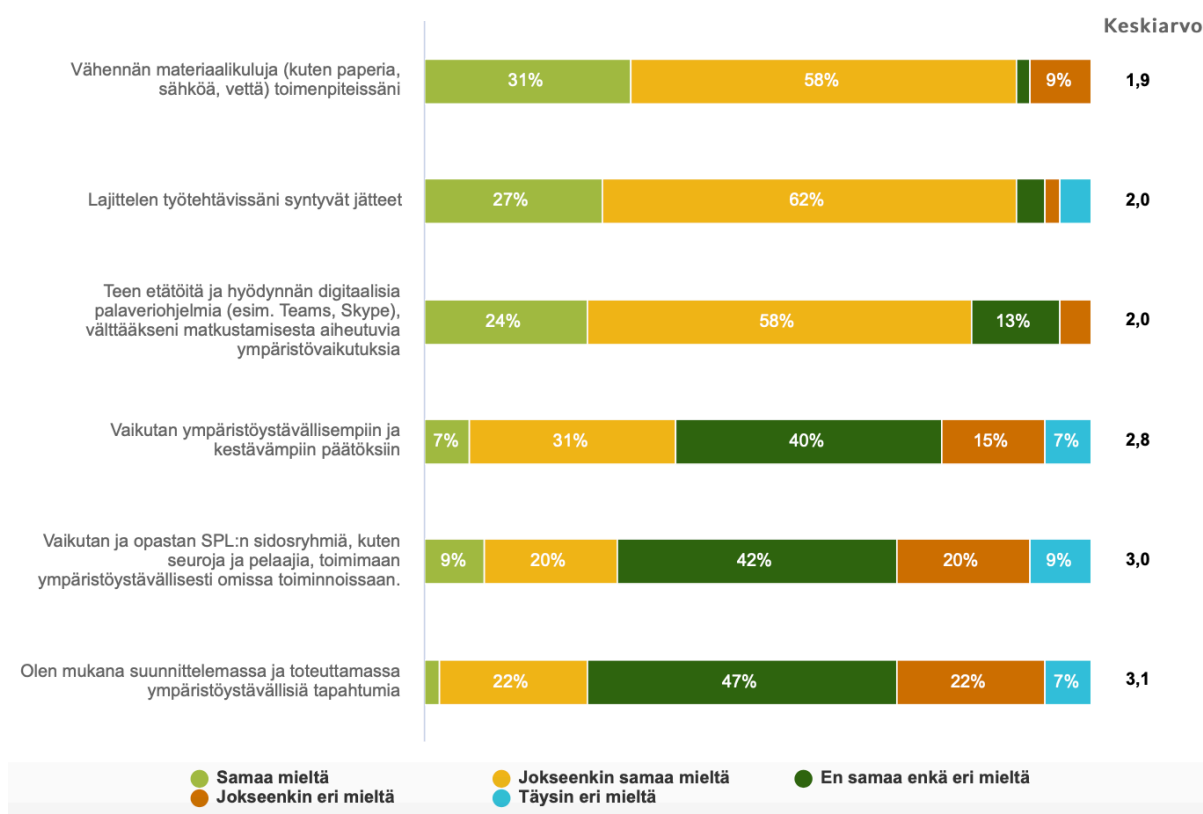
KUVIO 3. Ovatko kestävä kehitys ja ympäristöteemat olleet esillä seuraavissa yhteyksissä? Vastaukset henkilökunnan kyselyosuudessa.

Turnausjärjestelyihin osallistuneilta kysyttiin myös ”Uskotko, että vastaavanlaisia ympäristömyönteisiä toimintamalleja voitaisiin hyödyntää myös muissa liiton tapahtumissa?” Tähän kysymykseen (n=7) 5 vastaajista vastasi ”kyllä” ja yksi vastaaja vastasi ”en” ja yksi puolestaan ei osannut sanoa. Suurin osa siis kuitenkin uskoo, että vastaavanlaisia ympäristötoimia voitaisiin tehdä yhtä hyvin muissa liiton tapahtumissa. U19 poikien EM-lopputurnauksesta oli kulunut kyselyn lanseeraamisen aikoihin puolitoista vuotta, mutta turnauksesta ei oltu vielä tässä vaiheessa tehty ohjepakettia uusille tapahtumille tai sidosryhmille, vaikka näin oli pitkään suunniteltu.

Tämän jälkeen SPL:n henkilökunnan kyselyssä siirryttiin organisaatiokulttuuria ja toimiston ympäristötoimia kartoittaviin kysymyksiin. Kuten mainittua, osa näistä kysymyksistä oli lähes identtisiä, kuin mitä oli kysytty U19 EM-lopputurnauksen kyselyosuudessa, mutta nyt kysymykset koskivat turnausorganisaation sijasta liiton arkipäiväisiä toimintoja ja koko organisaatiota. Ensimmäinen kysymys kuului (n=45): ”Ovatko kestävä kehitys ja ympäristöteemat olleet esillä seuraavissa yhteyksissä?”. Tällä kysymyksellä selvitettiin etenkin liiton organisaatiokulttuuria ja sitä, esiintyvätkö kestävä kehityksen ja ympäristön teemat henkilökunnan puheissa. Kysymyksen vastausvaihtoehtojen asettelussa oli kuitenkin käynyt harmittava virhe, sillä vastausvaihtoehto ”en osaa sanoa” asettui oikeaan reunaan, vaikka sen kuuluisi olla keskellä neutraalina vaihtoehtona. Tämän vuoksi tässä patteristossa on hyvä tarkastella ainoastaan prosenttiosuuksia eikä keskiarvoja. Kuviosta 3 nähdään, että ympäristöteemat nousevat esille joskus henkilökunnan epävirallisissa ja virallisissa keskusteluissa sekä kokouksissa, mutta sitä harvemmin liiton sidosryhmäkeskusteluissa ja kanssakäymisissä. Korkeasti koulutetut toivoivat yliopisto tai ammattikoulupohjaisia työntekijöitä useammin, että ympäristöasioita käsiteltäisiin enemmän toiminnon virallisissa keskusteluissa ja kokouksissa. Korrelaatio näiden kahden muuttujan välillä oli tilastollisesti merkitsevä ($p=0,02$). ”En osaa sanoa” vastauksien suuri prosentuaalinen osuus kertoo osaltaan myös siitä, että vastaajien on ollut vaikea arvioida tätä kysymystä ja he eivät välttämättä ole

kiinnittänyt aiemmin huomiota siihen esiintyykö organisaation puhekulttuurissa kestävän kehityksen teemoja.

Seuraavaksi SPL henkilökunnalle (n=45) esitettiin väittämiä henkilöstön ympäristöystävällisistä toimista työtehtävissään (ks. Kuvio 4.). Tässä patteristossa voidaan tulkita kaikki alle 3,0 keskiarvot ympäristötoiminnan kannalta positiivisiksi tuloksiksi. Näihin väittämiin henkilökunta osasikin vastata jo huomattavasti paremmin, mikä näkyi ”en samaa enkä eri mieltä” vastausvaihtoehdon pienemmällä prosenttiosuudella. Etenkin kolmeen

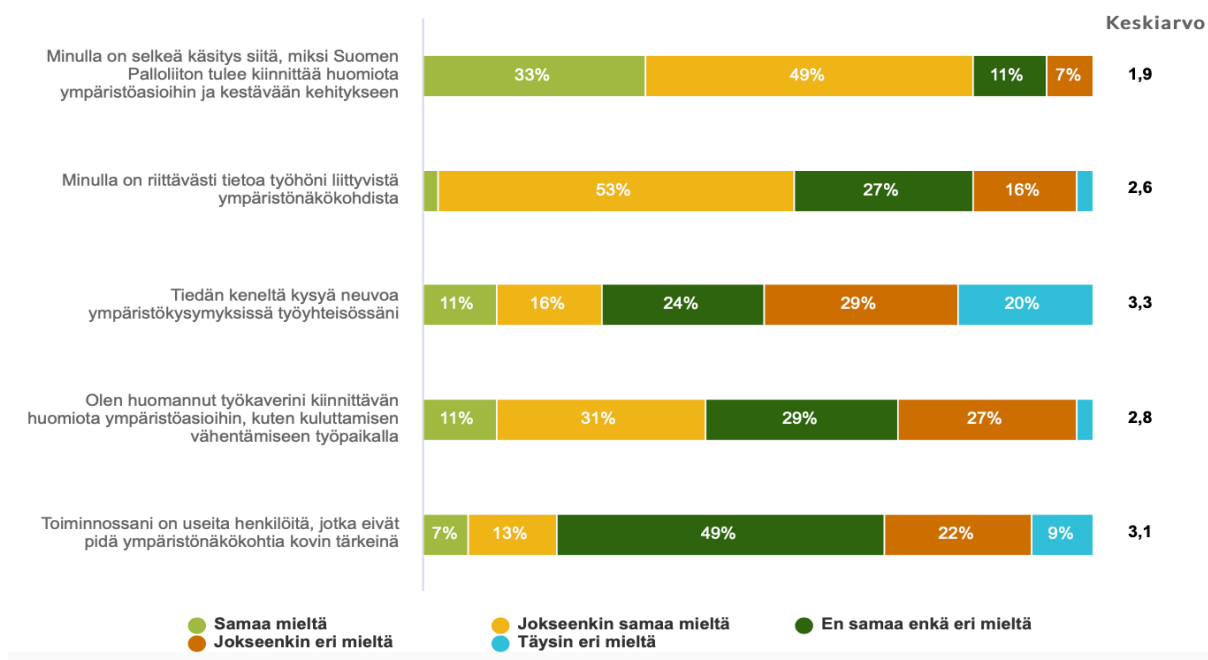

KUVIO 4. Väittämiä henkilöstön ympäristöystävällisistä toimista työtehtävissään.

ensimmäiseen väittämään henkilökunta (n=45) vastasi hyvin yhteneväisesti ja ilmoitti olevansa väittämien kanssa samaa mieltä. Peräti 89% vastaajista oli vähintään jokseenkin samaa mieltä väitteen ”Vähennän materiaalikuluja (kuten paperia, sähköä, vettä) toimenpiteissäni” kanssa, sekä myös väitteen ”Lajittelen työtehtävissäni syntyvät jätteet” kanssa. Tulos on kuitenkin hieman hämmentävä, sillä Palloliiton suurimmassa toimipisteessä Helsingin toimistolla, ei ole ollut kierrätystä mahdollistavia roskakoreja, minkä vuoksi henkilökunta ei ole tiedettävästi pystynyt lajittelemaan työtehtävissä syntyneitä jätteitään. Itse asiassa kyselyn lopussa avoimien kysymyksien vastauksissa esitettiin useampi toive lajittelumahdollisuuksien lisäämisestä toimistoille, koska nykyisissä toimistorakennuksissa ei ollut esimerkiksi biojäteastiaa. Kysymyksen kolme viimeistä väittämää jakoi henkilökunnassa mielipiteitä, mikä voi luontevasti johtua työntekijöiden erilaisista työtehtävistä.

Ympäristöystävällisiä toimia käsittelevää väitepatteristoa verrattiin henkilökunnan henkilökohtaisia ympäristöasenteita mittaaviin kysymyksiin, jotta saatiin selville eroavatko ympäristönäkökohdista kiinnostuneet henkilökunnan jäsenet muusta joukosta. Muuttujan ”Ajattelen elämäntapojeni ympäristövaikutuksia” sekä kuvion 4 väitepatteriston vastausvaihtoehtojen väliltä löytyi kaksi merkitsevää korrelaatiota väittämiin ”Vähennän materiaalikuluja (kuten paperia, sähköä, vettä) toimenpiteissäni” ($r=0,476$ $p=0,001$) sekä ”Vaikutan ja opastan SPL:n sidosryhmiä, kuten seuroja ja pelaajia, toimimaan ympäristöystävällisesti omissa toiminnoissaan” ($r=0,391$ $p=0,008$). Tämä tarkoittaa sitä, että SPL:n henkilökunnasta he, jotka kokevat muita enemmän huolta omien elämäntapojensa ympäristövaikutuksista myös vähentävät materiaalikuluja ja ohjeistavat muita toimimaan kestävämmiin. Muita korrelaatioita henkilökohtaisten ympäristöasenteiden ja toimien välillä ei esiintynyt. SPL:n henkilökunnan henkilökohtaiset ympäristöasenteet näyttäisivät siis heijastuvan joltain osin myös liiton sisäiseen organisaatiokulttuuriin, mutta vaikutus on vielä varsin vähäistä.

Kolmas henkilökunnan arjen työskentelyä mittaava väittämätteristo käsitteli työhön liittyviä tietotarpeita ja käytännön asioita (ks. Kuvio 5). Peräti 82% vastaajista (n=45) oli vähintään jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Minulla on selkeä käsitys siitä, miksi Suomen Palloliiton tulee kiinnittää huomiota ympäristöasioihin ja kestäväan kehitykseen” kanssa. Tämä viestii siitä, että aiheen tärkeyden tiedostaminen on laajalle levinnyttä liiton henkilökunnan keskuudessa, mutta se ei ole kuitenkaan johtanut ympäristöhallinnan koordinoituun kehittämiseen. Lisäksi 55% vastaajista eli noin puolet henkilökunnan edustajista oli jokseenkin samaa mieltä väitteen ”Minulla on riittävästi tietoa työhöni liittyvistä ympäristönäkökulmista” kanssa. Sen sijaan jo yllättävän harva henkilökunnasta tiesi keneltä kysyä neuvoa ympäristöasioista. 49% vastaajista olikin jokseenkin eri mieltä tai täysin eri mieltä väitteen ”Tiedän keneltä kysyä neuvoa ympäristöasioista työyhteisössäni” kanssa. Myös työyhteisöä ja työkavereita koskevat väitteet jakoivat vastaajien mielipiteitä.

KUVIO 5. Väittämiä ympäristöasioiden kytkeytymisestä henkilökunnan työtehtäviin ja toimintojen menettelytapoihin.

SPL:n henkilökunnalta kysyttiin myös, mitkä liiton ulkopuoliset tahot ovat ohjeistaneet tai kannustaneet vähentämään liiton toimintaan liittyviä ympäristövaikutuksia. Vastausvaihtoehdoista nousi selvästi suosituimmaksi ”julkinen mielipide”, minkä valitsi 58% vastaajista (n=45). Myös valtionhallinnon ja median katsottiin kannustavan liittoa toimimaan ympäristövastuullisemmin. 42% vastaajista oli niin ikään sitä mieltä, että liiton sisältä on ohjeistettu huomiomaan toimintaan liittyvät ympäristövaikutukset ja 33% vastaajista puolestaan koki, ettei sisäistä kannustusta ollut ilmennyt.

TAULUKKO 11. Mitkä asiat kannustaisivat toimimaan ympäristöystävällisesti omissa työtehtävissäsi? Vastaukset henkilökunnan kyselyosuudessa.

Vaihtoehto	n	%
Ympäristötietoisuutta ja osaamista vahvistava koulutus	24	53 %
Riittävä vastuu ja vapaus kehittää omaa työtä	20	44 %
Esimiesten antamat selkeät toimintaohjeet ja palautteet	20	44 %
Ympäristöasioiden käsitteleminen toiminnon virallisissa keskusteluissa ja kokouksissa	17	38 %
Ympäristöasioiden käsitteleminen henkilöstön kehittämiskeskusteluissa	13	29 %
Oma perehtyneisyys ympäristösuojelun merkitykseen	21	47 %
Muu, mikä?	3	7 %

Lopuksi henkilökunnalta kysyttiin vielä mitkä asiat kannustaisivat toimimaan ympäristöystävällisesti omissa työtehtävissään (ks. Taulukko 11). Tämä kysymyspatteristo toi esille sen, että henkilökunnalla ei ole selkeitä vastauksia siihen, miten ympäristöhallinnan kehittämisessä tulisi edetä. Vastauksissa oli havaittavissa ristiriitaisuuksia, sillä peräti 53% henkilökunnan edustajista toivoi edelleen ympäristötietoisuutta ja osaamista vahvistavaa koulutusta, vaikka edellisessä kysymyksessä suurin osa henkilökunnasta oli ilmoittanut tietopohjansa riittäväksi (ks. Kuvio 5). Lisäksi 47% vastaajista ilmoitti oman perehtyneisyytensä ympäristösuojelun merkitykseen olevan niin ikään merkittävä kannustin. Ristiriitaista on myös se, että yhtä suuri osa vastaajista toivoisi saavansa riittävästä vastuusta ja vapautta kehittää omaa työtänsä mutta samaan aikaan esimieheltä odotettiin selkeitä toimintaohjeita ja palautteita.

8.4 SPL:n luottamushenkilöiden vastaukset

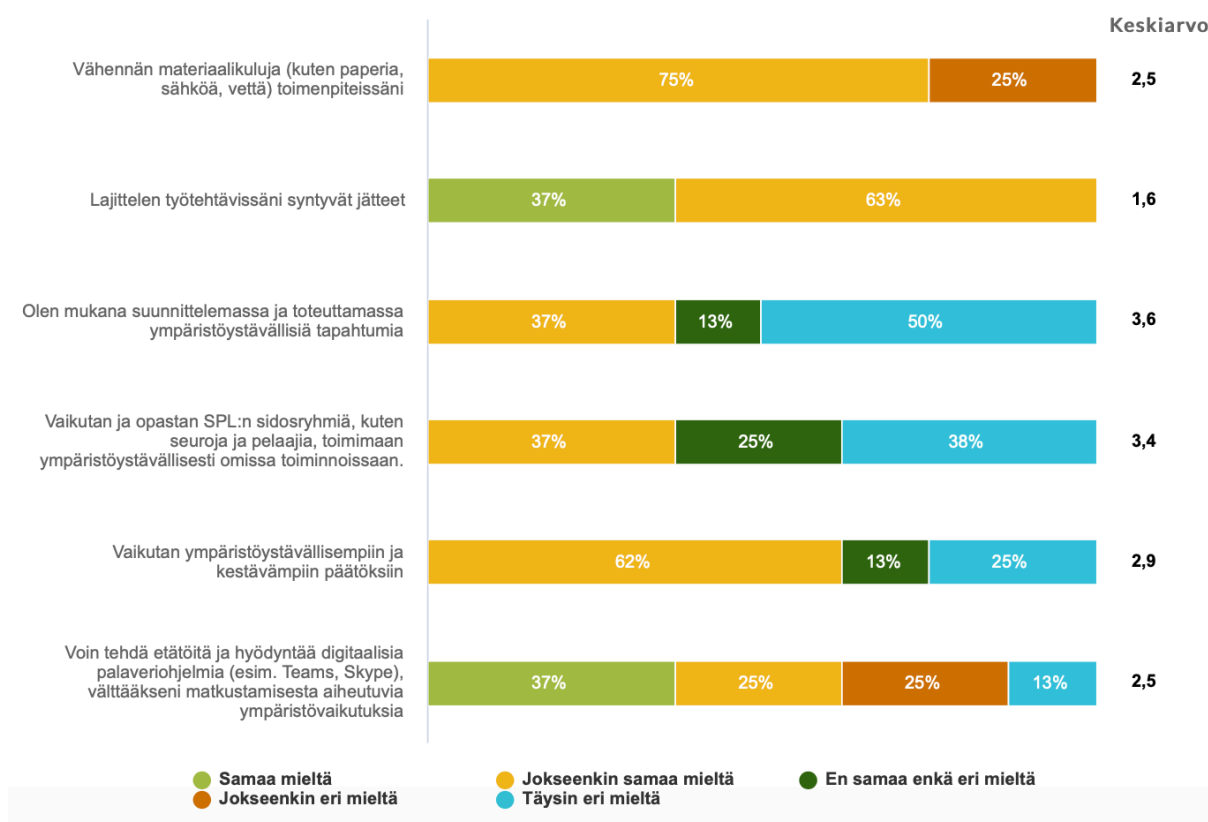
SPL:n luottamushenkilöiden kyselyosuus oli lähes identtinen henkilökunnan edustajien vastaaman kyselyn kanssa. Tämän oli tarkoitus mahdollistaa vertailu luottamusjohdon ja henkilökunnan vastauksien välillä, mutta luottamushenkilöiden tilastollisesti pieni otos (n=8) vaikutti siihen, etteivät useimmat tilastolliset testit antaneet luotettavia tuloksia. Tämän vuoksi luottamushenkilöiden vastauksista ei tehty vastaavia ristiintaulukointeja kuin henkilökunnan edustajien vastauksista. Kuten kuitenkin taustamuuttujat osiossa käytiin läpi, on luottamushenkilöiden vastaukset edustavia, sillä luottamushenkilöiden perusjoukon määrä on 11 ja todellinen vastausprosentti on tällöin 73%. SPL:n luottamushenkilöiden vastauksia käydään tässä tutkimuksessa lyhyesti läpi ja vastauksissa tarkastellaan ainoastaan keskiarvoja ja osuuksia sekä tehdään harkittuja vertailuja/tulkintoja suhteessa henkilökunnan vastauksiin.

Luottamushenkilöiden (n=8) henkilökohtaiset ympäristöasenteet olivat muita vastaajajoukkoja ympäristökielteisempiä (ks. Taulukko 7.), vaikkakin ero henkilökunnan edustajien vastauksiin oli pienempi kuin seurojen edustajien ja pelaajien vastauksiin. Luottamushenkilöiden taustamuuttujista ainoastaan kestävän kehityksen lukeneisuudella oli tilastollisesti merkitsevää vaikutusta tuloksiin. Luottamushenkilöistä ne (n=8), joiden koulutus oli sisältänyt kestävän kehityksen teemoja, halusivat tilastollisesti merkittävästi ($p=0,028$) todennäköisemmin osallistua liiton ympäristötyön kehittämiseen. Kysymykseen vastasi ”kyllä” kolme vastaajista ja ”en” viisi vastaajista. Sen sijaan luottamushenkilöiden kyselyosuudessa vastaajien sukupuolella tai koulutusasteella ei ollut tilastollisesti merkittävästi vaikutusta vastauksiin.

Myös SPL:n luottamushenkilöiltä kysyttiin henkilökohtaisen ympäristösuhteen kartoittamisen jälkeen heidän tietopohjaansa liiton ympäristötoimista. Kysymykseen ”Tiedätkö, onko SPL sisällyttänyt ympäristönsuojeluun tai kestävään kehitykseen liittyviä kirjauksia strategiaansa” vastasi ”kyllä” kaksi vastaajaa ja ”en osaa sanoa” puolestaan kuusi vastaajaa. Luottamushenkilöt ovat keskeisessä roolissa työstämässä ja päättämässä urheilujärjestön strategian sisällöistä, jonka vuoksi on erikoista, etteivät vastaajat tienneet strategian sisältävän kestävän kehityksen kirjauksia. Niin ikään suurin osa vastaajista eli seitsemän luottamushenkilöä ei osannut sanoa onko liittoon nimetty ympäristöasioista vastaava henkilö, elin tai työryhmä. Lisäksi 6 vastaajista ei osannut sanoa edellyttääkö kansainvälinen lajiliitto ympäristöohjelman tms. asiakirjan laatimista ja noudattamista liiton järjestämissä tapahtumissa.

Seuraavaksi selvitettiin esiintyvätkö kestävän kehityksen ja ympäristösuojelun teemat heidän välisissä kanssakäymisissään. Kuten henkilökunnan edustajille, myös luottamushenkilöille kysymys oli suhteellisen vaikea, mikä voidaan päätellä suuresta ”en osaa sanoa” vastauksien määrästä. Puolet luottamushenkilöistä (n=8) vastasi ettei heidän epävirallisissa keskusteluissa esiinny koskaan kestävän kehityksen tai ympäristön teemoja, kun taas toinen puolikas vastasi

tähän ”joskus”. Niin ikään puolet vastaajista ilmoitti, ettei aihepiiriä käsitellä koskaan myöskään luottamushenkilöiden virallisissa keskusteluissa tai kokouksissa.

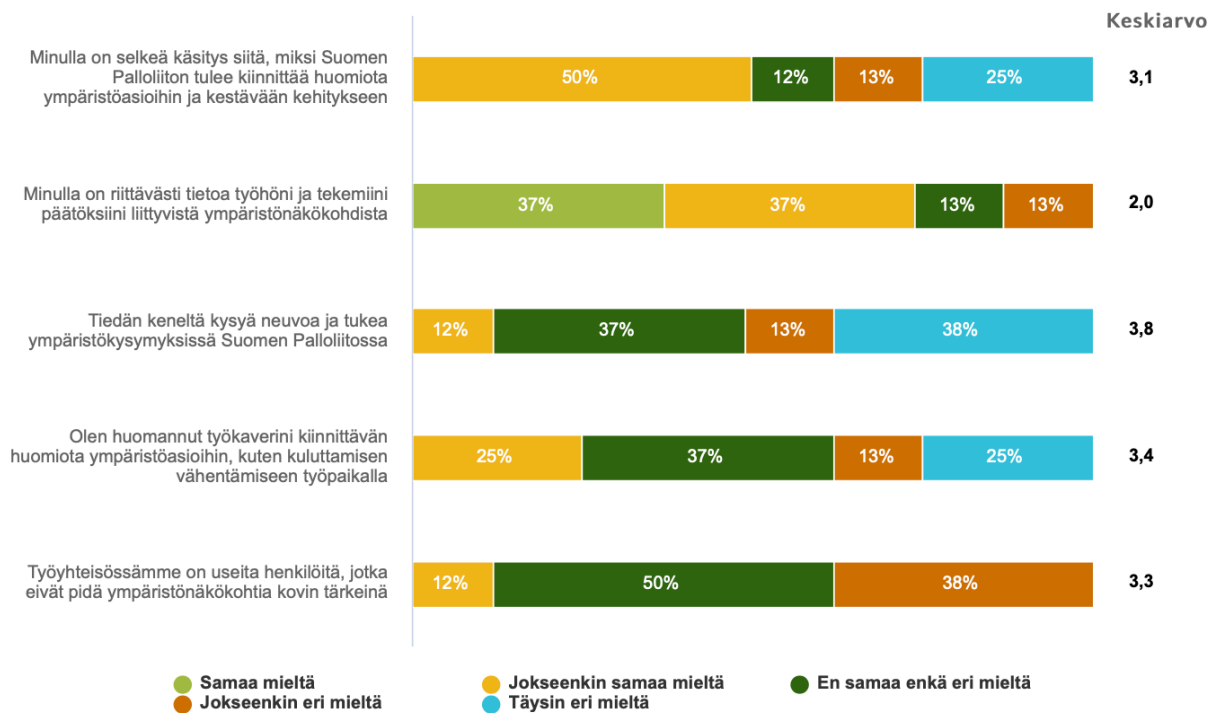
KUVIO 6. Väittämiä Suomen Palloliiton luottamushenkilöiden ympäristöystävällisistä toimista työtehtävissään.

Tämän jälkeen luottamushenkilöiltä kysyttiin heidän ympäristöystävällisistä toimista työtehtävissään. Kuten aikaisempien kuvioden ja keskiarvojen tulkinnassa, myös kuviossa 6 esiintyviä alle 3,0 keskiarvoja voidaan pitää ympäristömyönteisinä ja tutkimuksen agendan kannalta positiivisina tuloksina. Kuvioista 6 nähdään, että kuusi luottamushenkilöä eli 75% vastaajista on jokseenkin samaa mieltä väitteen ”Vähennän materiaalikuluja (kuten paperia,

sähköä, vettä) toimenpiteissäni” kanssa. Vastaava luku henkilökunnan edustajilla (n=45) oli 89%. Lisäksi kaikki luottamushenkilöt (n=8) olivat samaa mieltä tai joksikin samaa mieltä väitteen ”Lajittelen työtehtävissäni syntyvät jätteet” kanssa, mikä oli keskiarvoltaan jopa parempi tulos kuin henkilökunnan edustajilla ($1,6 < 2,0$)

Sen sijaan neljä viimeistä väitettä jakoivat luottamushenkilöiden mielipiteitä. Keskiarvoltaan nämä luottamushenkilöiden vastaukset olivat henkilökunnan edustajien vastaavia korkeampia, mikä tarkoittaa sitä, että henkilökunnan edustajat olivat luottamushenkilöitä useammin samaa mieltä väitteiden kanssa. Vastauksia tulkitessa täytyy kuitenkin ottaa huomioon, etteivät luottamushenkilöt usein esimerkiksi osallistu ympäristöystävällisten tapahtumien suunnitteluun. Kolme luottamushenkilöä (ka=3,4) oli täysin eri mieltä väitteen ”Vaikutan ja opastan SPL:n sidosryhmiä, kuten seuroja ja pelaajia, toimimaan ympäristöystävällisesti omissa toiminnoissaan” kanssa. Lisäksi väite ” Vaikutan ympäristöystävällisempiin ja kestävämpiin päätöksiin” oli suunniteltu juuri luottamushenkilöiden toimenkuvaa ajatellen, mutta tähän 62% luottamushenkilöistä ilmoitti olevansa joksikin samaa mieltä, 25% täysin eri mieltä ja loput eivät osanneet sanoa.

Kuvio 7 esittää vastaavan väittämätason, mihin myös henkilökunnan edustajat vastasivat. Patteriston ensimmäinen väite ” Minulla on selkeä käsitys siitä, miksi Suomen Palloliiton tulee kiinnittää huomiota ympäristöasioihin ja kestäväan kehitykseen” jakaa luottamushenkilöiden mielipiteitä ja vastaajat ovat selkeästi harvemmin samaa mieltä väittämän kanssa verrattuna henkilökunnan edustajiin (ka=3,1 > 1,9). Tulee kuitenkin huomioida, että luottamushenkilöiden otos on tilastollisesti erittäin pieni, minkä vuoksi muutaman henkilön täysin eri mieltä oleva vastaus nostaa koko joukon keskiarvoa. Luottamushenkilöistä kuusi eli 74% oli samaa mieltä tai joksikin samaa mieltä siitä, että heillä on riittävästi tietoa työhönsä liittyvistä ympäristönäkökulmista. Vastaava luku henkilökunnan vastauksissa oli 55%, joten luottamushenkilöiden itsearvioima tietotaso on selkeästi korkeampi.

KUVIO 7. Väittämiä ympäristöasioiden kytkeytymisestä luottamushenkilöiden työtehtäviin

Lopuksi myös luottamushenkilöiltä kysyttiin liiton ulkoisesta ja sisäisestä kannustuksesta ympäristötoimia kohtaan. Media ja julkinen mielipide nousivat niin ikään liiton luottamushenkilöiden vastauksissa tunnistetuimmiksi tahoiksi, jotka ovat ohjeistaneet tai kannustaneet huomioimaan liiton toimintaan liittyvät ympäristövaikutukset. Merkille pantavaa on myös se, että 25% vastaajista (n=8) vastasi ettei mikään edellä mainituista tahoista ole ohjannut ympäristötoimiin. Kukaan luottamushenkilöistä ei myöskään kokenut, että liiton sisältä olisi ohjeistettu tai kannustettu huomioimaan ympäristövaikutuksia. Ympäristöasioiden käsitteleminen luottamushenkilöiden virallisissa keskusteluissa ja kokouksissa nähtiin puolestaan vaikuttavimmaksi keinoksi muuttaa toimintaa ympäristöystävällisemmäksi.

8.5 Seurojen edustajien vastaukset

Seurojen edustajien kyselyosuus oli räätälöity vapaaehtoisuuteen ja joustavaan organisaatorakenteeseen perustuvaan seuratoimintaan sopivaksi ja kysely eteni henkilökohtaisen ympäristösuhteen kartoittamisen jälkeen kohti seurojen kestävien käytäntöjen kartoittamista. Seurojen edustajien kyselyosuuden tuloksista tehtiin tilastollisia testejä, joissa selvitettiin taustamuuttujien, kuten sukupuolen, koulutuksen ja kestävä kehityksen lukeneisuuden vaikutuksia vastauksiin. Näistä muun muassa vastaajien sukupuolella näytti olevan tilastollisesti erittäin merkittäviä vaikutuksia vastaustuloksiin. Seurojen edustajista (n=374) 57% vastaajista oli miehiä, kun taas naisia oli 43%. Muu sukupuoliset (n=3) jätettiin vertailusta pois, joukon pienen määrän vuoksi. Naisten joukko (n=161) ilmaisi tilastollisesti erittäin merkitsevästi (P=0,000) ajattelevansa elämäntapojensa ympäristövaikutuksia miehiä useammin (ks. Taulukko 12). Tämä tulos vaikutti oleellisesti myös yllä esitettyyn koko kyselytutkimuksen otosjoukon ympäristöasenteiden eroavaisuuteen sukupuolen suhteen. Huomioitavaa kuitenkin on, että koko seurojen edustajien otoksesta 94% vastaajista ilmoitti ajattelevansa elämäntapojensa ympäristövaikutuksia usein tai joskus, mikä on erittäin vahva merkki vastaajien positiivisista ympäristöasenteista.

TAULUKKO 12. Ajattelen elämäntapojeni ympäristövaikutuksia sukupuolen suhteen seurojen kyselyosuudessa.

Ajattelen elämäntapojeni ympäristövaikutuksia:	Sukupuoli:		Total
	Nainen	Mies	n=374
Usein	102 63 %	93 44 %	195 52 %
Joskus	57 35 %	101 47 %	158 42 %
Harvoin	2 1 %	18 9 %	20 5 %
En koskaan	0 0 %	1 0 %	1 0 %
En osaa sanoa	0 0 %	0 0 %	0 0 %

Naiset olivat todennäköisemmin ($p=0,013$) samaa mieltä myös väitteen ”muiden yhteiskunnan osa-alueiden lisäksi myös urheilukulttuurin on ryhdyttävä toimiin haitallisten ympäristövaikutusten, kuten CO₂-päästöjen vähentämiseksi” kanssa. Lisäksi väitteiden ”olen muuttanut toimintatapojani ympäristöystävällisemmäksi viime vuosina” ja ”haluan ottaa ympäristöasiat paremmin huomioon omissa työtehtävissäni seurassa” sekä ”pidän tärkeänä, että seurassamme kiinnitetään huomiota ympäristön suojeluun ja ilmaston muutoksen ehkäisemiseen” kohdalla naisten myönteinen ympäristöasenne korostui tilastollisesti merkittävästi (järjestyksessä $p=0,027$, $p=0,031$ ja $p=0,006$). Miehet puolestaan vastasivat naisia useammin olevansa samaa mieltä väitteen ”minulla on tarpeeksi tietoa työhöni liittyvistä ympäristönäkökohdista” kanssa. Vastausten ero naisiin oli niin ikään tilastollisesti merkitsevä

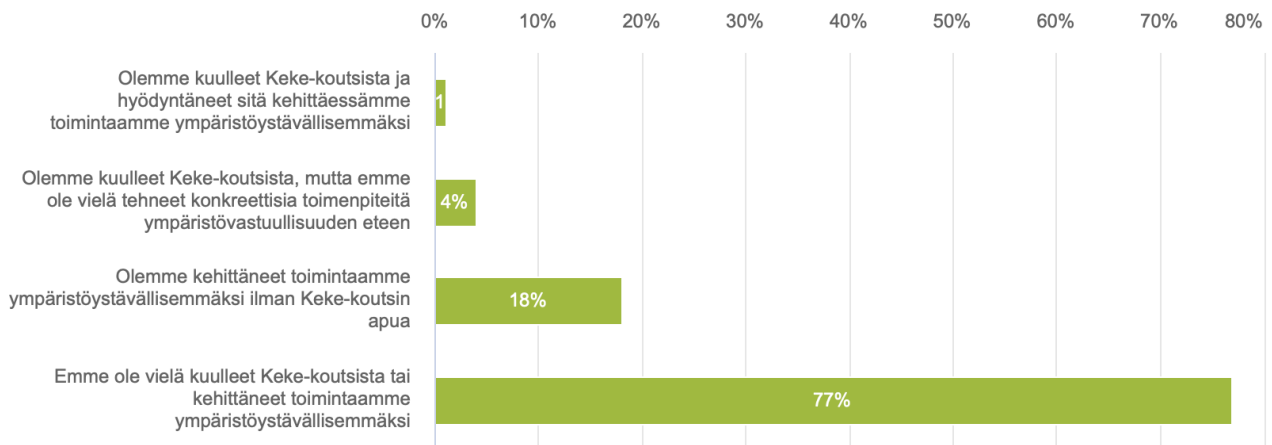
($p=0,03$). Naiset siis kokevat haluavansa ottaa ympäristön huomioon miehiä useammin ja he myös näkevät, että urheiluyhteisön tulisi kantaa vastuunsa yhteisestä kestävästä kehityksen kriisistä. Miehet puolestaan kokevat tietävänsä jo aihepiiristä tarpeeksi. Kummankin sukupuolen vastaukset ympäristöaiheisten väittämien patteristoon ovat kuitenkin kokonaisuudessa erittäin myönteisiä ja jokaisen väitteen keskiarvovastaukset alittivat 3,0.

TAULUKKO 13. Kuinka tärkeänä pidät, että SPL:ssa kiinnitetään huomiota ympäristön suojeluun ja ilmaston muutoksen ehkäisemiseen? Vastaukset sukupuolen suhteen seurojen kyselyosuudessa.

Kuinka tärkeänä pidät, että SPL:ssa kiinnitetään huomiota ympäristön suojeluun ja ilmaston muutoksen ehkäisemiseen?	Sukupuoli:		Total n=374
	Nainen	Mies	
Erittäin tärkeänä	67	60	127
	42 %	28 %	34 %
Tärkeänä	81	107	188
	50 %	50 %	50 %
En kovin tärkeänä	11	34	45
	7 %	16%	12%
En lainkaan tärkeänä	0	11	11
	0 %	5 %	3 %
En osaa sanoa	2	1	3
	1 %	0,50%	1 %

Naiset pitivät myös tilastollisesti erittäin merkittävästi ($p=0,000$) miehiä tärkeämpänä, että SPL:ssa kiinnitetään huomiota ympäristön suojeluun ja ilmastonmuutoksen ehkäisemiseen. Kuitenkin merkitsevää on, että peräti 89% seurojen edustajista ($n=374$) piti erittäin tärkeänä tai tärkeänä, että liitossa kiinnitetään huomiota ympäristön suojeluun ja ilmaston muutoksen ehkäisemiseen. Tästä havainnosta voidaan päätellä, että liiton jäsenyhdistysten piirissä esiintyy melko laajalle levinnyttä kannatusta liiton ympäristöhallinnan toimenpiteiden kehittämiseksi.

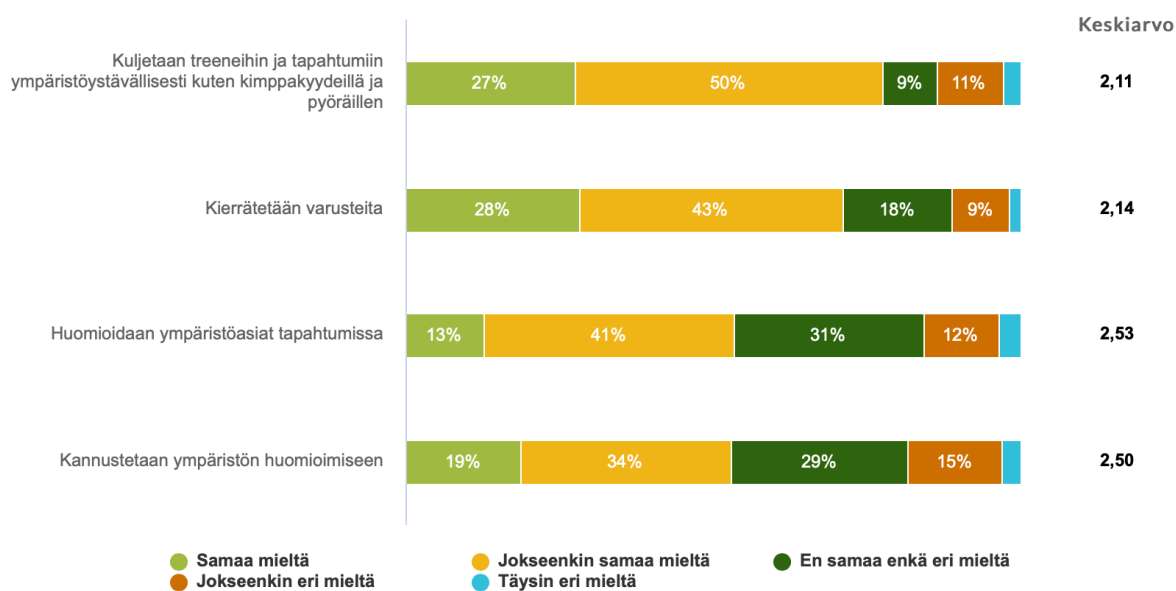
Sukupuolen lisäksi myös vastaajien koulutusasteella oli vaikutuksia vastauksiin. Naisten ohella seurojen edustajista ($n=359$) korkeasti koulutetut olivat tilastollisesti merkittävästi ($p=0,025$) useammin samaa mieltä väitteen ”muiden yhteiskunnan osa-alueiden lisäksi myös urheilukulttuurin on ryhdyttävä toimiin haitallisten ympäristövaikutusten, kuten CO₂-päästöjen vähentämiseen” kanssa. Korkeasti koulutettuihin laskettiin alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet ja heidän vastauksiansa verrattiin yliopistotason ja ammatillisen koulutuksen suorittaneisiin. Peruskoulu ja muu koulutus vaihtoehdon valinneet jätettiin vertailusta pois. Lisäksi alemman tai ylemmän korkeakoulun suorittaneet seurojen edustajat olivat pessimistisempiä suhteessa seurojen ympäristöystävällisiin käytäntöihin kuin matalammin kouluttautuneet. He muun muassa olivat tilastollisesti erittäin merkittävästi ($p=0,000$) eri mieltä väitteen ”seurassamme huomioidaan ympäristöasiat tapahtumissa” sekä väitteen ”seurassamme kannustetaan ympäristön huomioimiseen” ($p=0,006$) kanssa. Sen sijaan sillä, oliko vastaajien koulutukseen sisältynyt kestävän kehityksen tai ympäristön suojelun aihepiirejä ei ollut tilastollisesti merkittävää vaikutuksia vastaustuloksiin.

KUVIO 8. Keke-koutsin hyödyntäminen seurojen toiminnassa.

Henkilökohtaisia ympäristöasenteita kartoittavien kysymysten jälkeen seurojen edustajilta (n=374) kysyttiin Olympiakomitean julkaiseman Keke-koutsin eli seuroille tarkoitettuun ympäristövastuullisuuden ohjepaketin hyödyntämisestä omassa seuratyöskentelyssään (ks. Kuvio 8). Vastaajista ainoastaan 17 eli 5% oli kuullut Olympiakomitean ympäristöohjelmasta ja sitä puolestaan oli hyödyntänyt oman toimintansa kehittämisessä vain 3 vastaajaa. Suurin osa eli 77% vastaajista ei ollut kuullut Keke-koutsista tai kehittänyt seurassa toimintoja ympäristöystävällisempään suuntaan. Havainto kertoo siitä, että toistaiseksi tieto tästä työvälineestä ei levinnyt palloliiton seurakenttään. Tosin Keke-koutsista ei ole viestitty SPL:n viestintäkanavien kautta eikä siitä löydy mainintaa liiton uutiskirjeissä tai nettisivuilla. Merkittävä tutkimustulos lisäksi on se, ettei 81% vastaajista ole vielä kehittänyt seuratoimintaa ympäristövastuullisempaan suuntaan.

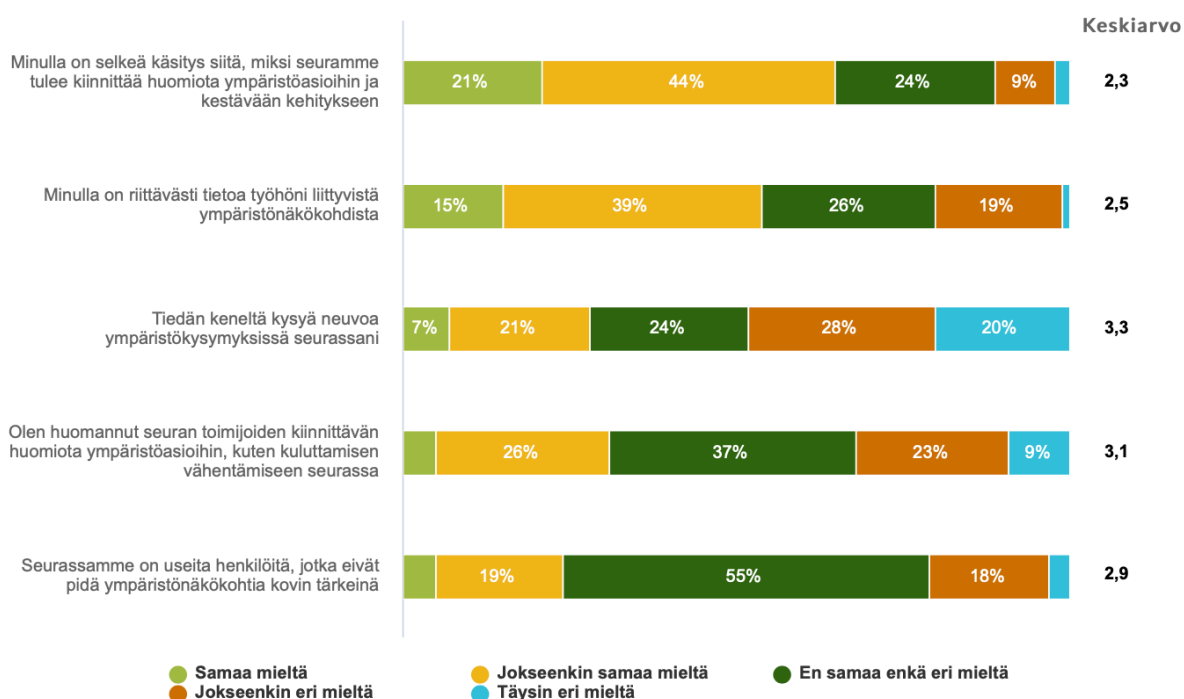
Seuraavaksi seurojen edustajilta kysyttiin, millaisia ympäristöystävällisiä toimenpiteitä seuratoiminnassa noudatetaan. Toisin kuin edellisen kysymyksen tulokset antoivat olettaa, tämän kysymyksen vastausten perusteella seuroissa noudatetaan tavanomaisia tai yleisesti käytettyjä keinoja ympäristökuormitusten vähentämiseksi. Peräti 77% vastaajista (n=374) oli samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä väitteen ”kuljetaan treeneihin ja tapahtumiin ympäristöystävällisesti, kuten kimppekyydeillä ja pyöräillen” kanssa. Lisäksi 71% seuratoimijoista ilmoitti olevan vähintään jokseenkin samaa mieltä siitä, että seurassa kierrätetään varusteita. Hieman harvemmin seuroissa kannustettiin ympäristön huomioimiseen tai huomioitiin ympäristöasiat tapahtumissa.

KUVIO 9. Seuran ympäristöystävälliset käytännöt.

Kuten SPL:n henkilökunnalta ja luottamushenkilöiltä, myös seurojen edustajilta kysyttiin ympäristö- ja ilmastoteemojen esiintymisestä seuratoimijoiden välisissä kanssakäymisissä ja keskusteluissa. Kysymyksellä selvitettiin puhutaanko ympäristöteemoista toimijoiden virallisissa tai epävirallisissa keskusteluissa, vuosikokouksissa, hallituksen kokouksissa,

koulutuksissa tai sidosryhmäkeskusteluissa. Niin kuin SPL:n henkilökunnan ja luottamushenkilön vastauksissa kävi ilmi, myös seurojen edustajien näytti olevan vaikea arvioida tätä kysymyspatteristoa, mikä näkyi vastausvaihtoehdo ”en osaa sanoa” suhteellisen suurena prosenttiosuutena. Yhteenvedon voidaan sanoa, etteivät ympäristö- ja ilmastoteemat ole juuri esiintyneet seurojen kanssakäymisissä kuin ainoastaan epävirallisella tasolla. Seurojen organisaatiokulttuuriin ei täten näyttäisi tämän kysymyksen perusteella kuuluvan vielä säännöllisesti ympäristö- ja kestävän kehityksen aihepiireistä keskusteleminen.

KUVIO 10. Väittämiä ympäristöasioiden kytkeytymisestä tehtäviin seurassa.

Tämän jälkeen selvitettiin ympäristöasioiden kytkeytymistä vastaajien tehtäviin seurassa. Seurojen edustajista (n=374) noin puolet koki, että heillä on hyvin tai jokseenkin riittävästi tietoa työhönsä liittyvistä ympäristönäkökohdista. Lisäksi 65% vastaajista ilmoitti, että heillä

on selkeä tai jokseenkin selkeä käsitys siitä, miksi seurassa tulee kiinnittää huomiota ympäristöasioihin. Sen sijaan peräti 48% vastaajista oli jokseenkin eri mieltä tai täysin eri mieltä väitteen ”Tiedän keneltä kysyä neuvoa ympäristökysymyksissä seurassani” kanssa, mikä tarkoittaa, ettei seuroissa tiedetä, kenen puoleen he voisivat kääntyä kestävän kehityksen asioissa. Kaikki väitepatteriston tulokset näkyvät kuviossa 10.

Tätä ympäristöasioiden kytkeytymistä tehtäviin käsittelevää väitepatteristoa sekä edellistä kuvion 9 ympäristöystävällisiä käytäntöjä kartoittavaa väitepatteristoa verrattiin seurojen edustajien henkilökohtaisia ympäristöasenteita mittaaviin kysymyksiin. Tarkoituksena oli jälleen selvittää käyttäytyvätkö ympäristömyönteisemmät ihmiset myös organisaatioissaan vastuullisemmin kuin muut. Tilastollisesti merkittäviä korrelaatioita henkilökohtaisten ympäristöasenteiden ja toimien välillä ei kuitenkaan esiintynyt. Seurojen edustajien erittäin myönteiset henkilökohtaiset ympäristöasenteet eivät ole vielä heijastuneet vastaajien tehtäviin seurassa tai seurojen käytäntöihin, eli asennetason ympäristömyönteisyydellä on hyvin vähäistä vaikutusta seurojen sisäisiin organisaatiokulttuureihin.

Lopuksi myös seurojen edustajilta kysyttiin ovatko he kohdanneet ulkoista tai seuran sisäistä kannustusta tai ohjeistusta huomioidakseen toimintaan liittyvät ympäristövaikutukset. Vastaajista (n=374) 53% koki, ettei seuran sisältä olla kannustettu kyseisiin toimiin ja 35% vastaajista ei osannut vastata kysymykseen. Media, julkinen paine ja kunnat nähtiin jälleen ulkoisen paineen luojina. Hyvin harva kuitenkin (19% vastaajista) koki, että Suomen Palloliitto olisi kannustanut tai ohjeistanut seuroja toimimaan vastuullisemmin.

8.6 Pelaaja-kyselyn vastaukset

Pelaajien vastaajajoukosta 42% oli itse pelaajia ja 58% vastasi kyselyyn pelaajan huoltajana. Tämä tarkoittaa, että vastaajajoukon osalta puhumme jalkapalloa harrastavista perheistä ja käytämme tässä kohtaan yleisnimitystä pelaajakyselyyn vastanneet.

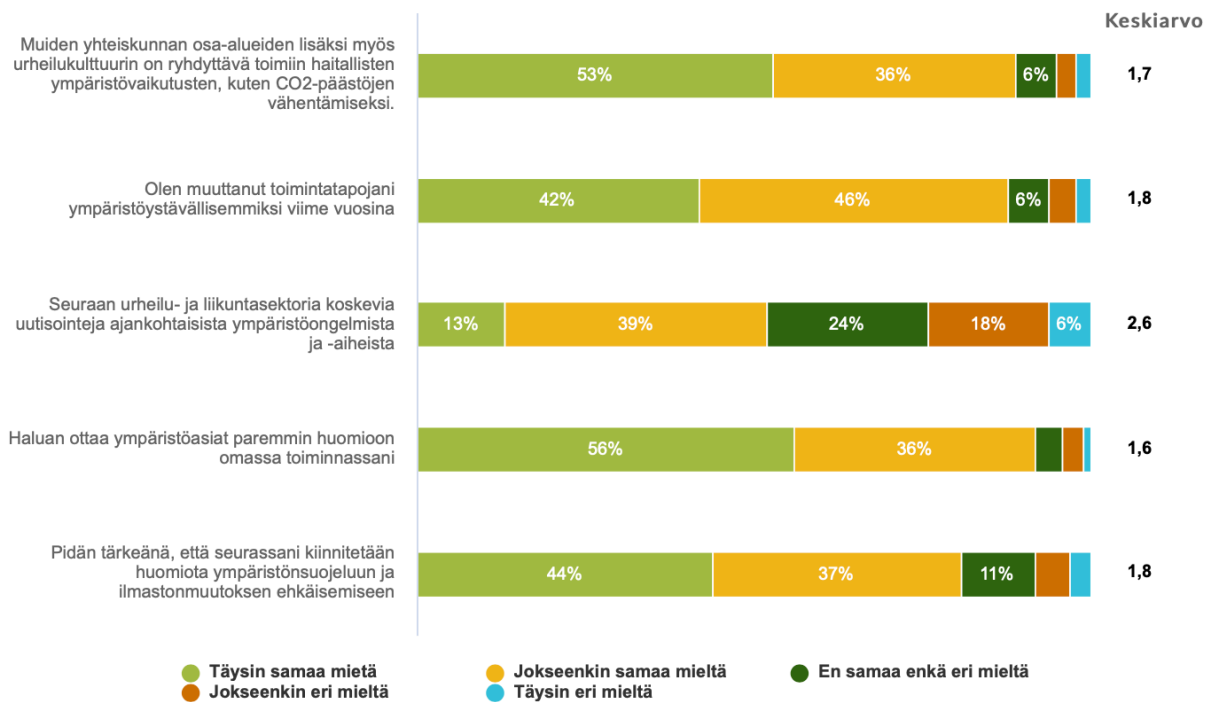
TAULUKKO 14. Ajattelen elämäntapojeni ympäristövaikutuksia sukupuolen suhteen pelaajien kyselyosuus.

Ajattelen elämäntapojeni ympäristövaikutuksia:	Sukupuoli:		Yhteensä n=718
	Nainen	Mies	
Usein	279 65 %	139 48 %	418 58 %
Joskus	137 32 %	119 41 %	256 36 %
Harvoin	9 2 %	26 9 %	35 5 %
En koskaan	2 1 %	6 2 %	8 1 %
En osaa sanoa	1 0 %	0 0	1 0 %

Pelaajakyselyyn vastanneet arvioivat niin ikään heidän henkilökohtaista mielipidettään ympäristöaiheisista väittämistä Likertin 5-portaisella asteikolla. Vastauksissa kysymykseen ”ajattelen elämäntapojeni ympäristövaikutuksia” havaittiin tilastollisesti erittäin merkittävä ($p=0,000$) ero sukupuolen suhteen (ks. Taulukko 14). Vertailussa jätettiin muu sukupuoli pois,

heidän tilastollisesti liian vähäisen määrän vuoksi ($n > 5$). Tämä tulos vaikutti seurojen edustajien tuloksien ohella oleellisesti myös koko kyselytutkimuksen otosjoukon ympäristöasenteiden eroavaisuuteen sukupuolen suhteen. Kaiken kaikkiaan pelaajakyselyyn vastanneiden ympäristöasenteet ovat kuitenkin erittäin myönteisiä, sillä peräti 96% vastaajista ($n = 718$) on ajatellut usein tai joskus elämäntapojensa ympäristövaikutuksia.

Kuten seurojen edustajien kohdalla, myös pelaajakyselyyn vastanneista ($n = 718$) naiset olivat useammin samaa mieltä ympäristöaiheisten väittämien kanssa. Naiset olivat prosentuaalisesti enemmän täysin samaa mieltä väitteen ”muiden yhteiskunnan osa-alueiden lisäksi myös urheilukulttuurin on ryhdyttävä toimiin haitallisten ympäristövaikutusten, kuten CO₂-päästöjen vähentämiseksi” kanssa ja tilastollinen merkitsevyys sukupuolen ja väittämän välillä oli erittäin korkea ($p = 0,000$). Myös väitteiden ”olen muuttanut toimintatapojani ympäristöystävällisemmäksi viime vuosina” ja ”haluan ottaa ympäristöasiat paremmin huomioon omissa työtehtävissäni seurassa” sekä ”pidän tärkeänä, että seurassamme kiinnitetään huomiota ympäristön suojeluun ja ilmaston muutoksen ehkäisemiseen” kohdalla naisten myönteinen ympäristöasenne korostui kaikissa tilastollisesti erittäin merkittävästi (kaikissa $p = 0,000$).

KUVIO 11. Ympäristöaiheiset väittämät pelaajakyselyn vastaukset.

Sukupuolen vaikutuksesta ympäristöaiheisiin väittämiin huolimatta, on kokonaisuudessa pelaajakyselyyn vastanneiden asennoituminen ympäristöön erittäin myönteistä. Vastaajat (n=718) olivat hyvin usein samaa mieltä ympäristöaiheisten väittämien kanssa, mikä näkyy kuvion 11 osoittamissa väittämien alle 2,0 keskiarvoissa. Väite ”Haluan ottaa ympäristöasiat paremmin huomioon omassa toiminnassani” sai keskiarvokseen 1,58, mikä kertoo erittäin korkeasta samanmielisyydestä väitteen kanssa. Pelaajakyselyyn vastanneilta ei kysytty seurojen ympäristötoimista, koska kyselyssä ei voitu olettaa pelaajien tietävän seurojen toimenpiteitä, eikä kaikkien pelaajien ja huoltajien voitu olettaa olevan aktiivisesti seuratoiminnassa mukana. Tämän vuoksi vertailua henkilökohtaisen ympäristösuhteen ja seuratoiminnan organisaatiokulttuurin ja ympäristötoimien välillä ei voida tehdä.

TAULUKKO 15. Kuinka tärkeänä pidät, että SPL:ssa kiinnitetään huomiota ympäristön suojeluun ja ilmaston muutoksen ehkäisemiseen? Vastaukset sukupuolen suhteen pelaajien kyselyosuudessa.

Kuinka tärkeänä pidät, että SPL:ssa kiinnitetään huomiota ympäristön suojeluun ja ilmaston muutoksen ehkäisemiseen?	Sukupuoli		Yhteensä (n=718)
	Mies	Nainen	
Erittäin tärkeänä	104	204	308
	36 %	48 %	43 %
Tärkeänä	133	182	315
	46 %	42 %	44 %
En kovin tärkeänä	40	33	73
	14 %	8 %	10 %
En lainkaan tärkeänä	11	5	16
	4 %	1 %	2 %
En osaa sanoa	2	4	6
	0 %	1 %	1 %
Yhteensä	290	428	718
	100 %	100 %	100 %

Pelaajakyselyyn vastanneilta kysyttiin niin ikään ”kuinka tärkeänä pidät, että SPL:ssa kiinnitetään huomiota ympäristönsuojeluun ja ilmastonmuutoksen ehkäisemiseen” (ks. Taulukko 15). Vastaajista (n=721) 43% piti aihepiirin sisällyttämistä liiton toimintaan erittäin tärkeänä ja 44% piti tätä tärkeänä. Naisista 48% ja miehistä 36% piti aihepiirin sisällyttämistä SPL:n toimintaan erittäin tärkeänä. Tilastollinen merkitsevyys sukupuolen suhteen oli jälleen erittäin korkea (p=0,001). Vaikka naisten vaikutus tuloksissa oli ilmeinen, suurin enemmistö pelaajakyselyyn vastanneista odottaa ympäristöasioiden sisältyvän SPL:n toimintaan.

Lopuksi pelaajakyselyyn vastanneilta tiedusteltiin heidän tietotaitoansa liiton ympäristöhallinnan tilasta. Monikaan vastaajista ei tiennyt sisältyvätkö ympäristösuojeluun ja kestäväan kehitykseen liittyvät kirjaukset jo nykyiseen liiton strategiaan. Vastaajista (n=721) 70% ei osannut sanoa onko kirjauksia tehty ja 18% uskoi, ettei aihepiiriä löydy strategiasta. Tulokset osoittavat, että pelaajakyselyyn vastanneet toivoisivat ympäristöasioiden sisältyvän liiton toimintaan ja strategiaan linjauksiin, mutta kuitenkin aihepiiristä kiinnostuneet eivät ole välttämättä selvittäneet onko liitto jo sisällyttänyt ympäristöllisiä tavoitteita strategiaan. Tämä voi myös viestiä siitä, ettei SPL:n strategia ole pelaajille ja heidän huoltajilleen tuttu.

8.7 Yhteenveto odotuksista liiton ympäristötyölle

Kaikilta vastaajaryhmiltä kysyttiin kyselyn lopuksi vielä heidän odotuksistaan SPL:n ympäristö- ja kestäväan kehityksen toimille sekä tarjottiin mahdollisuus lisätä vapaasti sanottavaa aiheesta tai kyselystä. Nämä kaksi viimeistä kysymystä olivat avoimia kysymyksiä, joihin vastaajat saivat kirjoittaa vapaasti ajatuksiaan. Odotuksia kartoittava kysymys oli kaikille pakollinen, joten siihen vastasivat kaikki 1148 kyselyvastaajaa ja vapaa sana -kysymykseen tuli lisäksi 298 vastausta. Vastaukset analysoitiin ja luokiteltiin hyödyntäen laadullisia tutkimusmenetelmiä sekä Excel taulukko-ohjelmaa.

Ympäristöodotuksia havainnollistavista vastauksista karsittiin kaikki tyhjät vastaukset, kuten ”ei sanottavaa”, ”ei” ja ”-” pois, ja jäljelle jäi 928 vastausta. Nämä kaikki vastaukset luettiin ja pelkistettiin kuvaamaan virkkeiden ydinsanomaa. Mikäli yhdessä vastauksessa oli useampi temaattisesti erilainen sisältökokonaisuus, jaettiin tällainen vastaus kahdeksi erilliseksi vastaukseksi. Pelkistetyistä vastauksista muodostettiin yhteensä kuusi pääluokkaa, jotka

kuvastavat ympäristöodotuksia. Luokat ja niiden prosentuaaliset jakaumat nähdään taulukosta 16.

TAULUKKO 16. Odotukset SPL:n ympäristö- ja kestävän kehityksen toimille.

Konkreettiset toimenpiteet	Liikenne	Materiaalit	Ohjeistus seuroille	Strategia	Vaikuttaminen ja viestintä	Yht.
103	111	163	183	115	253	928
11 %	12 %	18 %	20 %	12 %	28 %	100 %

Vaikuttaminen ja viestintä nousivat vastauksista suosituimmaksi teemasisällöksi 28 prosentilla. Tähän luokkaan kuului useampi alaluokka, joita olivat liiton antama esimerkki, tutkimustieto, vaikuttaminen ja viestintä. Lopulta nämä kaikki alaluokat yhdistettiin vaikuttamisen ja viestinnän pääluokan alle. Seurat siis toivoivat lajiliiton näyttävän esimerkkiä ja mallia ympäristöasioiden huomioimisessa ja kestävän kehityksen ratkaisuisissa, tarjoavan tutkimuksiin pohjautuvaa faktatietoa jalkapallon erilaisista ympäristöhaitoista, kampanjoivan kestävän kehityksen puolesta, vaikuttavan sidosryhmiin, kuten tavaratoimittajiin ja yhteistyökumppaneihin sekä viestivän avoimesti aihepiiristä. Liitolta toivottiin etenkin aktiivisempaa viestintää useissa vastauksissa, mistä voidaan päätellä, että kiinnostusta ympäristöaiheisille uutisoinneille ja ohjeistuksille löytyy liiton sidosryhmien piiristä. Vastaajat kirjoittivat mm:

”Asia pitää ottaa esille laajalla rintamalla, jotta kaikki palloilijat olisivat tietoisia asiasta ja voisimme seurana vaikuttaa siihen.” - - ”Haluaisin, että SPL muuttaisi toimintaansa kestävämmäksi ja uutisoisi tekemistään toimistaan, koska silloin myös muut urheilujärjestöt ja -tekijät ottaisivat esimerkkiä SPL:n toiminnasta.”

Vaikuttamisesta ja viestinnästä erotettiin kuitenkin viestintään liittyvä luokka ”ohjeistus seuroille”, koska useiden vastauksien ymmärrettiin tarkoitettavan yleisen tiedottavan ja uutisoivan viestinnän sijasta konkreettista ruohonjuuritasolle suunnattua ohjeistusta. SPL:lla ei ole seuroille tai pelaajille suunnattuja kestävän kehityksen tai ympäristötoimiin kannustavia ohjeistuksia, jotka kertoisivat, miten seuratoimijat voisivat ottaa ympäristöasiat huomioon esimerkiksi tapahtumissa. Nyt tällaiselle seuroille suunnatulle ohjeistukselle nähtiin useissa vastauksissa tarve ja tämä pääluokka keräsi 20 % kaikista vastauksista.

”Ohjeistuksia seuratason työhön, miten ja mitä muutoksia suositellaan, mitä olisi mahdollista tehdä. Riittävän yksinkertaista ja seuran jäseniä osallistavaa. Suosituksia miten seurat voivat turnauksissa huomioida ympäristöasiat (mm kierrätys ja materiaalivalinnat).”

Kolmas eniten mainintoja saanut pääluokka oli materiaalit, joka keräsi 18% vastauksista. Materiaaleja käsittelevissä vastauksissa toistuivat etenkin varusteiden kierrättäminen sekä tekonurmikenttien kumirouheen ympäristöystävällisyys. Seuroissa toivottiin kierrätys- ja uusiokäyttövinkkejä vanhoille peliasuille, mikä linkittyy edelliseen kategoriaan eli seuroille tarjottavaan ohjeistukseen. Myös tekonurmikenttien kumirouheesta kaivattiin parempaa tutkimustietoa ja tiedottamista, mikä on yhteydessä viestinnän ja vaikuttamisen pääluokkaan. Materiaalit kategoriaan sisältyi myös henkilökunnan toiveet toimistojen paremmista kierrätysmahdollisuuksista sekä jalkapallotapahtumien lajittelumahdollisuudet.

Neljänneksi suurimmat pääluokat olivat 12 prosenteilla liikenne sekä strategia. Liikenne luokka sisältää aluksi erillisenä omana pääluokkana olleen kilpailujärjestelmän muutoksen, mutta nämä kaksi luokkaa yhdistettiin, koska lopulta odotus molemmissa oli matkustuksesta aiheutuvien hiilidioksidipäästöjen vähentäminen. Perheet ja seurat toivoivat kuitenkin jossain määrin myös systemaattisia muutoksia sarjajärjestelmiin, jotta esimerkiksi nuoret junioripelaajat eivät juotuisi matkustamaan niin paljoa pelien vuoksi. Myös harjoitusten ja jalkapalloseurien toivottiin olevan lähempänä. Liikenteeseen liittyviin odotuksiin kirjattiin myös joukkueiden julkisen liikenteen hyödyntämisestä, maajoukkueiden lentomatkustamisesta sekä katsojien yksilöautoilusta ottelutapahtumiin.

Strategia pääluokan alle listattiin kaikki päätöksentekoon ja jokapäiväiseen tekemiseen liittyvät odotukset, joilla viitattiin myös organisaatiokulttuurin muuttamiseen. Tällaisia olivat mm: *SPL:n tulisi laatia ympäristöstrategia ja ohjeistaa aktiivisesti seuroja. Mainoskampanjoilla voi pyrkiä tekemään ympäristönsuojelusta lasten ja pelaajien silmissä "muodikasta" ja "coolia".* -- *"Tänä päivänä jokaisen tahon tulisi miettiä mahdollisuuksiaan vaikuttaa, koska pienistä puroista kasvaa iso meri. SPL:n olisi hyvä kirjata yhteisiä tavoitteita ja toimia, mikä ohjaisi myös seuratasen toimintaa yhteiseen suuntaan."* Vastauksista välittyi ymmärrys siitä, että kestävä kehityksen toimet vaativat johtotason sitoutumista ja julkilausuttuja tavoitteita, joihin myös koko jalkapalloseura sitoutuu. Strategiaan liittyvät odotukset ovat etenkin SPL:n johdolle myönteinen palaute, jotka nyt tietävät, että ympäristömyönteisille strategiatason linjauksille on jalkapalloseurassa hyväksyntää.

Viimeinen pääluokka 10 prosentilla on konkreettiset toimenpiteet, johon kategorisoitiin kaikki yleiseen aktiivisuuteen, ratkaisujen löytämiseen ja nopeaan toimimiseen liittyvät vastaukset. Näitä olivat esimerkiksi: *"Toimien tulisi olla jokaiselle helposti toteutettavissa ja niiden tulisi lähteä ihan pienistäkin asioista."* – *"Jotain todella konkreettista, näkyvää. Sen ei tarvitse olla mikään iso juttu, pienellä asiallakin kun saa monta ihmistä toimimaan niin näkyvyyttä tulee."*

Luokan vastauksista välittyi jonkinasteinen ahdistus ja epätoivo ympäristötoimien hitaudesta ja todellisten toimenpiteiden puuttumisesta. Harvassa näistä vastauksista kuitenkin osattiin kertoa mitä tällaiset konkreettiset toimenpiteet voisivat lopulta olla.

Eri vastaajajoukkojen eli henkilökunnan, luottamushenkilöiden, seurojen edustajien ja pelaajien ympäristöodotukset liittoa kohtaan poikkesivat hieman toisistaan. Vastaajajoukkokohtaisesti tarkasteltuna vastauksista välittyi vastaajan tausta ja konteksti mitä kautta hän asettaa SPL:n toimille odotuksia. Esimerkiksi henkilökunnan vastauksista välittyi organisaation sisäinen asiantuntemus ja vastaukset käsittelevätkin muita enemmän strategiaa ja päätöksentekoa. Eräs henkilökunnan edustaja on muun muassa kirjoittanut: *”Toivon, että jatkossa aihe sisältyy strategiaan ja se poikkileikkaa läpi toimintojen. Aiheen ei tule olla yksittäisen henkilön vastuulla ja henkilösidonnainen vaan se tulisi sisältyä jatkossa vahvasti rakenteisiin sekä toimintakulttuuriin.*” Seurojen vastauksissa sen sijaan korostuvat tiedottamisen, vaikuttamisen, esimerkin ja ohjeistuksien odotukset. Pelaajat ja heidän huoltajansa odottavat taas muita ryhmiä enemmän liikenteeseen ja materiaalien kulutukseen liittyviä ratkaisuja sekä painottavat konkreettisia toimenpiteitä. Pelaajakyselyyn vastanneet odottavat hieman muita enemmän myös selvityksiä tekonurmikenttien kumirouheen terveys- ja ympäristövaikutuksista.

Tähän tutkimukseen luodun luokittelun lisäksi kaikki vastaukset luokiteltiin valmiilla luokittelulla, jolla on jäsennetty myös kuntien liikuntapalveluista vastaavien yksiköiden ympäristöhallinnan toimenpiteitä. Kategoriat tässä luokittelussa olivat: investoinnit ympäristönsuojeluun, materiaalivirtojen väheneminen, operatiivinen ympäristöjohtaminen ja ympäristöasioihin liittyvä viestintä. (Simula 2018.) Tämän kategorisoinnin mukaan vastaukset jakautuivat seuraavasti:

TAULUKKO 17. Odotukset SPL:n ympäristö- ja kestävän kehityksen toimille.

Investoinnin ympäristönsuojeluun	Materiaalivirtojen väheneminen	Operatiivinen ympäristöjohtaminen	Ympäristöasioihin liittyvä viestintä	Yht.
0	255	237	436	928
0 %	27 %	26 %	47 %	100

Taulukosta 17 näkyvän luokittelun mukaan ympäristöasioihin liittyvä viestintä on nyt selkeästi suurin pääluokka 47 prosentilla. Havainto vahvistaa myös edellisen kategorian paikkaansa pitävyyttä, missä siinäkin viestintä ja vaikuttaminen olivat vastauksien suosituin teema. Operatiivinen ympäristöjohtaminen on saanut puolestaan 26 % vastauksista. Operatiivinen ympäristöjohtaminen nähdään tässä organisaation ympäristösuorituskyvyn kategoriassa vaikuttavana ja pitkäjänteisenä ympäristöhallinnan keinona, joka sisältää organisaation rakenteellisen muutoksen ja uudelleen organisoitumisen. Materiaalivirtojen vähentäminen on useimman urheiluorganisaation yleisin ympäristöhallinnan toimenpide ja sen prosentuaalinen osuus tämänkin kysymyksen vastauksista on 27 %. Materiaalivirtojen vähentämisellä tarkoitetaan esimerkiksi energian, veden ja kemikaalien kulutuksen pienentämistä. Ympäristönsuojeluun investoimisella viitataan puolestaan materiaalivirtoja pienentävien teknologisten ratkaisujen hankintaan. Rakennusten ja muiden liikuntapaikkojen energian- ja vedenkulutusta pienentävien teknologioiden hankkiminen ja käyttöönottoaminen peruskorjausten yhteydessä on esimerkki tyypillisestä ympäristöinvestoinnista. Tämän tutkimuksen vastuksista ei kuitenkaan noussut yhtään odotusta ympäristönsuojelun

investoinneista. Tyypillisesti seurat ja lajiliitot eivät omista liikuntapaikkoja tai niiden ylläpitokalustoa, mikä selittää tämän luokan vastauksien puuttumista.

Lopuksi kaikki SPL:n kestävän kehityksen ja ympäristötoimintaan liittyvät odotukset jaoteltiin vielä oletetun vastuutahon mukaan ratkaisuihin seuroissa ja ratkaisuihin Suomen Palloliitossa. Kaikista vastauksista löydettyistä teemoista ainoastaan liikenteen ja materiaalivirtojen vähentämiseen voidaan vaikuttaa suoraan seurojen toiminnoissa vaikkakin näihinkin toivottaisiin liiton panosta mm. ohjeistuksien muodossa. Muut kestävän kehityksen ja ympäristötoimintaan liittyvät odotukset kohdistuvat suoraan liiton toimintatapojen muuttamiseen ja ympäristöhallinnan kehittämiseen. Tämän kategorisoinnin tarkoituksena on havainnollistaa edelleen, millaisia odotuksia seurojen edustajat sekä pelaajakyselyyn vastanneet odottavat SPL:lta ja mitkä toimet ovat puolestaan seurojen omissa käsissä.

TAULUKKO 18. Odotukset SPL:n ympäristö- ja kestävän kehityksen toimille vastuutahon mukaan.

Ratkaisut seuroissa	Ratkaisut SPL:ssa
Liikenne	Esimerkkinä toimiminen
Materiaalit	Kilpailujärjestelmän muutos
	Konkreettiset toimenpiteet
	Ohjeistus seuroille
	Strategia ja päätöksenteko
	Tutkimustieto
	Vaikuttaminen
	Viestintä
yht. 255	yht. 673

Jalkapalloperheen odotuksia kartoittava avoin kysymys tarjoaa paljon erittäin tärkeää materiaalia ja palautetta liiton johdolle sekä eri toimintojen käyttöön. Samalla se antaa täsmennetyt vastauksen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, joka kuului: Millaiset ovat Suomen Palloliiton henkilökunnan, luottamushenkilöiden, seurojen edustajien ja pelaajien ympäristöasenteet ja odotukset liiton ympäristötyölle? Sen sijaan kyselytutkimuksen viimeisestä osiosta, vapaa sana, ei löytynyt tutkimukselle keskeisiä lisäyksiä tai huomioita ja siihen tulleet vastaukset jätettiin tässä kohtaan tarkemmin analysoimatta.

9 POHDINNAT

Ennen tutkimuksen aloittamista Palloliitto oli jo sisällyttänyt kestävän kehityksen teemoja strategiaan sekä muihin ohjaaviin asiakirjoihin. Kestävällä kehityksellä oli oma kohtansa Palloliiton viimeisessä toimintasuunnitelmassa sekä välilehti liiton verkkosivuilla ja SPL oli organisaationa tehnyt kolme yhteiskuntasitoumusta. Aihepiirien aikaisempien tutkimustulosten pohjalta asetettiin kuitenkin hypoteesiksi, etteivät myönteiset ympäristöasenteet näkyisi vielä toiminnan tasolla ja ettei kestävä kehitys ja ympäristöhallinta ulottuisi vielä SPL:n henkilökunnan organisaatiokulttuuriin. Hypoteesia lähdettiin testaamaan jalkapalloperheen ympäristöasenteita kartoittavassa empiirisessä tutkimuksessa.

Tuloksien mukaan kaikkien vastaajaryhmien ympäristöasenteet olivat korostuneen ympäristömyönteisiä ja peräti 94% kaikista vastaajista ajatteli usein tai joskus omia ympäristövaikutuksiaan. Seurojen edustajien ja pelaajakyselyyn vastanneiden ympäristöhuoli oli vielä hieman korkeampaa verrattuna liiton henkilökuntaan ja luottamushenkilöihin. Vastaajaryhmiä edelleen vertaillen liiton luottamushenkilöiden ympäristöasenteet näyttäytyivät hieman muita ryhmiä kielteisempinä. Näiden tutkimustulosten avulla pystyttiin vastaamaan kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen onnistuneesti. Vaikka tutkimustulokset eivät olleet koko perusjoukkoa edustavia, osoittivat ne, että aihepiiri koetaan tärkeäksi jalkapalloperheessä. Lisäksi selkeästi suurin osa sidosryhmien vastaajista piti tärkeänä, että SPL:ssa kiinnitetään huomiota ympäristönsuojeluun ja ilmaston muutoksen ehkäisemiseen tulevaisuudessa ja odottaa liitolta toimia ympäristöasioissa. Niin ikään ympäristötoimia odotetaan myös seuratasolla.

Tutkimustulokset vahvistavat aikaisempia ympäristöasennetutkimuksia, joiden mukaan suomalaisten ympäristötietoisuus ja -myönteisyys on varsin korkealla tasolla ja vakiintuneet lähes sosiaalisiksi normiksi (Lybäck 2002; Akgül ym. 2017; Hirvonen & Vanhatalo 2018; Vantaan kaupunki 2018; Ilmastotunteet 2019). Lisäksi nyt tehty tutkimus vahvistaa Ilmastotunteet (2019) sekä Akgül ym. (2017) tutkimustuloksia, joiden mukaan naisten ympäristöasenteet ovat miehiä ympäristömyönteisempiä. Tutkimus on myös erittäin hyvin linjassa tuoreen LIFE TACKLE -projektin kansainvälisen tutkimuksen kanssa, jossa niin ikään havaittiin jalkapallofanien ympäristötietoisuuden olevan erittäin korkealla tasolla ja kannattajien arvojen olevan ympäristömyönteisiä (Daddi ym. 2020).

Sen sijaan tämän kyselytutkimuksen vastausten perusteella ei voida tehdä johtopäätöksiä SPL:n henkilökunnan vastaanottavaisuudesta konkreettisille ympäristötoimille ja uudistuksille. Vaikka vastaajien asenneilmapiiri oli hyvin ympäristömyönteinen, ovat aikaisemmat tutkimustulokset osoittaneet, etteivät ympäristömyönteiset arvot ja asenteet välttämättä heijastu toiminnan tasolle (Lybäck 2002; Lankinen 2005; Ojala 2008; Casper & Pfahl 2012; Potteiger ym. 2017; Hirvonen & Vanhatalo 2018; Vantaan kaupunki 2018; Daddi ym. 2020). Tässäkään tutkimuksessa ei löydetty merkittäviä korrelaatioita ympäristömyönteisten asenteiden ja ympäristötoimien välillä.

Yleisesti ympäristöpolitiikkaa edistetään kouluttamalla sekä valistamalla ihmisiä ja tiedolla voidaan vaikuttaa myös yksilöiden ympäristöasenteisiin. Tavoitteena olisi herättää sopivasti ympäristöhuolta, jotta henkilökunta alkaisi oma-aloitteisesti tekemään yhä ympäristömyönteisempiä päätöksiä. Paras ympäristöinvestointi olisikin tässä tilanteessa investointi henkilökunnan ympäristötietoisuuden lisäämiseen koulutuksen avulla. Tutkimustulokset osoittavat suurimman osan työntekijöistä ymmärtäneen ympäristöongelmien globaalin merkityksen ja jalkapallon aseman niiden ehkäisyssä. Sen sijaan liiton ympäristötoimet, ympäristöhallintaa edistävät toimenpiteet sekä organisaation sisäinen

roolijako kestävän kehityksen aihealueen vastuissa, olivat henkilökunnalle vielä hieman epäselviä. Henkilökunnalle suunnatussa ympäristökoulutuksessa voitaisiin täten keskittyä jalkapallon ympäristökysymyksiin sekä työyhteisön konkreettisiin ympäristöasioihin, kuten eri toimijoiden, tapahtumien ja työtehtävien ympäristönäkökulmiin. Myös henkilökunta itse toivoi aihepiirin koulutusta sekä myös esimiesten ohjausta ja vapautta kehittää omaan työskentelyä. Täten mahdollisessa koulutuksessa olisi tärkeää käydä läpi työyhteisön vastuualueet, jotta kaikki organisaatiossa tietäisivät keneltä kysyä jatkossa neuvoa kestävän kehityksen asioissa. Tulevaisuudessa ympäristöteemat, kuten toimistotyöskentelyn kestävät toimintatavat, olisi hyvä integroida suoraan uusien työntekijöiden perehdytykseen sekä kehityskeskusteluihin.

Tutkimustulokset osoittivat ettei Suomen Palloliiton henkilökunnan puheissa juuri esiinny ympäristöaiheita. Tulosten mukaan kestävän kehityksen teemat eivät tulleet esille kokouksissa, virallisissa keskusteluissa, koulutuksissa tai sidosryhmäkeskusteluissa, mikä puolestaan voi asettaa paineita keskustella näistä teemoista epävirallisissa yhteyksissä. Ympäristöaiheisen keskustelukulttuurin, toisin sanoen organisaatiokulttuurin verbaalisten ilmenemismuotojen, vähäisyys puoltaa sitä johtopäätöstä, ettei ympäristöasioiden hallinta ole vielä ulottunut täysin liiton henkilökunnan organisaatiokulttuuriin. Tätä johtopäätöstä tukee myös organisaatiokulttuurin fyysisten ilmenemismuotojen kuten kierrätyspisteiden puuttuminen ja ympäristömyönteisten arvojen vähäinen näkyminen konkreettisesti toiminnassa. Ympäristökysymyksien merkitys ymmärretään siis hyvin yksilötasolla, mutta se ei näyttäydy vielä organisaation tasolla. Näiden empiiristen löydösten avulla voidaan vastata kolmanteen tutkimuskysymykseen seuraavasti: Tämän tutkimuksen perusteella ei voida osoittaa ympäristöhallinnan ulottuneen vielä SPL:n henkilökunnan organisaatiokulttuuriin. Vastaaviin johtopäätöksiin on tultu myös aikaisemmissa liikuntaorganisaatioiden ympäristöhallintaa kartoittavissa tutkimuksissa (Simula ym. 2015; Puska 2015).

Kuten teoriaosiossa todettiin, organisaatiokulttuurin muutosprosessi hyötyisi samanaikaisesta organisaation rakenteellisesta muutoksesta. Kun fyysiset rakenteet, tiimit, toimipisteet ja työtehtävät muuttuvat, olisi helpompi samalla omaksua myös uudenlainen toimintakulttuuri ja tapa tehdä töitä ympäristönäkökulmat huomioiden. Koska Suomen Palloliitossa on vuodesta 2020 otettu käyttöön uusi palvelu- ja hallintomalliuudistuksen Seurojen Palloliiton mukainen organisaatorakenne, olisi aika ympäristöhallinnan kehittämiseksi ja organisaatiokulttuurin muutokselle mitä otollisin. Ensi askelia liiton uuden organisaation ympäristöhallinnan kehittämiseksi otettiin heti ympäristöasenteita kartoittavan kyselyn jälkeen, kun SPL:n organisaation henkilöstömanuaaliin lisättiin ohjeistus ympäristöystävällisestä työskentelystä ja samalla toimistoon tilattiin kierrätysastiat. Kehitystä kuitenkin jarrutti keväällä 2020 puhjennut koronaepidemia, joka pakotti liiton keskittymään ydintekemiseensä: jalkapallon ja futsalin harrastusmahdollisuuksien turvaamiseen.

Tutkimuksen mukaan jalkapallon U19 EM-karsinta Ekokompassi tapahtumassa mukana olleiden ympäristöasenteet ja -toimet eivät erottuneet muusta vastaajajoukosta erillisenä ryhmänä, eikä heidän voida olettaa toimivan niin kutsuttuina muutosagentteina organisaatiossa. Vaikka tutkimustuloksissa havaittiin vähäinen korrelaatio materiaalikuluja vähentävien sekä liiton sidosryhmiä ympäristötoimiin opastavien välillä, voidaan olettaa, ettei Suomen Palloliitossa työskentele tällä hetkellä organisaation sisäisen muutosprosessin koordinoijia, joiden ympäristöasenteet ja -toimijuus olisivat muista poikkeavaa. Tiedettävästi myös tutkimuksen toteutuksessa tutkijaa auttanut SPL:n kehityspäällikkö on siirtynyt liiton palveluksesta muihin tehtäviin, jolloin kestävän kehityksen ja ympäristötyön vastualueet ovat jääneet vaille nimettyä tekijää. Ympäristöasioista vastaavan tehtävä on organisaation murrosvaiheessa hyvin ongelmallinen, kun hän joutuu usein haastamaan vallitsevaa organisaatiokulttuuria ja totuttuja toimintatapoja, ja hänen ehdotuksensa voidaan siksi kokea negatiiviseksi. Tällöin kaikkien ympäristötoimien on myös vaarana henkilöityä yhteen

työntekijään, ja mikäli hänen työasemansa ei ole tarpeeksi korkea, voi hänen olla vaikea saada asiaansa kuuluviin.

Jotta tilanteelta voitaisiin välttyä ja saadaan muutoksia aikaiseksi koko organisaatiossa, olisi perusteltua nimetä organisaatiorakenteita poikkileikkaava kestävä kehityksen toimikunta tai ympäristöverkosto, jossa olisi jäseniä liiton kaikista toiminnoista. Myös kunnallisella puolella toteutettu ekotukitoimintamalli voi olla toimiva tapa levittää ympäristöhallintaa horisontaalisesti organisaation sisällä. Tämän kyselyn kautta kiinnostuksensa liiton ympäristötyön kehittämiseen ilmoittautui 15 työntekijää.

Kuten aikaisemmin on esitelty, vaikuttaa organisaation toimintaympäristö ja ympäristön asettamat muutospainet organisaation toimintaan. Tämän vuoksi tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää myös seurojen edustajien ja pelaajien mielipiteitä ja odotuksia Suomen Palloliiton ympäristötyölle. Tutkimustuloksia arvioidessa tulee kuitenkin huomioida, että ympäristöaiheiseen kyselyyn vastaa todennäköisemmin aihepiiristä yleisesti kiinnostuneet henkilöt, jonka vuoksi tuloksista ei voida tehdä koko perusjoukkoa koskevia johtopäätöksiä. Voidaan kuitenkin todeta, että tähän tutkimukseen vastanneet sidosryhmien edustajat olisivat erittäin vastaanottavaisia ympäristöaiheiselle tutkimukselle ja viestinnälle.

Tutkimuksen mukaan useimmat seurat olivat kehittäneet toimintaansa ympäristöystävälliseen suuntaan tietämättään. Seurat ilmoittivat, etteivät ole kehittäneet toimintaansa ympäristöystävälliseen suuntaan mutta kuitenkin myöhemmin vastasivat toteuttavansa useimpia ympäristömyönteisiä käytänteitä. Voidaankin päätellä, että muun muassa kimpakyydit ja varusteiden kierrättäminen ovat vakiintuneet seurojen toimintaan niin, ettei niitä edes tunnisteta ympäristötoimiksi. Lisäksi tämä tutkimus osoitti, että seurojen edustajien vastaajista 84% piti tärkeänä tai erittäin tärkeänä että SPL:ssa kiinnitetään huomiota ympäristönsuojeluun. Tulos on lähes identtinen kansainvälisen LIFE TACKLE -projektin

tutkimuksen kanssa, jonka mukaan 86% italialaisista ja ruotsalaista jalkapallokannattajista pitää tärkeänä että jalkapallossa huolehditaan ympäristönsuojelusta (Daddi ym. 2020).

Vaikka tapahtumat ovat ympäristötoiminnan merkittävimpiä alustoja suuremmille liikunta-alan organisaatioille ja lajiliitoille, seurat sen sijaan kokevat etenkin junioripelaajien turnaukset ja tapahtumat haasteellisiksi alustoiksi huomioida ympäristönäkökulmia. Tämän vuoksi suurin osa seuroista toivoi Suomen Palloliitolta entistä enemmän ohjeita, vinkkejä ja viestintää aiheesta. Tämän tutkimustuloksen myötä SPL:ssa on alettu työstämään ympäristöystävällisen harrastamisen manuaalia, jossa voitaisiin antaa konkreettisia ohjeita seuroille kestävämmän jalkapallon mahdollistamiseksi. Lajispesifin ohjeistuksen idea tuli tutkijalta itseltään, joka huomasi, etteivät seurojen edustajat tai pelaajakyselyyn vastanneet olleet tutustuneet Olympiakomitean lanseeraamaan Keke-koutsiin.

Voidaan kuitenkin arvella, ettei seurojen edustajien korkea ympäristöhuoli ja -tietoisuus näy vielä kaikissa toiminnan tasoissa, eikä seuroihin ole muodostunut ympäristömyönteistä organisaatiokulttuuria. Seuroissa ei ole keskusteltu kestävästä aihepiireistä eikä ilmapiiri ole vielä ympäristötoimiin suuresti kannustava. Tämä kävi ilmi myös pelaajakyselyyn vastanneiden huoltajien vastauksista. Eräs huolestunut vanhempi kirjoitti:

”Ärsyttää kun lapselleni oli toinen pelaaja sanonut että ostatteko nappikset käytettynä. Että teillä ei ole varaa uusiin. Kertoo siitä että Suomessa jalkapalloseurat eivät ota mitään kannustavaa kantaa kierrätykseen. Siis oikeasti!! :(”

Edellä kuvattu vastaus havainnollistaa erittäin hyvin sen, että ympäristömyönteisissä toimissa on konkreettisten tekojen lisäksi kyse myös organisaatiokulttuurin ja asenneilmapiirin muutoksesta. Arvot määrittävät mitä yhteisössä pidetään yleisesti tärkeänä ja tässä tapauksessa uudet jalkapallovarusteet näyttäytyvät vielä nuorten perusolettamuksena. Ympäristöystävälliset

toimet kuten kierrätys olisi hyvä perustella mahdollisimman selkeästi myös pelaajille, jotta todella havainnollistetaan miksi kestävät toimenpiteet kannattavat.

Asenneilmapiirin muutoksessa Suomen Palloliiton alullepaneva rooli voi olla erityisen tärkeä. Nuoret pelaajat seuraavat esikuviansa, nimekkäiden maajoukkuepelaajien, esimerkkiä ja seuroissa odotetaan yhteisiä ohjeistuksia ja velvoitteita. Myös kirjallisuuskatsaus ja Euroopan komission rahoittama LIFE TACKLE -projektin tutkimus tukivat sitä ajatusta, että jalkapallolla olisi suosionsa ja asemansa ansiosta mahdollisuus vaikuttaa suurten ihmisjoukkojen elämään, toimia esimerkkinä muulle yhteiskunnalle ja auttaa normalisoimaan kestäviä käytänteitä. Urheilun yhteiskuntavastuuseen kuuluukin ympäristösuojelun ja kestävän kehityksen tietoisuuden kasvattaminen ja Suomen Palloliitto on keskusorganisaationa vastuussa lajin koulutuksista, viestinnästä ja tiedottamisesta. SPL on sitoutunut Urheiluyhteisön vastuullisuusohjelmaan, jonka integroimista seuratyöskentelyyn se käynnistää tulevana vuotena. Askelmerkkejä kohti kestävämpää jalkapalloharrastamista on havaittavissa, mutta asenneilmapiirin muutos tapahtuu vasta pitkäjänteisen ja säännöllisen työn jälkijunassa.

9.1 Jatkotutkimusehdotukset

Ihmisten asenteet ja arvostukset saadaan selville vain empiirisen tutkimuksen avulla, sillä arvot eivät välttämättä näy tekoina. Ympäristötekoja ja -asenteita kartoittavien tutkimuksien tulokset voivat olla ristiriitaisia. Ne paljastavat ihmisten toiveisiin ja elämäntapoihin sisältyvän itsepintaisia jännitteitä. (Oksanen 2012, 96-98.) Täten tämän tutkimuksen tulosten perusteella ei voida tehdä suoraviivaisesti johtopäätöksiä Suomen Palloliiton ympäristöhallinnan kokonaistilasta. Mikäli ympäristöjohtaminen määritellään organisaation toiminnasta aiheutuvien ympäristövaikutuksien hallinnaksi, joka on kytketty osaksi organisaation johtamista sekä jokapäiväistä toimintaa (Kippi-Edlund 2006, 118), on tällainen toiminta vasta muovaantumassa liikunta- ja urheiluorganisaatioissa (Tuomela 2020, Simula ym. 2016).

Ympäristötietoisuuden tason mittaaminen voi kuitenkin olla ensimmäinen askel prosessille, jonka tavoitteena on saada ihmisissä aikaan positiivinen käyttäytymismuutos (Daddi ym. 2020). Parhaassa tapauksessa tämän tutkimuksen teettäminen voi havainnollistaa vastaajille heidän henkilökohtaista asennoitumistaan ympäristöasioihin ja herätellä kognitiivista dissonanssia, eli toisin sanoen muokata vastaajien käytöstä vastaamaan nyt esille tuotuja arvoja ja asenteita.

Tämä tutkimus osoittaa, että asennetasolla jalkapallotoimijat olisivat vastaanottavaisia kattavammille ympäristötoimille. Kyselyn ulkopuolelle jäivät kuitenkin ammattijalkapalloilijat ja A-maajoukkueiden pelaajat, joiden ympäristövaikutukset välttämättömän matkustamisen sekä suurien tapahtumien ovat mahdollisesti jalkapalloperheen suurimmat. Jatkotutkimuksena olisikin mielekästä selvittää, miten ammatikseen jalkapalloa pelaavat urheilijat suhtautuvat jalkapallon ympäristöpäästöihin ja ympäristönsuojelullisiin toimenpiteisiin. Useat jalkapallopelaajat ovat tuoneet julkisuuteen heidän henkilökohtaisia ympäristöasenteitaan ja ovat olleet mukana kestävästä kehitystä tukevissa kampanjoissa, mikä puoltaisi sitä hypoteesia, että ammattijalkapalloilijat suhtautuvat ympäristöön varsin myönteisesti.

Muista lajeista poiketen jalkapallon saralla voidaan arvioida lajin yhteiskunnallista arvoa rahassa. Suomen Palloliitto edistää monipuolisesti sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä ja UEFA SROI -mallinnuksen mukaan suomalaisen jalkapallon harrastamisen arvo terveys-, sosiaali- ja taloushyötyinä onkin yhteiskunnallemme vuosittain 770 miljoonaa euroa (Palloliitto 2020g). Näiden mittavien yhteiskunnallisten hyötynäkökulmien rinnalla voi olla perustellusti vaikea lähestyä ekologisen kestävyuden ja ympäristöpolitiikan asettamia velvoitteita ja tavoitteita.

Yhteiskunnallisen arvon ohella tulevaisuudessa voisi olla perusteltua selvittää jalkapallon ympäristö- ja ilmastovaikutukset niin kansallisesti kuin globaalillakin tasolla, sillä alati välineellistyvämpi ja standardisoidumpi harrastuskulttuuri asettaa paineita lajin kestävyydelle.

Tämän tyylinen tutkimus voitaisiin toteuttaa yhdessä tapahtumassa, seuratasolla tai kootusti liiton koko toiminta huomioon ottaen, mutta se vaatisi eri tieteenalojen yhdistämistä. Oman lajin ja toimintansa hiilijalanjälkeä on kattavasti selvitetty esimerkiksi SM-liigassa osana liigan ympäristöohjelman rakentamista. Nyt LUT-yliopisto sekä Helsingin yliopisto ovat yhdessä käynnistämässä ”Kasvihuonepäästöt nuorten urheiluharrastuksessa ja vaihtoehtoiset mahdollisuudet niiden vähentämiseksi” tutkimushanketta, johon haetaan Opetus- ja kulttuuriministeriön määrärahaa. Myös Suomen Palloliitto on alustavasti usean muun lajiliiton tavoin ilmoittanut kiinnostuksensa osallistua projektiin.

Tutkimusprojektiin osallistuminen olisi erittäin perusteltua, sillä se toisi konkreettista tietoa jalkapallotoiminnan ympäristöhaitoista, mitkä yhdessä nyt toteutetun asennetutkimuksen kanssa tarjoaisi hyvän pohjan SPL:n ympäristöohjelman suunnittelemiselle. Tulevien vuosien valtionapukriteerit tulevat uudistumaan, tuoden kehityksen näkökulman osaksi liikuntaa edistävien järjestöjen arviointia. Vuotta 2022 koskevassa haussa kaikilta lajiliitoilta tullaankin edellyttämään ympäristöohjelmaa. SPL:n ympäristöohjelman lanseeraamisen, sekä Urheiluyhteisön vastuullisuusohjelman täytäntöönpanon jälkeen, voitaisiin uusia ympäristöasenteita selvittävä tutkimus, jotta saataisiin vertailutietoa asenneilmapiirin muutoksesta ja uusien toimenpiteiden vaikutuksesta organisaatiokulttuuriin.

9.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen reliabiliteetti kertoo tutkimuksen toistettavuudesta eli saadaanko sama tulos, vaikka tutkimus toistetaan jonkun toisen toimesta (Vilkkä 2014, 149; Mestämuuronen 2011, 74). Tämän tutkimuksen reliabiliteettia heikentää matala vastausprosentti suhteessa koko perusjoukkoon. Myöskään kaikki vastaajajoukot eivät ole edustavia, mistä viestii muun muassa korkeakoulutettujen suhteellisen korkea määrä verrattuna koko perusjoukkoon. Toisaalta esimerkiksi luottamushenkilöiden vastausprosentti on erittäin korkea, ja tämän vastaajajoukon

tuloksista voidaan tehdä yleistyksiä vastaamaan koko ko. perusjoukkoa. Vastauksien analysoinnissa tuleekin olla harkinnanvarainen jokaisen vastaajajoukon kohdalla.

Reliabiliteettiin vaikuttaa olennaisesti myös tutkimusprosessin huolellisuus, eli se kuinka huolellisesti havaintoyksikköjen kaikkia muuttujia koskevat tiedot ovat syötetty ja millaisia mittausvirheitä tutkimukseen mahdollisesti sisältyy (Vilka 2014, 150; Metsämuuronen 2011, 74). Tutkimus toteutettiin verkkopohjaisella Webropol 3.0 -ohjelmalla, jonka vuoksi välttyttiin tuloksien litteroinnilta tai manuaaliselta syötöltä. Lisäksi ohjelma laski automaattisesti tutkimuksen päätyttyä raportteja, joista pystyi tarkastelemaan keskeisiä sijaintilukuja. Automaattinen ohjelma näin saattoi parantaa tutkimuksen luotettavuutta ja toistettavuutta.

Tutkimuksen sisäisellä validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen kykyä mitata sitä, mitä tutkimuksessa oli tarkoitus mitata (Metsämuuronen 2011, 65; Vilka 2014, 150). Tässä tutkimuksessa onnistuttiin hyvin operationalisoimaan teoreettiset käsitteet arkikielelle SPL:n kehityspäällikön tuella. Toisaalta sisäistä validiteettia heikensi kysymysten sisällölliset ja muodolliset virheet. Kysymyslomake suunniteltiin nopealla aikataululla, ja vaikka asetettujen kysymysten vastausvaihtoehdot ja asteikot toimivat odotetulla tavalla, huomattiin joidenkin mittareiden olevan tutkimuskysymysten kannalta epärelevantteja. Mielenkiintoista olisi ollut esimerkiksi pyytää vastaajia arvioimaan pitävätkö he ympäristötoimia edelleen tärkeinä, mikäli se tarkoittaisi resurssien leikkauksia muusta jalkapallon kehitystoiminnasta, kuten vaikka olosuhteista. Usein ihmiset pitävät kestäväen kehityksen toimia tärkeänä ajatuksen tasolla, mutta konkreettinen toiminta ja siihen liittyvät uhraukset jäävät käsittelemättä.

Kyselylomakkeeseen valittujen mittareiden olisi pitänyt myös olla paremmin vertailtavissa keskenään eri vastaajajoukkojen kesken, sillä nyt kysely jakautui neljäksi hieman erilliseksi kokonaisuudeksi. Kyselylomaketta ei myöskään esitestattu, eli sitä ei lähetetty koeryhmälle vastattavaksi. Kaikki kerätty materiaali on kuitenkin hyödyllistä tietoa kohdeorganisaatiolle ja

mahdollistaa tulosten hyödyntämisen ja soveltamisen liiton käytäntöön tämän tutkimuksen ulkopuolella.

Eräs sisäiseen validiteettiin vaikuttava ongelma on myös avointen vastausten arvioiminen (Mestämuuronen 2011, 128). Tutkimukseen sisältyi kaksi avointa kysymystä, joihin vastasivat kaikki 1148 vastaajaa. Vastaukset analysoitiin kvalitatiivista sisällönanalyysiä ja luokittelua hyödyntäen. Luokat eli kategoriat syntyivät teoriaohjautuvasti, eli ne kuvastivat avoimien vastausten ydinsanomiamia, jotka tulkittiin aiemman lukeneisuuden perusteella. Luokittelu ja pelkistely ovat kuitenkin metodeja, jotka ovat aina tutkijasta riippuvaisia. Tässä tutkijan lukeneisuus muodosti merkittävän luotettavuusarvion, sillä joku toinen tutkija olisi voinut päätyä erilaiseen asiakokonaisuuksien joukkoon ja rajata vastaukset eri kategorioiden alle. Aineiston rajaaminen oli siis tutkijan oman tulkinnan ja teorian lukeneisuuden varassa ja heikentää validiteettia.

Ulkoisella validiteetilla puolestaan tarkoitetaan tutkimuksen yleistettävyyttä eli sitä, onko tutkimuksen tulokset yleistettävissä koskemaan laajempaa joukkoa. (Metsämuuronen 2011, 65, 74.) Tutkimuksen perusjoukkona toimi SPL:n henkilökunta, luottamushenkilöt, seurojen edustajat ja pelaajat, joista ainoastaan liiton organisaatiota koskevat tutkimustulokset ovat yleistettävissä koko organisaatioon. Pelaajien ja seurojen edustajien otokset eivät olleet edustavia, minkä vuoksi tulokset tulkitaan vain tämän vastaajajoukon mielipiteiksi. Vaikka tutkimus antaa erittäin hyödyllistä tietoa merkittävän liikuntaorganisaation ja sen sidosryhmien ympäristöasenteista, ei tässä tutkimuksessa havaittuja tuloksia voida myöskään yleistää muihin liikuntasektorin organisaatioihin. Kuten jo tämän tutkimuksen teoriaosuudesta on käynyt ilmi, liikunta-alan organisaatiot ovat hyvin eri vaiheissa ympäristöhallinnan tasolla ja niillä on lajikulttuuristakin riippuen hyvin omanainen asennoituminen liikunnan ja ympäristön suhteeseen. Tämän vuoksi nyt Suomen Palloliitolle teetetty tutkimus toimii tapaustutkimuksena

ja sen avulla voidaan syventää tietoa yksittäisen tapauksen ja organisaatioiden toiminnan luonteesta.

Yleisesti ottaen tutkimuksen luotettavuutta ja reliabiliteettia heikensi tutkimusmetodologian vaihtuminen aineistonkeruuta suunnitellessa ja siitä johtunut tutkijan huono perehtyneisyys kvantitatiivisiin tutkimusmenetelmiin. Tutkimus oli aluksi suunniteltu toteutettavan laadullisin tutkimusmenetelmin haastatteleamalla SPL:n eri tasoisia toimihenkilöitä, mutta liiton ympäristöhallinnan taso ohjasi tutkijan vaihtamaan tutkimusstrategiaansa kokonaisselvitykseen ja kyselytutkimukseen. Tästä johtuen tutkijalla oli matala pohjatieto kvantitatiivisen kyselylomakkeen rakentamiseen, tilastollisten analysointiohjelmien käyttöön sekä tilastollisten tulkintojen tekemiseen. Tutkija sai hyvin tukea Jyväskylän yliopistolta metodologian oppimiseen ja oikeiden analyysien tekemiseen, mutta on selvää, että tutkijan oma perehtyneisyys aiheeseen ennen tutkimusprosessin aloittamista olisi parantanut tutkimuksen luotettavuutta, reliabiliteettia ja sisäistä validiteettia.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Internet-sivut

- FIFA 2020a. The home of FIFA. Who We Are. Viitattu 04.02.2021. Saatavilla: <https://www.fifa.com/who-we-are/news/the-home-fifa-1441629>
- ECHA 2019. Lehdistö. Arkisto. Kaikki uutiset. Restriction proposal for intentionally added microplastics in the EU – update. Viitattu 23.9.2020. Saatavilla: <https://echa.europa.eu/fi/-/restriction-proposal-for-intentionally-added-microplastics-in-the-eu-update>
- Ekokompassi 2020. Mikä Ekokompassi? Saatavana: <https://ekokompassi.fi/mikaekokompassi/>

- European Commission 2019. Tackling football's environmental impact – and a look towards Euro 2020. European Commission. EASME. News. Julkaistu 28.08.2019. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/easme/en/news/tackling-football-s-environmental-impact-and-look-towards-euro-2020>
- Ilmatieteenlaitos 2017. Miten ilmastonmuutos näkyy Suomen lämpötiloissa? Viitattu 15.11.2017. Saatavana: <http://ilmatieteenlaitos.fi/ilmastonmuutoskysymyksiä#13>
- Jyväskylän yliopisto 2015. Vertaileva tutkimus. Etusivu. Avoimet. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Menetelmäpolkuja humanisteille. Menetelmäpolku. Tutkimusstrategiat. Vertaileva tutkimus. Viitattu 11.01.2021. Saatavana: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/vertaileva-tutkimus>
- Kestävakehitys 2020a. Kestävä kehitys. Viitattu 27.4.2020. Saatavana: <http://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys>
- Kestävakehitys 2020b. Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus. Yhteiskuntasitoumus. Viitattu 22.1.2020. Saatavana: <http://kestavakehitys.fi/sitoumus2050>
- Kestävakehitys 2020c. Agenda2030. Kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030. Viitattu 22.1.2020. Saatavana: <http://kestavakehitys.fi/agenda-2030>
- Kestävakehitys 2020d. Palloliitto ja UEFA U19 poikien EM-lopputurnaus edelläkävijöinä ympäristöasioissa. Blogi. Ajankohtaista. Viitattu: 20.05.2020. Saatavilla: <https://kestavakehitys.fi/ajankohtaista/blogi/-/blogs/palloliitto-ja-uefa-u19-poikien-em-lopputurnaus-edellakavijoina-ymparistoasioissa>
- Kuluttajaliitto 2020. Tietopankki. Turvallisuus ja riskit. Yhteiskuntavastuu. Viitattu 17.3.2020. Saatavilla: <https://www.kuluttajaliitto.fi/tietopankki/turvallisuus-ja-riskit/yhteiskuntavastuu/>
- Kuntaliitto 2018. Liikuntapalvelut. Opetus ja kulttuuri. Asiantuntijapalvelut. Saatavana: <https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/opetus-ja-kulttuuri/liikuntapalvelut>
- Kvantimotv 2007. Mittaaminen: Muuttujien ominaisuudet. Menetelmätietovaranto. KvantiMOTV. Mittaaminen. Muuttujien ominaisuudet Saatavana: <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/ominaisuudet.html>

- LaLiga 2019. The five keys to sustainability in professional football. LaLiga. News. Julkaistu: 29.11.2019. Saatavilla: <https://www.laliga.com/en-GB/news/the-five-keys-to-sustainability-in-professional-football>
- OK 2020a. Suomen Olympiakomitea. Vastuullisuus. Ympäristö ja urheilu. Viitattu 27.2.2020. Saatavilla: <https://www.olympiakomitea.fi/olympiakomitea/vastuullisuus/ymparisto-ja-ilmasto/>
- OK 2020b. Suomen Olympiakomitea. Aktiivinen arki. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Viitattu 17.3.2020. Saatavilla: <https://www.olympiakomitea.fi/aktiivinen-arki/yhteiskunnallinen-vaikuttaminen/>
- OK 2020c. Keke-koutsi. Viitattu 24.4.2020. Saatavilla: <https://www.olympiakomitea.fi/keke-koutsi-vinkit-ymparistovastuulliseen-seuratoimintaan/>
- OK 2020d. Urheillaan ihmisiksi – Urheiluyhteisön vastuullisuusohjelma on julkaistu. Uutiset. Olympiakomitea, Vastuullisuus. Julkaistu: 24.02.2020. Saatavilla: <https://www.olympiakomitea.fi/2020/02/24/urheillaan-ihmisiksi-urheiluyhteison-vastuullisuusohjelma-on-julkaistu/>
- OK 2020e. Kestävä kehitys ja ympäristövastuu: liikunta- ja urheiluyhteisö osana ratkaisua. Aktiivinen arki. Uutiset. Olympiakomitea. Julkaistu: 31.03.2020. Saatavilla: <https://www.olympiakomitea.fi/2020/03/31/kestava-kehitys-ja-ymparistovastuu=liikunta-ja-urheiluyhteiso-osana-ratkaisua/>
- OKM 2020a. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikuntaa edistävät järjestöt. Liikunnan edistäminen. Liikunta. Vastuualueet. FI. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavana: <http://minedu.fi/liikuntajarjestot>
- OKM 2020b. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Fi. Ajankohtaista: Liikuntajärjestöille yli 42 miljoonaa euroa – Palloliitolle suurin korotus. Viitattu 26.2.2020. Saatavilla: https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/liikuntajarjestoille-yli-42-miljoonaa-euroa-palloliitolle-suurin-korotus
- OKM 2020c. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Fi. Avustukset. Liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustus. Viitattu 26.2.2020. Saatavilla: https://minedu.fi/avustukset/avustus/-/asset_publisher/liikuntaa-edistavien-jarjestojen-yleisavustus

Palloliitto 2020a. Jalkapalloperhe. Palloliitto. Viitattu 26.2.2020. Saatavilla:

<https://www.palloliitto.fi/jalkapalloperhe/palloliitto>

Palloliitto 2020b. Jalkapalloperhe. Palloliitto. Visio-missio-strategia. Viitattu 26.2.2020. Saatavilla:

<https://www.palloliitto.fi/jalkapalloperhe/palloliitto/visio-missio-strategia>

Palloliitto 2020c. Jalkapalloperhe. Palloliitto. Visio-missio-strategia. Kestävä kehitys. Viitattu 26.2.2020. Saatavilla: <https://www.palloliitto.fi/jalkapalloperhe/palloliitto/visio-missio-strategia/kestava-kehitys>

Palloliitto 2020d. Palloliitto 2020 organisaatio. Viitattu 18.3.2020. Saatavilla:

https://www.palloliitto.fi/sites/default/files/Palloliitto/palloliitto_2020_organisaatio.pdf

Palloliitto 2020e. Uutiset. Tekonurmien mikromuovikuormitusta tutkitaan – kuormitukseen voi vaikuttaa toimenpiteillä. Julkaistu: 26.3.2020. Saatavilla:

<https://www.palloliitto.fi/jalkapallouutiset/tekonurmien-mikromuovikuormitusta-tutkitaan-kuormitukseen-voi-vaikuttaa>

Palloliitto 2020f. Toimintasuunnitelma 2020. Suomalaisen jalkapallon ja futsalin toimintasuunnitelma 2020. Viitattu 27.2.2020. Saatavilla:

https://www.palloliitto.fi/sites/default/files/Palloliitto/toimintasuunnitelma_2020.pdf

Palloliitto 2020g. Jalkapallon arvo yhteiskunnalle 770 miljoonaa euroa vuodessa. Etusivu. Viitattu 14.8.2020. Saatavilla: <https://www.palloliitto.fi/jalkapallouutiset/jalkapallon-arvo-yhteiskunnalle-770-miljoonaa-euroa-vuodessa>

Palloliitto 2020h. Tekonurmien mikromuovikuormitusta tutkitaan – kuormitukseen voi vaikuttaa toimenpiteillä. Etusivu. Viitattu 24.9.2020. Saatavilla:

<https://www.palloliitto.fi/jalkapallouutiset/tekonurmien-mikromuovikuormitusta-tutkitaan-kuormitukseen-voi-vaikuttaa>

Palloliitto 2020i. Hallintomalli. Etusivu. Hallintomalli. Viitattu 11.01.2021. Saatavilla:

<https://www.palloliitto.fi/hallintomalli>

- Palloliitto 2020j. Palloliitto sitoutuu kestäväan kehitykseen. Etusivu. Uutiset. 2.6.2016. Viitattu 11.01.2021. Saatavilla: <https://www.palloliitto.fi/jalkapallouutiset/palloliitto-sitoutuu-kestavaan-kehitykseen>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV : kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Saatavana: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/index.html>
- SFS 2018. Sfs.fi. Julkaisut ja palvelut. Tuotteet valokeilassa. ISO 14000 Ympäristöjohtaminen. https://www.sfs.fi/julkaisut_ja_palvelut/tuotteet_valokeilassa/iso_14000_ymparistojohtaminen
- Shvili, J. 2020. Viitattu 04.02.2021. The Most Popular Sports In The World. Home. Society. Saatavana: <https://www.worldatlas.com/articles/what-are-the-most-popular-sports-in-the-world.html>
- Sitoumus2050 2020. Toimenpidesitoumukset. Palloliitto. Saatavilla: <https://sitoumus2050.fi/toimenpidesitoumukset#/details/573F2B0B1F0AB9F8196C45C9>
- Suek 2020. Toimijat. Kansainväliset ja kansalliset lajiliitot. Viitattu 27.2.2020. Saatavilla: <https://www.suek.fi/kansainvaliset-ja-kansalliset-lajiliitot>
- Suomen tekstiili ja muoti 2021. Ympäristövastuu. Toiminta-alueemme. Vastuullisuus. Ympäristövastuu. Viitattu 07.02.2021. Saatavilla: <https://www.stjm.fi/toiminta-alueemme/vastuullisuus/ymparistovastuu/>
- Suomen YK-liitto 2020. Kestävän kehityksen tavoitteet - Agenda 2030. Viitattu 02.06.2020. <http://www.ykliitto.fi/yk70v/yk/kehitys/post-2015>
- Tilastokeskus 2018. 15 vuotta täyttänyt väestö koulutusasteen, maakunnan, kunnan, sukupuolen ja ikäryhmän mukaan, 2007-2018. StatFin. Koulutus. Väestön koulutusrakenne. Viitattu 17.4.2020. Saatavilla: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__kou__vkour/statfin_vkour_pxt_12bs.px/table/tableViewLayout1/

- Tutkimuseettinen Neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 23.4.2020. Saatavilla: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.
- United Nations 2021. Participants in the Sports for Climate Action Framework. Climate action. Sectoral Engagement. Sports for Climate Action. Viitattu 08.02.2021. Saatavilla: <https://unfccc.int/climate-action/sectoral-engagement/sports-for-climate-action/participants-in-the-sports-for-climate-action-framework#eq-1>
- Valtioneuvosto 2019a. Hallitusohjelma. Marinin hallitus. Viitattu 23.9.2020. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma>
- Valtioneuvosto 2019b. Rinteen hallitus. Hallitusohjelma. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/rinteen-hallitus/hallitusohjelma>
- Yle 2020. Uutiset. EU haluaa uudet pelisäännöt tekonurmikenttien kumirouheelle – näin toimii rouhesieppari, joka katkaisee mikromuovin matkan vesistöön. Viitattu 23.9.2020. Saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-11391629>
- Ympäristö 2018. Ymparisto.fi. Kulutus ja tuotanto. Ympäristöjärjestelmät ja johtaminen. EMASin toteuttaminen. http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Ymparistojarjestelmat_ja_johtaminen/EMASin_toteuttaminen
- Ympäristöministeriö 2020a. Ministeriö. Organisaatio. Hallinnonala. Viitattu: 4.6.2020. Saatavana: <https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Ministerio/Organisaatio/Hallinnonala>
- Ympäristöministeriö 2020b. Hallituksen ilmastopolitiikka: kohti hiilineutraalia Suomea 2035. Hiilineutraali Suomi 2035. Ilmasto ja ilma. Ympäristö. Etusivu. Viitattu: 08.07.2020. Saatavilla: <https://www.ymparisto.fi/hiilineutraalisuomi2035>

Monografiat ja kirjallisuus

- Baumeister, R. F. & Finkel, E. J. 2010. *Advanced social psychology: the state of the science*. Oxford University Press. Inc. New York.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 8. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Erwin, P. 2001. *Attitudes and persuasion*. Taylor & Francis. Suom. Asenteet ja niihin vaikuttaminen. 2005. WSOY.
- Hautala, T. & Lämsä, A-M. 2005. *Organisaatiokäyttäytymisen perusteet*. 2. painos. Helsinki: Edita Prima Oy
- Harisalo, R. 2008. *Organisaatioteoriat*. Tampere: Tampere University Press
- Harju-Autti P., Neuvonen A. & Hakkarainen L. 2011. (toim). *Ympäristötietoisuus*. Suomalaiset 2010-lukua tekemässä. Ympäristöministeriö. Helsinki: Rakennustieto Oy, 8-20
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. *Tutki ja kirjoita*. 19. painos. Helsinki: Tammi.
- Lussier, R.N. & Kimball, D.C 2014. *Applied Sport Management Skills*. Champaign. IL: Human Kinetics 2014.
- Kela-Löytynoja, E (toim.) 1996. *Tavoite- ja toimintasuunnitelma ympäristötietoisuuden edistämiseksi Pohjois-Pohjanmaalla*. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus. Oulu: Painotupa Oy
- Metsämuuronen, J. 2011. *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. 4. laitos. Opiskelijalaitos. E-kirja. Helsinki: International Methelp
- Oksanen M. 2012. *Ympäristöetiikan perusteet*. Luonne, historia ja käsitteet. Tallinna: Gaudeamus.
- Oskamp, S. & Schultz, P. W. 2014. *Attitudes & opinions*. 3. painos. New York: Psychology press.
- Partanen-Hertell, M., Harju-Autti, P., Kreft-Burman, K. & Pemberton, D. 1999. *Rasing environmental awareness in the Baltic Sea area*. The Finnish Environment 327. Helsinki.
- Pesonen, H., Hämäläinen, K. & Teittinen O. 2005. *Ympäristöjärjestelmän rakentaminen*. Talentum. Helsinki.
- Pohjola, T. 2003. *Johda ympäristöasioita tehokkaasti*. Telentum. Helsinki.

- Schein, E. H. 1985. *Organizational Culture and Leadership*. Jossey-Bass (toim).
Weilin+Göös. Suomentos: 1991. *Organisaatiokulttuuri ja johtaminen*. 3. painos. Jyväskylä:
Gummerus Kirjapaino Oy.
- Thompson, J. 1974. *Miten organisaatiot toimivat*. *Ekonomia-sarja* 28. Tapiola: Oy Weilin+Göös Ab:n
kirjapaino.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos.
Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki
- Valli, R. 2015. *Johdatus tilastolliseen tutkimukseen*. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: PS- kustannus.
- Vilka, H. 2014. *Tutki ja mittaa*. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Kustannusosakeyhtiö
Tammi. Helsinki

Artikkelit kokoomateoksissa

- Ballard, D. & Ballard, S. 2007. *Clearing the pathways to transformation*. Teoksessa D. Cromwell &
M. Levene (toim.) *Surviving climate change : the struggle to avert global catastrophe*.
London: Ann Arbor, MI: Pluto 2007, 219-238
- Gifford, R. & Saussman, R. 2012. *Environmental attitudes*. Teoksessa S.D. Clayton (toim.) *The
Oxford handbook of environmental and conservation psychology*. Oxford University Press.
- Haila, Y. 2001. *Ympäristöherätys*. Teoksessa Y. Haila & P. Jokinen (toim.)
Ympäristöpolitiikka. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 21-46.
- Halme, M. 2004. *Kohti ympäristömyönteisempää organisaatiokulttuuria*. Teoksessa E. Heiskanen
(toim.) *Ympäristö ja liiketoiminta*. Helsinki: Gaudeamus Kirja/ Oy Yliopistokustannus
University Press Finland, 147-162.
- Harju-Autti P. 2011. *Ympäristötietoisuuden ytimessä on hyvä elämä*. Teoksessa. Harju-Autti P.,
Neuvonen A. & Hakkarainen (toim). *Ympäristötietoisuus*. Suomalaiset 2010-lukua
tekemässä. Ympäristöministeriö. Helsinki: Rakennustieto Oy, 8-20

- Hänninen, S. 2015. Verkostohallinta. Teoksessa K. Eriksson (toim.) Verkostot yhteiskuntatutkimuksessa. Helsinki: Gaudeamus Oy, 250-270.
- Jokinen, P. 2001. Ympäristöhallinto poliittisena toimijana. Teoksessa Y. Haila & P. Jokinen (toim.) Ympäristöpolitiikka. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 78-88.
- Kippo-Edlund, P. 2006. Ympäristöjohtaminen ja ympäristöjärjestelmä. Teoksessa. Sarkkinen, S. (toim.) Ympäristövastuu työpaikalla. Helsinki: Edita, 118-125.
- Kuusela, P. 2008. Kriittinen realismi, organisaatiotutkimus ja muutos. Teoksessa P. Kuusela & M. Kuittinen (toim.) Organisaatiot muutoksessa. Suomi: UNIpress
- Laine, M. & Jokinen, P. 2001. Poliitiikan ulottuvuudet. Teoksessa Y. Haila & P. Jokinen (toim.) Ympäristöpolitiikka. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 47-64.
- Lindholm, P. 2001. Ympäristönsuojelu yrityksissä. Teoksessa Y. Haila & P. Jokinen (toim.) Ympäristöpolitiikka. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 130-140.
- Littunen, K. & Lähde, V. 2001. Ihmisen ympäristösuhteen monimuotoisuus. Teoksessa Y. Haila & P. Jokinen (toim.) Ympäristöpolitiikka. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 227-234.
- Loivio, R. 2004. Ympäristöraportointi sisäisen organisaatiokulttuurin muuttamisen sekä ulkoisen viestinnän välineenä. Teoksessa E. Heiskanen (toim.) Ympäristö ja liiketoiminta. Helsinki: Gaudeamus Kirja/ Oy Yliopistokustannus University Press Finland, 172-182.
- Lybäck, K. 2002. Ympäristökysymykset mikrotason toimijoiden arjessa: asenteiden ja käyttäytymisen välinen ristiriita. Teoksessa: Loukola, O., Lybäck, K. & Tervo, M. (toim.) Arvot, ympäristö ja teknologia. Yhteiskunnallisten toimien uudet oikeutukset. Yliopistopaino. Helsinki.
- Lähde, V. 2001. Sanasto. Teoksessa Y. Haila & P. Jokinen (toim.) Ympäristöpolitiikka. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 302-310.
- Oittinen, A. 2000. Miten liikunta ja urheilu näkyvät ympäristökeskustelussa? Teoksessa: Haasteena huomisen hyvinvointi. Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu II Tutkimuskatsaus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 124. LIKES-tutkimuskeskus. Helsinki, 309-321.

- Pokka, H. 2010. Esipuhe. Teoksessa P. Harju-Autti, A. Neuvonen & L. Hakkarainen. Ympäristötietoisuus. Helsinki: Rakennustieto Oy, 5-7.
- Sairinen, R. 2009. Ympäristöhallinnan monet teoriat. Teoksessa I. Massa (toim.) Vihreä teoria. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy, 130-150.
- Simula, M. 2015. Liikuntaorganisaatiot ympäristöpoliittisten muutossaasteiden edessä. Teoksessa H. Itkonen & A. Laine (toim.) Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. liikuntakasvatuksen laitos 2015. 201-219.
- Toikka, A. 2006. Monimutkaiset sopeutuvat järjestelmät ja ympäristöongelmien synty. Teoksessa. Massa, I. (toim). Vihreä teoria. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy, 130-150.

Artikkelit sanoma- ja aikakauslehdissä

- Akgül, B. M., Birinci, C., Göral S. & Karaküçük S. 2017. An investigation of ecocentric and anthropocentric attitudes and antipathy towards environment in athletes. November 2017. Journal of Human Sciences 14(4):3405
- Casper, J. & Pfahl, M. 2012. Environmental Behavior Frameworks of Sport and Recreation Undergraduate Students. Sport Management Education Journal, 2012, 6, 8-20
- Clansey, J. 2014. What happens to abandoned stadiums? Article. Culture. BBC. Saatavana: <https://www.bbc.com/culture/article/20140731-erie-abandoned-stadiums>
- Kekkonen, J. 2008. Vertailevan tutkimuksen haasteita. Tieteessä tapahtuu 3-4/2008.
- Kuhlemeier, H., Van Den Bergh, H. & Lagerweij, N. 1999. Environmental Knowledge, Attitudes, and Behavior in Dutch Secondary Education. The Journal of Environmental Education 30:2, 4-14
- Lehtonen, K. 2017. Kati Lehtonen. Onks yhteistä todellisuutta? Liikuntajärjestöjen rakenneuudistus 2009-2012. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 283. Likes tutkimuskeskus. Viitattu 27.3.2020. Saatavilla: https://www.likes.fi/filebank/898-Onks_yhteista_todellisuutta_Lehtonen_netti.pdf

- Lockwood, D. 2021. How green are Premier League clubs? Tottenham top sustainability table. Top Scorers. Table. Scores & Fixtures. Premier League. BBC Sport. Julkaistu: 25.01.2021. Saatavilla: <https://www.bbc.com/sport/football/55790760>
- Mallen, C., Stevens, J. & Adams, L. 2011. A content analysis of environmental sustainability research in a sport-related journal sample. *Journal of sport management* 25. 240-256.
- Miettinen, V. 2019. Kestävä kehitys onnistuu poikkiallisesti: kuntien ympäristötyö aktiivista mutta myös hajallaan. *Tekniikka. Uutiset. Kuntalehti*. Julkaistu: 28.6.2019. Saatavilla: <https://kuntalehti.fi/uutiset/tekniikka/kestava-kehitys-onnistuu-poikkiallisesti-kuntien-ymparistotyö-aktiivista-mutta-myös-hajallaan/>
- Munday, B. 2019. From the beautiful game to birthday parties: the brutal reality of what happened to Brazil's world cup stadiums. *Features. These Football Times*. Saatavana: <https://thesefootballtimes.co/2019/05/06/from-the-beautiful-game-to-birthday-parties-the-brutal-reality-of-what-happened-to-brazils-world-cup-stadiums/>
- Ojala, M. 2008. Recycling and ambivalence: Quantitative and qualitative analyses of household recycling among young adults. *Environment and Behavior* 2008; 40; 777. SAGE.
- Pfahl, M. 2016. The Environmental Awakening in Sport. *Feature. The Solutions Journal*. Saatavilla: <https://thesolutionsjournal.com/2016/02/22/the-environmental-awakening-in-sport/>
- Porter, M. & van der Linde, C. 1995. Green and Competitive: Ending the Stalemate. *Harvard business review*. The September–October 1995 issue. Saatavana: <https://hbr.org/1995/09/green-and-competitive-ending-the-stalemate>
- Potteiger, K., Pitney, W. A., Cappaert, T. A. & Wolfe, A. 2017 Athletic Trainers' Attitudes and Perceptions of Environmental Sustainability. *PMC*. 2017 Dec; 52(12): 1109–1120.
- Toms, S, 2018. 20 Sports Stadiums Around The World That Are Pretty Much Abandoned Now. *Home. Entertainment. The Sportster*. Saatavana: <https://www.thesportster.com/entertainment/abandoned-sports-stadiums-around-the-world/>
- UNEP 2018. TUNZA. Sport and Environment. Impact of Sport on the Environment. Vol 10 No 1. Printed in Malta.

Valtion virastojen julkaisut

- Hakkarainen, T. & Koskinen, J. 2011. Helsinkiläisten ympäristöasenteet ja ympäristökäyttäytyminen vuonna 2011. Tietokeskus. Helsingin kaupunki.
https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/11_11_30_Tutkimuksia_3_Hakkarainen.pdf
- Hirvonen, J. & Vanhatalo M. 2018. Ympäristöasenteet ja kaupunkikehitys Helsingissä ja Vantaalla. Tutkimuksia 2018:1. Helsinki
- Kuntaliitto 2014. Kuntaliiton kestävän kehityksen sitoumus. 16.6.2014. Helsinki. Kuntaliitto.
Saatavana:
<https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntaliiton%20kest%C3%A4v%C3%A4n%20kehityksen%20sitoumus.pdf>
- Lankinen, M. 2005. Helsinkiläisten ympäristöasenteet ja ympäristökäyttäytyminen vuonna 2005. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia. 2005:5.
- Lilius, M. 2003. Lajiliittojen mahdollisuudet vaikuttaa urheiluseuran organisaatiomuodon valintaan. Opetusministeriön julkaisuja 2003:14. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto. Edita Prima Oy, Helsinki 2003. Viitattu 11.01.2021.
- Miettinen, H. 2014. Espoolaisten ympäristöasenteet ja ympäristökäyttäytyminen. Espoon ympäristökeskuksen monistesarja. 2014:2. Espoo.
- Mäkinen, J. 2012. Liikuntajärjestöjen toimialaselvitys. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2012:6.
- Niemenmaa, V., Soppi, P. & Turtiainen, M. 2010, Kestävä kehitys valtionhallinnossa. Valtiontalouden tarkastusviraston selvitys. Helsinki. Saatavana:
https://www.vtv.fi/files/2110/Kestava_kehitys_valtionhallinnossa_NETTI.pdf
- Parviainen, J. 2017. Rakennusvalvonnan, ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon uudelleen organisoinnin lähtökohdat. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 17/2017. Valtioneuvoston kanslia.

- Rundgren, S. 2003. Kestävän kehityksen toimintaohjelmat. Länsi-Suomen ympäristökeskuksen moniste. Tutkimusosasto. Saatavana:
http://wwwi3.ymparisto.fi/lsu_indikaattorit/agrapport.pdf
- Sahlberg, M. 2017. Kuntien ympäristösuojelun hallintokysely 2017. Kuntaliitto. Helsinki.
- Salo, M. & Nissinen, A. 2017. Consumption choices to decrease personal carbon footprints of Finns. Reports of the Finnish Environment Institute 30/2017 1.
- Setälä, O. & Suikkanen S. 2020. Suomen merialueen roskaantumisen lähteet. Suomen Ympäristökeskuksen raportteja 9/2020. Suomen Ympäristökeskus.
- Simula, M. & Levula, E. 2017. Askelmerkit kohti ekologisesti kestävää liikuntakulttuuria. Seminaariraportti. Kohti ekologisesti kestävää liikuntakulttuuria (Kekli) -tutkimushanke, Jyväskylän yliopisto. Ekokompassitapahtuma-hanke, Suomen Olympiakomitea 2017.
- Simula, M, Itkonen, H & Matilainen, M. 2014. Ympäristöasioiden hallinta kuntien liikuntatoimissa ja valtakunnallisissa liikuntajärjestöissä. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:3.
- SLU 2011. Urheiluseuran ympäristöopin perusteet. Opetus- ja kulttuuriministeriö. SLU-julkaisusarja 6/2011.
- Tiihonen, A. & Keskinen, L. 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:31. Piireistä verkkoihin– urheilun tekijät äänessä. Urheilujärjestötoiminnan muutosprosessien vaikutukset käytäntöihin. Viitattu 11.01.2021. Saatavilla:
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75550/OKM31.pdf>
- Valtioneuvoston kanslia 2017. Valtioneuvoston selonteko kestävästä kehityksestä globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta. Helsinki. Saatavana:
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79854/VNK_J0317_net.pdf?sequence=1
- VLN 2019. Valtion liikuntaneuvosto. Ministeriöiden tulokortit liikunnasta ja liikkumisesta. Viitattu: 27.2.2019. Saatavilla: <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Ministerioiden-tulokortit-päivitetty-14.8.2019.pdf>
- Vantaan kaupunki 2018. Henkilöstön ympäristöasenteet ja -toiminta kaupunkiorganisaatiossa. Vantaan kaupungin ympäristökeskus. Julkaisuja 2018: 5

Ympäristöministeriö 2015. Ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden kehittäminen.

Ympäristöministeriön raportteja 18/2015. Helsinki

Ympäristöministeriö 2020a. Strategia 2030 – Parempi ympäristö tuleville sukupolville. Tavoitteet ja tulokset. Ministeriö. Saatavilla: <https://www.ymp.fi/download/noname/%7B4ABFD0F8-6476-4B40-878F-259A0B98C6C0%7D/137607>

Raportit ja komitean mietinnöt

Kestävähelys 2020e. Kestävän kehityksen tila -raportti. Tietoa seurannasta. Seuranta. Fi. Viitattu:

08.07.2020. Saatavilla: <https://kestavakehitys.fi/kestavan-kehityksen-tila-raportti>

Liimatainen, H. & Viri, R. Liikenteen päästötavoitteiden saavuttaminen 2030

politiikkatoimenpiteiden tarkastelu. Suomen ilmastopaneeli raportti 2/2017.

http://www.ilmastopaneeli.fi/uploads/selvitykset_lausunnot/Ilmastopaneeli_Liikenne_2017.pdf

LVM 2017. Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma luonnos. <https://www.lvm.fi/lvm-site62mahti-portlet/download?did=258026>

Malaska, P. 1994. Kestävä kehitys. Raportti määritelmää pohtineen työryhmän keskusteluista 18. huhtikuuta 1994. Saatavana:

<http://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/Professori%20Pentti%20Malaskan%20johtaman%20ty%C3%B6ryhm%C3%A4n%20laatima%20muistio%20kest%C3%A4v%C3%A4n%20kehityksen%20m%C3%A4%C3%A4ritelm%C3%A4st%C3%A4/28316bb9-f1404560-bdf0-e6053e5bec16>

OK 2019. Suomen Olympiakomitea. Toiminta- ja taloussuunnitelma 2019. Hallituksen esitys syyskokoukselle 24.11.2018. Viitattu 27.2.2020. Saatavilla:

<https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2018/11/liite-1-olympiakomitean-toiminta-ja-taloussuunnitelma-2019-syyskokoukselle-24.11.2018.pdf>

- OPM 2004. Opetusministeriö. Huippu-urheilutyöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:22. Helsinki: Opetusministeriö, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto. Viitattu 26.2.2020. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:952-442-787-7>.
- Ympäristöministeriö 2011. Suomen kestävä kehityksen toimikunnan työ. Taustamuistio. Toimikunnan kokous 30.11.2011. Saatavana: <http://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2402625/Suomen%20kest%C3%A4v%C3%A4n%20kehityksen%20toimikunnan%20ty%C3%B6,%20taustamuistio.pdf/18f673cf-b492-41d08adb-44b18a90e0b8>
- Ympäristöministeriö 2013. Ympäristöhallinnon ohjauksen ja kehittämisen vahvistaminen. Työryhmän ehdotus. Ympäristöministeriön raportteja 20/2013. Saatavilla: <https://www.ym.fi/download/noname/%7BD4B1067A-83F3-42F1-804B-6792D3F51763%7D/57064>

Opinnäytteet

- Hepo-oja, L. 2018. Jääkiekon ilmastovaikutukset. Case: Liigan hiilijalanjälki. Diplomityö 2018. Lappeenrannan teknillinen yliopisto.
- Lehtonen, A. 2019. Liikunnan ja urheilun ekoteko? Ekologisuuden, terveyden ja kestävyiden yhtenevät teemat suomalaisten liikunnan ja urheilun lajiliittojen toiminnassa. Pro gradu - tutkielma. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Tampereen yliopisto.
- Puska, M. 2015. Ympäristöasioiden hallinta Jyväskylän kaupungin liikuntapalveluissa. Liikuntakasvatuksen laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Salonen, A. 2010. Kestävä kehitys globaalien ajan hyvinvointiyhteiskunnan haasteena. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto.

- Tuomela, J-M. 2020. Liigaorganisaatiot ympäristöjohtajina ja vastuuviestijöinä –haastattelututkimus liigajohtajien näkemyksistä ympäristöjohtamisesta ja ympäristövastuusta viestimisestä. Kauppakorkeakoulu. Liikuntatieteellinen tiedekunta. Jyväskylän yliopisto.
- Turpeinen, S. 2012. Ympäristökysymyksen hallinta liikuntajärjestöissä. Liikuntatieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.

Muut

- Daddi, T., Gionfriddo, G., Iraldo, F., Pretner, G., Puccetti, R. & O. U. R. Khan 2020. The environmental awareness and behaviour of professional football supporters: an empirical survey. LIFE TACKLE. European Commission. 09/2020. Saatavana: https://lifetackle.eu/assets/files/LIFE_TACKLE_Report_on_supporters_survey.pdf
- European Commission 2020. The environmental awareness and behaviour of professional football supporters: an empirical survey. Life Programme. TACKLE project. Julkaistu 09/2020. Saatavilla: https://lifetackle.eu/assets/files/LIFE_TACKLE_Report_on_supporters_survey.pdf
- FIFA 2016. 2018 FIFA World Cup. Greenhouse gas accounting report. Zurich, October 2016. Saatavilla: <https://resources.fifa.com/image/upload/greenhouse-gas-accounting-report.pdf?cloudid=bs36nsoncctfs5v7ppu>
- FIFA 2020b. 10 years of carbon management at FIFA. IF Sustainability Project. International Olympic Committee. Saatavilla: https://stillmedab.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/IOC/What-We-Do/celebrate-olympic-games/Sustainability/Case-Studies/2020/10-years-of-carbon-management-at-fifa.pdf#_ga=2.115284167.1754115461.1610703249-242085580.1606558684
- Jenkins, H. 2015. The environmental impacts of sport: the case of football. Human Geography Social geography and social inclusion. Cardiff Case Studies
- Lehtonen, K. 2019. Liikunta ja urheilu Suomessa – Rakenteet, toimijat ja talous. Luento syksy 2019. Urheiluorganisaatioiden johtaminen. Jyväskylän yliopisto

- Metelinen, S. 2019. Elämänmuutoksen empijät. Suomalainen on valmis ilmastotoimiin, kunhan naapurikin on. EVA Analyysi. No 73. 26.6.2019.
- Ollikainen, M. 2019. Ilmastonmuutos ja ilmastopolitiikka liikkumisen ja liikunnan näkökulmasta" Esitys Liikuntatieteen päivillä 28.9.2019. Saatavilla: <https://www.lts.fi/tutkittua-sovellettua/tutkittua/ilmastonmuutos-ja-liikunta/markku-ollikainen.html>
- Simula, M. 2018. LYTS001 Liikkumisen ymparistosuhteet- luennot. Liikuntatieteellinen tiedekunta. Jyväskylän yliopisto.
- Uusitalo, V. 2019. Liikunnan ja urheilun harrastuksen ilmastovaikutukset. Esitys Liikuntatieteen päivillä 28.9.2019. Saatavilla: <https://www.lts.fi/tutkittua-sovellettua/tutkittua/ilmastonmuutos-ja-liikunta/ville-uusitalo.html>

LIITTEET

LIITE 1. Vastaajien taustamuuttajat

TAULUKKO 2. Henkilökunnan ja luottamushenkilöiden ikä, sukupuoli, asema, työvuodet ja koulutus.

Taustamuuttajat	<i>Henkilökunta</i>		<i>Luottamushenkilö</i>	
	n=45	%	n=8	%
Ikä				
alle 20 v.	1	2	0	0
20-29 v.	6	14	0	0
30-39 v.	8	18	1	12
40-49 v.	14	31	4	50
40-49 v.	15	33	0	0
50-59 v.	1	2	3	38
yli 60 v.	37	82	6	75
Sukupuoli				
mies	8	18	2	25
nainen	17	38	-	-
Asema SPL:ssa	21	47	-	-
työntekijä	5	11	-	-
asiantuntija	2	4	-	-
esimies	6	13	1	12
muu	12	27	1	12
Työvuodet SPL:ssa	6	13	2	25
alle 1 vuosi	7	16	0	0
1-5 vuotta	9	20	1	13
6-10 vuotta	5	11	3	38
11-14 vuotta				
15-20 vuotta	1	2	0	0
21-25 vuotta	5	11	1	12
yli 20 vuotta	7	16	2	25
Koulutus	22	49	0	0
peruskoulu	12	27	5	63
ylioppilas	1	2	0	0
ammattitutkinto				
alempi korkeakoulututkinto				
ylempi korkeakoulututkinto				
muu				

TAULUKKO 3. Seurojen edustajien ikä, sukupuoli, asema, työvuodet ja koulutus.

Taustamuuttujat	n=374	%
Ikä		
alle 20 v.	7	2
20-29 v.	9	2
30-39 v.	89	24
40-49 v.	185	50
50-59 v.	65	17
yli 60 v.	19	5
Sukupuoli		
mies	213	57
nainen	161	43
Asema seurassa		
palkallinen työntekijä	21	6
hallituksen jäsen	64	17
vapaaehtoistyöntekijä	208	56
jäsen	13	3
muu	68	18
Työvuodet urheiluseurassa		
alle 1 vuosi	33	9
1-5 vuotta	120	32
6-10 vuotta	100	27
11-14 vuotta	38	10
15-20 vuotta	30	8
yli 20 vuotta	53	14
Koulutus		
peruskoulu	12	3
ylioppilas	31	8
ammattitutkinto	94	25
alempi korkeakoulututkinto	121	33
ylempi korkeakoulututkinto	113	30
muu	3	1

TAULUKKO 4. Pelaajien toimijuus, ikä, sukupuoli ja vuodet harrastuksen parissa.

Taustamuuttujat	n=721	%
Oletko		
pelaaja itse	302	42
pelaajan huoltaja	419	58
Ikä		
alle 20 v.	69	10
20-29 v.	100	14
30-39 v.	189	26
40-49 v.	255	35
50-59 v.	84	12
yli 60 v.	24	3
Sukupuoli		
mies	290	40
nainen	428	59
Vuodet harrastuksen parissa		
alle 1 vuosi	56	8
1-5 vuotta	240	33
6-10 vuotta	148	20
11-14 vuotta	72	10
15-20 vuotta	84	12
yli 20 vuotta	121	17

LIITE 2. Tietosuojailmoitus.

Tietosuojailmoitus

1

Tietosuoja-asetus (679/2016) 12-14, 30 artikla

TIETOSUOJAILMOITUS TUTKIMUKSESTA TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVILLE

05.02.2020

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, eikä tutkittavan ole pakko toimittaa mitään tietoja. Tutkimukseen osallistumisen voi keskeyttää missä vaiheessa vain tutkimusta ilman syyä selvittämistä tutkimuksen toteuttajalle.

1. TUTKIMUKSEN NIMI, LUONNE JA KESTO

Tämän tutkimuksen työnimenä toimii ”Ympäristötyö Suomen Palloliitossa”. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää SPL:n toiminnan kehittämiseksi ja vaikutusten arvioimiseksi. Tutkimus toteutetaan kyselytutkimuksena ja tutkimustulokset valmistuvat vuoden 2020 aikana.

2. MIHIN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY PERUSTUU

EU:n yleinen tietosuoja-asetus, artikla 6, kohta 1

Tutkittavan suostumus

3. TUTKIMUKSESTA VASTAAVAT TAHOT

Tutkimuksen tekijä: Seriina Posio, 0505144103, seriina.s.posio@student.jyu.fi
Vaasankatu 25 as 26, 40100 Jyväskylä

Tutkimuksen ohjaaja: Mikko Simula, 0408053126, mikko.simula@jyu.fi

4. TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää SPL:n henkilökunnan, luottamushenkilöiden, jäsenseurojen edustajien sekä pelaajien ympäristöasenteita ja odotuksia. Lisäksi tutkimuksella kartoitetaan SPL:n organisaatiokulttuuria ja arvioidaan tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksia työyhteisön kulttuuriin.

05.02.2020

Tutkimus ei sisällä suoria henkilötietotunnisteita, eikä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja (rotu tai etninen alkuperä, poliittinen mielipide, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus, ammattiliiton jäsenyys, terveyttä koskevat tiedot, seksuaalinen suuntautuminen tai käyttäytyminen, geneettiset tai biometriset tiedot henkilön tunnistamista varten). Tiedot käsitellään Excel taulukkoa, Webropol-kyselylomakepohjaa sekä SPSS-tilastointiohjelmaa käyttäen.

Kyselyyn vastaaja voi vapaa-valintaisesti jättää sähköpostiosoitteensa osallistuakseen SPL:n kilpailuun. Sähköpostiosoitteita ei käytetä muuhun tarkoitukseen ja tiedot poistetaan arvonnän suorittamisen jälkeen.

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ

Tähän tutkimukseen osallistuminen sisältää yhden (1) kyselylomakkeen täyttämisen. Kyselyyn vastaaminen kestää henkilökunnalta ja luottamushenkilöiltä n. 15 minuuttia ja seuroilta sekä pelaajilta n. 10 minuuttia.

6. TUTKIMUKSEN MAHDOLLISET HYÖDYT JA HAITAT TUTKITTAVALLE

Tutkimus tuottaa tietoa SPL:n ja sen sidosryhmien ympäristöasenteista. Tutkimuksen osallistujille ei koidu haittaa tutkimukseen osallistumisesta. Osallistuminen tutkimukseen lisää tietoa SPL:n ympäristöhallinnasta sekä keskeisistä ympäristöllisistä kehityskohteista.

7. HENKILÖTIETOJEN SUOJAAMINEN

Tutkimuksessa kerättyjä tietoja ja tutkimustuloksia käsitellään luottamuksellisesti tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tavalla. Tietojasi ei voida tunnistaa tutkimukseen liittyvistä tutkimustuloksista, selvityksistä tai julkaisuista.

Tutkimustuloksia analysoidessa vastaukset anonymisoidaan, eikä yksittäisiä vastauksia ole tunnistettavissa vastaajaan. Tutkimustuloksissa ja muissa asiakirjoissa vastaajaan viitataan vain tunnisteella.

Tutkimusaineistoa säilytetään Jyväskylän yliopiston osoittamalla suojatulla verkkolevyllä. Tutkimusaineistoa säilytetään Jyväskylän yliopiston tutkimusaineiston käsittelyä koskevien tietoturvakäytänteiden mukaisesti.

8. TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksesta valmistuu opinnäytetyö ja se julkaistaan avoimessa Jyväskylän yliopiston kokoelmassa.

9. TUTKITTAVAN OIKEUDET JA NIISTÄ POIKKEAMINEN

Tutkittavalla on oikeus peruuttaa antamansa suostumus, kun henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Jos tutkittava peruuttaa suostumuksensa, hänen tietojään ei käytetä tutkimuksessa.

Tutkittavalla on oikeus tehdä valitus Tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli tutkittava katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä. (lue lisää: <http://www.tietosuoja.fi>).

Tutkimuksessa ei poiketa muista tietosuojalainsäädännön mukaisista tutkittavan oikeuksista.

10. HENKILÖTIETOJEN SÄILYTTÄMINEN JA ARKISTOINTI

Tutkimusaineistoa säilytetään Jyväskylän yliopiston suojatulla verkkolevyllä.

Tutkimuksen päätyttyä aineistoa säilytetään Jyväskylän yliopiston suojatussa tallennuspalvelussa mahdollista jatkotutkimusta varten.

11. REKISTERÖIDYN OIKEUKSIEN TOTEUTUUMINEN

Jos sinulla on kysyttävää rekisteröidyn oikeuksista voit, voit olla yhteydessä tutkimuksen tekijään.

LIITE 3. Kyselylomake.

Ympäristötyö Suomen Palloliitossa -kyselylomake

Tutkimus Suomen Palloliiton henkilökunnan ja sidosryhmien ympäristöasenteista ja odotuksista - Jyväskylän yliopisto

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää SPL:n henkilökunnan, luottamushenkilöiden, jäsenseurojen edustajien sekä pelaajien ympäristöasenteita ja odotuksia SPL:n ympäristötyölle. Tutkimus toteutetaan yhteistyössä Suomen Palloliiton ja Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan kanssa ja se on osa liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielmaa.

Kyselyyn vastaamalla autat lisäämään tietämystä suomalaisen jalkapallon keskeisten toimijoiden suhteista ympäristöön ja kestävään kehitykseen, ja vastausten perusteella SPL voi kehittää toimintaansa. Kyselyyn vastaaminen kestää henkilökunnalta ja luottamushenkilöiltä n. 15 minuuttia ja seuroilta sekä pelaajilta alle 10 minuuttia. Tutkimuksen vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Vastaamalla kyselyyn sinulla on tilaisuus vaikuttaa jalkapalloperheen ympäristötyön kehittämiseen!

Kiitos avustasi jo etukäteen!

Lisätietoja tutkimuksesta ja sen toteutuksesta antavat:

Seriina Posio, LitK
Vastuututkija
seriina.s.posio@student.jyu.fi
050 5144103

Mikko Simula, LitT
Yliopistonlehtori, Jyväskylän yliopisto
mikko.simula@jyu.fi
040 8053126

Jeannette Good
Kehityspäällikkö, SPL
044 7831358
jeannette.good@palloliitto.fi

Suostumus tieteelliseen tutkimukseen:

Minua on pyydetty osallistumaan tutkimukseen, jossa selvitetään jalkapalloyhteisön ympäristöasenteita ja odotuksia.

Olen perehtynyt tutkimusta koskevaan tietosuojailmoitukseen (aukeaa tästä [linkistä](#)) ja saanut riittävästi tietoa tutkimuksesta ja sen toteuttamisesta (edellinen sivu).

Ymmärrän, että tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Minulla on oikeus, milloin tahansa tutkimuksen aikana ja syytä ilmoittamatta keskeyttää tutkimukseen osallistuminen tai peruuttaa suostumukseni tutkimukseen. Tutkimuksen keskeyttämisestä tai suostumuksen peruuttamisesta ei aiheudu minulle kielteisiä seuraamuksia.

Olen tutustunut tietosuojailoituksessa kerrottuihin oikeuksiin ja rajoituksiin.

Hyväksyn tietojeni käytön tietosuojailoituksessa kuvattuun tutkimukseen ja vahvistan osallistuvani tutkimukseen vapaaehtoisesti. *

Kyllä

Haastateltavan taustatiedot:

Oletko:

*

- Suomen Palloliiton työntekijä
- Suomen Palloliiton luottamushenkilö
- Seuran edustaja
- Pelaaja

Ikä: *

- alle 20 v.
- 20-29 v.
- 30-39 v.
- 40-49 v.
- 50-59 v.
- yli 60 v.

Sukupuoli: *

- Mies
- Nainen
- Muu

Asema Suomen Palloliitossa: *

- Työntekijä
- Asiantuntija
- Esimies
- Muu, mikä?

Yhteenlasketut työvuodet SPL:ssa? *

- alle 1 vuosi
- 1-5 vuotta
- 6-10 vuotta
- 11-14 vuotta
- 15-20 vuotta
- yli 20 vuotta

Mikä on korkein suorittamasi tutkinto? *

- Peruskoulu
- Ylioppilas
- Ammattitutkinto
- Alempi korkeakoulututkinto
- Ylempi korkeakoulututkinto
- Muu, mikä?

Käsiteltiinkö opinnoissasi tai täydennyskoulutuksessasi ympäristönsuojeluun tai kestävään kehitykseen liittyviä asioita? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Henkilökohtainen suhde ympäristönsuojeluun:

Ajattelen elämäntapojeni ympäristövaikutuksia: *

- Usein
- Joskus
- Harvoin
- En koskaan
- En osaa sanoa

Seuraavassa on ympäristöaiheisia väittämiä. Vastaa valitsemalla arviotasi parhaiten vastaava vaihtoehto. *

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Muiden yhteiskunnan osa-alueiden lisäksi myös urheilukulttuurin on ryhdyttävä toimiin haitallisten ympäristövaikutusten, kuten CO2-päästöjen vähentämiseksi. *	☐	☐	☐	☐	☐
Olen muuttanut toimintatapojani ympäristöystävällisemmiksi viime vuosina *	☐	☐	☐	☐	☐
Seuraan urheilu- ja liikuntasektoria koskevia uutisointeja ajankohtaisista ympäristöongelmista ja -aiheista *	☐	☐	☐	☐	☐
Haluan ottaa ympäristöasiat paremmin huomioon omissa työtehtävissäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Pidän tärkeänä, että Suomen Palloliitossa kiinnitetään huomiota ympäristönsuojeluun ja ilmastomuutoksen ehkäisemiseen *	☐	☐	☐	☐	☐

Tiedätkö, onko SPL sisällyttänyt ympäristönsuojeluun tai kestäväään kehitykseen liittyviä kirjauksia strategiaansa? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Tiedätkö, onko SPL:n nimetty ympäristöasioista vastaava henkilö, elin tai työryhmä? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Haluaisitko osallistua liiton ympäristötyön kehittämiseen? *

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

Tiedätkö, edellyttääkö kansainvälinen lajiliitto ympäristöohjelman tms. asiakirjan laatimista ja noudattamista liiton järjestämissä tapahtumissa? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Osallistuitko jalkapallon U19-poikien EM-lopputurnauksen järjestelyihin vuonna 2018? *

- Kyllä
- En

Tiesitkö, että turnauksella oli Ekokompassi sertifikaatti? *

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

Olivatko ympäristö- ja ilmastoteemat olleet esillä seuraavissa yhteyksissä U19 EM-lopputurnauksen järjestelyissä? Vastaa valitsemalla arviotasi parhaiten vastaava vaihtoehto. *

	Usein	Joskus	Harvoin	Ei koskaan	En osaa sanoa
Tapahtuman toimijoiden epävirallisissa keskusteluissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Tapahtuman toimijoiden virallisissa keskusteluissa ja kokouksissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Tapahtuman toimijoille järjestetyissä koulutuksissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Tapahtuman toimijoiden ja toimintaa tukevien tahojen välisissä kanssakäymisissä *	☐	☐	☐	☐	☐
Tapahtuman toimijoiden ja sidosryhmien välisissä kanssakäymisissä *	☐	☐	☐	☐	☐
Muissa yhteyksissä *	☐	☐	☐	☐	☐

Seuraavassa on väittämiä ympäristöasioiden kytkeytymisestä työtehtäviisi U19 EM-lopputurnauksen järjestelyissä. Vastaa valitsemalla arviotasi parhaiten vastaava vaihtoehto. *

	Samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Minulla oli selkeä käsitys siitä, miksi liiton tapahtumien tulee kiinnittää huomiota ympäristöasioihin ja kestävään kehitykseen *	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla oli riittävästi tietoa työhöni liittyvistä ympäristönäkökohdista *	☐	☐	☐	☐	☐
Tiesin keneltä kysyä neuvoa ja tukea ympäristökysymyksissä tapahtumaorganisaatiossa *	☐	☐	☐	☐	☐
Huomasin työkaverini kiinnittävän huomiota ympäristöasioihin, kuten kuluttamisen vähentämiseen tapahtumassa *	☐	☐	☐	☐	☐
Tapahtumaorganisaatiossa oli useita henkilöitä, jotka eivät pitäneet ympäristönäkökohtia kovin tärkeinä *	☐	☐	☐	☐	☐

Seuraavassa on väittämiä henkilöstön ympäristöystävällisistä toimista alle 19-vuotiaiden Euroopan-mestaruuskilpailuiden järjestelyissä. Vastaa valitsemalla arviotasi parhaiten vastaava vaihtoehto. *

	Samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Vähensin materiaalikuluja (kuten paperia, sähköä, vettä) toimenpiteissäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Lajittelin työtehtävissäni syntyvät jätteet *	☐	☐	☐	☐	☐
Osallistuin ympäristöystävällisen tapahtuman suunnitteluun ja suunnitelmien noudattamiseen *	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikutin ja opastin Palloliiton sidosryhmiä, kuten seuroja ja pelaajia, toimimaan ympäristöystävällisesti tapahtumassa *	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikutin tapahtumaorganisaation ympäristöystävällisempiin ja kestävämpiin päätöksiin *	☐	☐	☐	☐	☐

Uskotko, että vastaavanlaisia ympäristömyönteisiä toimintamalleja voitaisiin hyödyntää myös muissa liiton tapahtumissa? *

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

Ympäristöaiheiden näkyminen toiminnon arjessa:

Ovatko kestävä kehitys ja ympäristöteemat olleet esillä seuraavissa yhteyksissä? *

	Usein	Joskus	Harvoin	Ei koskaan	En osaa sanoa
Toimintosi epävirallisissa keskusteluissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Toimintosi virallisissa keskusteluissa ja kokouksissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Liiton toimihenkilöille tai jäsenille järjestetyissä koulutuksissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Liiton ja sen toimintaa tukevien tahojen välisissä kanssakäymisissä *	☐	☐	☐	☐	☐
Liiton ja sen sidosryhmien välisissä kanssakäymisissä *	☐	☐	☐	☐	☐
Muissa yhteyksissä *	☐	☐	☐	☐	☐

Seuraavassa on väittämiä henkilöstön ympäristöystävällisistä toimista työtehtävissään. Vastaa valitsemalla arviotasi parhaiten vastaava vaihtoehto. *

	Samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Vähennän materiaalikuluja (kuten paperia, sähköä, vettä) toimenpiteissäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Lajittelen työtehtävissäni syntyvät jätteet *	☐	☐	☐	☐	☐
Olen mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa ympäristöystävällisiä tapahtumia *	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikutan ja opastan SPL:n sidosryhmiä, kuten seuroja ja pelaajia, toimimaan ympäristöystävällisesti omissa toiminnoissaan. *	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikutan ympäristöystävällisempiin ja kestävämpiin päätöksiin *	☐	☐	☐	☐	☐
Teen etätöitä ja hyödynnän digitaalisia palaveriohjelmia (esim. Teams, Skype), välttääkseni matkustamisesta aiheutuvia ympäristövaikutuksia *	☐	☐	☐	☐	☐

Seuraavassa on väittämiä ympäristöasioiden kytkeytymisestä työtehtäviisi ja toimintosi menettelytapoihin. Vastaa valitsemalla arviotasi parhaiten vastaava vaihtoehto. *

	Samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Minulla on selkeä käsitys siitä, miksi Suomen Palloliiton tulee kiinnittää huomiota ympäristöasioihin ja kestävään kehitykseen *	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on riittävästi tietoa työhöni liittyvistä ympäristönäkökohdista *	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedän keneltä kysyä neuvoa ympäristökysymyksissä työyhteisössäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Olen huomannut työkaverini kiinnostavan huomiota ympäristöasioihin, kuten kuluttamisen vähentämiseen työpaikalla *	☐	☐	☐	☐	☐
Toiminnossani on useita henkilöitä, jotka eivät pidä ympäristönäkökohtia kovin tärkeinä *	☐	☐	☐	☐	☐

Työn kehittäminen ja siihen liittyvät haasteet:

Valitse liiton ulkopuoliset tahot, jotka ovat ohjeistaneet tai kannustaneet vähentämään SPL:n toimintaan liittyviä ympäristövaikutuksia? *

- FIFA
- UEFA
- Valtion hallinto
- Kunnat
- Sidosryhmät
- Media
- Julkinen mielipide
- Jokin muu taho
- Ei mikään edellä mainituista
- En osaa sanoa

Oletko kokenut, että liiton sisältä olisi ohjeistettu tai kannustettu huomioimaan SPL:n toimintaan liittyvät ympäristövaikutukset? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Mitkä asiat kannustaisivat toimimaan ympäristöystävällisesti omissa työtehtävissäsi? Valitse enintään kolme tärkeintä asiaa. *

- Ympäristötietoisuutta ja osaamista vahvistava koulutus
- Riittävä vastuu ja vapaus kehittää omaa työtä
- Esimiesten antamat selkeät toimintaohjeet ja palautteet
- Ympäristöasioiden käsitteleminen toiminnon virallisissa keskusteluissa ja kokouksissa
- Ympäristöasioiden käsitteleminen henkilöstön kehittämiskeskusteluissa
- Oma perehtyneisyys ympäristösuojelun merkitykseen
- Muu, mikä?

Ikä: *

- alle 20 v.
- 20-29 v.
- 30-39 v.
- 40-49 v.
- 50-59 v.
- yli 60 v.

Sukupuoli: *

- Mies
- Nainen
- Muu

Yhteenlasketut työvuodet SPL:ssa? *

- alle 1 vuosi
- 1-5 vuotta
- 6-10 vuotta
- 11-14 vuotta
- 15-20 vuotta
- yli 20 vuotta

Valitse korkein suorittamasi tutkinto: *

- Peruskoulu
- Ylioppilas
- Ammattitutkinto
- Alempi korkeakoulututkinto
- Ylempi korkeakoulututkinto
- Muu, mikä?

Käsiteltiinkö opinnoissasi tai täydennyskoulutuksessasi ympäristönsuojeluun tai kestävään kehitykseen liittyviä asioita? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Henkilökohtainen suhde ympäristönsuojeluun:

Ajattelen elämäntapojeni ympäristövaikutuksia: *

- Usein
- Joskus
- Harvoin
- En koskaan
- En osaa sanoa

Seuraavassa on ympäristöaiheisia väittämiä. Vastaa valitsemalla arviotasi parhaiten vastaava vaihtoehto. *

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Muiden yhteiskunnan osa-alueiden lisäksi myös urheilukulttuurin on ryhdyttävä toimiin haitallisten ympäristövaikutusten, kuten CO2-päästöjen vähentämiseksi. *	☐	☐	☐	☐	☐
Olen muuttanut toimintatapojani ympäristöystävällisemmiksi viime vuosina *	☐	☐	☐	☐	☐
Seuraan urheilu- ja liikuntasektoria koskevia uutisointeja ajankohtaisista ympäristöongelmista ja -aiheista *	☐	☐	☐	☐	☐
Haluan ottaa ympäristöasiat paremmin huomioon omissa työtehtävissäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Pidän tärkeänä, että Suomen Palloliitossa kiinnitetään huomiota ympäristönsuojeluun ja ilmastomuutoksen ehkäisemiseen *	☐	☐	☐	☐	☐

Tiedätkö, onko SPL sisällyttänyt ympäristönsuojeluun tai kestävään kehitykseen liittyviä kirjauksia strategiaansa? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Tiedätkö, onko SPL:n nimetty ympäristöasioista vastaava henkilö, elin tai työryhmä? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Haluaisitko osallistua liiton ympäristötyön kehittämiseen? *

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

Tiedätkö, edellyttääkö kansainvälinen lajiliitto ympäristöohjelman tms. asiakirjan laatimista ja noudattamista liiton järjestämissä tapahtumissa? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Osallistuitko jalkapallon U19-poikien EM-lopputurnauksen järjestelyihin vuonna 2018? *

- Kyllä
- En

Tiesitkö, että turnauksella oli Ekokompassi sertifikaatti? *

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

Ovatko ympäristö- ja ilmastoteemat olleet esillä seuraavissa yhteyksissä U19 EM-lopputurnauksen järjestelyissä? Vastaa valitsemalla arviotasi parhaiten vastaava vaihtoehto. *

	Usein	Joskus	Harvoin	Ei koskaan	En osaa sanoa
Tapahtuman toimijoiden epävirallisissa keskusteluissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Tapahtuman toimijoiden virallisissa keskusteluissa ja kokouksissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Tapahtuman toimijoille järjestetyissä koulutuksissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Tapahtuman toimijoiden ja toimintaa tukevien tahojen välisissä kanssakäymisissä *	☐	☐	☐	☐	☐
Tapahtuman toimijoiden ja sidosryhmien välisissä kanssakäymisissä *	☐	☐	☐	☐	☐
Muissa yhteyksissä *	☐	☐	☐	☐	☐

Seuraavassa on väittämiä ympäristöasioiden kytkeytymisestä työtehtäviisi U19 EM-lopputurnauksen järjestelyissä. Vastaa valitsemalla arviotasi parhaiten vastaava vaihtoehto. *

	Samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltää	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Minulla oli selkeä käsitys siitä, miksi liiton tapahtumien tulee kiinnittää huomiota ympäristöasioihin ja kestävään kehitykseen *	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla oli riittävästi tietoa työhöni liittyvistä ympäristönäkökohdista *	☐	☐	☐	☐	☐
Tiesin keneltä kysyä neuvoa ja tukea ympäristökysymyksissä tapahtumaorganisaatiossa *	☐	☐	☐	☐	☐
Huomasin työkaverini kiinnittävän huomiota ympäristöasioihin, kuten kuluttamisen vähentämiseen tapahtumassa *	☐	☐	☐	☐	☐
Tapahtumaorganisaatiossa oli useita henkilöitä, jotka eivät pitäneet ympäristönäkökohtia kovin tärkeinä *	☐	☐	☐	☐	☐

Seuraavassa on väittämiä henkilöstön ympäristöystävällisestä toiminnasta U19 EM-lopputurnauksen järjestelyissä järjestelyissä. Vastaa valitsemalla arviotasi parhaiten vastaava vaihtoehto *

	Samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Vähensin materiaalikuluja (kuten paperia, sähköä, vettä) toimenpiteissäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Lajittelin työtehtävissäni syntyvät jätteet *	☐	☐	☐	☐	☐
Osallistuin ympäristöystävällisen tapahtuman suunnittelemiseen ja suunnitelmien noudattamiseen *	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikutin ja opastin Palloliiton sidosryhmiä, kuten seuroja ja pelaajia, toimimaan ympäristöystävällisesti tapahtumassa *	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikutin tapahtumaorganisaation ympäristöystävällisempiin ja kestävämpiin päätöksiin *	☐	☐	☐	☐	☐

Uskotko, että vastaavanlaisia ympäristömyönteisiä toimintamalleja voitaisiin hyödyntää myös muissa liiton tapahtumissa? *

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

Ympäristöaiheiden näkyminen toimintosi arjessa:

Ovatko kestävä kehitys ja ympäristöteemat olleet esillä seuraavissa yhteyksissä? *

	Usein	Joskus	Harvoin	Ei koskaan	En osaa sanoa
Luottamushenkilöiden epävirallisissa keskusteluissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Luottamushenkilöiden virallisissa keskusteluissa ja kokouksissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Liiton vuosikokouksissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Liiton hallituksen tai johtoryhmän kokouksissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Liiton toimihenkilöille tai jäsenille järjestetyissä koulutuksissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Liiton ja sen toimintaa tukevien tahojen välisissä kanssakäymisissä *	☐	☐	☐	☐	☐
Liiton ja sen sidosryhmien välisissä kanssakäymisissä *	☐	☐	☐	☐	☐
Muissa yhteyksissä *	☐	☐	☐	☐	☐

Seuraavassa on väittämiä Suomen Palloliiton luottamushenkilöiden ympäristöystävällisesti työtehtävissään. Vastaa valitsemalla arviotasi parhaiten vastaava vaihtoehto. *

	Samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Vähennän materiaalikuluja (kuten paperia, sähköä, vettä) toimenpiteissäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Lajittelen työtehtävissäni syntyvät jätteet *	☐	☐	☐	☐	☐
Olen mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa ympäristöystävällisiä tapahtumia *	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikutan ja opastan SPL:n sidosryhmiä, kuten seuroja ja pelaajia, toimimaan ympäristöystävällisesti omissa toiminnoissaan. *	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikutan ympäristöystävällisempiin ja kestävämpiin päätöksiin *	☐	☐	☐	☐	☐
Voin tehdä etätöitä ja hyödyntää digitaalisia palaveriohjelmia (esim. Teams, Skype), välttääkseni matkustamisesta aiheutuvia ympäristövaikutuksia *	☐	☐	☐	☐	☐

Seuraavassa on väittämiä ympäristöasioiden kytkeytymisestä työtehtäviisi. Vastaa valitsemalla arviotasi parhaiten vastaava vaihtoehto. *

	Samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Minulla on selkeä käsitys siitä, miksi Suomen Palloliiton tulee kiinnittää huomiota ympäristöasioihin ja kestävään kehitykseen *	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on riittävästi tietoa työhöni ja tekemiini päätöksiini liittyvistä ympäristönäkökohdista *	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedän keneltä kysyä neuvoa ja tukea ympäristökysymyksissä Suomen Palloliitossa *	☐	☐	☐	☐	☐
Olen huomannut työkaverini kiinnostavan huomiota ympäristöasioihin, kuten kuluttamisen vähentämiseen työpaikalla *	☐	☐	☐	☐	☐
Työyhteisössämme on useita henkilöitä, jotka eivät pidä ympäristönäkökohtia kovin tärkeinä *	☐	☐	☐	☐	☐

Työn kehittäminen ja siihen liittyvät haasteet:

Valitse liiton ulkopuoliset tahot, jotka ovat ohjeistaneet tai kannustaneet huomioimaan SPL:n toimintaan liittyvät ympäristövaikutukset? *

- FIFA
- UEFA
- Valtion hallinto
- Kunnat
- Sidosryhmät
- Media
- Julkinen mielipide
- Jokin muu tahoa
- Ei mikään edellä mainituista

Oletko kokenut, että liiton sisältä olisi ohjeistettu tai kannustettu huomioimaan SPL:n toimintaan liittyvät ympäristövaikutukset? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Mitkä asiat kannustaisivat toimimaan ympäristöystävällisesti omissa työtehtävissäsi? Valitse enintään kolme tärkeintä asiaa. *

- Ympäristötietoisuutta ja osaamista vahvistava koulutus
- Riittävä vastuu ja vapaus kehittää omaa työtä
- Esimiesten antamat selkeät toimintaohjeet ja palautteet
- Ympäristöasioiden käsitteleminen luottamushenkilöiden virallisissa keskusteluissa ja kokouksissa
- Oma perehtyneisyys ympäristösuojelun merkitykseen
- Muu, mikä?

Mitkä ovat mielestänne suurimmat haasteet ympäristöasioiden huomioimisessa Suomen Palloliitossa? Valitse enintään kolme tärkeintä asiaa. *

- Riittämättömät henkilöstöresurssit
- Tarvittavan ympäristötietoisuuden ja -osaamisen puuttuminen
- Henkilöstön kielteinen asennoituminen ympäristöasioihin
- Sidosryhmien kielteinen asennoituminen ympäristöasioihin
- Työyksikön perustehtävien luonne
- Muu, mikä?

Ikä: *

- alle 20 v.
- 20-29 v.
- 30-39 v.
- 40-49 v.
- 50-59 v.
- yli 60 v.

Sukupuoli: *

- Mies
- Nainen
- Muu

Mitä seuraa edustat? *

Asema seurassa: *

- Palkallinen työntekijä
- Hallituksen jäsen
- Vapaaehtoistyöntekijä
- Jäsen
- Muu, mikä?

Yhteenlasketut työvuodet urheiluseuroissa (laske mukaan työvuodet kaikissa seuroissa): *

- alle 1 vuosi
- 1-5 vuotta
- 6-10 vuotta
- 11-14 vuotta
- 15-20 vuotta
- yli 20 vuotta

Valitse korkein suorittamasi tutkinto: *

- Peruskoulu
- Ylioppilas
- Ammattitutkinto
- Alempi korkeakoulututkinto
- Ylempi korkeakoulututkinto
- Muu, mikä?

Käsiteltiinkö opinnoissasi tai täydennyskoulutuksessasi ympäristönsuojeluun tai kestävään kehitykseen liittyviä asioita? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Henkilökohtainen suhde ympäristönsuojeluun:

Ajattelen elämäntapojeni ympäristövaikutuksia: *

- Usein
- Joskus
- Harvoin
- En koskaan
- En osaa sanoa

Seuraavassa on ympäristöaiheisia väittämiä. Vastaa valitsemalla arviotasi parhaiten vastaava vaihtoehto. *

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Muiden yhteiskunnan osa-alueiden lisäksi myös urheilukulttuurin on ryhdyttävä toimiin haitallisten ympäristövaikutusten, kuten CO2-päästöjen vähentämiseksi. *	☐	☐	☐	☐	☐
Olen muuttanut toimintatapojani ympäristöystävällisemmiksi viime vuosina *	☐	☐	☐	☐	☐
Seuraan urheilu- ja liikuntasektoria koskevia uutisointeja ajankohtaisista ympäristöongelmista ja -aiheista *	☐	☐	☐	☐	☐
Haluan ottaa ympäristöasiat paremmin huomioon omissa työtehtävissäni seurassa *	☐	☐	☐	☐	☐
Pidän tärkeänä, että seurassamme kiinnitetään huomiota ympäristönsuojeluun ja ilmastomuutoksen ehkäisemiseen *	☐	☐	☐	☐	☐

Ympäristöasiat seuratyöskentelyssä:

Olympiakomitea on julkaissut Keke-koutsin ohjaamaan seuroja ympäristöystävällisempien valintojen tekemisessä (www.olympiakomitea.fi/kek-koutsi) Valitse seuraasi kuvaavin vaihtoehto. *

- Olemme kuulleet Keke-koutsista ja hyödyntäneet sitä kehittäessämme toimintaamme ympäristöystävällisemmäksi
- Olemme kuulleet Keke-koutsista, mutta emme ole vielä tehneet konkreettisia toimenpiteitä ympäristövastuullisuuden eteen
- Olemme kehittäneet toimintaamme ympäristöystävällisemmäksi ilman Keke-koutsin apua
- Emme ole vielä kuulleet Keke-koutsista tai kehittäneet toimintaamme ympäristöystävällisemmäksi

Seurataanko seurassanne seuraavia käytäntöjä. Vastaa valitsemalla arviotasi parhaiten vastaava vaihtoehto. *

	Samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Kuljetaan treeneihin ja tapahtumiin ympäristöystävällisesti kuten kimpakyydeillä ja pyöräillen *	☐	☐	☐	☐	☐
Kierrätetään varusteita *	☐	☐	☐	☐	☐
Huomioidaan ympäristöasiat tapahtumissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Kannustetaan ympäristön huomioimiseen *	☐	☐	☐	☐	☐

Ovatko ympäristö- ja ilmastoteemat olleet esillä seuraavissa yhteyksissä? *

	Usein	Joskus	Harvoin	Ei koskaan	En osaa sanoa
Seuran toimijoiden epävirallisissa keskusteluissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Seuran toimijoiden virallisissa keskusteluissa ja kokouksissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Seuran vuosikokouksissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Seuran hallituksen tai johtoryhmän kokouksissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Seuran toimihenkilöille tai jäsenille järjestetyissä koulutuksissa *	☐	☐	☐	☐	☐
Seuran ja sen toimintaa tukevien tahojen välisissä kanssakäymisissä *	☐	☐	☐	☐	☐
Seuran ja sen sidosryhmien välisissä kanssakäymisissä *	☐	☐	☐	☐	☐
Muissa yhteyksissä *	☐	☐	☐	☐	☐

Seuraavassa on väittämiä ympäristöasioiden kytkeytymisestä tehtäviisi seurassa. Vastaa valitsemalla arviotasi parhaiten vastaava vaihtoehto. *

	Samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Minulla on selkeä käsitys siitä, miksi seuramme tulee kiinnittää huomiota ympäristöasioihin ja kestävään kehitykseen *	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on riittävästi tietoa työhöni liittyvistä ympäristönäkökohdista *	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedän keneltä kysyä neuvoa ympäristökysymyksissä seurassani *	☐	☐	☐	☐	☐
Olen huomannut seuran toimijoiden kiinnittävän huomiota ympäristöasioihin, kuten kuluttamisen vähentämiseen seurassa *	☐	☐	☐	☐	☐
Seurassamme on useita henkilöitä, jotka eivät pidä ympäristönäkökohtia kovin tärkeinä *	☐	☐	☐	☐	☐

Valitse liiton ulkopuoliset tahot, jotka ovat ohjeistaneet tai kannustaneet huomioimaan seuran toimintaan liittyvät ympäristövaikutukset. *

- FIFA
- UEFA
- SPL
- Valtion hallinto
- Kunnat
- Sidosryhmät
- Media
- Julkinen mielipide
- Jokin muu taho
- Ei mikään edellä mainituista
- En osaa sanoa

Oletko kokenut, että seuran sisältä olisi ohjeistettu tai kannustettu huomioimaan seuran toimintaan liittyvät ympäristövaikutukset. *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Suomen Palloliiton ympäristötyö:

Kuinka tärkeänä pidät, että SPL:ssa kiinnitetään huomiota ympäristönsuojeluun ja ilmastonmuutoksen ehkäisemiseen? *

- Erittäin tärkeänä
- Tärkeänä
- En kovin tärkeänä
- En lainkaan tärkeänä
- En osaa sanoa

Tiedätkö, onko SPL sisällyttänyt ympäristönsuojeluun tai kestävään kehitykseen liittyviä kirjauksia strategiaansa? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Oletko: *

- Pelaaja itse
- Pelaajan huoltaja

Ikä: *

- alle 20 v.
- 20-29 v.
- 30-39 v.
- 40-49 v.
- 50-59 v.
- yli 60 v.

Sukupuoli: *

- Mies
- Nainen
- Muu

Mitä seuraa edustat? *

Yhteenlasketut vuodet jalkapalloharrastuksen parissa? *

- alle 1 vuosi
- 1-5 vuotta
- 6-10 vuotta
- 11-14 vuotta
- 15-20 vuotta
- yli 20 vuotta

Henkilökohtainen suhde ympäristönsuojeluun:

Ajattelen elämäntapojeni ympäristövaikutuksia: *

- Usein
- Joskus
- Harvoin
- En koskaan
- En osaa sanoa

Seuraavassa on ympäristöaiheisia väittämiä. Vastaa valitsemalla arviotasi parhaiten vastaava vaihtoehto. *

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Muiden yhteiskunnan osa-alueiden lisäksi myös urheilukulttuurin on ryhdyttävä toimiin haitallisten ympäristövaikutusten, kuten CO2-päästöjen vähentämiseksi. *	☐	☐	☐	☐	☐
Olen muuttanut toimintatapojani ympäristöystävällisemmiksi viime vuosina *	☐	☐	☐	☐	☐
Seuraan urheilu- ja liikuntasektoria koskevia uutisointeja ajankohtaisista ympäristöongelmista ja -aiheista *	☐	☐	☐	☐	☐
Haluan ottaa ympäristöasiat paremmin huomioon omassa toiminnassani *	☐	☐	☐	☐	☐
Pidän tärkeänä, että seurassani kiinnitetään huomiota ympäristönsuojeluun ja ilmastonmuutoksen ehkäisemiseen *	☐	☐	☐	☐	☐

Suomen Palloliiton ympäristötyö:

Kuinka tärkeänä pidät, että SPL:ssa kiinnitetään huomiota ympäristönsuojeluun ja ilmastonmuutoksen ehkäisemiseen? *

- Erittäin tärkeänä
- Tärkeänä
- En kovin tärkeänä
- En lainkaan tärkeänä
- En osaa sanoa

Tiedätkö, onko SPL sisällyttänyt ympäristönsuojeluun tai kestävään kehitykseen liittyviä kirjauksia strategiaansa? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Millaisia odotuksia sinulla on SPL:n ympäristö- ja kestäväen kehityksen toimille? *

Onko jotain muuta, mitä haluaisit jakaa kanssamme aiheeseen liittyen, mikä ei tullut kyselyssä vielä ilmi?
